

Notes du mont Royal

www.notesdumontroyal.com

Cette œuvre est hébergée sur « *Notes du mont Royal* » dans le cadre d'un exposé gratuit sur la littérature.

SOURCE DES IMAGES
Google Livres



LVCIANI SAMO-

S A T E N S I S

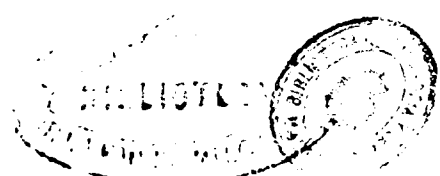
Saturnalia,
Cronosolon, id est, Satur-
nalianum legum lator,
Epistolæ Saturnales,
De luctu,
Abdicatus,
Icaromenippus seu Hyper-
nephelus,
Toxaris siue Amicitia,
Alexāder seu Pseudomātis,
Gallus seu Somnium,
Timon seu Misanthropus,
Pro tyrānicida declamatio,
~~et~~ declamatio, Lu-
cianicæ respondens,
Quibus si græce scripta, quæ propediem, dijs propicijs
adijcientur, conferat studiosus lector, facile cognoscet, ar-
bitror, cuiusmodi res sit peregrinam linguam, ut in aliam
quamuis, ita in Latinam bene ac fideliter uertere.

De ijs qui mercede condu-
cti degunt,
Dialogi XVIII.
Hercules Gallicus,
Eunuchus seu Pamphilus,
De Sacrificijs,
Conuiuium seu Lapithæ,
De Astrologia,
~~DE TRISTITIA~~
~~ROD.~~ INTERPRETE.
Autore damnato.
Aliquot item ex eodē com-
mentarij, Thoma Moro in-
terprete, quos in calce huius
libri numeratos reperies.

BASILEAE APVD IO. FROB. AN. M.D. XXI.

ex de los de caler Carmelito de Rio

Apelles huiusmodi pictura calumniam ultus est.



REAL
ACADEMIA
LATINA



ERASMVVS ROTEMVS

autodidactus
RODAMVS, REVERENDISSIMO IN
Christo patri, D. Gulielmo archi-
episcopo Cantuariensi, to-
tius Angliæ pri-
mati, S. D.



Itto ad te Dialogos aliquot Luciani,
partim nuper à me traductos, partim
recognitos. Nugas, inquis, mittis. Nu-
gas sanè, sed literatas, nimirum ut rideas,
si tamè unquam ridere potes, homo tot
curis districtus, tot negotiorum fluctibus
obrutus. Sed cui potius mittam, quicquid fuerit illud, seu
ludicrum, seu serium, quod mea Camœnæ produxerint,
quàm tibi unico meo Mecœnati? qui solus & addis ani-
mum Erasmo, & alis ingenium, & ocium suppeditas, & or-
nas studia. Bene uale. Londini, tertio Calendas Maias,
Anno M. D. XII.



SATVRNALIA LV

CIANI, DES. ERASMO ROTEROD. INTERPRETE.

Personæ, SACERDOS ET SATVRNVS.
SACERDOS.



IC MIHI Saturne, quādo tu quidē hoc tem-
pore regnare uideris, tibiq; & sacrificatum,
& litatum est à nobis, quid potissimum abs-
te pro immolatis hostijs postulare debeam,
quod postulatum ferā: SATVR. Istud qui-
dem teipsum perpendere oportuit, quid ti-
bi foret optandum, nisi qui princeps sit, eun-
dem & uatē esse uis, ut norit, quid maxime
collubitum sit animo tuo petere. Cæterum ego, quantum facultas fe-
ret, non abnuam uotis tuis. SACER. Quin istud iam olim mihi per-
pensum est, desidero enim uulgaria ista, ac passim obuia, uidelicet o-
pes, multam auri uim, utq; uiris imperem, utq; multa possideā man-
cipia, uestes splendoris ac delicatas, tum argentum & ebur, breuiter,
si quid est præterea rerum preciosarum. Hæc igitur mihi da optime
Saturne, ut & ipse non nihil emolumentum ex tuo sentiam imperio, ne-
ue solus per omnem uitam earum rerum sim expertus. SATVR. Illud
uide. Iam postulas, quod non est meæ potestatis, neq; enim mearum
partium est ista distribuere. Quare ne grauiter feras, si quæ petis, nō
assequeris. Quin magis ista à Ioue postulato, quum ad eum imperij
uices redierint, id quod breui futurum est. Nam ipse præscriptis con-
ditionibus, rerum administrationē ab illo suscipio. Est autem uniuersum
imperium meum, septem duntaxat dierum, quorum si ius excē-
serit, illico priuatus reddor, ac uelut unusquilibet de plebeia multitu-
dine. Nec tamen in his ipsis septem diebus serium quippiam, aut
publicum tractare mihi permissum est. Verum potare, inebriari, uoci

a 2 ferari,



ferari, ludere, certare tesseri, creare reges, famulos in cōuiuium adhibere, canere nudum, lasciuo corporis motu saltitare, nonnuncq̃ & in gelidam aquam dare præcipitem, facie fuligine oblita. Hæc uti faciam permissum est. Cæterum magna illa, puta diuitias & aurum, Iuppiter ipse dilargitur, quibus illi uisum fuerit. **SACER.** Imò ne ille quidem Saturne admodum facile, ac lubēs id facit, adeo ut me iam uox defecerit, magno clamore hæc ab illo flagitantem. At is nihil prorsus audit, uerum ægidem obuibrans, ac fulmen intentans, toruumq̃ obtuens, pauefacit instantes. Quod si quando etiam annuerit alicui, diuitemq̃ reddiderit, mirum quàm id nullo delectu facit, ut aliquoties præteritis probis, ac sapientibus uiris, sceleratis ac stultis hominibus opes offundat, uerberonibus atq̃ effeminatis, cuiusmodi sunt isti pleriq̃. Quanc̃q̃ equidem cupio cognoscere, quænam sint ista tuæ potestati permissa. **SATVR.** Haud quac̃q̃ parua, neq̃ omnino contemnenda, si quis uniuersi imperij uim expendat, nisi forte tibi paruum esse uidetur, ut in tesserarum ludo uincas, cumq̃ cæteris alea in unionem uoluatur, tibi senionem semper in summo latere ostendat. Nam hinc sibi pleriq̃ uictum parant, uel ad saturitatem usq̃, quibus propitia ac secūda aspirarit tessera. Rursum alij nudi enatarunt, naue elisa, fracta ad tam minutum scopulum, puta aleam. Adde his, potando q̃ maxime hilarescere, ac modulatus alio uideri canere in conuiuium. Præterea reliquis ministris in aquam præcipitatis (nam ea pena est parum dextre ministranti) te & uictorem pronunciari, atq̃ ei quem uiceris, præmia præripere. Vides nimirum q̃ ingens sit bonum. Quemadmodum & illud, quū talo uictor solus omnibus rex præficeris, ut nō solum ipse non feras ulla ridicula imperata, uerūetiā ipse possis alijs imperare, huic ut turpe quiddā de seipso uociferet, illi ut saltet nudus, utq̃ sublata in humeros tibicina, ter domū obambulet. An nō hæc quoq̃ munificentiæ meæ nō exiguae sunt argumēta? Qd' si causaberis regnū hoc nec uerū esse, nec stabile, inscite feceris, quū uideas me ipsum, qui ista dilargior, exigui tēporis imperiū tenere. Ex his igitur quæ meæ facultatis est præstare, Nepe de taxillis, de regnando, de canendo, deq̃ reliquis, quæ modo recēsi, audacter quæ uoles petito, nihil ueritus, ne te ægide aut fulmine territerem. **SACER.** Atqui istis nihil mihi est opus Titanum optime. Tu tamen illud mihi respondeas uelim, quod maxime cupiebam cognoscere. Quod si mihi dixeris, satis magnam gratiam pro sacro perfolueris, quin & in reliquum tempus quæ debueris, condono. **SATVR.** Roga modo, equidem respondebo, si forte quod rogaris sciero. **SACER.** Illud in primis. Num uera sunt ista, quæ de te audimus? Quemadmodum deuoratis liberos tibi ex Rhea natos, utq̃ clam illa, subducto Io ue, saxum

ue, saxum infantis loco suppositum, tibi deuorandum tradiderit. Deinde puer adultus, te regno expulerit, bello superatum, mox arreptū in tartarum præcipitarit, uinculis iniectis, tum tibi, tum omnibus co-
pijs auxiliaribus, quæ tecum in acie steterant. SATVR. Quid dixisti? Nisi festum celebraremus, essetq; licitum inebriari, atq; in dominos impune conuitia iacere, intelligeres profecto mihi permissum esse irasci, qui quidem istiusmodi roges, nihil reueritus adeo canū ac senem deū.
SACER. At ego hæc Saturne, non ex meipso dico, Quin & Hesiodus & Homerus, nolo enim dicere, reliqui propè mortales omnes eadem de te credunt. SATVR. An tu putas uel pastorem illum, uel hunc ampullosum, uere quippiam de me scisse? Rem ad hunc considera modum. Est ne quisq; homo, non dicam deus, adeo durus, ut possit ipse uolens suos deuorare liberos? nisi siquis esset Thyestes, qui ab impio circūuentus fratre comederet. Sed finge esse qui possit, qui fiat, ut ignoret sese saxū edere uice pueri? Nisi forte dentibus sit huiusmodi, ut dolere non queant. Imò neq; bello confliximus, neq; Iupiter per uim imperium occupauit, sed ego illi uolens & ultro rerum administrationē tradidi, cessiq;. Porro neq; uinctum esse me, neq; in tartaro esse, uel ipse uides opinor, nisi prorsus oculis captus es, quemadmodum Homerus. SACER. Sed quid tibi accidit Saturne, ut imperium deponeres? SATVR. Ego tibi dicam. In summa, senex iam & podagrosus quū essem ob ætatem (unde etiam factū est, ut pleriq; mihi compedes esse sinxerint) impar eram uiribus ad tam multa huius ætatis facinora punienda, nam erat assidue mihi sursum ac deorsum cursitandum obarmato fulmine, quo sacrilegos, periuros, ac raptores exurerē. Eratq; negotium plenum laboris, quodq; iuuenem desideraret. Itaq; mihi consulens, Ioui locū dedi. Quamq; & alioqui recte facturus mihi uidebar, si partitus filijs (nam erant) imperiū, ipse pleramq; uitā conuiujs per ocium traducerem, nihil necesse habens, neq; uota facientibus operā dare, nec ab ijs qui contraria petunt, molestia affici, neq; tonare, neq; fulminare, neq; grandinem aliquoties immittere. Sed senilem hanc, ac iucundissimā dego uitam, meracius bibens nectar, atq; interim cū Iapeto, reliquisq; æqualibus dijs confabulans. At regnat quidē ille mille districtus negocijs, nisi qd' hos pauculos quos dixi, dies mihi uisum est excipere, in quibus recipio principatum, ut mortalibus in memoriam reducam. cuiusmodi fuerit me regnante uita, quum citra sementem, citraq; arationem cuncta illis prouenirent. Haud tum quidem arista, sed panis paratus, carnes apparatus, ac uinū fluminum instar fluebat, tum fontes mellis, lactisq;, propterea quod mortales omnes probi essent, & aurei. Hæc, inquā, mihi causa fuit, cur exigui temporis imperiū

*suspicio scri-
bendi πειθο
7818a2 p παι
δο7818a5.
Eāq; lectionē
nos secuti su-
mus.*

geram, atq; ob id undiq; plausus, cantiones, lusus, æqualitas omnibus
seruis, æque ac liberis, neq; em̄ me regnāte quisq; erat seruus. SACER.
At ego Saturne coniecturam istam ad seruos, & eos qui boias terunt,
referebam, quasi ob eam causam tibi fabula tribueret erga hos huma-
nitatem, quod memor te ipsum aliquando seruitutē seruisse, ac gestasse
compedes, eos magnificeres, qui simili essent fortuna. SATVR. Num
tu defines istiusmodi nugari nugas? SACER. Bene mones, itaq; desi-
no. Quin illud etiam mihi responde, talis ludere, in usu fuit tui quoq;
seculi mortalibus? SATVR. Erat sanē. At non depositis talentis, ac de-
cem nummūm milibus, quemadmodum uos facitis, uerum ut plurimo
nucibus, ne uidelicet discruciaretur qui uictus esset, neue semper plora-
ret sese unum omnium non habere quod ederet. SACER. Et recte qui-
dem illi. Nam quo tandem præmio certassent ipsi talis, quum ipsi toti
essent aurei? Itaq; te loquente, tale quiddā mihi uenit in mentem, siq;
unum aliquem ex aureis illis uiris, in hāc nostram ætatem adductum
uulgo ostenderet, quid illi tandem eueniret? Nempe miserum (sat scio)
discerperēt, haud aliter incursantes, q̄ in Pentheum Mænades, aut in
Orphēum fœminæ Thraciæ, aut in Actæonem canes, interq; sese de-
certarent, quantam quisq; maximam posset portionem auferre, ut q;
ne in festo celebrando, à lucri studio temperent, quin ipso etiam festo
ad lucri abutuntur incrementum. Itaq; aliq; quidem tibi primitias im-
molant, amicos in conuiuio deprædantes. Alij uero tibi conuiciantur,
cum nihil ad rem pertineat; tum ipsas comminuunt tesseras, perinde
quasi illis sit imputandum, quod illi suapte sponte faciunt. Sed dic mi-
hi & illud, quid tādē causæ fuit, ut deus usq; adeo imbecillis, ac senex,
tempus inamœnissimum delegeris, cum iam nix omnia occupat, pluri-
mus sæuit Boreas, cumq; nihil non gelu concretum est, arent arbores
nudæ decussis frondibus, squalent, horrentq; uacua floribus prata, cū
incurui, contractiq; mortales, perinde quasi extremo confecti senio, ad
focum fermē desident, interea tu festum diem agis? neque enim accom-
modum senī tēpus, neq; satis idoneum genio indulgētibus. SATVR.
Sed heus tu permulta quidem à me sciscitaris, cum potare iam oportet.
Itaq; non exiguam temporis portionem tuis rogationibus mihi de
festo perdidisti, dum ista mecum philosopharis, non admodum ad rē
pertinentia, quare nunc istis tandem omissis, conuiuū agitemus, plau-
damus, ac liberā agamus uitā. Deinde prisco more depositis nucibus,
ludamus tesseras, ac reges suffragijs creemus, ipsisq; ultro pareamus.
Siquidem ad eum modum effecerimus, ut uerum uideatur prouerbiū,
quod dicunt, senes repuerascere. SACER. Imò cui ista quæ dicis, nō pro-
bantur Saturne, precor ut ei nec tum bibere liceat, cum sitit. Itaq; biba-
mus,

mus, quandoquidem ut primo colloquio satis à te responsum est: Proinde uideor mihi recte facturus, si nostram hanc confabulationem, & quæ ipse interrogarim, & quæ tu propitius responderis, literis prodita, tradam amicis legenda, si qui sunt digni, qui tua dicta accipiant.

CRONOSOLON, id est, SATVRNALIVM LEGVM
LATOR, ERASMO INTERPRETE.



AEC ait Cronosolon sacrificus, & idem uates Saturni, earumque legum conditor, quæ quidem ad festum pertinet. Quid pauperes facere oporteat, id alio misso libro illis ipsis perscripsi. Neque dubito quin eas leges seruent, alioqui obnoxij futuri poenis, quæ grauissimæ decretæ sunt in eos, qui minus paruerint. Vos autem diuites, uidete ne hæc mandata prætergrediamini, neque negligatis. Nam si quis secus fecerit, is sciat se non me neglecturum legis latorem, sed ipsum potius Saturnum, qui me condendis festi sui legibus delegit. Haud ille quidem in somnis uisus, sed nuper cum uigilante palam congressus. Erat autem neque compedibus uinctus, neque situ obsitus, qualem eum pictores fingunt, exemplar à deliris poetis mutuati, uerum saltem quidem tenebat peracutam. Cætera uero & hilaris erat, & ualidus, regioque apparatus. Atque hac quidem specie mihi uisus est. Cæterum quæ locutus est, planè diuina sunt, & in his hæc digna, quæ uobis prius exponam, Nam ubi me uidit animo moestum inambulantem, mox intellexit, quippe deus, quænam esset molestiæ causa, uidelicet grauiter me ferre paupertatem, ut qui non pro temporis ratione unicam uestem haberem, cum iam esset gelu, multusque flaret Boreas, glacies ac nix, aduersus quæ ego minime communitus eram. Multo magis autem, quod cum festum instaret iam proxime, reliquos uiderem apparantes, quæ ad uictimas, quæque ad conuiuia requirebantur, mihi uero ipsi res non admodum ad festum instructas esse. Iam à tergo accedens, aurique præhensa, ac uellicata, Nam hac specie sese mihi consuevit ostendere, Quid istud sibi uult (inquit) Cronosolon? uidere mihi sollicitus. An non æquum inquam here? Cum impios ac scelestos homines opibus superfluere, & solos delictis frui uideam, ipse uero, mecumque complures alij docti, cum inopia, summamque rerum penuria uitam degimus? Ne tu quidem here, curas his rebus finem imponere, & ad æqualitatem reuocare. Tu ille, Cætera quidem, inquit, haud facile fuerit innouare, quæ uobis à Clotone, reliquisque Parcibus accidunt. Porro paupertatis malum uobis corrigam, quatenus ad festum attinet. Sit autem hæc corrigendi ratio. Abi

Cronosolon, ac mihi leges aliquot conscribito, ostēdens quid obseruandū sit in festo, uti ne diuites inter sese festum celebrēt, sed uobis sua bona impertiant. At non noui, inquam, leges conscribere. Quin ego, inquit, docebo te. Moxq; ingressus, ordine me docuit. Deinde cum cuncta perdidicissem, Et illud, inquit, illis dicito, nisi seruarint hæc, tum ego profecto sine causa falcē hanc acutam circūfero. Alioqui ridiculus sim, si cum patrem Coelum execuerim, non item castraro diuites istos, qui cunq; leges meas uiolauerint, ut iam euirati, Cybeli matri sese adiungant cum tibijs ac cymbalis. Hæc ille minabatur. Quare recte facietis, si leges non prætergrediamini. Lex prima. Ne quis quid intra festi tempus agito, neq; publicum, neq; priuatum, nisi quæ ad lusum, ad uoluptatem, animiq; oblectationem pertinebunt. Opsoniorum & bellariorū artifices soli in opere sunt. Aequalitas omnibus esto, seruis, liberis, pauperibus, diuitibus. Irasci, indignari, minariue ne cui liceat. Rationem exigere ab ijs, qui res curant Saturnalicias, ne id quidem fas esto. Ne quis argentum, uesternue expendito, neue inscribito solennitatis tempore, ne quis exerceatur, neue literis operam dato, aut recitato, nisi si quæ sint urbana, lepidaque, quæ dicacitatem respiciant, ac iocum.

Olim publice lustrabatur domus porcello circumacta. Lex secunda. Multo ante festum diuites, singulorum amicorū nomina in tabella scribūto. Porro pecuniā paratam habento, ad decimā partē annuorum fructuum. Præterea quicquid illis superest uestiū, & quicquid est cultus pinguioris, q̄ ut ipsis cōueniat. Ad hæc argenteorū uim non modicam. Atq; hæc quidem in promptu sunt. Cæterum ante solennitatem porcellis circūagitor, atq; ex ædibus eijciuntur sordes, auaritia & quæstus, & si quæ id genus alia sunt plariscq; diuitum domestica. Deinde ubi domum perpurgarint, tum rem diuinam faciunt Ioui diuitiarum largitori, ac Mercurio munifico, atq; Apollini magna donanti. Deinde circa uesperam tabulam illam, amicorum nomina tenentem relegunt. Distributis autem pro cuiusq; dignitate muneribus, ante solis occasum amicis mittunt. Porro qui deferant, ne plures tribus, quatuorue sunt, atq; hi certissima ex famulis fide, iamq; natu grandes. Ascribatur autem in literis, & quid mittatur, & quantum, ut ne utriq; suspectos habere possint eos, qui perferunt. Atq; ipsi ministri unico quisq; calice epoto, domum recurrunt, neq; præterea quicq; ab eis postulanto. Doctis omnia dupla mittuntur. Nam hos æquum est geminam accipere portionem. De muneribus q̄ modestissime simul, & q̄ paucissima uerba fiunt, neq; graue quicq; in literis quisq; ascribito, nec odiose laudato quæ mittuntur. Diuiti diues ne quid mittito. Neq; locuples Saturnalibus æquali sorte quempiam conuiuio accipito. Ne quid eorum quæ in hoc deprompta fuerint, ut mittantur, seruanto.

uanto. Nēue cui muneris poenitentia subito. Quod si quis anno superiore peregre fuit, eāq; causa munerū expers fuit, & illa accipito. Quin etiam pro tenuibus amicis aēs alienum diuites soluunt, atq; etiam conductarum aedium precium, si qui forte & hoc debent, neq; sunt soluendo. In summa uero, multo ante illud illis esto curā, ut cognoscant, quare maxime sit opus. Rursum qui accipiunt, ne demissis donis ut exiguis queruntor, & quicquid mittetur, qualecunq; fuerit, id magnū ducunto. Vini cadus, aut lepus, aut pinguis auis, inter munera Saturnalia ne habētor. Nēue Saturnalia dona in risum uertunto. Remittito uicissim diuiti pauper. Si doctus est, libellum aliquem ueterem, aut si quid ipse conscripsit, quod fausti sit ominis, & conuiujs accomodum, qualecunq; potuerit. Atq; id diues laeto admodum, hilariq; uultu accipito. Acceptum protinus perlegito. Quod si recusarit, reieceritue, sciat sese ipsa quae de falce minatus sum, obnoxium esse, etiā si miserit, quicquid alioq; mittendum erat. Porro reliqui, coronas aliq;, aliq; turis frustula mittunto. Quod si pauper, aut uestem, aut argentum, aut aurum, supra facultatem diuiti miserit, id quidem, quod missum fuerit, publicum esto, conflatumq; in Saturni thesaurū infertor. Ipse uero pauper postridie plagas à diuite, manibus ferulae suppositis accipito, non pauciores quinquaginta supra ducetas. Leges cōuiuiales. Lauandū est, ubi linea sex erit pedum. Ante lauandū, nucibus ac talis luscitādum. Vbicunq; casus cuiq; locum dederit, ibi accūbito. Dignitas, aut genus, aut diuitiae, parum momenti habento, ut prius alicui ministretur. Eodem de uino omnes bibunto. Neq; profit diuiti, si causetur uel stomachi, uel capitis dolorem, ut ideo bibat de meliore. Carniū omnibus aequa portio. Ministri ne cui quid fauore danto, neq; contantor, neq; praetermittunto, donec ipsis uisum fuerit, quae tollēda erunt. Neq; huic quidē magna, illi uero perexigua apponunto. Nēue huic coxa suis, illi maxilla apponitor, sed in omnibus aequalitas esto. Pocillator, acutis oculis unūquēque obseruato, minus tamē herum. Acutius etiam exaudito. Calices omnis generis sunt. Ad potandum inuitare si quis uoluerit, ius esto. Omnes omnibus praebibūto, si libeat, ubi praebiberit diues. Neq; quisq; bibere compellitor, qui non ualeat ad compotationem. Ne liceat ipsis, neq; saltatorem, neq; citharcedum inducere, qui nuper discere coeperit. Qd si cui libeat dicterijs uti, liceat, sed haecenus adhibeatur modus, aut ne sint molesta. Super omnia, pro nucibus ludunto talis. Si quis deposita pecunia talis luserit, in posterum usq; diem ieiunato. Et maneto quisq;, & abito cum uoluerit. Porro cum diues famulos suos conuiuio accipiet, tum amici quoque unā cum ipso ministranto. Leges haec singuli diuites, aetæ columnæ inscriptas, in aulae medullio

Fortē legendū
 ὡς πρίοντος
 ut uertit Eras-
 mus. Alioq;
 si legas ὡς
 πρίοντες sen-
 sus erit pri-
 usq; bibat di-
 ues.

ditullio habento, ac legunto. Atque id quidem sciendum est, quo ad ea columna manebit, neq; fames, neq; pestilentia, neq; incendium, neq; quicquàm alioqui molestum, in illorū domum subibit. Quod si quādo (id quod dī prohibeant) tollatur, abominanda sunt, quæ illis tum euentura.

EPISTOLAE SATURNALES.

Ego Saturno salutem.



QUIDEM ET antea tibi scripsi, significans quonā in statu essem, & quemadmodum ob inopiam mihi periculum esset, ne solus omnium, expers relinquerer solennitatis, quā indixisti. Addidi & illud (nā me mini) iniquissimum esse, si nostrum alijs opibus ac delitijs superfluerent, nihil ex suis facultatibus impetientes pauperioribus, alijs rursus fame contabescerent, atq; id quidē instantibus Saturnalibus. Verum quoniam tum ad meas literas nihil respondisti, operæ precium existimaui, te denuo iisdem de rebus commonefacere. Tuū erat optime Saturne, sublata hac rerum inæqualitate, bonisq; in medio depositis, postea celebrandum festum edicere. Nam uti nunc res habent, formica camelus, quemadmodū aiunt pro uerbo. Quin magis tragœdiæ histrionem animo concipe, qui altero pede præaltis cothurnis sublimis insistat, cuiusmodi sunt Tragica calceamenta, altero uero sit incalceatus. Is si ad hunc modum instructus ingrediatur, uides necessario futurum, ut nunc excelsus sit, nunc humilis prout hunc, aut illum pedem uicissim promouerit. Nec minor est in uita nostra inæqualitas, dum illi cothurnis fulti, adornante fortuna, Tragœdias in nos agunt. Contra magna pars pedibus, atq; humi ingredimur, quum & ipsi, scias uelim, nihilo deterius illis fabulam agere possimus, atq; ingredi, si quis nos quoq; ad eundē istum modū adornarit. Atqui ex poëtis audio, nihil harum rerum inter homines fuisse olim, quum tu solus adhuc imperium teneres. Verum tellus illis citra ferendi, arandiq; laborē bona progignebat, cœnā unicuiq; paratam, uel ad satietatem usq;. Porro flumina partim uinum, partim lac, erant autem & quæ mel manabant. Quodq; est omnium maximum, aiūt illos ipsos homines aureos fuisse, Cæterum paupertatem omnino procul ab illis abfuisse. Nos contra non satis idonei sumus, qui uel plumbum uideri possimus, aut si quid etiam plumbo uilius, ut quorum plerisq; uictus labore quæritur, ac passim paupertas, egestas, ac desperatio, & illud,

Hei mihi, & unde inueniam, & ó fortunam, atq; id genus alia permul-
ta, apud nos nempe pauperes abundant: quanq; his de rebus leuius
discruciamur, nisi diuites cōspiceremus tanta fruētes felicitate. Qui
quidem quū tantum auri, tantum argenti conditum habeant, tantum
uestium possideant, tot mancipia, tot currus, familias, agros, atq; harū
rerum omniū magnam uim teneant, tamen adeo nobis nihil unq; de
his impertiunt, ut plebeios homines ne aspectu quidē dignentur. Hæc
inquam, sunt Saturne, quæ nos enecāt maxime, planēq; rem intoleran-
dam arbitramur, hunc in purpura accumbentem, tantis opum delicijs
affluere, ructantem interim, & applaudentibus amicis, perpetuo festū
diem agere, me uero, meiq; similes, somniorū coniecturas interpretari,
sicunde forte quatuor oboli cōtingant, quo uidelicet pane polentæue
expleti dormire queamus, nasturtium, aut porrum cepasue alliumue
opsonij uice arrocentes. Aut hæc igitur Saturne ad æquabilitatē uitæ
mutes corrigasq; necesse est, aut quod est postremū, illis ipsis interdi-
cas diuitibus, ne soli bonis fruantur, uerum è modijs auri tam multis
uel heminam in omneis nos dispergāt. Porro ex uestibus, si quas iam
à tineis exefas, citra suum incōmodum dare possint, malintq; hæc pror-
sus uetustate sitiq; peritura, nobis dare qui induamur, quàm sinere ut
in cubilibus ac scrinijs multa carie computrescant. Præterea ut cœnent
singuli, nunc quaternis, nūc quinīs pauperibus ad conuiuiū adhibitis.
Haud isto quidem pacto, quo his temporibus conuiuiā peraguntur,
uerū popularius, ut æqua sit omniū portio, neq; ut hic obsonijs ingur-
gitet sese, famulo interim adstante atq; operiente, donec herus uoran-
do præfocetur. Cæterum ubi ad nos uenerit, quū uix etiam apparaue-
rimus ad mouere manū, protinus ad alios transferatur, patina tantum
ostensa, uel si quid de placenta reliquū est. Neq; illatum aprū ita par-
tiatur, ut domino totum dimidium apponat, unā cum capite, reliquis
autē ossa recta apponat. Utq; præmoneantur pincernæ, ne contentur
donec unusquisq; nostrum septies poscat bibere, sed semel iussi pro-
tinus infundant, & ingentem calicem impletum tradant æque atq; ipsi
domino, utq; unum & idem uinum conuiuijs sit omnibus. Alioqui ubi
nam ista lex scripta fuit, aut receptus mos, ut hic uino odorato genero-
sioq; temulentus sit, mihi contra musto disrumpatur aluus? Hæc si cor-
rexeris nouarijsq; Saturne, tum demum effeceris, ut uita uere uita sit, fe-
stum uere festum: sin minus, illi quidem epulentur, nos autem interim
sedentes precabimur, ut simul atq; loti uenerint, puer subuersam am-
phoram rumpat, utq; coquus ius adurat, ac per obliuionē muriam pi-
scium in lentem infundat, utq; canis in domum irruens opsoniorum,
artificibus alibi intentis, exta deuoret uniuersa, præterea placenta dimi-
dium,

ditullio habento , ac legunto . Atque id quidem sciendum est , quo
ad ea columna manebit , neq; fames , neq; pestilentia , neq; incendium ,
neq; quicquàm alioqui molestum , in illorū domum subibit . Quod si
quādo (id quod dī prohibeant) tollatur , abominanda sunt , quæ illis
tum euentura .

EPISTOLAE SATVRNALES.

Ego Saturno salutem.



QUIDEM ET antea tibi scripsi , significans quonā
in statu essem , & quemadmodum ob inopiam mihi
periculum esset , ne solus omnium , expers relinque
rer solennitatis , quā indixisti . Addidi & illud (nā me
mini) iniquissimum esse , si nostrum alijs opibus ac de
litjs superfluerent , nihil ex suis facultatibus imper
tientes pauperioribus , alijs rursus fame contabescerent , atq; id quidē
instantibus Saturnalibus . Verum quoniam tum ad meas literas nihil
respondisti , operæ precium existimaui , te denuo iisdem de rebus com
monefacere . Tuū erat optime Saturne , sublata hac rerum inæqualita
te , bonisq; in medio depositis , postea celebrandum festum edicere .
Nam uti nunc res habent , formica camelus , quemadmodū aiunt pro
uerbio . Quin magis tragœdiæ histrionem animo concipe , qui altero
pede præaltis cothurnis sublimis insistat , cuiusmodi sunt Tragica cal
ceamenta , altero uero sit incalceatus . Is si ad hunc modum instructus
ingrediatur , uides necessario futurum , ut nunc excelsus sit , nunc humi
lis prout hunc , aut illum pedem uicissim promouerit . Nec minor est
in uita nostra inæqualitas , dum illi cothurnis fulti , adornante fortuna ,
Tragœdias in nos agunt . Contra magna pars pedibus , atq; humi in
gredimur , quum & ipsi , scias uelim , nihilo deterius illis fabulam agere
possimus , atq; ingredi , si quis nos quoq; ad eundē istum modū ador
narit . Atqui ex poëtis audio , nihil harum rerum inter homines fuisse
olim , quum tu solus adhuc imperium teneres . Verum tellus illis citra se
rendi , arandiq; laborē bona progignebat , cœnā unicuiq; paratam , uel
ad satietatem usq; . Porro flumina partim uinum , partim lac , erant au
tem & quæ mel manabant . Quodq; est omnium maximum , aiūt illos
ipsos homines aureos fuisse , Cæterum paupertatem omnino procul
ab illis abfuisse . Nos contra non satis idonei sumus , qui uel plumbum
uideri possimus , aut si quid etiam plumbo uilius , ut quorum plarisq;
nictus labore quæritur , ac passim paupertas , egestas , ac desperatio , &
illud ,

Hei mihi, & unde inueniam, & ó fortunam, atq; id genus alia permulta, apud nos nempe pauperes abundant: quanq̃ his de rebus leuius discruciamur, nisi diuites cōspiceremus tanta fruētes felicitate. Qui quidem quū tantum auri, tantum argenti conditum habeant, tantum uestium possideant, tot manēpia, tot currus, familias, agros, atq; harū rerum omniū magnam uim teneant, tamen adeo nobis nihil unq̃ de his impertiuunt, ut plebeios homines ne aspectu quidē dignentur. Hæc inquam, sunt Saturne, quæ nos enecāt maxime, planēq; rem intolerandam arbitramur, hunc in purpura accumbentem, tantis opum delicijs affluere, ructantem interim, & applaudentibus amicis, perpetuo festū diem agere, me uero, meiq; similes, somniorū coniecturas interpretari, sicunde forte quatuor oboli cōtingant, quo uidelicet pane polentæue expleti dormire queamus, nasturtium, aut porrum cepasue alliumue opsonij uice arrodentes. Aut hæc igitur Saturne ad æquabilitatē uitæ mutes corrigasq; necesse est, aut quod est postremū, illis ipsis interdicas diuitibus, ne soli bonis fruantur, uerum ē modijs auri tam multis uel heminam in omneis nos dispergāt. Porro ex uestibus, si quas iam à tineis exesas, citra suum incōmodum dare possint, malintq; hæc prorsus uetustate sitūq; peritura, nobis dare qui induamur, quàm sinere ut in cubilibus ac scrinijs multa carie computrescant. Præterea ut cœnent singuli, nunc quaternis, nūc quinīs pauperibus ad conuiuiū adhibitis. Haud isto quidem pacto, quo his temporibus conuiuiā peraguntur, uerū popularius, ut æqua sit omniū portio, neq; ut hic obsonijs ingurgitet sese, famulo interim adstante atq; operiente, donec herus uorando præfocetur. Cæterum ubi ad nos uenerit, quū uix etiam apparauerimus admouere manū, protinus ad alios transferatur, patina tantum ostensa, uel si quid de placenta reliquū est. Neq; illatum aprū ita partiat, ut domino totum dimidium apponat, unā cum capite, reliquis autē ossa testa apponat. Utq; præmoneantur pincernæ, ne contentur donec unusquisq; nostrum septies poscat bibere, sed semel iussi protinus infundant, & ingentem calicem impletum tradant æque atq; ipsi domino, utq; unum & idem uinum conuiuiis sit omnibus. Alioqui ubi nam ista lex scripta fuit, aut receptus mos, ut hic uino odorato generosq; temulentus sit, mihi contra musto disrumpatur aluus? Hæc si correxeris nouarijsq; Saturne, tum demum effeceris, ut uita uere uita sit, festum uere festum: sin minus, illi quidem epulentur, nos autem interim sedentes precabimur, ut simul atq; loti uenerint, puer subuersam amphoram rumpat, utq; coquus ius adurat, ac per obliuionē muriam piscium in lentem infundat, utq; canis in domum irruens opsoniorum, artificibus alibi intentis, exta deuoret uniuersa, præterea placenta dimidium,

dium, utq; sus ac ceruus, neq; nō succulæ inter assandum idem faciant, quod Homerus de solis bobus cōmemorat, imō uti non serpent solū, uerū etiam unā cum ipsis uerubus in montē abripiant sese fugiantq;, utq; ipsæ etiam aues pingues, iam ademptis plumis, & ad coquēdum apparatus, uolatu aufugiant, ne soli illis fruuntur: quodq; futurum est illis grauissimū, ut formicæ tales, quales feruntur Indicæ, aurum è thesauris effossum, noctu in publicum efferant, utq; uestis curatorū indigentia ita ab optimis muribus perforetur, ut cribrum uideri possit, nihilq; differat à casse uenatorio, utq; formosi illorum comatq; puelli (quos Hyacinthos, aut Achilles, aut Narcissos appellare solent) dum ipsis poculum porrigunt, subito defluente coma calui fiant, & acutam ædant barbam, cuiusmodi in Comœdijs induci solent Sphenopogones, quibus à cuneata barba nomen inuentum est: utq; uertex illis asperis ac pungentibus pilis sit hirta, reliqui capitis parte nuda. Hæc atq; his etiam plura illis imprecabimur, nisi desināt usq; adeo suis priuatim studere commodis, uelintq; in cōmune diuites esse, nobis quoq; quantum æquum est impartientes.

SATVRNVS MIHI CHARISSIMO SALVTEM:



Vid tu, obsecro, nugas istas ad me, ac de rebus huiusmodi scribis, iubēsque ut de integro bonorū faciā partitionem: quod quidē alterius munus fuerit, penes quem nūc est imperium. Etenim demiror te, si solus omnium ignoras, quemadmodum iam pridem regnare destiterim, ac priuatus esse cœperim, liberis partitus imperium: quanq; Jupiter præcipue rerum istiusmodi curam agit. Porro mea potestas nō nisi ad taxillos usq;, saltationes, cationes, & ebrietatē ualet, idq; septem nō amplius diebus. Itaq; grauioribus in causis, de quibus scribis, uidelicet de tollenda rerum inæqualitate, utq; ex æquo omnes aut opibus abundant aut egeant, Iupiter uobis operam dabit. Quod si quid in ijs quæ ad festū pertinent, uel fraude detractum est alicui, uel additum, id erit mearū partium iudicare. Iamq; scribo diuitibus de cœnis, deq; auri hemina, neq; nō de uestibus, ut uobis quoq; ad celebrandū festū nō nihil mittant. Quandoquidē æqua sunt ista, decetq; illos facere quemadmodū prædicatis, nisi forte habēt isti, quod probabiliter ad hæc respondeant. In summa tamen illud scitote pauperes, uos longe falli, neque recte iudicare de diuitibus. Siquidem illos felices arbitramini, solosq; suauem uitam uiuere, propterea quod illis liceat opipare cœnare, uino suauī inebriari, formosis frui mulieribus, uestibus uti delicatis, uerū istam felicitatem cuiusmodi sit ignoratis: siquidem hæc res nō mediocribus curis eos distorquent, sed singulis inuigilare

inuigilare coguntur, ne quid rerum domesticarum dispensator frangat, aut clanculum suffuretur, ne uinum ace scat, ne frumentum uermibus corrumpatur, ne latro tollat pocula, ne populus credat calumniatoribus, si illum dixerint affectare regnum. Atqui hæc quidem quota pars est eorum, quæ istos discruciant. Quod si nossetis metus & curas, quibus obnoxij sunt, planè fugiendas uobis esse diuitias existimaretis. Alioqui creditis uel me ipsum usq; adeo insanum, ut si prædara res esset opulètia, aut regnū, depositurus hæc, alijsq; ea cessurus fuerim, patererq; ut nunc priuatus alieno parerem imperio? Quinpotius quā non essem ignarus huiusmodi malorum, quæ plurima diuitibus ac regibus adsint necesse est, imperiū deposui, idq; sapienter. Nam quod tu nūc apud me deos obtestans deplorabas, illos apris ac placentis expleri, uos contra, nasturtium, porrumue, aut cepe per festi tempus, obsonij loco arrodere, cuiusmodi sit cōsidera. Etenim in præsens quidē utrūq; dulce est illis, minimèq; molestum. At postea res inuertitur. Quandoquidem uobis deinde non accidit, ut postridie surgatis, capitis dolore grauati ob temulentiam, quemadmodum illi, neq; ob immodicam ingurgitationem graue olentem, & acrem spiritum ructatis. At illi hoc quoq; fructus ferunt, ut quoniam magnam noctis partem uario coitu pro libidinis arbitrio trāsigunt, facile sibi, uel tabem, uel tussim, uel morbum intercutē, ex intemperato uoluptatū usu colligant. Alioqui quotumquēq; potes ostendere, qui non planè palleat, ac faciem cadauerosam præ se ferat. Quotumquēq; autem, qui quum ad senectutem peruenit, suis ipsius pedibus ingrediatur, ac non potius à quatuor baiulis gestetur: foris quidem totus aureus, intus putris, ac pannosus, cuiusmodi sunt Tragica indumenta, ex pannis admodum uilibus confarcinata. Vos autem quum molestum est, quod de piscibus gustare non liceat, quod inedia laboratis, non illud item cogitatis, eosdem & podagræ, & tussis expertes esse, aut si quid aliud aliam ob causam illis incommodi contingit. Quāq; nec illis ipsis æque dulce est, quotidie, supràque satietatem istis uesci. Quin potius uideas eos nōnunq; ita holus ac lupinum appetere, ut tu nō æque leporem appetas, aut aprum. Vt de reliquis interim sileam, quæ illos discruciant, puta si filius sit luxuriosus, si uxor uel amans, uel amata à famulo, coacta magis q̃ ex animo cum illo dormiat. In summa multa alia sunt, quæ uos ignorantes, tantū aurum illorum ac purpuram uidetis. Tum si quando uideritis eos albo prouehi curru, inhiatis & adoratis. Quod si illos contemneretis, negligeretisq; neq; ad argenteum currum oculos haberetis intētos, neq; inter colloquendum, smaragdum annulo indusum respectaretis, neq; uestes obiter contrectantes, molliciem admiraremini, sed sineretis eos

b ipso

ipſos ſibi diuites eſſe, haud dubie futurum ſit, ut ipſi uos ultro adirent, ad cœnam rogarent, nimirum ut uobis oſtendere poſſint lectos, menſas, ac pocula. Quarum rerum nulla ſit utilitas, ſi ſine teſte poſſideantur. Certe reperietis plerâq; hæc illos ueſtra cauſa parare, nō quo utantur ipſi, ſed uti uos admiremini. Hæc ad conſolandos uos ſcribo, utranque uitam cognitam habēs. Conuenitq; ita feſtum agere, ut cogitetis omnibus breui decedendum ē uita. & illis, depoſitis opibus, & uobis, reſecta paupertate. Quamq; & illis ſcribam, ſicuti ſum pollicitus, certūq; ſcio eos non neglecturos literas meas.

SATVRNVS DIVITIBVS SALVTEM:



AVPERES nūper ad me datis literis inuſarūt uos, qui nīhil ipſis ex facultatibus quas poſſidetis, impertimini, atq; omnino poſtularūt, ut omnia bona facerē omnibus communia, ut ad ſingulos illorum ſua pars rediret. Aequū em̄ eſſe, ut rerum æqualitas cōſtituatur, neq; decere, ut huic ſuperſit, ille nullo modo ſit particeps uoluptatum. Ego uero reſpondi, hiſce de rebus rectius Iouem cōſideraturum. Cæterum de præſenti negotio, deque iniurijs, quibus ſeſe per feſtos dies affici putant, uidebam mei officiij eſſe ſententiam ferre, ſumq; pollicitus me uobis ſcripturum. Sunt autem quæ poſtulāt hæc, ut mihi quidem uidetur, æqua. Nam quo pacto, inquit, tanto frigore horrentes, tantæq; obnoxij eſuritioni, poſtea diem etiam feſtum celebrare poſſimus? Quare ſi uellem & illos feſti participes eſſe, poſtularunt ut cogerē uos, ut & de ueſtribus illis impertiamini, ſi quæ ſuperſunt pinguioreſ, q̄ quæ uobis conueniant, utq; de auro nonnullas guttulas in illos diſtilletis. Quod ſi iſta feceritis, inquit, non erit amplius diſceptatio inter uos de bonis apud Iouem. Sin minus, minitantur ſeſe ad nouā rerum partitionem prouocatuſos, ut primum Iupiter pro tribunali ſedere cœperit. Atq; hæc quidem facere uobis nequaq; graue fuerit, impertiri nōnihil de tantis opibus, quas poſſidetis, & recte poſſidetis. Quin de cœnis quoq; ut uobiſcum cœnarent, & hoc literis addendum putarunt, quemadmodum uos in præſentia foribus occluſis, ſoli delitijs fruereſmini. Quod ſi quando uobis uſum fuerit, & illorum quempiam poſt longum tempus conuiuium adhibere, plus eſſe moleſtiæ in cœna, q̄ uoluptatis, multaq; illic in pauperum contumeliā fieri, uelut illud, Cum nō eodem de uino bibāt, dñj boni, q̄ illiberales, planè dignum, in quo & illi debeant accuſari, qui non ſurgant potius, abeantq; toto conuiuium uobis ſolis reſecto. Quāq; negant ſeſe etiam ad ſatietatem ex illo qualicunq; uino bibere. Propterea quod ueſtri pincernæ, aures habeant cæra obturatas, quemadmodum

dum olim Vlyssis socij. Porro reliqua usque adeo sunt turpia ut pigeat commemorare, quæ de carniū partitione criminantur, deque ministris, qui cum uobis assistant, donec plusquam ad plenum expleamini, ipsos prætercurrunt, aliaque huius generis permulta sordida, minimèque digna uiris ingenuis. Proinde æqualitas, res est omnium iucundissima, maximèque conuiuijs congruens. Atque hac de causa, uobis æquus ille partitor in conuiuijs præficitur, ut æquam omnes habeant portionem. Videte igitur ne posthac uos iterum accusare possint. Quin potius honorabunt uos, & amabunt, si pauca ista à uobis acceperint, quorum impendium à uobis nec sentietur quidem, penes illos muneris in tempore dati memoria semper mæsuræ est. Præterea nec rempublicam administrare possitis, nisi pauperes una uobiscum in ea uersentur, milleque modis felicitatem uestram adiuuent. Neque enim habituri estis, qui diuitias uestras suspiciant, si soli atque apud uos ipsos in tenebris eas possideatis. Videat igitur uulgus, mireturque uestrum argentum, mensas, & quem admodum præbidentes ad potandum inuitetis. Dein illi inter bibendum poculum undique contemplantur, ac pondus expendant, manu librantes. Tum argumenti absolutam cælaturam, Tum auri uim, uicissim artem condecorantis. Nam in istum modum, non solum illi uos probos uiros & humanos prædicabunt, uerumetiam inuidiam illorum effugietis. Quis enim inuideat impertienti, danti que quod æquum est? Quis non potius optet, ut quam diutissime uiuens, bonis suis fruatur? Verum ut nunc res uobis habent, & felicitas uestra teste caret, & diuitiarum inuidiosæ, & insuauis uita. Neque enim perinde iuuat, opinor, si quis solus expleatur, quemadmodum aiunt leones facere, & ex luporum genere, quos solitarios uocant, quam si cum lepidis hominibus, ac per omnia gratificari paratis, cōuiuatis. Qui primum non sinent cōuiuium surdum aut mutum esse, uerum consuetudine sua fabulas conuiuijs aptas, dieteriaque minime molesta, uariasque uoluptates adferent. Quibus rebus tempus iucundissime transigitur. Idque gratum est Baccho, gratum Veneri, gratum etiam Gratijs. Deinde postero die, dum comitatem uestram referunt, beneuolentiam uobis conciliant. Hæc etiā magno fuerant emenda. Nam illud à uobis sciscitabor, si pauperes abeant taciti, sic enim fingamus, nonne uos ea res ureret, cum non haberetis, quibus ostentaretis purpureas uestes, comitum multitudinem, annulorum magnitudinem? Neque iam libet referre necessario futurum, ut pauperum insidiæ, atque odia in uos oriantur, si soli delitijs frui uelit. Nam quæ minantur uobis imprecatores sese, prorsus abominanda sunt. Ac dii prohibeant, ne unquam ad eiusmodi imprecationes uenire cogantur. Quando quidem si id fiat, neque intestina posthac gustabitis, neque placentiam, nisi

si liquid canis reliquum fecerit. Præterea lenticula saperdæ liquamē uobis habebit. Porro sus aut ceruus interim dum assantur, è ueru in montes aufugere parabunt. Tum aues quoq; pingues absq; alis fugam molientes, ad pauperes auolabunt, Deniq; quod est omniū grauissimū. pocillatores formosissimi repente uobis calui fient, idq; etiā fracta amphora. Super his rebus consulite, quæ & festo sint digna, & uobis q̄ maxime tuta, atq; illis paupertatis onus subleuate, exiguo uectigali illos amicos habituri, neutiq; malos.

DIVITES SATVRNO S.



VM PVTAS Saturne, de rebus istis ad te solum scripsisse pauperes? Quin potius Iouis ipsius aures iam obsurduerunt illorum querelis, dum hæc eadem uociferantur, ac nouam rerum partitionem flagitant, ac simul & fatum incusant, quod non æqualiter distribuerit, & nos, quod nihil ipsis uelimus impertiri. Verum nouit ille, quippe cum sit Iupiter, penes quos sit culpa, eóq; illos plerūq; obaudit. Nihilominus tamen purgabimus nos tibi, quandoquidem hoc certe tempore princeps noster es. Nos enim omnia ista quæ scribis, ob oculos habentes q̄ sit honestum de magnarum rerum copia opitulari ijs, qui indigent, quantóq; sit iucundius, simul cū pauperibus uersari, & conuiuium agitare, ad eum modum assidue facimus, adeóq; in ratione uitæ nos æquamus, ut nihil possit inculcare is, quem ad conuictum admittimus. Verum illi primum aiunt sibi paucis opus esse. Dende ubi semel illis fores aperuerimus, nuncq; desinūt alia super alia postulare. Quod nisi protinus omnia, simulq; cum dicto acceperint, mox paratum odium, in promptu conuitia, etiā si quid de nobis sit mentiendum. Porro qui audiunt, fidem illis habent, rati uidelicet illos probe scire quæ dicunt, propterea quod nobiscum consuetudinem habuerint. Ita fit, ut in alterutrum incidamus, ut aut si nihil demus, illos prorsus habeamus hostes, aut profusis omnibus, ipsi protinus egeamus, iamq; in pauperum gregem ueniamus. At cætera quidem utcunq; ferenda sunt, uerum inter coenas ipsas non satis habēt ingurgitari cibus, atq; aluum explere, sed ijsdem ubi plus satis adbibierint, tum aut puellæ formosæ cyathum porrigentis manum uellunt, aut concubinam, uxoremue sollicitant. Postremo conuomito conuiuio, postero die nobis obtrectāt, narrantes quēadmodum sitierint, esurierintq;. Quod si hæc aduersus illos mentiri uidemur, uester ille parasitus Ixion in memoriam redeat, qui ad communis mensæ honorē admissus, ac uobis dignitate æquiparatus, iam ebrius uir ille egregius, Iunonem adortus

adortus est. Hæc atq; huiusmodi sunt, propter quæ in posterum statuimus, quo res nostræ sint in tuto, ne posthac illis in domum aditum præbeamus. Quod si te autore, pacto recipiant, sese moderate peturos, quemadmodum nunc aiunt, neq; quicq; flagitiose in cōpotationibus admissuros, age, cōuiuant nobiscum, simulq; cœnēt bonis auibus. Ac de tunicis, sicuti iubes, mittemus, & de auro, quantum facultas patietur, ac sumptus augebimus. in summa, nihil omitemus officij nostri, modo uicissim desinant ipsi arte nobiscum uiuere, sintq; pro parasitis & adulatoribus amici. Ita nihil erit, quod in nobis desyderes, si ipsi quoq; suo fungi uolent officio.

LVCIANI SATVRNALIUM FINIS.

LVCIANVS DE LVCTV, DES. ERASMO ROTERO/
DAMO INTERPRETE.



PERAEPRECIVM sanè fuerit obseruare ea, quæ in luctu uulgo tum dicantur, tum fiant, item quæ dicantur ab ijs, qui eos consolantur scilicet, quæq; nō ferenda putent, lugentes ea quæ sibi acciderunt, & sibi ipsis, & ijs quos flēt. Cum haud quæq; permouerint mala ne sint ista, ac dolenda, an contra iucūdiora melioraq; ijs quibus accidunt. Sed ex more & consuetudine dolorem accersunt. Itaq; cū mortuus fuerit aliquis, faciūt ad hunc modū. Quin prius uolo tibi narrare, quas habeant de morte ipsa opiniones. Sicem palàm fiet, qua gratia superuacanea ista moliantur. Vulgi quidem hominum multitudo, quos sapientes isti uocant idiotas, Homero, Hesiodo, reliquisq; fabularum autoribus, super his fidem habentes, & illorum poësim pro lege ducentes, locum quendam subter terram profundum esse putant, quem tartarum uocant. Eum existimant magnum & spaciosum esse, caliginosum atq; opacum, qui tamen istis haud scio quo pacto illustrari uidetur. quo singula quæ illic sunt, introspiciant. Tum regnare in hoc specu Iouis fratrem, cui nomen Plutoni, ut mihi retulit quidam harum rerum mire peritus, ob id eo uocabulo honestatū, quod mortuorum copia diues esset. Porro Plutonem hunc inferorum rempublicam, & manium uitam constituisse in hanc formam. Nam sorte obtigisse huic, ut uita defunctis imperaret. Quos ubi demissos receperit, arreptos uinculis ineffugilibus coercet, nulli prorsus permittens, ut ad superos redeat, præterq; admodum paucis ex uniuerso æuo, idq; grauissimis de causis. Interluitur aut regio illius, fluijs & magnis &

gnis & horrendis, uel solo nomine. Siquidem Cocyti, Phlegetontes, atq; huiusmodi uocabulis appellantur. Quodq; est grauiissimum, præ iacet Acherontica palus, quæ prima excipit obuios, quam non possis neq; transmittere, neq; transire sine uectore. Nam & profundior est, q̃ ut pedibus transiri possit, & spaciosior, q̃ ut tranari queat. In summa huiusmodi est, ut nec auis manes possint eam transuolare. In ipso uero descensu, portaq; que quidē est adamantina, Aeacus est, regis patruelis, cui mandata est custodia, iuxtaq; hunc canis triceps, sæuus admodum. Is aduenientes satis amice, pacateq; intuetur. Cæterum si quis conetur aufugere, latrat, terribitosq; in specū redigit. Iam qui transmissa palude ingressi sunt, eos excipit pratum ingens, Asphodelo consitum, ac fluuius memoriæ hostis, eoque Lethe nomen est inditum. Nam hæc uidelicet priscis illis mortalibus narrarūt, qui illinc redierant. Nempe Alceſtis & Proteſilaus, Theſſalus uterq; , neq; non Theſeus Aegeo prognatus, & Homericus Vlyſſes, testes admodum graues, digniq; quibus habeatur fides, qui mihi non uidentur è fonte illo bibiſſe, alioqui non meminissent horum. Itaq; Pluto & Proſerpina, ut aiebant illi, rempublicam adminiſtrant, rerumque omnium dominatum obtinent. Sed inferuiunt his, & in adminiſtrando principatu adiuuant ingens turba, Furie, Poenæ, Terrores, ac Mercurius, quanquā is sanè non adest perpetuo. Præfecti autem & ſatrapæ & iudices ſedent duo, Minos & Rhadamanthus, uterq; Cretenſis, uterq; Iouis filius. Atq; hi quidem bonos ac iuſtos uiros, qui cum uirtute uitam peregiſſent, ubi iam multi collecti fuerint, uelut in coloniam quandā emittunt in campum Elyſium, uitā optimam inibi uiſturos. Quod ſi malos aliquos ceperint, hos Furijs traditos, in impiorum locum eijciunt, pro ratione malefactorum puniendos. Quo quidem in loco, quid tandē mali non patiuntur? torti, exuſti, à uulturibus arroſi, rota circumacti, ſaxa ſurſum uoluentes. Nam Tantalus ipſe ad paludem ſtat in periculum adductus, ne ſiti moriatur infelix. Rurſum alij mediocris uitæ, ſunt autem hi complures, uagantur in prato ſine corporibus iam umbræ facti, & ad tactum ceu ſumus euaneſcentes. Aluntur autem uidelicet noſtris libationibus inferijsq;, quæ ſepulchris inferuntur. Adeo ut ſi cui nullus ſit in terra reliquus amicus aut cognatus, hic mortuus, ieiunus ac famelicus inter illos uerſatur. Hæcuſq; adeo ualide uulgi animos peruaſerunt, ut ſimulatq; familiaris quiſpiam mortuus fuerit, primum obulum illi in os imponant, traiectionis mercedem, quam uectori daturus ſit, nec illud prius expendunt, cuiuſmodi nomisma legitimū ſit, ambuletq; apud inferos, & apud illos ualeat, Atticus, an Macedonicus, an Aeginēſis obolus. At ne id quidem cogitāt, multo ſatius eſſe non

non posse nautū reddere. Sic enim fiet, ut non recipiente portitore, post liminio redeant in uitam. Post hæc lotos eos, perinde quasi tartarea palus non satis sit idonea lauandis his, qui illic degunt, & unguentis optimis uncto corpore, iamq̃ uicta graueolentia, tum coronatos pulcherrimis floribus proponunt splendide uestitos, ne uidelicet algeant per uiam, neue nudi conspiciantur à Cerbero. Accedunt ad hæc mulierum eiulatus, omnium certe lachrymæ, pectorum planctus, comæ dilaniatio, genarum cruetatio. Alijs autem & uestis discerpitur, & puluis capiti inspergitur, adeo ut uiuentes miserabiliores sint mortuo. Nā illi humi uoluantur sæpenumero, capita solo allidunt. Hic uero decorus ac formosus, ac diligentissime coronatus, sublimis propositus est, & excelsus, uelut ad pompam adornatus. Deinde mater, atq̃ adeo pater quoq̃ ex medijs cognatis progressus, ac mortuo circumfusus, (Nā finge iuuenem aliquem, ac formosum propositum esse, quo magis in hunc cōpetat actio fabulæ) absurdas ac stultas uoces emittit. Ad quas mortuus ipse responsurus sit, si contingat uocem recipere. Ait enim pater, flebili quadam uoce uerbum unumquodq̃ producens in longum: Fili iucundissime, peristi mihi, mortuus es, ante diem præreptus es, me super hæc misero solo relicto. Non duxisti uxorem, non parasti liberos, non militasti, non coluisti agros, non ad senectam peruenisti, non comessaberis posthac, non amabis fili, neq̃ cum æqualibus in cōpotatione inebriaberis. Porro hæc atq̃ id genus alia dicet, quasi putet filiū adhuc rebus his egere post obitum, ac desiderare quidem, uerum potiri non posse. Sed quid hæc loquor? Quot enim sunt qui equos ac concubinas, rursum alijs, qui pincernas etiam in funere mactarunt, qui uestem, reliquumq̃ mundum pariter in rogam iniectum exusserunt, aut unā cum cadauere sepelierunt, perinde quasi illic sit usus, & apud inferos fruiturus? At senex iste luctum agens, hæc omnia atq̃ his etiā plura quæ dicit, neq̃ filij causa iactare uidetur, ut quem sciat non auditurum, etiam si Stentorem clamore uincat, neq̃ rursum sua ipsius gratia. Satis enim erat illi, cogitare, & cognoscere, uel sine uoce. Nihil enim opus est, ut quis apud sese clamet. Superest igitur, ut ad hunc modum deliret, ob eos qui adsunt, cū nesciat neq̃ quid acciderit ipsi filio, neq̃ quo concefferit. Imò cum ne suam quidem ipsius uitam, cuiusmodi sic perpenderit. Neque enim alioqui ceu rem acerbam grauiter ferret, illum ex hac demigrasse. Filius igitur huic ita responderit, exorato Aeaco atque Orco, quo liceat tantisper è specu proferre caput, dum patrem insanientem compescat: Homo infelix quid damas? Quid mihi molestus es? Desine uellicare comam, ac uultus etiam cutem lacrare. Cur mihi conuictum facis, ac miserum appellas, & infortunatum

fortunatum, qui iam sim te multo tum melior, tum felicior? Aut quid acerbi mihi putas accidisse? An quia non sim factus senex talis, qualis es tu, capite caluo, facie rugosa, incuruus genibus, segnis, in summa, totus ætate putris, multis expletis Triacadibus & Olimpiadibus, denique ad istum modum delyrans apud testes tam multos? O demens, quid tibi uideretur in uita boni, quo posthac non simus potituri? Nimirum computationes dicis, ac coenas, uestemque & concubitus, eoque metuis, ne rerum harum inopia peream. Non cogitas autem, longe bellius esse, non sitire, quam bibere, non esurire, quam edere, non algere, quam uestibus abundare. Age igitur, quandoquidem ignarus uideris, docebo te lugere uerius. Iamque denuo incepto luctu, clama. Fili miser, non amplius sities, non amplius esuries, non amplius algebis. Peristi mihi infelix, qui morbos effugeris, qui febrē iam non timeas, non hostē, non tyrannū, non amor discrucia-bit te, non auocabit coitus, neque huius rei causa bis aut ter quotidie perdes impensam. Heu calamitatē. Neque contēneris factus senex, neque molestus eris iuuenibus, siquādo cōspiciaris. Hæc si dixeris pater, an non putas te multo ueriora, magisque ridicula dicturum, quam ista quæ modo? At uide ne illud te male habeat, dū noctē, quæ apud nos est, magnamque cogitas caliginē, proinde metuis, ne tibi præfocer, cōdusus in monumēto. Verū in his illud oportet perpendere, oculis putrefactis, atque adeo exustis (siquidem paulopost exurere me decreuistis) nihil opus erit, nec ad tenebras, nec ad lumen inspiciendum. Atque ista fortassis utcumque ferēda. Verum eiulatus iste uester quid mihi confert? aut quid ista pectorū ad tibiæ modos percussio? aut quid mulierum immodica lamentatio? Quid autē saxum, quod sepulchro imponitur, coronis ornatū? Aut quid ualet, quod merum infunditis? Num putatis illud ad nos destillaturum, & ad Orcū usque permeaturum? Nam de parentalibus ipsi quoque, ni fallor, uidetis, quod ex apparatu potissimū ad nos redire debuerat, id fumo correptum, sursum in cælum abire, neque quicquam iuuare nos, qui inferne agimus. Porro quod superest, puluis est inutilis, nisi creditis nos cinere uesci. Non est usque adeo sterile, neque infrugiferū Plutonius regnum, neque nos destituit Asphodelus, ut à uobis cibos huc deportemus. Itaque iuro per Tisiphonem, iam pridem mihi libebat uehementer exclamare super his, quæ & faciebatis, & dicebatis, sed uetabat linteum ac lanæ, quibus mihi fauces obligastis.

Atque ita profato, mors ultima lumina clausit.

Sed dicito per Iouem, si conuersus ad eos mortuus ille loquatur hæc, cubito innitens, an non uidebitur rectissime dicturus? Attamen uecordes isti uociferantur, & accersito quopiam lamentorum artifice, qui multas antiquas calamitates in unum congerat, certaminis adiuto-

re, & amentia chorago abutuntur, ubicūq; coeperit ille, ipsi ad melos eiulatu respondent. Verum quātum ad lamentationes attinet, omnibus eadem est ineptiendi consuetudo. At deinceps sepulturae rationē in uarios diuidunt modos. Nam Græcus exurit, Persa defodit, Indus adipe suillo oblinat, Scythia deuorat, muria condit Aegyptius. Atq; hic quidem (rem à me uisam narro) desiccatum cadauer, conuiuiam & compotorem adhibet. fit autem frequenter, ut Aegyptium aliquem indigentem pecuniæ, leuet egestate pignus frater aut pater in tempore factus. Nam libationes, pyramides, columnæ, tituli, ad breue tempus duratura, an non superuacanea, & ludicris simillima? Sunt uero qui ludos quoq; constituent ad sepulchrum, ac funebres orationes habeāt, perinde quasi patrocinentur, ac testimonium perhibeāt defuncto apud inferos iudices. Post hæc omnia, superest exequialis cœna. Iacq; adsunt necessarii, ut defuncti parentes consolētur, suadentq; uti cibum capiāt, quāq; illi per Iouem non illibentes ad id compelluntur, quippe perpetuum iam triduū enecti fame. Et quousq; quæso flebimus? Sine quiescant Plutonis manes. Quod si tibi deliberatum est omnino flere, uel ob hoc ipsum cibus est capiendus, quo tanto luctui par esse possis. Tum deniq; tum ex omnibus contextuntur duo uersus Homerici.

Nam coepit meminisse cibi Niobe auricapilla.

Tum illud.

Vita defunctos flere haud finit alius Achiuos.

At capiunt quidem illi, sed initio pudibundi, uerentesq; ne post charissimorum obitum uideantur adhuc affectibus humanis commoueri. Hæc atq; his longe magis ridicula reperiet, quisquis obseruarit ea, quæ fiunt in luctu, propterea quod uulgo existiment mortem summum esse malum.

LVCIANI DE LVCTV FINIS, DES. ERAS ROT,
INTERPRETE.

ABDICATVS LVCIA

NI, DES. ERASMO ROTERODAMO INTERPRETE.

Quidam abdicatus artem medicinæ didicit. Patrem insania laborantem, reliquis medicis desperantibus, dato pharmaco cum sanasset, denuo receptus est in familiam. Post hæc nouercam insania correptam sanare iussus, abdicatur.

Haud



AVD QVAQVAM noua sunt hæc Iudices, neq; mi-
 randa, quæ in præsentia facit pater, neq; nunc pri-
 mum ad hunc irascitur modum, uerum hæc lex illi fa-
 cilis est, & asuetus ad hanc causam accedit. Verum
 illud mihi nouo calamitatis genere accidit, quod cū
 nullum proprium sit crimen, quod mihi possit impo-
 ni, tamen in periculum uocor, ne pœnas dem artis nomine, nisi huic iu-
 benti per omnia parere possit. Qua quidem re quid fieri possit absur-
 dius? uti curem ex præscripto, non iam quatenus ars ualeat, sed pa-
 tris arbitratu. Quare optarim equidem ut medicorum ars, eiusmodi
 quoq; remedium aliquod haberet, quod non modo laborantes in-
 sania, uerum etiam præter æquum irascentes liberare possit, nimirum
 quo liceat & patris iracundiæ mederi. Nunc autem ipsa quidem insa-
 nia leuatus est, cæterum iracundia magis etiam exasperatur. Quodq;
 est omnium grauissimum, erga cæteros omneis sanus est, in me unū
 insanit, à quo morbo fuit liberatus. Videtis igitur cuiusmodi merce-
 dem curationis feram, cum rursus ab illo abdicor, iterum alienor à
 familia, ceu ob id ipsum ad breue tempus receptus, ut maiore infamia
 sæpius eijcerer domo. At ego quidem in his quæ præstare queam, ne
 expecto quidē patris iussum, ut qui pridem non accersitus ad opitu-
 landum accesserim. Verum ubi res est eiusmodi, ut nulla omnino spes
 sit, tum nec aggredi uelim. Porro in hac muliere multo etiam minus
 ausim, neq; id temere. Siquidem reputo quæ in me facturus sit pater,
 si res non successerit, cum iam abdicet nondum aggressum curationē.
 Quare doleo Iudices, noueræ uicem, grauiter laborantis. Erat enim
 proba. Deinde patris nomine, quem huius morbus excruciat. Ma-
 xime tamen mea ipsius causa, qui uidear immorigerus patri, cum non
 possim quæ iubeor præstare, partim ob morbi magnitudinem, par-
 tim ob artis imbecillitatē. At sanè non arbitror æquum esse ut abdi-
 cer, si quod efficere non queam, id ne recipiam quidem. Itaq; quibus
 de causis prius abdicarit me, facile fuerit ex hoc negotio cōiicere. Quā-
 quam ad illas, opinor, satis respondi, ipsa post acta uita. Ad hæc au-
 tem quæ nunc obijcit, pro uirili sum responsurus, si prius de statu meo
 pauca uobis exposuero. Ego intractabilis ille, & immorigerus, pa-
 trem dedecorans, & indigna genere meo patrans, id quidem tempo-
 ris multa id genus uociferanti, ac sine fine oclamanti, paucis contra-
 dicendum esse duxi. Verum domo cedens, existimaui mihi grauif-
 simi iudiciij instar fore, uerūque calculum, ita actam deinde ui-
 tam,

tam , ut appareret me à paternis illis criminibus quàm longissime abesse , sed potius honestissimis studijs dedisse operam , cumq; optimis uiris habuisse consuetudinem . Iam uero & eiusmodi quiddã prospiciebam , ac suspicabar fore , ut aliquando pater , qui non admodum animo constaret , mihi sine causa succenseret , falsãq; in filium crimina strueret . Neq; deerant qui ista morbi initium interpretarentur , mi nasq; actela paulo post irruituri mali . Nempe odium absq; causa , mores asperos , conuitia parata , censuram seueram , damorem , iracundiam , in summa , omnia plena bilis , unde usu uenturum credebam , ut mihi aliquando arte medicinæ foret opus . Proinde foras profectus , ac probatissimorum , quos in peregrinis regionibus nancisci potui , medicorum usus doctrina , plurimo labore , uehementiq; animi studio artẽ perdidici . Porro domum reuersus , offendo patrem manifesta iam insania laborantem , & ab huius loci medicis desperantibus destitutũ , qui non altius introspiciunt , nec admodum exacte morbos diiudicant . At ego sanẽ sicuti par erat facere frugi filium , neq; superioris abdicationis iniuriam recordabar , neq; ut accerferet operiebar . Neq; enim erat quicquam , quod illi proprie imputare possem . Verum peccata illa omnia fuerant aliena . Nempe quemadmodum modo dicebam , ipsius morbi . Ergo cum inuocatus accessissem , non sum equidem protinus medicatus , neq; enim hic nobis mos est , neq; id præcipit ars , uerum illud omnium primum iubemur obseruare , sanabilis ne sit morbus , an insanabilis , atq; artis terminos prætergressus . Actũ si eiusmodi fuerit malum , ut commodè possimus aggredi , aggredimur , totõq; adnitimur studio , ut ægrotum seruemus . Quod si uiderimus iam inualuisse , superasseque , nec manum admolimur omnino , idq; uetustam quandam legem eorum , qui primi medicinæ prodiderunt artem , secuti . Qui negant tentandos esse morbos , qui iam inualuerunt . Itaque cum patrem adhuc intra spem esse perspicerem , neque malum supra artis uires esse , diu obseruatis ac pensatis singulis , ita demum aggrediebar , ac pharmacum fidenti animo porrexi . Multi sanẽ eorum qui tũ aderant , suspectam habebant administrationem pharmaci , calumniantes curationem meam , iamque parabant in ius uocare me . Aderat autem & nouerca pauida atque diffidens , non id quidem odio mei , sed quod metueret , utpote probe sciens illum grauitè laborare . Nam sola nouerat omnia , quippe familiaris & assidue conuiuens ægrotanti . Attamen ego nihil his rebus deterritus , sciebam enim futurum ut mihi signa non mentirentur , neque falleret ars , adhibui curam , obseruato tempore idoneo . Quanquam erant amici nonnulli , qui mihi consilium darent , ne fiderem , ne forte si res male successisset,

successisset, maiorem aliquā calumniam mihi accerferem, quasi patrē ue-
 neno ultus essem, memor iniuriarū, quibus me affecerat. In summa, ille
 protinus cōualuit, pristinæ redditus sanitati, cognouitq; omnia. Fami-
 liares admirabantur, deniq; laudabat & nouerca, ac palām omnibus
 utriusq; nomine gaudebat, tum mihi laudem affecuto, tum illi ad sa-
 nam mētem reuerso. Atq; hic quidem, nam illud de eo testari possum,
 neq; contatus, neq; quopiam his de rebus in consiliū adhibito, simul-
 atq; rem omnem ē familiaribus cognouit, irritam fecit abdicationem.
 ac denuo me filium fecit, seruatorem ac beneficū appellans, confitens
 sese certum experimentum mei cepisse, deq; illis ante factis semet ex-
 cusans. Id factum compluribus attulit uoluptatem, nimirū quotquot
 aderant probi. Cæterum urebat eos, quibus abdicatione filij iucundior
 fuerat reuocatione. Proinde uidebā tum non eodem modo ea re gau-
 dentes omnes, sed erat cuius & colorem illico uerti sensi, & oculos turba-
 ri. & uultum iracundum, quemadmodum ex inuidia, odiq; solet ac-
 cidere. Nos igitur ut est consentaneum, in complexibus & animi
 gaudijs uersabamur, utpote utroq; alteri reddito. Cæterum nouer-
 ca paulopost ægrotare protinus cepit, morbo, iudices, graui, & impo-
 tēti. Nam statim obseruabam, ut nascebatur malū. Neq; enim simplex
 erat, aut leuis insaniz species, quin potius uetus quidam morbus, qui
 iam pridem delituerat in animi domicilio, erupit, uictorq; in apertum
 prodijt. Sunt autem nobis cum alia multa signa, insanabili laboran-
 tis insaniz, tum illud commune in hac obseruauī muliere. In cæteros
 placatior est, ac mitis, atq; illis præsentibus conquiescit morbus. Quod
 si quem conspexerit medicum, imò si uel audierit tantum de medico,
 in hunc supra modum incenditur. Quod & ipsum argumento est, illā
 graui & insanabili teneri malo. Hæc cum perspicerem, equidem acer-
 be ferebam, miserebatq; mulieris, ut debui, præter meritum tanto la-
 borantis infortunio. Pater uero ob imperitiam, neq; enim nouit, uel
 originem mali, quo tenetur, uel causam, uel morbi magnitudinem, ius-
 sit uti medicarer, ac simile pharmacum exhiberem, arbitratus idem es-
 se insaniz genus, eundem morbum, eandem ægrotationem, quæ si-
 milem curandi rationem admitteret. Verum ubi id quod erat uerissi-
 mum dico, fieri nullo pacto posse, ut mulier seruetur, fateorq; me mor-
 bo imparem esse, indignatur, ac succenset, aitq; me studio detrectare,
 ac mulierem destituere, mihi crimini uertens artis imbecillitatem. Atq;
 huic quidem accidit, quod solet ijs qui dolent. Succēsent enim omnes
 ijs, qui libere uerum loquūtur. Tamen ego sanè pro uiribus illi respon-
 debo, tum meo ipsius nomine, tum artis. Ac primum quidē à lege su-
 mam initium, per quam hic me parat abdicare, ut intelligat sibi non
 esse

esse posthac eandem abdicandi facultatem, quæ prius fuit. Neque enim legislator omnibus, ô pater, istam potestatem permittit, neque uti quolibet filios, neque quoties libuerit, abdicet, neque quibuscumque de causis: uerum quemadmodum patribus concessit, certis de causis irasci, ita prospexit & liberis, ne id immerentibus accidat. Eaque gratia iussit, ne libera esset, ac citra iudicium uindicta, sed ad iudices uocat, æstimatores constituit, qui neque per iracundiam, neque per calumniam, quod iustum sit iudicent. Nouerat enim frequenter accidere multis, ut ob causas iniquas ad iram commouerentur, hic quidem alicui falsæ calumniæ credens, ille famulo fidem habens, aut uxori cuiuspiam inimicæ. Quare noluit rem iniudicatam agi, neque indefensa causa liberos statim capi, uincique, uerum & aquam infundit, & ratio redditur, & nihil inexcussum relinquitur. Quâdoquidem solum hoc autoritatis datur patri, ut ad iudices uocet, uerum iudicandi autoritas, an merito accuset, id penes uos, qui iudicio præsidetis, ac nondum spectate crimen, quod mihi imponit, cuiusque gratia nunc indignatur, uerum illud prius expendite, num posthac illi ius sit abdicandi, qui semel abdicauerit, iamque sit usus facultate, quam lex cõcedit, atque hanc paternam potestatem expleuerit, deinde rursum in familiam receperit, ac superiorem abdicationem irritam fecerit. Nam ego certe iniquissimum istud esse dico, ut liberorum quoque sint infinitæ poenæ, ut multæ condemnationes, ac metus perpetuus, utque lex nunc irato inferuiat, mox deinde faciat irritum, quod actum est, rursum ut eodem modo ualeat, in summa, ut ius sursum ac deorsum torqueatur, utcumque patribus pro tempore uisum fuerit. Verum initio quidem æquum erat uti concederet, cumque indignante pariter indignaretur, ac puniendi ius faceret ei, qui genuisset. Porro ubi semel potestatem absumpserit, ac lege sit abusus, iracundiam expleuerit, post hæc rursum in familiam receperit, & in hanc opinionem discesserit, ut frugi putet, in his perseueret necessum est, neque postea resiliendum, aut retractanda sententia, neque rescindendum iudicium. Neque enim scire poterat, opinor, is qui natus fuerat, frugi ne, an contra esset euasurus. Atque hanc ob causam permissum est, ut genere indignos abdicent, quos cum educabant, cuiusmodi essent futuri nesciebant. Cæterum ubi non coactus, sed suapte sponte atque autoritate ex sese comprobatum recipit, qua deinde ratione possit mutare factum, aut quis legis usus superest? Etenim ipse legislator hunc ad modum tecum egerit. Hic si improbus erat, dignusque quem abdicares, quid accidit uti reuocares? Cur denuo in familiam reduxisti? Cur legem irritam fecisti? Nam liber eras, tibi que in manu erat ista non facere. Neque enim tibi concedendum est, ut legibus tuo arbitratu abutaris, utque iudicia utcumque mutatus sit animus tuus, eo trahantur. Neque

uti nunc irritentur leges, nunc rursus ualeant, iudices interim testes sedent, uel ut rectius dicam, ministri tuæ uoluntatis, modo punientes, modo absoluentes, quodcumq; tibi uisum fuerit. Semel genuisti, semel educaſti, pro his semel item abdicare potes, atq; ita potes, si istud merit o facere uidearis: uerum ut hoc fiat sine fine, ut perpetuo, ut frequenter, ut facile, id uero supra patris ius est. Quare per Iouem iudices, ne permittatis huic, ut qui sua sponte receperit, superioris iudicii sententiam irritarit, iram damnarit, rursus ad eandem prouocet poenam, & ad patriam recurrat potestatem, cuius tempus iam excessit, euauitq; priuilegiū, nec huic uni quicquam ualens, quippe antehac consumpta. Etenim illud considerate, quemadmodum in reliquis iudicijs, ubi iudices sortibus ferunt sententiam, si quis perperam pronunciatum existimat, permittit alios adire iudices. Porro si qui ipsi suapte sponte iudices constituerint, delectisq; arbitris causam comiserint, posthac non idem licet. Etenim si quis, quorum sententijs initio stare non cogeatur, hos sponte delegerit, iam æquum est boni consulere quæ statuerint. Iridem sanè tu quoq; quem antea liberum erat non recipere, nisi dignus maioribus uideretur, hunc si probum arbitratus esse, denuo recepisti, iam deinde non erit abdicandi ius. Siquidem indignum esse in quem ista denuo fiant, ipse testatus es, iam de integro frugi filium esse confessus. Itaq; non conuenit poenitere receptionis, sed firma reconciliatio sit oportet, nimirum post toties pronunciatam sententiam, ac rem bis iudicatam, primum cum abdicares, alterum, cum ipse mutaſti consiliū, meq; in familiam reuocaſti, rescissi decretis superioribus, confirmas illa quæ postea sunt placita. Proinde perseuera in his quæ proxime statuiſti, tuumq; ipsius iudicium serua. Pater sis oportet, quandoquidem id abs te decretum, id probaſti, id ratum fecisti. Ego quidem si natura non essem filius, sed adoptatum abdicare uelles, ne tum quidem existimarem tibi licere. Quod enim initio liberum erat non facere, id semel factū, iniquum est rescindere. Porro eum qui primum natura sit filius, postea iudico, sententiæq; accersitus, quæso num par est rursus expellere, & eadem familiaritate priuare sæpius? Age quid si forte seruus essem, ac tu quidem primum improbum esse ratus, in uincula coniecisses, deinde ubi cognitum est me nihil peccasse, manumisisses, num tibi liceret, ut cumq; contigerit irasci, rursus in eandem reuocare seruitutem? Minime liceret. Istiusmodi igitur acta, leges firma uolunt esse, ac perpetuo ualere. Ergo cum pluribus etiam argumentis docere possim, non esse ius huic abdicare denuo, quem semel abdicatum, sponte sua receperit, tamen finem faciam. Nunc spectate cuiusmodi filium parat abdicare. Atque illud nondum dicam, me tum imperitum abdicatum fuisse, nunc abdicari medi

dicari medicū (nihil enim mihi in hac causa suffragetur ars) tum iuue-
nem, nunc ætate prouectum, ut ætas etiam ipsa fidem faciat, me nihil
peccasse. Nam leue fortassis hoc quoq; uerum tum quidē, etiam si nul-
lo commissio peccato, ut ego quidem dixerim, sed nec benemeritus, alie-
nabar à familia. Nunc porrò cum nuper salutem dederim, ac beneficus
extiterim, exigor. Quare quid fieri potest ingratius? ut mea seruatus
opera, tantòque elapsus à discrimine, protinus sanationē illam huius/
modi factis penset, nulla meritorum habita ratione, sed usq; adeo facile
mandarit obliuioni, atq; in solitudinem abigat eum, qui iure sit obsecu-
tus, cum præter ius eijceretur, neque solum non meminerit iniuriæ, uerū
etiam & salutem attulerit, & sanæ mēti restituerit? Neque enim exiguo
iudices, neque uulgari in hunc collato beneficio, tamen huiusmodi ma-
lis nunc uideor dignus. Porrò quanquā hic ignorat, quo in statu tūc
fuerit, uos tamen omnes nostis, quid facientem hunc, simul & patientē,
& quibus affectum modis, ego curandum susceperim, ac medicis reli-
quis desperantibus, fugientibus familiaribus, nec propius accedere au-
dentibus, talem reddidi, ut etiam accusare possit, ut de legibus dissere-
re. Quin magis si exemplum quæris pater, cum propemodum talis es-
ses, qualis nunc est uxor, ad pristinam sanitatem reuocaui. Quare non
est æquum, ut pro his officijs, huiusmodi mihi gratia reponatur, utq;
in me unum tantūmodo sanus sis. Etenim te nō mediocribus à me be-
nificijs affectū esse, uel ex his ipsis liquet, quibus me criminaris. Nam
quem ob hoc odio persequeris, quod uxorem extremo laborantē peri-
culo, grauissimēq; affectam non sanem, qui sit, ut eundem non multo
potius charissimum habeas, quū simili morbo liberarim? non gratias
agas, tam accerbis ereptus malis? At tu, quod quidē est ingratiissimum,
simulatq; ad te redisti, protinus in ius trahis, salute donatus, punis, &
ad uetus recurris odium, eandē recitas legem. Egregiam igitur mercedē
persoluis arti, dignāq; pro remedijs refers gratiam, qui quidē aduer-
sus medicum tantum sanus es. Vos autem iudices, huic concedetis, ut
de benemerito poenasumat, ut salutis autorem expellat, ut eum qui
sanitati restituerit, oderit, ut per quē reuixit, ulciscatur: Haud profecto
concedetis, siquidem quod æquum est, facietis. Etenim si maximum ali-
quod flagitiū in præsentia cōmisisssem, tamē superioris beneficij nomi-
ne non mediocriter mihi debebat: cuius respectu, memoriæque conue-
niebat hūc præsentē iniuriā negligere, & ob illa priora facile ignoscere:
maxime si tam ingens sit beneficiū, ut omnia superet, quæ postea pos-
sint accidere. Quod equidē mihi in hunc competere puto, quem ser-
uaui, qui mihi totius uitæ debitor est: cui præstiti ut sit, ut sapiat, ut in-
telligat: præsertim cum cæteri omnes iam desperarent, scq; morbo im-

pares esse faterentur. Nam & illud, opinor, ad meriti mei cumulum accedit, quod cum id temporis filius non essem, cum nihil esset causæ, quæ me cogeret curationem suscipere, uerum cum liber essem, atq; alienus, à naturali causa solutus, tamen haud dissimulaui, sed ultroneus, inuocatus, iniussus adij, succurri, adnissus sum, sanaui, restitui, meū ipsius patrem seruaui, de abdicatione me purgaui, iram beneuolentia sedauī, legem pietate sustuli, magnóq; beneficio reditum in familiam emi; atq; in tempore adeo periculoso fidem erga patrem demonstraui, meque ipsum artis auxilio insinuaui, ac tristibus in rebus legitimus filius apparui. Quàm multa enim me fuisse passum arbitramini, quantum & exhaussisse laborū? dum adsideo, dū obseruio, dū opportunitates capto, nunc cedens patris uehementiæ, nunc artem admouens ad breue tempus concedente morbo. Est autem hoc omnium quæ sunt in arte medicorum periculosissimum, huiusmodi medicari, ac propius accedere ad hos, qui ad eum sunt affecti modum. Fit enim non raro, ut exæstuan- te malo, rabiem in proximos exerceant. Me tamen nihil horum piguit, neq; grauatus sum, uerum aderam, modis omnibus cū morbo luctans postremo superaui pharmaco. Ne uero quisquàm hoc audito, protinus apud se cogitet, Quis aut quātus labor miscere pharmacū. Etenim multa prius sunt facienda, præstruenda uia dando pharmaco, præparandum corpus, quo facilius recipiat medicationem, deq; omni corporis habitu sollicitus sit medicus oportet, inaniens, extenuans, cibis idoneis alens, mouens ad omne quod conducit, Somnos accersendi rationes excogitans, solitudines arte reperiens. Quibus in rebus ægroti ceteri facile pareant. At qui laborant insania, ob animi libertatem intractabiles sunt, ac gubernatu difficiles, ipsiq; medico periculosi, neq; qui facile cura expugnentur. Proinde sæpenumero cū effecerimus, ut iam speremus proxime adesse morbi finē, leue aliquod erratū incidens, renouato malo, cuncta illa superiora facile subuertit, curationē impedit, artem fallit. Eū igit qui hæc oīa sustinuerit, q cū morbo tā graui sit luctatus qui malū malorū omniū expugnatu difficillimū uicerit, huic ut iterum abdicet permittetis, utq; leges in benemeritū interpretet suo arbitratu concedetis, atq; eum cum ipsa natura bellum gerere sinetis? Ego naturæ parens iudices, patrem mihi ipsi seruo, custodióq; etiam si hic quidem iniuria me afficiat. Quod si filium benemeritum, leges, ut ait, secutus, perdit, & à familia alienat, hic nimirum liberorū osor erit, ego pius in patrem. Ego naturam amplector, Iste naturam contemnit, fasq; & ius uiolat. O patrem iniuste prosequentem odio. O filium iniustius amantem. Nam mihi ipsi uitio uerto, patre compellēte, quod odio habitus, cum præter causam amo, & magis amo quàm oporteat. Atqui natura

natura comparatum est, ut patres liberos ament magis, quàm liberi parentes. Verum hic studio tum leges contemnit, quæ filios nihil committos familiæ seruant, tum naturam, quæ parentes ad uehemens natòrum desiderium incitat. Non solum enim cum plures habeat in me beneuolentiæ causas, maiorem, uti debebat, beneuolentiam non adiungit atque addit, aut quod est minus, me saltem imitatur, meūq; æmulatur amorem. Sed ô calamitatem, quin insuper odit amantem, charitate prosequentem expellit, benemerentem lædit, complectentem abdicat, legesq; liberis fauentes, ceu liberis infensas, in me torquere conatur. O bellum, quod contra naturam legibus moues pater. Non sunt ista, non sunt inquam, quemadmodum tu uis, leges bene conditas, male interpretaris pater. Non pugnat natura cum lege, in his quæ ad beneuolentiam pertinent. Hic inter sese consentiunt, & altera utriq; auxilio est ad defendas iniurias. Contumelia afficis benemeritum, Offendis naturam. Cur legibus quoque simul cum natura facis iniuriam? Quæ cum honestæ, iustæ, liberorum amantes esse cupiant, non pateris esse, quippe quas aduersus unum filium, tanquàm aduersus multos sæpius tentes. Nec sinis in supplicijs quietem inuenire, quæ uelint in beneuolentia liberorum erga parentes conuiuiscere. Quanquàm alioqui ne positas quidem aduersus eos, qui nihil peccarint. At sanè leges ingratitudinis actionem concedunt in eos, qui benemeritis non retulerint gratiã. At qui non solum non refert gratiam, uerumetiam punire conatur ob ea ipsa, quibus adiutus est beneficio, considerate num quicquàm facere possit iniquius? Itaq; non posse hunc iam abdicare denuo, qui pater nam potestatem semel expleuerit, ac lege sit usus, præterea non esse æquum, eum qui tanta præstiterit beneficia, expellere, familiãque exigere, satis opinor demonstratum. Nūc autem ad ipsam abdicationis causam ueniamus, & crimen cuiusmodi sit expendamus. At rursus ad mentem eius qui legem condidit, recurramus necesse est. Etenim ut istud tibi donemus ad breue tempus licere, quoriscunq; uelis abdicare, utq; præterea potestatem istam tibi largiamur, etiam aduersus benemeritum, haud tamen simpliciter, opinor, neque quibuscunq; de causis abdicabis. Neq; hoc dicit legis conditor. Quicquid utcunq; criminatus fuerit pater abdicato, ut satis sit tantū uoluisse queri. Nam si id esset, quid opus erat iudicio? Verum uos istud expendere iubet iudices, num grauib; ac iustis de causis irascatur pater, nec ne. Hoc igitur in præsentia considerate. Exordiar autem ab ijs, quæ protinus huius insaniam sunt consecuta. Iam primum omnium quod fecit sanæ menti redditus, illud erat, Rescidit abdicationem. Ego seruator, beneficus, breuiter omnia

c ; eram.

eram. In his nisi fallor, nihil adhuc esse poterat, quod cum crimine uideretur esse coniunctum. Deinde quid est omnium quod accusat? Quod obsequium, quam curam filio dignā prætermisi? Quando foris cubui? quas intempestiuas potatiōes, quas comessatiōes obiicis? Qui luxus? Quis leno pulsatus est? Quis accusauit? Nemo profecto. Atqui hæc sunt, ob quæ præcipue lex permittit abdicare. Cæterum cœpit ægrotare nouerca. Quid istud mihi uertis crimini? morbiq; pœnam à mereposcis? Non reposco, inquit. Sed quid? Quod eam curare iussus recusas, ob hoc dignus fueris qui abdiceris, quippe immorigerus patri. Ast ego quidem cuiusmodi sint ista quæ iubet, in quibus quia non possim obsequi, uideor immorigerus, paulisper differemus. Sed illud prius in totum dico. Neq; lex huic concedit, ut quiduis imperet, neq; mihi necesse est in omnibus omnino parere. Quædā enim mandata sunt huiusmodi, ut si non parueris, non sis obnoxius pœnæ. quædam id genus, ut nisi obtemperaris, ira, supplicioq; sis dignus, ueluti si ægrotes ipse, & ego non curem. Si quid rerum domesticarum curandum sit, & ego negligam. Si quid rem rusticam curandā mandes, atq; ego recusem. Hæc omnia atq; id genus alia, probabiles adferunt causas paternæ querelæ. Porro cætera nostri sunt arbitrii, nempe quæ ad artes, & artium usū pertinent: Maxime si nulla in re fiat iniuria patri. Iam si cui pictori præcipiat pater: Hæc pingere fili, illa nequaq;: Rursum musico, hæc pulsa harmoniam, illam ne pulsa: Tum fabro ærario, Ista cude, illa ne cude: num quisquā hunc patietur abdicare filium propterea, quod nō ex ipsius arbitrio artem exerceat? Nemo opinor. Atqui medendi ars, quanto est honoratior, uitæq; conducibilior, tanto conuenit esse liberiores qui hac utuntur. ac iustum est, ut ars aliquo gaudeat priuilegio in exercendi facultate, ut neque cogatur usquā, neq; ferat imperium, res sacra, deorum doctrina, uirorum eruditorum cura. Neque in seruitutē trahatur legis. Neq; timori, pœnisq; tribunalium, neque calculis, ac patris minis, & indocti hominis iræ sit obnoxia. Proinde si tibi palam ac simpliciter ad hunc modum respondiſsem: Nolo curare cum possim, sed artē solī mihi didici, ac patri, cæteris omnibus imperitus esse uolo. Quis est tyrannus usq; adeo ferox, ut cogat etiam nolentem uti arte? Siquidem istiusmodi officia blanditijs, precibusq; ni fallor, non legibus, ira, iudicijs, conuenit elicere: persuadere medico oportet, non iubere, ut uelit, non ut metuat, neque ad sanandum adigendus est, sed ultro ac lubens accedat oportet, immunis à cōpulsione patris. Immunis est ars ipsa, quando quidem ciuitates quoq; publicitus honores, præminētiās, immunitates, priuilegia medicis tribuunt. Hæc igitur in genere poteram

teram artis nomine respondere, etiam si tu me illam docuisses. Si multum studij, multum pecuniarum insumpisses, ut discerem, & unam hanc curationē, etiam si eiusmodi esset, ut præstare possem, recusassem. Nūc illud cogita, quā rem modis omnibus ingratham & iniquā facias, qui nō sinas me, à meipso mihi partis libere uti. Hanc ego artem tum cum non essem filius tuus, perdidici, neq; tuis subiectus legibus. Atque hanc tamen tibi didici. Huius fructum primus sensisti, cum nihil adiumenti, contuleris ad eius cognitionem. Quem præceptorem mercede conduxisti? Quem pharmacorum apparatus cōparasti? Nullum omnino, uerum inops, ac rerum necessariarū indigens, à præceptoribus mei miseris sum edoctus. Nam abs te patre huiusmodi mihi dabatur ad discendum uaticum, molestia, solitudo, egestas, familiarium odiū, cognatorum auersatio. Pro istis itaq; factis postulas uti arte mea, uisq; earū rerum esse dominus, quas mihi parauī tum cum mihi non esses dominus. Boni consule, siquid antehac ultro, nullo prouocatus officio, bene de te sum meritis, cū nullo noīe ullā abs te gratiam possem reposcere. Cæterū nō cōuenit sanē, ut meū beneficiū mihi in reliquū tēpus pariat necessitatē: ut quod uolens beneficio iuui, uertatur in occasionē, ut postea nolenti præcipias, iāq; in cōsuetudinē trahatur, ut qui semel sanauerit aliquē, semper deinde curet omnes quoscūq; uoluerit is, qui sanatus est. Etenim ad istū modū fieret, ut quos curaremus, eos dominos nobis creauerim⁹, nosq; metipso illis tradiderimus, mercedis loco seruiturē accepturi, & ad omnia quæ iusserint obtēperaturi. Qua re quid esse potest iniquius? Quoniā te grauiter adeo laborantē restitui, ob id existimas tibi ius esse arte utendi mea? Atq; hæc quidē dicere poterā: si mihi hic imperasset ea, quæ meæ sint facultatis, atq; ego non omnino modis omnibus, uel inuitus obtemperassem. At nunc tandē perpendite, cuiusmodi sint huius imperata. Quandoquidem, inquit, me laborantem insania, sanasti: insanit autem & uxor, eodemque tenetur morbo, (sic enim opinatur) & à cæteris medicis ad eundem modum destituta, est: tuq; potes omnia, id quod re demonstraſti: sanato hanc quoque, ac morbo leuato. Id si quis simpliciter ad hunc audiat modum, uehementer æquum uideatur, præsertim illiterato, artisq; medicinæ imperito. Sinautem me auscultetis artis nomine respondentem, intelligetis nimirum nec omnia esse nostræ facultatis, neque consimiles morborū naturas, nec eandem medendi rationem, nec eadē remedia in omnibus efficacia. Ac tū palām fiet, quantū intersit, nolis quippiā, an non possis. Vos interim patienter auscultate me, hisce de rebus philosophantē: ex- istimantes nec inelegantem fore, nec extra causam, nec alienam à re, nec

intempestiuam de his disputationem. Iam primum: Naturæ corporū, ac temperaturæ, haudquaquàm eadem sunt: tamen si maxime in cōfesso est, n̄ idem ex elementis constare. Verum alia de his, alia de illis magis aut minus participatidq; loquor adhuc de corporibus uirorū: quæ neq; similia sunt omnibus, neq; eadem temperatura, neq; eadem constitutione. Vnde necessario consequitur: ut morbi quoq; tum magnitudine, tum specie differētes, his accidant: utq; alia sanatu sint facilia, atq; ad curationem sponte propensa: alia rursus prorsus desperata: ut quæ & facillime corripiantur, & grauissime à morbis prehendantur. Proinde si quis existimet, quālibet febrim, aut quamuis tabem, aut peripneumoniam, aut insaniam, quolibet in corpore unam atque eandem esse genere: is non uideatur ponendus inter sobrios, neq; doctos, neq; inter eos, qui in rebus huiusmodi exquirendis elaborarunt. Quin idem malum in hoc corpore facile sanabitur, in hoc minime. Quemadmodum uidelicet triticum, si idem in diuersos ejicias agros: aliter proueniet in plano solo, profundo, irriguo, aprico, uentis salubribus exposito, exculto, nimirum ubere, læto, copiosoq; fructu: Rursus aliter in montuosa, petricosaq; terra, aliter in opaca, aliter in subiecta mōtib; . In summa: pro cuiusq; loci diuersa natura, uarie proueniet. Idem & morbi, pro ratione corporum, in quæ inciderint, aut maiores & uberiores, aut minores eueniunt. Verum his omissis pater, nec omnino discussa re, uult quamuis insaniam in quouis corpore cōsimilem esse, similemque deſiderare curationem. Super hæctam multa, muliebria corpora plurimū differre à uirorum corporibus, uel ad morbi corruptionem, uel ad sanandi spem, aut desperationem, facile fuerit cognoscere. Siquidem uirorū corpora bene compacta sunt, neruosa: laboribus, agitationibus, uita sub dio acta, exercitata. Contra foeminarum, flaccida, male compacta, in umbra alita: Candida ob sanguinis inopiam, calorisq; penuriam, & humoris superuacanei abundantiam. Quare facilius corripuntur, quàm uirorum: utpote morbis exposita, nec ferentia curationem: præcipue uero ad insaniam procliuiora. Nam cum multum habeant iracundiæ ac leuitatis, facileq; commoueantur: porro corporis exiguae sint uires: facile in hoc malum prolabuntur. Proinde non conuenit, in utrisq; eandem à medicis sanandi rationem requirere: Cum intelligatis, hæc ab illis longissimo distare interuallo: iam ab ipso protinus ortu discretā: tū tota uitæ ratione, tum actiōibus omnibus, tum studijs atq; exercitijs uniuerſis. Quare cū dicis, Insania laborat: adde hoc quoq; laborat mulier. Neque cōfundas hic omnia sub unā & eandē insaniam referēs appellationē. Verum discretis ijs, quæadmodū & natura discreuit, quid in quoq;

quoque præstari possit considera. Nam nos, quemadmodum initio dixisse memini, illud in primis spectamus: ægroti corporis naturam, ac temperaturam: & cuius qualitatis magis sit particeps, calidius an frigidius, uigens an ætate deficiens, magnum an pusillum, crassum an macilentum: reliquæque id genus omnia. Quæ si quis penitus expenderit: is demum erit idoneus cui fides habeatur, uel desperanti, uel recipienti. Quandoquidem & insanix innumerabilia sunt genera, & causæ complures: nec uocabula quidem eadem. Neque enim idem, desipere ac delirare, rabire & insanire. Verum hæc omnia nomina significant magis aut minus obnoxium esse morbo. Porro causæ aliæ sunt uiris, aliæ foeminis. Rursum inter ipsos uiros, aliæ iuuenibus, aliæ senibus: puta iuuenibus immodica feruere repletio: senibus autem importuna calumniæ, ira impotens, quæ sæpenumero incidit aduersus domesticos. Hæc initio perturbant animum: deinde paulatim uergit in insaniam. Porro mulierum corpora & multæ res infestant: & facile in morbum adducunt. Præcipue uero si quem oderint uehementius, aut si inuideant inimico, secundis rerum successibus utenti: aut si quid molestum sit: aut si cui succenseant. Hæc paulatim subgliscentia, multoque alita tempore, tandem in insaniam euadunt. Eiusmodi rerum aliquid uxori quoque usu uenit pater: & haud scio, an nuper aliquid illi ægritudinem aliquam attulerit. Nihil enim illa oderat, quanquam morbo sanè teneretur, neque his malis ullius medici cura poterit eripi. Quod si quis alius se facturum receperit, aut si quis eam liberarit: tum me oderis licet, uelut iniurium. Tamen si ne illud quidem uerebor dicere pater. Etiam si non prorsus esset, ut est, desperandum: sed adhuc aliqua salutis spes leuis ostenderetur: nec sic quidem facile manum admouerem: neque statim auderem ministrare potionem: uidelicet ueritus fortunam, ac multorum hominum obtrectationem. Vides, ut omnes arbitrantur, priuignos inuisos esse noueris omnibus, etiam si probæ fuerint: easque hanc ceu communem quandam mulierum insaniam insanire. Quare facile suspicatus fuisset aliquis: si malum hoc secus euenisset: neque profuissent remedia: perfidam ac dolosam fuisse curationem. Atque uxoris quidem res pater ad hunc sese habent modum: idque loquor, quod prorsus exploratum habeo: nunquam melius est habitura, etiam si milies biberit pharmacum: eoque non operæpretium conari: nisi me in hoc solum urges ut frustrer: idque uis ut foedam mihi famam accersam. Patere, ut mihi eiusdem artis professores inuideant. Quod si me rursum abdicaris, ego quidem etiam si ab omnibus deferar, tamen tibi nihil imprecabor graue. Sed quid si (quod auertat deus) redeat morbus: (solent istiusmodi feruere mala irritata

irritata recurrere) quid erit mihi faciūdum? Curabo, ut nosti, tum quoque neque unquam defuturus sum officio, quod liberis natura præscripsit: neque generis, quoad in me fuerit, obliuiscar. Deinde si resipueris, nū credere debeo futurum, ut me denuo recipias, illud uide. Iam ista quū facis, accersis morbum, pestemque refricas: heri ac nudius tertius è tantis elapsus malis, contendis, uociferaris: quodque grauissimum est, irasceris: ad odium propensus es: leges reuocas. Hei mihi pater, istiusmodi fuerant superioris insaniz tuæ procemia.

ABDICATI FINIS. DES. ERASMO ROTE
RODAMO INTERPRETE.

LVCIANI ICARO

MENIPPVS, SIVE HYPERNEPHELVS. DES.
ERASMO ROTEROD. INTERPRETE.



ER MILLE igitur erant stadia à terra usque ad lunam, ubi prima nobis fuit mansio. Porro hinc sursum ad solem parasangæ ferme quingentæ. Rursum ab hoc usque ad ipsum denique cælum, arcemque Iouis in ædito sitam, tantum ferè spacij fuerit, quantum aquila perbe succincta, atque expedita queat uno die peragere. AMICVS. Dic mihi per gratias Menippe: quæ sunt ista quæ de astris loqueris, ac tacitus tecum supputas? Etenim iamdudum te affectans, audio soles & lunas: præterea autem & magnifica ista, mansiones ac parasangas, peregrina quædam commemorantem. MENIP. Ne mireris Amice, si sublimia, aëreæque tibi uideor loqui: nam summam apud me reputo nuper actæ peregrinationis. AMIC. Nimirum Phœnicum exemplo uiam stellis notaras. MENIP. Haudquaquam per Iouem: quin magis ipsis in stellis sum peregrinatus. AMIC. Papæ, longum profecto somnium mihi narras. Siquidem totas edormisti parasangas insciens. MENIP. Quid ais? somnium tibi referre uideor: qui modo ab ipso Ioue ipse reuersus adsum? AMIC. Quid audio? Itane Menippus nobis à Ioue delapsus adest è cælo? MENIP. Ita sanè. Ego tibi ab ipso illo summo Ioue hodie uenio, rebus interim dictu miris, & auditis, & conspectis. Quod si non credis: equidem hoc ipso nomine supra modum gaudeo: cum supra fidem esse uideo, meam felicitatem. AMIC. Et quo pacto diuine atque Olympie Menippe, mortalis cum sim, ac terrestris, quæ non credere uiro, quod nubes superat: quod ut Homericis dicam uerbis, Iam sit cœlitum è numero unus? Verum illud mihi dicito

didito, si molestum non est, quibus modis in altum subuectus es, aut unde nactus scalas tanta magnitudine? Nam quantum ad faciem ac formam attinet, non es admodum similis illi Phrygio: ut coniectare possimus, te quoque ab aquila raptum fuisse: quo pocillatoris alicubi munere fungereris. MENIP. Non me dam est te iamdudum irridere. Neque uero id omnino mirum: si narrationis nouitas tibi fabulae uidetur adsimilis. Ceterum ad consensum nihil mihi erat opus, neque scalis, neque uti pueri illius in morem ab aquila reperer: propterea quod alae mihi essent propriae. AMIC. Iam uero istud quod narras, uel ipsum Dædali factum superat. Siquidem præter alia, nobis inscientibus, miluius quispian aut graculus ex homine factus es. MENIP. Recte amice: neque procul à scopo coniecisti. Etenim illud Dædali de alis inuentum ipse quoque sum machinatus. AMIC. At interim omnium audacissime, non ueritus es, ne tu quoque alicubi in mare delapsus, Menippeum aliquod pelagus tibi cognomine redderes: quemadmodum ille Icarium? MENIP. Nequaquam: Siquidem Icarus cum alas haberet cera adglutinatæ: eaque quam primum ad solem esset liquefacta: defluxis alis, non mirum si decidit. At nobis citra ullam ceram erant pennae. AMIC. Istud qui fieri potuit? Iam enim haud scio quo pacto paulatim me adducis, ut uera uideantur quæ narras. MENIP. Ad hunc ferme modum. Aquilam egregie magnam, tum autem & uulturem ualidum arripui. His cum alas unâ cum ipsis brachijs præsecuissem. Quin potius si uacat totius commenti rationem ordiē tibi percensebo. AMIC. Mihi quidem uel maxime uacat. Adeo sublimis à sermone tuo pendeo: iamque ad narrationis finem inhio. Ne uero me negligas, per Iouem amicitiae præsidem: auribus in aëre suspensum, ob tuam narrationem. MENIP. Ausculta igitur. Neque enim ciuile fuerit, si spectem amicum ore hianter relictum, eumque quemadmodum tu ais ab auribus suspensum, Ego igitur cum expendens ea quæ sunt in uita mortalium: protinus omnes res humanas repperissem ridiculas, humiles, instabiles: nepe opes, imperia, magistratus: contemptis his, atque horum studio, adiectoque animo ad ea, quæ uere sunt bona: conatus sum ab his tenebris emicare, & ad uniuersi naturam suspicere. Atque hic mihi multam attulit hæsitacionem, primum hic ipse qui à sapientibus appellatur mundus. Neque enim inuenire poteram, neque quo pacto factus fuisset, neque quo opifice: neque quod esset illius uel initium, uel finis. Deinde cum particulatim contemplerer, multo etiam magis ambigere sum coactus. Quippe qui uiderem stellas temere per cælum disiectas. Tum solem ipsum, quid tandem esset, scire gestiebam. Super omnia uero quæ Lunæ accidebant, mihi uidebantur absurda ac planè mirabilia: puta

putabamq; causam aliquam arcanam & inexplicabilem esse, cur illa subinde speciem formamq; uariaret. Quinetiam fulgur emicans, tonitru erumpens, tum pluuia, nix, grando e sublimi demissa. Videbantur hæc quoq; omnia coniectu difficilia: quæq; nullis notis deprehendi possent. Itaq; cum ad eum modum essem affectus: optimum factu ratus sum, ut horum unumquodq; à philosophis istis perdiscerem. Siquidẽ existimabam illos ueritatem omnem docere posse. Quare cum ex illis præstantissimos delegissem, quatum mihi coniectare licebat, e uultus austeritate, eq; coloris pallore, ac barbæ profunditate. Mirum enim ut mihi ex ipso protinus aspectu sublimiloquos quosdam, & cœlestium rerum peritos uiros præ se ferebant. His ubi memet docendum tradidissem magna pecunia: quam partim euestigio præsentem numerauis: partim tum me persoluturum sum pollicitus, ubi ad philosophiæ summam peruentum esset: non grauabar erectus ad nugas doceri, & uniuersi dispositionem discere. At illi tantum aberant, ut me pristina liberarent inscitia: ut in maiores etiam dubitationes coniecerint: principia nescio quæ, ac fines, tum inscabilia, inania, syluas, ideas, atq; id genus alia, mihi quotidie offundentes. Verum illud interim mihi uidebatur omnium esse grauissimum: quod cum nihil inter illos conueniret: uerũ pugnantiã, diuersaq; inter se omnia loquerentur: tamen postulabant, ut sibi fidem haberem: ac ad suam quisq; rationem me conabatur adducere. AMIC. Rem absurdam narras. Si uiri cum essent sapientes, inter sese de rebus factiose dissidebant: neq; de iisdem eadem probabãt. MENIP. Atqui rideres Amice, si audieris illorum arrogantiam, & in disserendo prodigiosam confidentiam. Qui quidẽ cum humi ingrederentur, nihilq; præstantiores essent nobis, qui super terram ambulamus: ne cernentes quidem acutius quàm quiuis alius astans: monnulli cæcipientes etiam senio atq; inertia: tamen & cœli terminos perspicere sese profitebantur: solem quoq; ipsum dimetientes, & ea quæ supra lunam sunt, aggredientes: Ac perinde quasi ex ipsis delapsi stellis: ita & magnitudinem illarum, & figuram explicabant. Ac sæpenumero cum forte ne illud quidẽ certo scirent, quod stadijs à Megara abessent Athenæ: tamen spacium, quod interest inter solem & lunam, quot esset cubitorum, audebant pronunciare: Tum aëris altitudinem, maris profunditatem, terræ ambitũ dimetientes. Ad hæc, circulos depingebant, ac triangulorum figuras super quadrangulos inducetes: neq; non sphaeras quasdam picturatas, cœlum scilicet ipsum metiẽtes. Iam uero illud an non insulsum, & insignis arrogantia: quod cum de rebus usq; adeo incertis loquantur, nihil tamen ita proponunt, quasi coniecturis ducantur: uerum supra modum contendunt: neq; ullum uincendi locum alijs relinquunt.

relinquunt. Tantum non iureiurando cōfirmantes Solem massam esse cādefactā, incolī Lunam, stellas aquā potare, idēq; Sole ueluti situla quadā per funem demissa, uaporem ē mari attrahente, atq; illis omnibus ordine potum distribuyente, Nam quanta sit in dictis pugnantia, id haud difficile fuerit cognoscere. Iam mihi spectā per Iouem, num illorum decreta inter se consentiāt, ac non magis longissimis dissita interuallis. Quandoquidē primū de ipso mundo uaria est sentētia, cum alijs & ingenuis, & nunquā interiturus esse uideatur? Rursum alijs, & opificem illius, & fabricandī modum eloqui sint ausi. Quos equidem cum primis admirabar, propterea quod cum deum quendam rerum omnīū opificem praposuissent, non illud etiam adderent, uel unde is esset profectus, aut ubi loci consisteret cum omnia fabricaretur. Nam ante uniuersi exortū, nō possis uel tēpus, uel locum imaginari. **AMIC.** Prorsus audaces quosdā Menippe homines, ac prodigiorum autores mihi narras. **MENIP.** Quid autem, si iam audias uir optime, quæ disserant & de Ideis, & de incorporeis: tum quæ de finito & infinito nungantur? Nam & his de rebus acriter inter se digladiantur. Dum alijs sine circūscribunt uniuersum: alijs contra, finem illud nescire existimant. Quin insuper quidam ex istis complures esse mundos demonstrabāt, damnantes eos, qui de hoc uelut uno quopiam illorum disputarent. Rursum alius, nescio quis uir, haud quāq; amicus paci, bellum rerum omnīū parentem esse censebat. Nam de dijs, quid iam attinet loqui? Cum his deus esset numerus: illi rursus, per canes & anseres ac platynos deierarent, Deinde alijs, reliquis omnibus dijs expulsis, uni Soli rerum omnīū imperiū tribuebant: ita ut mecum etiam animo discruciarer, cum tātā audirem deorum inopiam. E diuerso alijs liberaliores, multos deos faciebant: ac dissectis illis hunc aliquem primū deum appellabant: his secundas aut tertias diuinitatis partes tribuebant. Ad hæc alijs incorporeū quiddā & informe putabant esse numen. Alijs corpus esse imaginabantur. Deinde non omnes erant in hac opinione, ut putarent dijs esse curæ res mortaliū: uerum erāt nōnulli, qui eos omni cura liberantes, haud aliter atq; nos cōsueuimus ætate defectos, à ministerijs dimittere: nihilo alijsmodi eos inducunt, q̄ cuiusmodi in comædijs induci solent satellitia. Iam alijs superantes hæc omnia, ne esse quidem ullos omnino deos credebant, sed mundū nullo domino, nulloq; duce temere ferri sinebant. Atqui cum hæc audiebā, uerebar nō habere fidem uiris altifremis ac probe barbatis. Neq; tamen inueniebam, ad cuius dicta me uerterem, ut aliquam illorū sententiā nanciscer irreprehensam, ac nequaquā ab alio subuersam. Itaq; planē tandem Homericum illud mihi usu ueniebat, Nam sapenumero animus inci

d tabat

tabat, ut huic alicui illorum crederē:

Sed me mens diuersa uetabat.

In quibus omnibus cum perplexus hæsitare, desperabā futurū, ut super his uerum aliquid in terris audirem, cæterū unica tantū uia, uniuersa dubitatione liberari posse, si ipse alis aliqua ratione additis, in cælū ascenderē. Eius rei conficiendæ spem mihi præbuit primū ipsa cupiditas, deinde fabularū scriptor Aesopus, qui aquilis ac scarabeis, interdū & camelis cælū adiri potuisse demonstrat, uerum ut mihi ipsi alæ provenirent aliquando, id nulla ratione fieri posse uidebatur. Cæterum si uulturis, aut aquilæ alas induissem, nam has solas sufficere ad humani corporis modum, futurum forsitan, ut mihi succederet experientia. Itaq; correptis auibus, alteri dextram alam, porro uulturi sinistrā amputaui, idq; admodum scite. Deinde quum obligassem, humerisq; loribus ualidis accommodassem: tum summis pennis ansas quasdam manibus inferendis addidissem, mei ipsius periculum faciebam: primum sublīens, ac manibus interim subseruiens, & anserum exemplo paulum adhuc à terra uolatu me sustollens, inter uolandum summis interim pedibus ingrediens. Postea quum res ex animi sententia succederet, iam audacius etiā experimentum aggrediebar: cōscensq; arce demissi me ipsum per præceps, atq; inde in ipsum ferebar theatrum. Mox ubi nullo periculo deuolassem, sublimia iam & ardua cogitare cœpi: ac tollens me à Parnetho siue Hymetto, ad Geraneam usq; uolabam: Rursum inde ad Acrocorinthum subuolaui: deinde supra Pholoën & Erymanthum ad Taygetum usq;. Ergo quum tandem audax facinus satis esse meditatus, iamq; perfectus & altiuolus euasissem, nō amplius depullis imitandis cogitabam, uerum conscenso Olympo, quàm leuissimo cōmeatu onustus, inde rectā in cælum tendere cœpi: initio quidē oborta oculorum uertigine ob profunditatē: & postea ferebam, & hoc quoq; facile. Verum ubi iam ipsi lunæ uicinus essem, plurimūq; nubium essem emēsus, sentiebam me defatigatum, maxime in ala sinistra, nempe uulturina. Huc igitur diueri, ac super eam insidens requiegebam, in terram interim ē sublimi respiciens, neq; secus quàm Homericus ille Iuppiter, nunc bellacium Thracum regionem despiciens, nunc Myforū, mox (si libuisset) Græciam, Persidem, Indiāq;: ex quibus omnibus uaria quadā uoluptate perfundebar. AMIC. Ergo ista quæque narrabis Menippe: ne ulla prorsus peregrinationis parte fraudemur: quin potius si quid obiter in itinere conspexisti, fac ut hoc quoq; sciamus. Nam ego sanē haud mediocria dicturum te expecto, de terræ forma, deq; omnibus quæ in terra sunt: cuiusmodi tibi uisa sunt ex alto contēplāti. MENIP. At tu quidem recte coniectas Amice. Quam obrem

obrem quatenus licet, conscensa luna inter narrandū peregrinanti comes esto, simulq; mecum contemplare totam terræ speciem, habitūq;. Atq; initio quidem admodum pusillam quandā terram mihi uidere uidebar, multo inquam, luna minorem: ita ut ego repente intentis oculis diu dubitarē, ubinam essent tanti illi montes, ac tātum mare, quod ni Rhodiorum Colossus conspexissem, tum Phariam turrim: haud dubie prorsus ubinam esset terra, me prorsus latuisset: uerū ista quod sint sublimia, præc; cæteris eminentia, præterea oceanus paulatim ad solem resplendescens, indicabant terram esse id quod uidebam. Mox ubi fixius intenderem oculos, iam mihi omnis mortalium uita cœpit esse conspicua: non solum singulæ nationes atq; urbes: sed planè uidebam nauigantes, bellantes, agricolantes, litigantes, mulieres, feras: & ut summatim dicam,

Quicquid tellus educat alma.

AMIC. Ista quæ nunc dicis, haud quaquam sunt uerisimilia, ac secum pugnantia. Etenim quum paulo ante Menippe terram requireres, propter ingens in medio interuallum in arcum contractam, adeo ut nisi Colossus tibi fecisset indicium, forsitan aliud quiddam uidere te credidisses, qui repente factus Lynceus, cuncta quæ sunt in terra, dignoscis: homines, feras, ac propemodum etiam culicum nidos. MENIP. Recte tu quidem admones: nam quod maxime dictum oportuit, id nescio quomodo præterij. Siquidem quum ipsam quidam terram conspectā agnoscerem: cæterum reliqua non possem perspicere propter altitudinem: nimirum iam non pertingente oculorum acie, grauiter ea res me discruciat, ac uehemēter perplexum habebat. Ego quum ad hūc modum essem sollicitus, ac propemodum etiam lachrymarer: adest à tergo sapiens ille Empedocles, ea specie ut carbonarium quempiam esse diceret, cinere oppletus, atq; exustus. Hunc ego quum uidissem (dicendum est enim) non nihil perturbabar, ratus dæmonem aliquem lunarem uidere me. At ille: Bono, inquit, es animo Menippe,

Nullum ego sum numē, quid me immortalibus æquas?

Sum Empedocles ille physicus: etenim ubi me præcipitē in crateras iniecissem, fumus ab Aetna raptū huc subuexit. Itaq; nunc lunā incolor: æriuagus plerunq;, ac rore uictito. Adsum autem hæsitantiam istam tibi adempturus: nam illud (ni fallor) male te habet, torquetq;, quod non liceat tibi perspicue terram cernere. Bene abs te factum est, inquā, optime Empedocles: ubi primum deuolaro rursus in Græciam, tui memor sacrificabo tibi in fumario: atq; in Nouilunijs ter ad lunam inhians, uota faciam. Imo per Endymionē, inquit ille, haud huc accessi præmiij gratia, sed affectio quædam mouit animum meum, quum te uide-

d : rem

rem affectū molestia: uerum scis quid facies, quo perspicax fias? Non per Iouem, inquam, nisi tu mihi forsitan caliginē amoueas ab oculis: nam in præsentia uideor nō mediocriter lippire. Atqui me, inquit ille, nihil erit opus. Etenim ut acute uideas, id ipse tecum ē terra allatum habes penes te. Quid igitur est istud? inquā, neq̃ enim noui. An ignoras, inquit, te dextram aquilæ alam indutum esse? Scio, inquam, maxime, sed quid alæ cum oculo? Quoniam, inquit, aquila inter animantia cætera acutissimi uisus est, unde sola solem aduersum obtuetur, atque ita demū est rex & ingenua aquila, si non conniuentibus oculis aduersus radios aspiciat. Ita quidem aiunt, inquam. Quare iam me pœnitet qui non meis exemptis oculis aquilinos inseruerim, cum huc ascenderem. Nam nunc sanè dimidiatus aduenio, neque omni ex parte satis regaliter adornatus, quin magis adsimilis uideor nothis istis & abdicatis. Attamen in te est, inquit, ut protinus alterum oculum regalem habeas. Etenim si assurges, uelisc̃q̃ cohibita uulturis ala, alteram solam mouere, iuxta proportionem alæ, dextro oculo cernes acute, quo minus altero cæcutias nulla ratione succurri potest, p̃pterea quod ad partem pertineat deteriorem. Mihi, inquam satis est, si uel dextra ex parte aquilino more cernā. Nihilo enim fuerit deterius, cum mihi non raro uidisse uidear, fabros altero oculo melius etiā ad regulā exæquant̃es ligna. Hæc locutus, simul ea faciebā, quæ præceperat Empedodes, ille interim paulatim subducens sese, sensim in fumū euanuit. At simul atq̃ mouissem alam, ingens lumen mihi circūfulsit, adeo ut cuncta fierent in conspicio, quæ hactenus latuerant. Deflexis igitur in terram oculis, dare uidebam, & urbes, & homines, & quæ fiebant: neq̃ solum ea quæ sub dio, uerum etiam quæ domi faciebāt, rati sese à nemine uideri. Ptolemæū uidi cum sorore rem habentē: Lyfimacho struentem insidias filium, Antiochū Seleuci filium, nouercæ Stratonicæ danculū innuentem: Thessalū Alexandrū ab uxore tolli è medio: Antigonom filij uxore adulterio stuprantē: Attalo uenenū porrigentem filiū. Rursum ex altera parte Arfacen interficientē mulierculā: & Arbacen eturichum gladium educentem in Arfacem. Porro Spartinus Medus è cōuiuio foras protrahebatur à satellitibus, calice aureo in frontem impacto. Atq̃ his fermè cōsimilia tū in Lybia, tum apud Scythas ac Thracas, in regijs geri licebat cernere. Nempe adulterantes, occidentes, infidiantes, rapiētes, peierātes, trepidātes, nōnullos ab intimis amicis prodi. Ac regum quidē negocia huiusmodi mihi spectaculū exhibebant. Cæterū quæ factitabāt plebei, longe magis erant ridicula. Siquidē & inter hos uidebā Hermodorū Epicureū ob mille nummū peierantē: Agathodem Stoicum de mercede discipulū in ius uocantem: Clinia

rhetor

rhetorē ex Aesculapj fano phialā aureā suffurantē: Herophilū Cynicū in fornice dormientē. Quid enim alios cōmemorē, qui parietes perfoderēt, qui lites agitabāt, qui foenerabāt, qui reposcerēt? Nam uariū quoddā & undiq; mixtū erat spectāculum. AMIC. Atqui recte facies Menippe, si ista quoq; retuleris. Consentaneū est enim te ex his non uulgarem cepisse uoluptatē. MENIP. Ne fieri quidē potest Amice, ut cuncta ordine recenseā, quum spectare modo ista fuerit difficillimū, uerum rerum fastigia eiusmodi fermē uidebantur, qualia refert Homerus in clypeo, ubi erant conuiuia, nuptiæq;. Altera ex parte iudicia & conciones. Rursum alia ex parte sacrificabat quispiā. In proximo uero cōspiciebatur aliquis luctum agens. Porro quū ad Geticam respecerem, uidebā belligerātes Getas. Rursum ubi ad Scythas deflecterē, cernere erat errantes in plaustis. Mox ubi paululū in diuersam partē deflexissem oculū, spectabā agricolantes Aegyptios. Phoenix scortabatur, Cilix latrocinabatur, Lacon loris cædebatur, Atheniēsis causas agebat. Hæc omnia quū eodem tēpore gererētur: cogita nūc cuiusmodi uisa fuerit rerum cōfusio, Non aliter, q̃ si quis producat multos saltatores, uel potius multas choreas: deinde præcipiat, ut omisso cōcētu ppriam quisq; cantionē canat. Deinde si certatim canat unusquisque, & peculiare suum cantū absoluerē studeat, uocisq; magnitudine uicinū superare cōtendat: cogita tecum per Iouem, cuiusmodi futurus sit eiusmodi cantus. AMIC. Modis omnibus Menippe ridiculus ac cōfusaneus. MENIP. Atqui Amice, hoc genus sunt omnes qui in terris choreas agunt, omnisq; mortaliū uita ex huiusmodi constat discrepātia, quippe qui nō modo sonent absone, uerum & ornatu sint dissimili, diuersaq; moueant, neq; quicq; idem cogitent, donec choragus oēs ē scēna exigat, negans diutius choreas ducere oportere. Id ubi factum est, iam omnes sunt inter se similes: taciti, nec amplius cōfusam illam, & incōpositam canentes cantionē. Verū in uario ipso ac multiformi theatro, uidelicet ridicula erant quæ gerebantur omnia: præcipue uero mihi risum mouebāt ij, qui de agrorū finibus contendebāt, quicq; sibi placerēt hoc nomine, quod Sicyoniū agrum colerēt, aut quod Marathonis eam partem habere, quæ est iuxta Oenoēn, aut quod in Acarnania iugerū mille possiderent. Cum uniuerſa Græcia, quemadmodū id temporis mihi ē sublimi despicienti uidebatur, quatuor digitorū spatium habere uideretur. Attica (nisi fallor) proportionē minima pars erat. Itaq; perspexi quid esset reliquū, quod diuitibus istis animos tolleret. Etenim is qui inter hos q̃ plurimū agri possidebat, uix unā ex Epicureis atomis colere mihi uidebatur. Caterū ubi ad Pelopōnesum flexissem oculos: deinde terram Cynosuræ subiectā aspexissem, ueniebat in

bat in mentē pro quātula regione, quæ nihilo esset latior lentē Aegyptia, tam ingens Argiuorum ac Lacedæmoniorū multitudo cecidisset uno die. Porro si quē cōspexissem auro superbientem, quod annulos haberet octo, phialas quatuor, magnopere ridebā & hunc. Nam Pangæum uniuerſum, unā cum ipsis metallis, uix erat magnitudine milij. AMIC. O te felicem Menippe, qui tam nouū spectaris spectaculum. Sed age dic mihi per Iouem, ciuitates atq; homines ipsi, quanti uidebantur, ex alto cōtemplanti? MENIP. Equidē arbitror te sæpenumero formicarū concionem uidisse: aliquas in orbem obambulantes: nonnullas exeuntes: rursus has in ciuitatē redeuntes. Atq; hæc quidem frumentum exportat: hæc alicunde raptam fabæ tunicam, aut dimidiatū frumenti granū currens apportat. Consentaneū est autē pro ratione uitæ formicarū, esse apud illas & ædium fabros, & concionatores, & magistratus, & musicos, & philosophos. Sed urbes sanè cum ipsis uiris, formicarū nŕdis maxime uidebantur adsimiles. Quod si tibi uidetur humiliter exēplū, uiros cum formicarū republica cōferre, uetustas Theſſalorū fabulas specta. Reperies enim Myrmidonas, gentem bellicosissimā, è formicis uiros natos esse. Iā posteaq; satis spectassem omnia, satisq; risissem, excussi me ipsum, subuolaui

Ad reliquos diuos Iouis altitonantis in ædes.

Nondū stadiū ascenderā, cū Luna, foeminea sonās uoce: Menippe, inquit, ita tibi cōtingant quæ optas. Inſerui mihi in re quapiā apud Iouem. Dic, inquā, neq; enim erit molestū, nisi si quid oneris sit portandum. Nunciū, inquit, quendā haud grauem, ac petitionē meo nomine Ioui perferes. Enecor Menippe, & multa, & intoleranda ab istis philosophis audiens. Quibus præterea nihil est negocij, nisi ut curiosi res meas exquirant, quæ sim, quanta sim, & quam ob causam dissecer, dimidiataq; fiam: curq; utrinq; gibbosa uidear. Tum hi me dicunt inhabitari, illi speculi ritu supra mare suspensam esse. Alij rursus, quod quisq; secum excogitarint, hoc mihi tribuunt. Postremo ipsum quoq; lumen aiunt mihi & furtiuum esse, & adulterinum: quodque superne à sole proficiſcatur, neq; finem faciunt, etiam cum hoc qui mihi frater est, cōmittere me, & factionē inter nos serere. Nonantes. Neq; satis erat illis, quæ de ipso dixerunt sole, saxum esse illū, & massam candentem. Et tamē q; multarū rerum illis sum cōſcia, quas noctu patrant, turpissimas & execrandas, cum interdiu tetrici sint, & aspectu uirili, habituq; graues, & imperitorū oculos in se cōiectos habentes. Atq; ego cū ista uideā, sileo tamē. Neq; enim decorū arbitror, retegere atq; in lucem eſſe ferre nocturnas illas diatribas: & quam quisq; in operto uiuat uitam. Quinetiā si quē cōspicerem adulterantē, aut furantē, aut aliud facinus

q;ma

Et maxime nocturnū audentē, cōtinuò contracta nube tegebā, ne uulgo ostenderē uiros senes, ea gerentes, quæ neq; barbæ prolixæ, neq; uirtutis professioni essent decora. At istis pro nihilo est oratione me discerpere, modisq; oibus cōtumelia afficere. Adeo, ut testis est mihi nox ipsa, sapius in animo habuerim, q̃ possem hinc longissime demigrare quōpiā, ubi liceret curiosam istorū linguam effugere. Hæc igitur memineris, ut Ioui renūcies, simulq; illud addas, ne fieri quidē posse, ut hoc in loco durem, nisi physicos illos cōminuat, dialecticis os occudat. Stoam demoliatur, Academiā exurat, quæ in Peripato habentur, diatribis finem imponat. Siquidē ad hunc deniq; modū fiet, ut mihi paretur quies, desinātq; me quotidie cōmetiri. Fient, inquā, quæ mandas, simulq; rectā ad ipsum cœlum tendebam.

Nulli ubi comparent hominū uē boumue labores.

Etenim paulo post ipsa etiā Luna mihi perpusilla uidebat̃ è sublimi. Tandē & terrā obtexerat. Porro relicto ad dextrā sole, per ipsas uolās stellas, tertio die ad cœlū perueni. Ac primū quidē mihi uisū est, protinus ita ut erā, introire: ratus facile fieri posse ut fallerē: quippe dimidia mei parte aq̃la. Porro aquilā sciebā iam olim esse Ioui familiarē. Post apd' me perpendebā illos q̃ primū deprehensuros esse me: qui alterā alā uulturinā indutus essem. Quapropter optimū factu ratus, nō tenere uenire in periculū, adiens pulsaui fores. At Mercuri⁹ audito pulsu, ac nomē percontatus meū, festinato abiit, Ioui renunciaturus. Nec multo post, intro sum accersitus, magnope pauitās ac tremens. Offendoq; deos omneis pariter confidentes, nec hos absq; solitudine. Nō nihil enim animos illorū turbabat nouus & inopinatus aduentus meus. Et quantū antea nunq; expectabant, futurum, ut mortales omnes mox aduenirent, ad eundē modū alati. Porro Iupiter, admodū terribili uultu, toruocq; & Titanicome obtuens, inquit:

Quisnam es, & unde uenis: ubi nam urbs tibi, quiūe parentes? Hoc ubi audissem propemodū metu sum exanimatus. Attamē cōstiti stupidus, præq; uocis magnitudie attonitus. Aliquāto post ad me reuersus, oīa dilucide exposui, ab ipso exorsus capite, Quemadmodū cōcupissem sublimia illa cognoscere: Quēadmodū accessissem ad philosophos: Quemadmodū pugnātia loquētes audissem: Quēadmodū desperassem, distractus illorū dictis. Deinde meum inuentū, tum alas reliquaq; omnia, usq; ad ipsum cœlū. Post omnia addidi quæ Luna mandarat: Itaque ridens Iupiter exporrectis aliquantum supercilij: Quid dicas, inquit, de Oto & Ephialto, cum ausus sit & Menippus in cœlum ascendere? At in præsentia quidem te ad hospitij con-

suetudinē inuitamus. Cras, inquit, super his quorū gratia huc adueni-
 sti, dato responso dimittemus: simulq; cū dicto surgens, ibat ad eā cœ-
 li partē, unde maxime omnia poterant exaudiri. Iam enim tēpus erat,
 ut uotis audiēdis cōsideret. Atq; interim inter eundum, percontabatur
 me super his negocijs, quæ essent in terra, ac primū quidē illa: Quanti
 nunc uenit triticū in Græcia: Et num superior hyems grauiter uos teti-
 git: Et num holera egent hymbre copiosiore. Sub hac rogabat: num
 quis adhuc superesset è Phidiæ genere: Et quā ob causam Atheniēses
 tot annos Iouialia intermisissent: & num in animo haberēt Olympiū
 suum absoluerē: Et num essent cōprehensi, qui templū Dodonāū sa-
 crilegio spoliassent. Ad ea cum respōdissem: Dic mihi (inquit) Menip-
 pe, de me uero quā habent homines opinionē: Quā (inquā) o here,
 nisi maxime piā: nimirū omniū deorū regem esse te. Ludis tu qui-
 dem, inquit. Cæterū ego contentionē illorum probe noui, etiā si nihil
 fateare. Siquidē fuit olim tēpus, cum illis & uates esse uideret, & medi-
 cus. In summa, unus eram omnia. Tum Iouis plenæ erant, & uia: oēs
 simul & mortaliū conciones. Pisa ac Dodona splendida: erant, ac con-
 spiciendæ omnibus. Porrò præ fumo sacrorū, nec attollere oculos mi-
 hi licebat. Verum posteaq; Apollo apud Delphos cōstituīt oraculū.
 Aesculapius medicinæ officinā Pergami, simulatq; Bendidiū natum
 est in Thracia: Anubis templum in Aegypto: Dianæ apud Ephesios,
 ad ista quidē concurrūt omnes, solēnes cōuentus celebrant: Hecatombas
 offerunt, mihi uero tanq; ætate defecto, abunde magnū honorē
 habuisse se putant, si solido quinquēnio sacrificarint in Olympia. Pro-
 inde uideas aras meas frigidiores, q̃ sint uel Platonis leges, uel Chry-
 sippi syllogysmi. Huiusmodi quæpiā cōfabulati, in eum peruenimus
 locum, ubi cōfessus erat ad exaudienda uota. Erant autē ordine sitæ
 fenestrae, cuiusmodi sunt ora puteorū, habentes opercula, iuxta unam
 quanq; sella posita erat aurea. Itaq; Iuppiter cum ad primā assedisset,
 detractō operculo, præbuit sese petentibus. Optabāt autem ex omni
 undiq; terra, diuersa, uariaq;. Nam ipse quoq; admotis pariter aurib⁹
 simul audiebā uota. Erant autē huiusmodi. O Iuppiter, cōtingat mihi
 regnū. O Iuppiter, contingat cepas & allia mihi puenire. O Iuppiter
 utinā pater mihi breui moriatur. Rursum alius aliquis dicit: Utinā exi-
 stam hæres uxoris: Utinā nemo resciscat me struxisse insidias fratri.
 Cōtingat mihi uincere litem, coronari Olympia. Porrò ex his qui na-
 uigabāt, hic optabat ut spiraret Boreas, ille ut Nothus: Agricola opta-
 bat pluuiā, contra fullo solem. At Iuppiter audiens, & singula uota di-
 ligenter expendens, non omnibus pollicebatur.

Verum hoc concessit Saturnius, abnuīt illud.

Nam

Nā iusta uota per os fenestæ sursum admittebat, admissa ad dextrā statuens. Rursus iniqua remittebat irrita, flatu deorsum redigens, ne possint ad cœlum accedere. Super uno quodam uoto uidebam illum etiam ambigentē. Etenim cum essent duo, qui diuersa peterent: æquales uictimas pollicitantes: non inueniebat utri potius annueret. Itaq; iam Academicon illud illi accidebat, ut nihil statuere posset. Verū exemplo Pyrrhonis suspensus hærebat etiam, ac considerabat. Porro cū iam satis uota proponentibus dedisset operam: ad proximam digressus sellam. & ad secundam fenestram, prono capite fœdera feriētibus, ac iurantibus dabat operam. Vbi his quoq; responsum esset, ac Hermodorum Epicureum fulmine cōminuisset: ad proximam deinde sellam sese transtulit, de diuinationibus omnibus & augurijs auditurus. Hinc ad sacrificiorū fenestram transiit, per quod fumus ascendens, denuntiabat Ioui nomen uniuscuiusq;, qui rem diuinā faceret. Rursum omissis his, uentis & horis mādabat, quæ facere deberēt. Hodie apud Scythas pluito, apud Libyes fulgurato, apud Græcos ningito. At tu Borea spira in Lydia, Tu Nothe quiesce, Zephyrus Adriani undas concitet. Tum in Cappadociam grandinis mille modij dispergantur. Tandem omnibus fermè ordinatis, discedebamus in eum locum ubi cōpotant dī. Iam enim cœnæ tempus erat. Mēq; Mercurius arreptum, iussit accumbere iuxta Panem, & Corybantes, & Attim, ac Sabaziū, inquilinos istos & ancipites deos. Interea panē exhibebat Ceres, Bacchus uinum, Hercules carnes, mirta Venus, Neptunus Mænides: simul interim & ambrosiam & nectar furtim degustabam. Nam optimus ille Ganymedes, ut est hominum amans, si quando conspexisset Iouem auertere oculos, nectaris cyathū unum, nōnunquā etiam duos mihi infundebat. Dī uero quemadmodū alicubi dixit Homerus, & ipse opinor, ut ego illic conspīcatus, neq; frumentū edunt, neq; potant nigrantia uina, uerum ambrosiam apponūt, & nectare inebriant: præcipue uero gaudent uesti sacrificiorū fumo, unā cum ipso nidore, subuolante: ad hæc sanguine uictimarū, quæ sacrificantes aris infundunt. Cæterum inter cœnandum, & Apollo cithara canebat, & Silenus Cordacem saltabat, & Musæ surgētes in medium, tum Hesiodi Theogonias nobis caneabant, tum primā ex Pindaricis hymnis odam: deinde omniū saturi regeuimus, quo quisq; sederamus loco, satis uuidi potu.

At reliqui noctem diuicq;, hominesq; per omnem

Dormibant, me nequaquā sopor altus habebat

Verū mecū animo uersabam, cum alia permulta, tū illa præcipue, qui fieret, ut Apollini tāto iam tēpore nō pueniret barba, aut quo pacto nasceret nix in cœlo, quū sol semper adesset, unāq; cōuiuuium agigaret.

Ac tum

Ac cū quidē pusillū obdormī, mane uero surgēs Iuppiter, iussit indici concionē, mox quum adessent omnes, sic farier inquit. Vti uos conuocarem, in causa fuit hospes hic, qui heri aduenit: uerum quum alioqui iam olim mihi fuerit animus cōmunicare uobiscum de philosophis, maximeq; uero à luna, hisq; de quibus illa queritur, commotus, statui haud quāq; diutius prorogare consultationem. Est enim hominū genus, quod non ita pridem in uita fluitare cōcepit, iners, contentiosum, gloriæ auidum, iracundū, gulæ studiosum, stultum, fastuosum, contumeliosum: & ut uerbis Homericis dicam,

Telluris inutile pondus.

Isti igitur in sectas diuisi, ac uarijs rationū labyrinthis excogitatis, alijs sese Stoicos appellāt, Academicos alijs, alijs Epicureos, alijs Peripateticos: alijs item uocabulis, his multo magis ridiculis. Deinde ubi uenerandū illud uirtutis nomē induerint: tum adductis in altū supercilijs, promissaq; barba, fucato habitu obambulant, detestandos mores secum circūferentes, simillimi nimirum istis Tragoediarū histrionibus, quibus si personas, stolamq; illam auro sparsam detraxeris, quod superest, id ridiculū est: nempe homunculus septem denarijs ad agonem conductus. Atqui huiusmodi quum sint, mortales quidem uniuersos aspernantur, de dijs uero absurda prædicant, cōtractisq; coetibus adulescentulorum, quos nihil negocij sit fallere, nobilem illam uirtutem ostentant, & uerborum ambiguitates docent, atq; apud discipulos tēperantiam semper ac modestiam laudant, opes ac uoluptatem execratur: cæterum ubi soli, & apud sese esse cōeperint, quid attinet dicere, quāto opere sese ingurgitent, quā immodici sint ad Venerem, quemadmodū autem etiam assium sordes oblingant? Iam illud est omniū grauissimum, quod cum ipsi nihil agant, neq; publicū, neq; priuatum, sed inuotiles ac superuacanei desideant:

Nusquā in consilijs, nusq; numerentur in armis.

Tamē reliquos accusant, ac uirulentis quibusdā dictis cōgerentes, neq; non maledicta quædā meditari, obiurgant, proximisq; cōiutiantur. Adeo ut is inter hos primas tenere uideatur, qui clamosissimus sit, & impudētissimus, & ad maledicendū audacissimus. At sanē si quis istū sine fine ista facientem, uociferantem, & cæteros inculsantem percontetur ad hunc modū: Tu uero quid tandem facis? Aut quid per deos dicemus te ad uitam conferre? Nimirum respondebit, si modo recta uerāque fateri uolet, hoc modo: Nauigare quidem, aut agros colere, aut militare, aut artem aliquam aggredi, superuacaneum mihi uideatur. Cæterum clamo, squaléo, frigida lauo, incalceatus per hyemem obambulo, ac ueluti Momus ille, quæ ab alijs geruntur, calumniator. Ac si quis

si quis diuitum sumptuosius obsonarit, aut amicam habeat: id exquirō atque indignor. Quod si amicorum quispiam aut sodalium, morbo decumbat, curāq; & obsequio egeat, id ignoro. Hoc genus sunt nobis ò dīj hęc pecudes. Iam uero qui ex his uocantur Epicurei, uehementer sunt etiam contumeliosi, neq; mediocriter nos mordent, affirmantes neq; dījs esse curę res mortalium, neq; omnino considerari à nobis quid apud illos agatur. Quas ob res tempus est, ut de his cōsulemus: propterea quod si semel ualeant hęc persuadere nīs, qui sunt in uita, nō mediocriter esurietis. Quis enim post uobis rem diuinam faciat, cum nihil inde expectet emolumentum? Nam de quibus luna hos accusat, omnes audistis heri narrantē hospite. Super his consultate, quę pariter & hominibus sint quā utilissima, & nobis q̄ minime periculosa. Hęc locuto Ioue, frequens adfremebat concio: mox clamatum est ab omnibus: effulmina, exure, comminue, in barathrum, in tartarum, ut gigantes. At Iuppiter rursum indicto silentio, sient ista, inquit, quę admodū uultis. Omnes cōminuentur cum ipsa sua dialectica. Quāquam in præsentia sanē fas nō est punire quenq;. Est enim Hieromenia, sicuti nostis, quatuor hos menses. Iamq; inducias pmulgauī. Itaq; pximo anno, ineunte uere, mali male perdētur formidando fulmine.

Sic ait, atq; supercilij pater annuit atris.

Porro de Menippo hęc mihi uidentur, inquit, ut ademptis illi alis, nequando denuo redeat, à Mercurio deferatur hodie in terram. Hęc loquutus dimisit cœtum. Me uero Cyllenius dextra aure suspensum, heri circiter uesperam deposuit in Ceramico. Audisti omnia, omnia, inquam Amice, quę è cœlo mecum adfero. Quare abeo iam eadem hęc renunciaturus philosophis in Pœcila inambulantibus.

LVCIANI ICAROMENIPPI FINIS.

DES. ERASMO ROTEROD.

INTERPRETE.

REVERENDO PATRI

AC DOMINO D. RICARDO EPISCOPO VVINTOVI
ensi, Erasmus Roterodamus S. P. D.



PRISCORVM usq; seculis mos hic in hac nostra tempora deductus est, amplissime pater: ut Calendis Ianuarijs principe ineuntis anni die, munuscula quapiam missitetur: quæ nescio quid lætioris omnis afferre creduntur: tum ijs ad quos abeunt: tum illis ad quos redeunt. Itaq; quū ego dispicerem ecquid tandē muneris à nobis iret ad tantum patronū, ad tam potentē amicū: neq; quicq; in mea reperirē supellectile, præter mēras chartulas, profecto chartaceā strenam mittere sum coactus: q̄q; quid aliud potius mitti cōueniebat ab homine studioso ad præsulē, omnibus quidem fortunæ muneribus magnificētissime cumulātū: sed qui uirtutem uirtutisq; comites, honestas literas infinitis calculis anteponat: quicq; tanq; cōtemptim, penēq; dixerim inuitus fortunæ dona admittat: contra animi bonis quum sit opulentissimus, tamē semper magis ac magis cupiat ditescere: Porro nostrum hoc munusculū: si nulla alia licet: saltem Terētiani Parmenonis exēplo, hoc noīe cōmendabimus: quod non ex Aethiopia, uerum ē Samosata usq; cōmagenorū urbe sit profectum. Est autem dialogus Luciani, cui titulus Toxaris, siue de amicitia: quem nos paucis hisce diebus latinū fecimus. Qui quidem (uti spero) nō omnino futurus est ingratus tuæ excellentiæ: uel ob id qd' amicitia prædicat, rem adeo sanctā, ut barbarissimis etiā nationibus olim fuerit ueneranda: Nunc Christianis usq; adeo in desuetudinem abiit, ut non dicam uestigia, sed ne nomē quidē ipsū extet: quū nihil aliud sit Christianismus, q̄ uera perfectaq; amicitia, quā comori Christo, quā uiuere in Christo, quā unū corpus, una anima esse cum Christo: hominū inter ipsos talis quædam cōmunio, qualis est membrorū inter se corporis. Neq; minus tamē iucundus, q̄ frugifer futurus est, si quis modo decorum obseruet, quod in personis sitū est. Nam Mnesippi Græci sermo, quā totus Græcicū quiddā sapit: comis, facetus, festiuus: cōtra Toxaridis Scythæ oratio, quā tota Scythicū quiddā spirat, simplex, incondita, aspera, sædula, seria, fortis. Quin etiam dictionis discrimē, quasiq; diuersum filum à Luciano de industria affectatum, pro nostra uirili referre curauimus. Hanc igitur qualēcunq; dientuli tui strenulā amplissime Præsul, felicibus auspicijs accipe. Et Erasmi sicuti iam pridem facis, amare, ornare, iuuare perge. Vale Londini, Calendis Ianuarijs, M. D. VI.

Toxaris.

TOXARIS SIVE A

MICITIA, DIALOGVS LVCIANI DES. ERASMO,
Roterodamo interprete.

Interlocutores, MNESIPPVS GRAECVS, TOXARIS
SCYTHA. MNESIPPVS.



VID AIS Toxaris: Sacrificatis Oresti ac Pyladi uos
Scythæ, deosque esse illos creditis? TOXARIS. Sacrifi-
camus Mnesippe, sacrificamus inquam: haud tamen
deos esse arbitrati, sed uiros bonos. MNES. An ue-
ro mos apud uos, etiam bonis uiris posteaque uita de-
functi sint, perinde ut dijs sacra facere? TOXA. Non
istuc modo: uerum eisdem festis diebus ac celebribus cōuentibus ho-
noramus. MNES. Quid captantes aut sperantes ab illis? Neque enim
quo beneuolentiam illorum concilietis, ob id rem diuinam illis faci-
tis, quum iam sint mortui. TOXA. Nihil officiat fortassis, si & eos qui
mortui sunt, propitios haberemus: quæque nō ob id tātum hæc facimus:
quin magis existimamus nos rem uehementer conducibile & his, qui
in uita sunt, esse facturos, si præstantium uiro-
rum memoriā celebre
mus: honoremque habeamus ijs, qui uita defuncti sunt. Siquidem hac
ratione futurum arbitramur, ut multi apud nos illorum similes euade-
re cupiant. MNES. Ista quidem recte iudicatis: at Pyladem atque Orestē
quo nomine potissimum suspexistis, ut dijs eos æquaueritis: idque adeo
quū hospites uobis essent: uel, quod grauius, hostes? Quippe posteaque
naufragio eiectioni ab ijs, qui tum Scythiam incolebant, essent compre-
hensi, abductique, ut Dianæ immolarentur: adorti carcerarios: neque nō
oppressis excubijs, & regē trucidarunt: & assumpta sacerdote, quin ipsa
quoque Diana sublata, nauigio sese proripuerunt, irrita publica Scytharum
lege. Quod si ob istiusmodi facta honorē habetis uiris: facile asse-
cuti fueritis, ut multos illorum similes reddatis. Iamque ipsi ab hoc die
usque ad prisca illa respicite: num uobis expedierit multos in Scythiam
Orestes ac Pylades appellere. Nam mihi quidem isto pacto mox fu-
turū uidetur, ut religionis ac deorum expertes reddamini: dijs qui reli-
qui sunt, ad eundem modum è regione uestra in exiliū ablegatis: po-
stea, opinor, deorum omnium uice uiros, qui illos eiectionem uenerant, di-
uinitate donabitis: & qui sacrilegi in uos fuerunt, ijs tantum dijs sacrificabi-
bitis. Quod si nequaquam horum gratia Orestem ac Pyladem colitis,
sed aliud quippiam Toxaris in uos beneficii contulerunt: qua gratia
quū

quum olim non esse deos iudicaueritis: nunc è regione, sacra illis facientes, deos esse decreuistis: Et qui tum parum aberant ut uictimæ fierent: ipsi nunc uictimas offertis: Enimuero ridicula uideantur ista: & quum his quæ quondam statueratis pugnantia. TOXA. Et ista quidē Mnesippe prædara sunt uirorum illorum facinora, quæ commemorasti: uidelicet duo cum essent, tam ingentem ausum audere: ut tam procul à sua patria profecti, mare transmitterent: Græcis ad id usq; temporis intactum: nisi solis ipsi, qui Argo in Colchidem traiecerunt exercitū: nihil expauescunt: neq; fabulas, quæ de illo feruntur, neq; appellationē ueriti, quod inhospitum uocaretur, uidelicet, opinor, quod feræ undiq; gentes accolerent. Deinde quum iam capti essent, usq; adeo strenue sese gesserint, neq; sat habuerint, si tantum incolumes euaderent, nisi & à rege acceptam cōtumeliā ulti, & Diana sublata abnauigassent. Quid? an nō admiranda hæc, & quæ diuino quodam honore digna iudicent, quicquid est hominum, qui uirtutem suspiciunt? Quanq; non ista spectantes in Oreste ac Pylade, pro heroibus illos habemus. MNES. Atq; iam dices: quidnam præter ista suspiciendum patrarint, atq; diuinum? Nam quantum ad nauigationem & peregrinationem attinet, nō paucos profecto diuiniore istis ostēdero negotiatores, atq; inter hos præcipuos Phœnices, qui non in pontum, neq; ad Mæotidē usq; aut Bosporum tantum enauigant, uerum quaqua uersus, Græcum ac Barbarum mare permetiuntur. Hi siquidem omnem oram, & omne littus (ut ita dixerim) perscrutati in annos singulos, extremo demum autumno in suam patriam reuertuntur, quos scilicet ad eandem rationē prodigijs habeto, idq; etiam si complures illorum caupones ac falsamentarios esse reperiēs. TOXA. Audi nunc, o uir admirande, cōsideraq; quanto nos, qui barbari uocamur, rectius uobis de bonis uiris sentiamus. Siquidem in Argo atq; Mycenis ne sepulchrū quidem ullum insigne uidere est Orestis ac Pyladis, apud nos uero & templum ostenditur, ambobus illis communiter sacrum (ita ut par erat amicis) & hostiæ offeruntur, reliquisq; omnis honos. Porro quod hospites erant, nō Scythæ, id uero nihil obstat, quo minus boni uiri iudicentur, neque enim perpēdimus cuiates sint uiri honesti ac probi, neq; inuidemus, si cum amici nō fuerint, res egregias gesserunt. Quin magis admirātes ea quæ patrarunt, ab ipsis factis domesticos ac nostrates illos ducimus. Quod autem potissimum stupentes in illis uiris efferimus, illud est, quod nobis uisi sunt amici inter sese longe optimi extitisse, atq; alijs exemplo fuisse, quasiq; legem statuisse, quēadmodum oportet amicos omnem inter se communicare fortunam, Simulq; promeruisse, ut à Scythis, qui in amicitia laude primas tenerent, colerentur. Itaq; quæcunq; alter cū

altero,

altero, uel alter pro altero tulit, ea maiores nostri descripta in columna aerea reposuerunt in templo Orestis, ac leges statuerunt, ut ea columna prima esset institutio disciplinæq; liberis suis, si meminissent, quæ in illa essent adscripta. Itaq; penè patris quisq; sui nomen citius obliuisceretur, q̃ res gestas Orestis ac Pyladis ignoraret. Quin & in porticu templi eadem quæcūq; in columna notantur, priscorum picturis adumbrata uisuntur. Nempe Orestes unà cum amico nauigans, deinde fracta inter abruptas cautes ipsorum naue comprehensus, & ad uictimam adornatus, iamq; Iphigenia initiat eos. Ex aduerso uero in altero pariete idem iam uinculis exutus depictus est, ac Thoantem occidens, multosq; ex Scythis alios. Postremo soluētes, abducta Iphigenia ac dea. Porro Scythæ frustra scapham adoriuntur iam nantem, hærentes gubernaculis, ac conscendere conantes. Deinde re frustra tentata, alij quidam ex eis sauci, alij uero eius rei metu compulsi, natatu semet in solū recipiunt, ubi uel maxime liceat perspicere, quantam alter in alterum beneuolentiam præstiterit in conflictu cum Scythis. Fecit enim pictor utrūq; de hostibus in semet ruentibus securum, propellentem autē eos qui in alterum feruntur, ac præ illo iaculis occurrere conantem, pro nihiloq; ducentem, si intereat ipse, modo seruet amicum, uel suo ipsius corpore præueniens, excipiensq; tectus in illum intentos. Iam uero tantam illorum beneuolentiam, atq; in rebus tristibus communionem, si dem, humanitatem, ueritatem, deniq; constantiam alterius in alterum amoris. hæc haud quæq; humana putauimus esse, uerum animi cuiusdam præstantioris, q̃ pro more uulgarium istorum mortalium, qui donec secundis uentis nauigatur, amicis indignantur, nisi ex æquo participes fiant rerum lætarum, quod si uel paululum eis uenti reflare cœperint, aufugiunt, solos in periculis deferentes. Enimuero ut & illud noueris, nihil amicitia melius arbitrantur Scythæ, neq; est in quo Scythæ magis gloriatur, q̃ in adiutandis amicis, communicandisq; rebus acerbis, quemadmodum neq; probrum apud nos maius ullum, q̃ amicitia desertorem uideri. Hæc ob res Orestem ac Pyladē ueneramus, qd̃ præstantes extiterint in Scytharum uirtutibus, atq; in amicitia præcëlētes, id quod nos omnium maxime admiramur. Appellationē quoq; ex his illorum factis imposuimus, ut Coraci uocentur, quod quidem nostra in lingua perinde sonat, ac si quis dicat, dñj amicitia præsides. MNES. Hui Toxaris, profecto non arduo modo ualuerunt Scythæ, bellicisq; in rebus cæteris antecelluerunt, uerum uidentur & ad orandum persuadendumq; omnium aptissimi, unde mihi quum dudum secus uideretur, nunc eidē merito fecisse uideamini, qui sic Orestem, ac Pyladem in deorum numerū retuleritis. Vetū illud me fugerat uir optime;

quod pictor quoque bonus esses. Admodum enim euidenter ostendisti nobis, quæ sunt in Orestis templo, picturas, pugnamque uirorum, alterique per altero suscepta uulnera. Tametsi non putaram amicitiam usque adeo cultam fuisse quondam apud Scythas, magis autem quod barbari essent, atque agrestes, simultate quidem, ira, rabieque perpetuo committis amicitiam uero, ne in familiarissimos quidem exercere solitos, idcirco coniungens, quum ex alijs quæ de illis audimus: tum ex hoc, quod progenitores suos uita defunctos deuorant. TOXA. An nos Græcis quum alijs in rebus, tum in his quæ ad parentum attinent cultum, sanctiores, magisque pii simus, in præsentiarum haudquaquam contenderim. Quod autem nostrates amici longe fideliores sint amicis Græcis, quodque amicitiae ratio maior apud nos, quam apud uos, haud difficile fuerit docere. Ac per deos Græcorum, ne tibi molestum sit audire, si quæ perspexi, dixerò, multum iam temporis apud uos uersatus, uos enim mihi uidemini prædarius cæteris de amicitia uerba posse facere, uim uero factaque illius, adeo non solum pro sermonum dignitate non exercere, ut sit uobis sit prædicare eam, & quantum sit bonum, ostendere. At ubi usu uenit, deficientes à sermonibus, nescio quomodo, è medio negotio aufugitis. Cæterum quum Tragedi in scenam progressi, istiusmodi amicitias uobis re-presentant, plerique laudatis atque applauditis, ac pro se mutuo periclitantibus illis illachrymatis, ipsi uero nihil dignum laude pro amicis præstare audetis. Quin si quando forte accidar, ut egeat amicus, ibi protinus non secus atque in somnia, procul auolantes euanescent uobis multæ illæ tragediæ, uosque similes relinquunt inanibus istis, ac mutis personis, quæ diducto rictu, atque immane hiantes, ne minimum quidem loquuntur. At nos ediuerso, quo sumus in dicendo de amicitia posteriores, hoc in præstanda ea præcedimus. Quare si uidetur, ita in præsentiarum agamus, priscos illos amicos ualere sinamus, si quos uel nos, uel uos ex his, qui olim fuere, recensere ualemus, quando ista quidem parte uos nimirum superaueritis, compluribus ac grauibz adductis testibus, nempe Poëtis, qui Achillis & Patrodi amicitiam, tum Thesei Perithoiisque, neque non aliorum necessitudinem, pulcherrimis uersibus carminibusque cõtexuerunt. Quin paucos quosdam in medium adferamus ex his, qui nostra ipsorum memoria fuerint, atque eorum res gestas exponamus: Ego quidem Scythicas, tu uero Græcanicas. Et in his uter superarit, melioraque produxerit amicorum exempla, is & uictor esto, ac suam ipsius uictoriam promulgato, tanquam qui pulcherrimum honestissimumque certamen decertarit, adeo, ut ego quidem non paulo malim mihi in singulari uicto certamine dextram amputari (nam ea est apud Scythas uicto poena) quam in amicitia quopiam inferior iudicari, præsertim Græco, ipse

co, ipse Scythia quū sim. **MNES**. Quāq̃ est haud mediocris negocij, cū uiro, ita ut tu es, bellatore, singulari certamine cōgredi, tum admodū instructo missilibus ac penetralibus narrationibus, haud tamen usque adeo ignauiter, tam cito uniuersam deserens Græciam, tibi cesseno. Et enim uehementer absurdum fuerit, quum duo illi tantum uicerint. Scytharum, quantū fuisse declarāt tum fabulæ, tum uetustæ uestræ picturæ, quas pauloante scite admodum repræsentabas, Græcos omneis tot nationes, tot ciuitates, nullo defendente uinci abs te. Nam istuc si fiat, non dextram, quemadmodum apud uos solet, sed linguam exēctari cōueniat. Sed utrū spectare nos oportet, numerum ne eorū, quæ amice q̃s gesserit, an magis quo plures alteruter amicos referre poterit, hoc uictoria dignior uidebitur? **TOXA**. Nequaquā, imò non multitudine uis horū spectetur, uerū si quæ tu narrabis facta, his quæ narrabo, uideantur præstātiora, magisq̃ penetrantia, tum nimirum etiā si numero paria sint oportuniora, magisq̃ letalia mihi faciēt uulnera: Ac penè memet ad ictus accōmodabo. **MNES**. Probè loqueris. Statuamus igitur quot erūt satis. **TOXA**. Mihi quidem satis fore uidetur, si uterq̃ quinq̃ narret exēpla. **MNES**. Idēdē mihi uidetur, ac prior dicito, uerum adiuratus, nimirum non nisi uera dicturū, alioqui fingere eiusmodi, non admodum fuerit difficile, palām autē refelli nō queant. Porro si iuraris, nefas sit non habere fidē. **TOXA**. Iurabimus, siquid etiā iureiurando opus esse censes. **MNES**. At quis tibi ē dijs nostratibus, num satis faciat Iupiter Philius? **TOXA**. Et maxime. Ego quoq̃ tibi nostratem iurabo, meapte in lingua. **MNES**. Testis igitur esto Iupiter Philius, quæcunq̃ dicturus sum apud te, ea nimirum uel quæ uiderim ipse, uel quæ ab alijs, quoad fieri potuit, diligentissime perceperim, narraturū, nihil ex meipso cōminiscentē, alleuanterq̃. Ac primo quidē loco, Agathodis Diniaeq̃ amicitia referam, quæ apud Ionas est celebratissima. Nā Agathodes hic, qui Samius fuit, non ita pridē uixit, uir in amicitia quidē præcipuus, ita ut re declarauit: ceterū reliquis in rebus uulgo Samiorum nihilo præstātior, neq̃ genere, neq̃ ceteris item opibus. Huit cū Dinia Ephesio, Lysionis filio, amicitia à puero intercesserat. Porro Dinias supra modū ditatus est, & quēadmodū solēt ij, qui nuper opes nacti sunt, cōplures & alios secū habebat, satis quidē idoneos illos, & ad cōpotandū, & ad uoluptariam consuetudinē, ab amicitia uero longe alienissimos. Atq̃ inter hos interim habebatur Agathodes, conuiuebatq̃ & cōpotabat illis, nō admodū approbās eam uiuendī rationē. Dinias autē nihilo hūc potiore habebat, q̃ ceteros adultores. Tandem etiam offendere cœpit, crebrius obiurgās, molestusq̃ uidebatur, quippe quia dmoneret eū maiorū, præciperetq̃ ut seruaret, quæ multo

labore parta, pater illi reliquisset, adeo ut ob hæc ne ad comestationes quidē illum deinceps adhiberet, sed solus cum illis comestaretur, celare cupiens Agathodem. Demum ab assentatoribus illis misero persuasum est, quod adamaret à Charidæa Demonactis uxore, uiri illustris, atq; inter Ephesios in honoribus ciuilibus primarij. Iam & literulæ à muliere ad illū uētitabāt, & ferta semimarcida, & mala quædā admorsa, deniq; quicquid ad hæc lenæ machinantur in adolescentes, quo paulatim illis amorem artibus quibusdam inferant, primumq; hac incendunt opinione, quod sese credant amari. Nam plurimum illicit & hoc, præsertim eos, qui sibi formosi uidentur, donec imprudētes in casses inciderint. Erat aut Charidæa urbana quidem & elegans muliercula, at supra modum meretricia, semperq; illius, quicumq; forte adijisset, etiam si quis admodum leuiter concupiuisset, quin si uel aspexisses duntaxat, protinus adnuebat, nec ullo pacto metuendum erat, ne quando recusaret Charidæa, admirabilis autem alioqui artifex, quauisq; meretrice doctior allicere amatorem, & ambiguus quum adhuc esset, totum subigere: at quū iam teneretur, incitare, ac magis magisq; accendere, nūc ira, nūc blandimentis: ac mox fastidio: deinde iniecta suspicione, quasi ad alium sese deflexura esset: postremo omni ex parte egregie docta erat mulier, & absoluta, artibusq; omnigenis in amātes instructa. Hæc igitur tum Diniæ adultores accersuerant in adolescentulum: multaq; adsimulabant, quo eum in amorem Charidææ impellerent. Illa porro quæ complureis iam adolescentes iugularat, & innumerabiles amores fuerat mentita, domosq; opulentas euerterat: uarium quoddam, atq; inexpugnabile malum: ubi nacta manibus est simplicem, & huiusmodi artium imperitum adolescentulū: haud quāq; amittebat ex unguibus: sed undiq; oppugnans, tētansq;. Vbi iam omnium esset compositum ipsa dum captat, capta periit: tum infelici Diniæ innumerabilium malorum exitit causa. Nam primum quidem statim literulas illas ad illum dat: ac subinde missitat ancillulam, quæ renūciaret ut fieret, ut uigilaret: postremo ut misera præ amore suffocatura esset sese. Donec iā beatus ille persuasus, sibi formosus esse uideretur: atq; Ephesiorū uxoribus præter ceteros adamabilis. Ac tandem in congressum adductus est multis præcibus exoratus. Et ex eo quidem tempore facilis iam erat coniectura, fore ut caperet à muliere formosa: ad uoluptatem congressi docta: & in loco flere: & inter loquēdū miserabiliter suspirare: & iam abeuntem amplecti: & adeunti obuiam occurrere: & formam colere sic ut maxime placitura esset: interdum uel uoce, uel cithara canere: quibus omnibus in Diniam usa est. At ubi sensit excruciat, iamq; amore illaqueatum, ac subiugum esse factum: aliud ad hæc excogitat, quo
miserum

miserum subuertat: grauidam se ex eo simulat (nam hoc quoque efficax
 ad magis ac magis inflammandum stultum amantem). Neque postea
 commeabat ad illum, affirmans à uiro obseruari sese: qui iam amorem
 persensisset. Hic uero rem iam non ultra ferre potiserat: neque durare
 quibat: quum illam non aspiceret: sed lachrymabatur, adulatoresque ad
 sese accersebat: ac Chariclæe nomē indamabat: imaginemque illius am-
 plexus (candido enim lapide fecerat) eiulabat. Demum in solum abiici-
 ens sese iactabatur: planēque res extremæ demētiae speciem obtinebat.
 Siquidem munera reddita sunt mulieri: non pro malorum aut corolla-
 rum precio: sed solidæ domus, agri, famulæ, uestes florulæ, auri quan-
 tum optaret. Quid multa? Breui Lysionis domus antea inter Iones no-
 bilissima, exhausta est, atque exinanita. Deinde ubi iam exuccus esset: eo
 relicto, alium quempiam adolescentulum Cretensem, bene nūmatum,
 uenata est, atque ad illum desciiuit. Iam uidelicet illum adamabat: atque is
 quidem credebat. Itaque Dinias neglectus non à Chariclæa modo, ue-
 rum etiam ab assentatoribus (nam isti quoque ad Cretensem amatorem
 iam desciiuerant) abijt ad Agathodem: iam pridem non inscium, quæ illi
 res misere haberent. Ac pudescens quidē initio, tamen exposuit omnia,
 amorem, egestatem, arrogantiam mulieris, ritalem Cretensem in sum-
 ma, non uicturum sese, nisi cum Chariclæa cōsuetudinem haberet. Ille
 uerò intempestiuum esse ratus id tēporis exprobrare Diniae, quapro-
 pter ex amicis unum sese non admisisset, sed tum quidem assentatores
 suos sibi anteposuisse: diuēdita, quam unam habebat in Samo, domo
 paterna, preciū illi attulit talenta tria. Quæ simulatque recepisset Dinias,
 haud dām erat Chariclæe: rursus subito formosus factus: rursus ancil-
 la & literulæ, & expostulatio, quod iam diu sese non adisset, cōcurrerunt
 item adultores applaudentes, ut uiderunt Diniae adhuc esse quod da-
 ret: cum autem pollicitus esset sese uenturum ad illam, uenissetque pri-
 mo ferē somno, essetque intus Demonax Chariclæe maritus: siue quod
 alioqui persenserat: siue de cōposito: proditioneque uxoris (nam utrūque
 fertur) exiliens uelut ex insidijs, & atrium iubet occludere, & Diniam
 comprehendi: ignem ac flagra minitans: neque non gladium tanquam in
 mœchum educēs. Ille porro reputans quibus in malis esset: uecte quo-
 piam de proximo, ut iacebat, arrepto, tum ipsum occidit Demonax-
 tem, in tempus adigens: tum Chariclæam, atque hanc quidem nō ictu
 uno, uerum etiam & uecte sæpius, & postea Demonactis gladio fe-
 riens. At famuli interea muti stabant, rei nouitate attoniti. Deinde
 comprehendere conati: quum in hos quoque ferro insiliret, ipsi quidem
 aufugerunt. Dinias autem dām sese subduxit, tanto patrato facino-
 re. Et ad auroram usque apud Agathodem diuersabatur, pariterque

& quæ facta essent reputabant, & quid in posterum esset euenturum, considerabant. Vt autem diluxit, milites aderāt, (iam enim res erat diuulgata) comprehēsumq; Diniam, nec hunc iam inficiantē homicidiū, abducunt ad præfectū, qui per id tēpus Asiam moderabatur. Hic eū ad Persarum regem remittit, nec ita multo post relegatus est Dinias in Giaron insulam ex Cydadibus unam, damnatus à rege, ut in ea, quoad uiueret, exularet. Agathodes autem cū reliquis in rebus nunq; abfuerat, tum pariter soluit in Italiam, & amicorum solus unā est in iudicium comitatus, neq; usq; defuit officio. Porro ubi iam in exiliū profectus est Dinias, ne tū quidē desertus est ab amico. Quin potius ipse suapte sponte damnatus uersabatur in Giaro, simulq; cum illo exulē agebat. At quum iam rerum necessariorum omnium inopia laborarent, locans seipsum purpurarijs, unā cum alijs urinabat, quodq; hinc partum est referens, Diniam alebat. Quin & ægrotanti diutissime inseruiuit, & ubi uita defunctus est, noluit unq; in patriam reuerti, uerū inibi perseuerauit in insula, pudori sibi fore ratus, si uel mortuum amicum deseruisset. Hoc tibi Græci factum amici retulerim, quod quidem non ita pridem accidit, haud enim scio an anni quinque præterierint, quod Agathodes in Giaro mortem obiit. TOXA. At utinam iniuratus ista Mnesippe dixisses, uidelicet quo mihi fas esset, eis non habere fidem. Adeo Scythicum quendam amicum Agathodem istum descripsisti, quin uereor ne quem & alium isti similem narres. MNES. Audi iā & alium Toxari, Euthydicum Chalcidensem. Retulit autem mihi de hoc Simylus nauclerus Megārensis, adiurans profecto se testem factam esse. Aiebat enim nauigauisse sese ex Italia Athenas, circiter Pleiadum occasum, collecticios quosdam homines uehementem, in his fuisse Euthydicum, unāq; cum hoc Damonem Chalcidensem, eiusdem amicum. At natu quidem eos æqualeis fuisse, uerum Euthydicum ualentē, robustumq;. Damonem contra, suppallidū atq; ualudinarium, quasi qui nuper (ut apparebat) ex diuturno morbo reualuisset. Itaq; ad Siciliam usque feliciter aiebat Simylus nauigasse ipsos. Cæterum ubi transmissio freto, in ipso iam Ionio mari nauigarent, tempestatem maximam eis incubuisse. Quid autem attinet multa referre: immaneis quasdam procellas ac sinuosas, tum grandines, & si quæ alia tempestatis mala? Vt uero iam haud procul abessent à Zacyntho, nuda nauigantes antemna: præterea & funes quosdā trahentes, quo nimirum uim, impetumq; fluctus exciperent: circiter noctis mediū, Damonē, qui in tanta iactatione nausearet, uomuisse in mare propendentē. Deinde, ut cōjicio naue uehementius in eam partem, in quā ille propendebat, indinata, simulq; propellente fluctu: excidisse eum

prono

prono capite in pelagus, neq; nudum tamen uidelicet, ut misero uel nat-
tare commode liceret. Mox itaq; succlamasse quū præfocaretur, uixq;
se ab undis sustolleret. Porro Euthidicum simulatq; audisset (nam
forte fortuna nudus in strato tum erat) abiecisse semet in mare: arre-
ptq; Damone, qui iam deficiebat (diutius enim ista uideri poterant,
luna scilicet relucente) unā iuxta illum nasse, ac subleuasse. Ac uoluisse
quidem illis opitulari sese miseratos uirorū calamitatem, uerū nequis-
se, quod uento præualido raperentur. Illud tamen fecisse, subera com-
plura ad illos proiecisse, tum ex contis aliquot, ut ab his suspensi nata-
rent, si quem forte ex eis nanciscerentur, postremo scanforia quoq; ta-
bulata, quæ quidem erant neutiq; exigua. Cogita iam per deos, quod
aliud grauius beneuolentiæ documentum quisq; ædere queat in homi-
nem amicum, qui noctu decidisset in mare, usq; adeo læuiens, q; com-
municata morte? Iamq; adeo mihi ante oculos pone imminentes pro-
cellas, fragorē aquæ sese adglomerantis, spumam undiq; effervescentē,
noctem, ac desperationem. Ad hæc illum iam præfocari incipientem,
uixq; undis extantem, manusq; porrigentem amico, hunc autem incō-
tanter insilientem, simulq; nantem, prorsusq; sollicitum, ne se prior Da-
mon interiret. Sic enim profecto cognosces, quod haud ingenerosum
hunc quoq; amicum, uidelicet Euthidicum, retulerim. T O X A R I S.
Vtrum perierunt uiri Mnesippe, an salus quæpiam ex insperato illis
contigit? Adeo ego illis non mediocriter timui. M N E S. Bono animo
es Toxaris, seruati sunt, quin hodieq; Athenis agunt, ambo philoso-
phiæ dantes operam. Nā Simylus ea demum narrare poterat, quæ no-
ctu uidere licuit, hunc delapsū, illum desilientē, simulq; nantes, quate-
nus per noctē dabatur aspicere. Porro quæ post hæc acciderint, Euthy-
dicus ipse narrat. Primum quidem, subera quædam forte nactos, su-
spendisse de his sese, atque ita hærentes fluitasse, sanè quàm incom-
mode. Deinde ubi tabulata conspexissent, iā sub auroram annasse, cō-
scensiq; illis commode, deinde nantes appulisse Zacynthum. Post
hos autem, qui neutiq; mali sunt, ut ego quidem autumno, accipe iā ter-
tium, nihilo istis inferiorem. Eudamidas Corinthius Aretæo Co-
rinthio, & Charixeno Sicyonio amicis utebatur, & ijs quidem opu-
lenti, quum ipse pauperrimus esset. Hic uita decedens, testamentum
reliquit, alijs quidem fortasse deridiculum, tibi uero, haud scio, an tale
sit appariturum, uiro probo, & apud quem amicitia in precio sit, quicq;
uel cum præcipuis in ea certare queas. Sic enim in eo scriptum erat, Le-
go Aretæo quidem matrem meam alendam, atq; in senectā fouendā,
Charixeno uero filiam meam elocandam cum dote, quanta ab illo ma-
xima dari poterit. Erat autem illi mater anus, ac filiola iam matura nu-
ptijs.

ptijs. Si quid autē interim acciderit alterutri, huius quoq; partem (inquit) alter habeto. Huiusmodi lecto testamēto, ij qui tenuitatē quidem Eudamidæ nouerāt : at amicitiam, quæ illi cū his uiris intercesserat, ignorabant, rē pro ludo iocoq; ducebant. Nemo certe aderat, qui non cum risu discederet, quod eiusmodi hæreditatem Aretæus & Charixenus essent accepturi, felices uidelicet, atq; ita aiebant. Si quidem persoluent Eudamidæ, superstites etiam ipsi hæreditatem tradēt mortuo. At hæredes, quibus ista erāt legata, ut audierunt, uenerūt illico, agnoscētes ratāq; faciētes ea, quæ erāt testamento mādāta. Itaq; Charixenus quinque duntaxat dies superstes, diē obiit. Aretæus autem optimus successor factus, tum illius, tum suo ipsius suscepto onere, & matrem alit Eudamidæ, & filiam nō ita pridem elocauit, ex quinque talētis quæ possidebat, duobus in propriæ filiæ dotē, duobus in amici filiam erogatis : Ac nuptias ambarum eodem die fieri uoluit. Quid tibi Toxaris, Aretæus iste uidetur, numnam leue amicitie argumentum exhibuisse, addita huiusmodi hæreditate, neq; deserto amici sui testamento : an hunc quoq; in perfectis idoneisq; calculis ponim⁹, ut sit unus è quinque ? TOXARIS. Et iste quidem egregius, quāq; equidem Eudamidam multo magis ob fidutiam admiratus sum, qua fuit erga amicos : dedarauit enim, quod & ipse eadem fuisset factur⁹ erga illos, tametsi non essent ea scripta in testamento, uerum ante alios uenisset non scriptus talium hæres. MNES. Probe dicis. Sed quartum iam tibi narrabo : Zenothemim Charmolēum, Massilia oriundū. Commōstrabatur autē mihi in Italia, patriæ nomine legatum agenti, uir decorus, procerus, ac diues, ut apparebat. Assidebat illi uxor in rheda iter faciēti, quū alioqui deformis, tum dimidia nempe dextra corporis parte manca, alteroq; capta oculo, teterrimum quoddam & refugiendum terriculum. Deinde quū demirarer, si decorus ille quū esset, ac uenustus, sustineret eiusmodi mulierem sibi adiunctam, is qui mihi eum commonstrabat, causam exposuit, quare in id matrimoniarum incidisset : nouerat enim comperte omnia, nam ipse quoq; Massiliensis erat. Menecrati (inquit) huius fœdæ patri, amicus erat Zenothemis, uiro diuiti ac honorato, ipse iisdem rebus par. Deinde aliquanto post, facultatibus exutus est ex cōdemnatione Menecrates, quo tempore pariter infamis, & ad capeffendos magistratus inidoneus est iudicatus à sexcentum uiris, tanq; qui sententiā iniquam pronunciaffet. Ad hunc autē modū, inquit, nos Massilienses mulctamus, si quis corrupte iudicet. Grauius itaq; ferebat Menecrates primū, quod esset condemnatus, deinde, quod ē diuite pauper. postremo, qd' ex nobili repēte factus esset infamis, ac reiectitius. At præter cætera eū ipsa discruciat filia iā nubilis, utpote annos nata decē & octo,

& octo, quā ne cū omni quidē patris substantia, quā ante condēnatio-
 nē possederat, dignatus fuisset quisq̃ ingenuus ac paup̃ facile accipere,
 quæ tā infelici fuerit forma. Quin & concidere dicebat, idq̃ circa lunā
 crescētem. Hæc ubi apud Zenothemim deploraret, bono, inquit, ani-
 mo es Menecrates, Neq̃ enim ipse egebis necessarijs, & filia tua dignū
 aliquem suo genere sponsum inuenerit. Atq̃ hæc eloquutus, statim ap-
 prehēsa illius dextra, deduxit domum. Ibique opes, quæ illi multæ erāt,
 partitus est cum illo, ac cœna parari iussa, conuiuiū accepit amicos, &
 in his Menecratem, ueluti iam ē necessarijs cuipiā persuasisset, ut puel-
 lam in matrimonium acciperet. Posteaq̃ autem conuiuium peregerāt,
 libassentq̃ dijs, tum uero plenum illi calicem porrigens, accipe, inquit,
 Menecrates, à genero symbolum affinitatis poculum, nam hodie du-
 cturus sum ego filiam tuam Cydimacham, dotem autem iam olim ac-
 cepi, talenta quinq̃ & uiginti. Illo uero respondente, absit ne feceris, ò
 Zenothemis, nēue ipse usq̃ adeo insaniam, ut te neglectū, qui & iuue-
 nises, & formosus, cōspiciā cū deformi puella, ac debilitata coniugatū.
 Hæc, inquā, illo loquēte, hic spōsam adiūctam tollēs, abduxit in thala-
 mū: ac paulo post prodijt, ea deuirginata, atq̃ ex eo tēpore cū illa uiuit,
 supra modū diliegns, & quēadmodū uides, circumferens eā. Et nō solū
 nō pudet matrimonij, uerum etiā perinde atq̃ gloriās de eo, sic ostētat,
 p̃pterea qđ negligit corporis formā ac fœditatē, ad hæc opes & famā,
 tantū amici rationem habet Menecratis, neq̃ arbitratur eū sexcentum
 uirum sententia deteriorem esse factum, quantum ad necessitudinem.
 Quanc̃q̃ pro his iam illi gratiam retulit fortuna, ad hunc modum. Pu-
 ellus enim ei formosissimus ex illa deformissima susceptus est. Neque
 diu est, quod tollens hunc pater intulit in curiam, frondibus oleaginis
 coronatum, ac pullis amictum, quo plus miserationis auo conciliaret.
 At infans arridebat iudicibus, manibus complodebat. Itaq̃ curia com-
 mota super illo, remisit multam Menecrati, atq̃ ille iam rei, famæq̃
 restitutus est, eiusmodi patrono usus apud iudices. Hæc affirmabat
 Massiliensis Zenothemim amici gratia fecisse, haud mediocria, sicuti
 uides, neq̃ qualia passim Scythæ faciunt, qui concubinas formosis-
 simas summa cura deligere dicuntur. Restat nobis quintus. Neq̃ uero
 mihi uideor alium quempiam debere dicere, Demetrio Suniensi præ-
 terito. Nauigarat in Aegyptū Demetrius, unā cū Antiphilo Alope-
 censi, qui cum illi iam inde à teneris annis fuerat amicitia, atq̃ ephebus
 ephebo conuixerat, pariterq̃ fuerat eruditus, ipse quidem Cynicam di-
 sciplinā sequutus, sub Rhodio illo sophista, Antiphilus uero meden-
 di scientiam exercuerat. At hoc temporis forte profectus fuerat in Ae-
 gyptum, ad spectaculum Pyramidum, Memnonisque. Nam audi-

uerat

uerat illas, quum essent sublimes, umbram non iacere: Memnonem autem uocem ædere, exoriente sole. Harum igitur rerum cupiditate adductus Demetrius: uidelicet ut Pyramidas intueretur, ac Memnonem audiret: sextum iam mensem aduerso Nilo nauigabat, relicto Antiphilo, quod is itinere atq; æstu defessus esset. Huic autē interea calamitas incidit, quæ singularem quempiam amicū postularet. Nam puer eius ut nomine, ita & patria Syrus: in ita societate cum sacri legis aliquot, unā cum illis in Anubis templum irrupit: sublatoq; deo, ad hoc phialis aureis duabus, tum caduceo, aureo & hoc, neq; non cynocephalis argenteis, atq; id genus alijs: omnia apud Syrum deposuerant. Deinde forte comprehensi, (capti enim fuerant, diuidentes nescio quid) rem omnem protinus confessi sunt: destituti in rota, deportatiq; uenerunt in ædes Antiphili: ibi res furto sublatas depromebant, sub lectica quadam in abdito cōditas. Syrus itaq; illico uinctus: unāq; herus huius Antiphilus: atq; is quidem interea dum præceptorē audit, auulsus. Nec opitulabatur quispiam: quin magis hi qui fuerant hactenus amici, auersabantur hominē tanq; qui templum Anubis sacrilegio compilasset: seseq; impiari credebāt, si cum illo bibissent, aut edissent. Porro duo qui reliqui erant pueri, quicquid erat in domo, conuulsantes, fuga discesserunt. In uinculis igitur erat miser Antiphilus multum iam temporis: habitus interim omnium, quantum in carcere erat, fontium scelestissimus. Porro præfectus carceris Aegyptius, homo superstitiosus, ratus sese gratum facere deo, atq; illius ulcisci uices, grauis Antiphilo imminebat. Quod si quando defenderet, affirmans se nihil eiusmodi patrasse: impudens habebatur: atq; hoc nomine multo etiā magis erat inuisus. Subægrotabat itaq; iā, malēq; habebat: nec mirū: quippe qui humi cubaret, idēq; etiā noctu: neq; cura lineretur protendere, ligno indusa: nam per diem catasta stringebatur, altera manu uincta ferro: at noctu cogeatur totus in uinculis esse. Ad hæc insuper domicilij pædor ac præfocatio, multis ibidem uinctis, locumq; angustum prementibus: adeo ut uix respirarent: tum ferri stridor, ac somnus exiguus. Hæc omnia molesta erant, atque intoleranda: nimirum homini eiusmodi rerum insueto, minimēq; ad tam durum uitæ genus exercitato. Quum uero iam deficeret, ac ne cibum quidem capere posset: reuersus est tandem & Demetrius, nihil dum sciens eorum quæ acciderant. Vt autem cognouerat quo in loco res esset, statimq; curriculo ad carcerem uenisset: tum quidem admissus non est: propterea quod uespera iam esset: & carceris custos iam dudum oclusis foribus dormiebat, ministris excubias agere iussis. At mane quū esset ingressus: multis uidelicet precibus admissus: accedens multo tēpore quærebat Antiphilum

philum: quippe malorum multitudine sic immutatum, ut agnoscī non quiret. Circumiens igitur, ē uinctis utrumquē contemplabatur: eorum more, qui familiarium cadauera iam marcida facta, requirunt in stragibus. Quod nī nomen fuisset eloquutus, Antiphilum Denomenis filium: ne longo quidem tempore poruisset agnoscī quisnam esset, usq̃ adeo prae malis erat transfiguratus. Vt uero ad uocem agnitam respondisset, atque adeunte illo comam diduxisset: eam à uultu abigens sordidam atque impexam, ostendit sese quis esset. Hic ambo collapsi sunt: oculis oborta caligine, in tam inopinato spectaculo. Verum aliquanto post, posteaq̃ & ipse sibi redditus: & Antiphilū recipiens Demetrius, de singulis esset illum diligēter percontatus: bono animo esse iubet. Tum dissecto pallio, dimidiato quidem induitur ipse: reliquum autem illi donat, detractis illi putribus atque detritis, quibus erat operus panniculis. Atque ex eo die modis omnibus illi aderat: curam eius agens, inseruiensq̃. Locans enim sese ijs, qui uersabantur in portu mercatoribus, à mane ad medium usque diem, oneribus gestandis non parum lucri faciebat. Deinde ab opere reuersus, mercedis partem carcenario in manum dabat, quo illi mansuetum hunc, ac pacatū redderet. De reliquo autem, in amici curam assatim suppeditabat. Atque interdū quidem aderat Antiphilo, quo illum consolaretur: ubi uerò nox occurrasset: pro carceris foribus facto ex herbis thorulo, substratisq̃ frondibus, acquiescebat. Et in hunc quidem modum aliquamdiu degebant: ut Demetrius nullo uetante ingrederetur, atq̃ ob id mitius ferret calamitatem Antiphilus: donec extincto in carcere latrone quopiam: idq̃ utputabatur ueneno, & custodiæ exactissime obseruata: neq̃ deinde quisq̃ admissus in domiciliū uinculis liber. Quas ob res dubius atque anxius: quum alia uia non pateret, qua liceret amico adesse: adito praefecti collega, seipsum defert, tanq̃ in irruptione templi Anubis cōmunem operam addidisset. Id simulatq̃ confessus est: abductus est illico in carcerem, ac ductus ad Antiphilum. Nam hoc magnis precibus uix obtinuerat à carcenario, ut proxime Antiphilo, atq̃ eadem in trabe uinceretur. Hic igitur uel maxime declarauit, quanto in illum fuerit amore, quum sua ipsius incōmoda negligeret, cum & ipse interim aegrotaret: illud autem curae haberet, quo pacto fieri posset, ut ille & quāplurimū dormiret, & minimum angeretur. Atq̃ ita cōmode tolerabant, cōmunicatis inter ipsos malis: donec aliquāto post, tale quiddā accidit, quod finem fermē eorum imponeret calamitati. Siquidem ē uinctis quispiā, haud scio unde nactus limam: adiunctis coniuratis captiuorū plerisq̃, catenam insecuit, qua seriatim erant astricti, cyphonibus in hanc inferis, soluitq̃ omnes. Qui quidem facile trucidatis, quippe paucis custodibus: cōglo-

bus, cōglobati prosiliere. Atq; hi quidem illico quò quisq; poterat, dissipati: postea pleriq; sunt comprehensi. Porro Demetrius & Antiphilus inibi remanserunt: Syro quoq; retento, qui iam aufugere parabat. Vt autē diluxisset: Aegypti praeses, cognito quod acciderat, emisit quidem qui illos insequerentur: accersitis autem ijs, qui erant cum Demetrio, soluit à uinculis collaudatos, quod soli nō aufugissent. At illis haud quāq; sat erat, ut hoc titulo dimitterentur. Clamabat autē Demetrius, sibiq; non mediocribus in rebus iniuriam fieri praetendebat, si pro maleficis habitis, uiderentur uel cōmiseratione, uel ob id laudis, quod non aufugissent, dimitti. In summa, compulere iudicem, ut causam exactius excuteret. At hic ubi repperit, nihil eos cōmeritos, collaudatos illos, Demetrium autem seorsum quoq; admiratus, liberos esse iussit, consolans super poena quam tulerant, praeter ius in uincula coniecti. Quinetiam ambos munere profecutus est: idq; de suo: Antiphilum drachmarum decem milibus, bis tanto Demetrium. Ac Antiphilus etiam nunc quidem in Aegypto est. Demetrius autē sua quoq; uiginti milia relinquēs amico, concessit in Indiam: profectus ad Brachmanas, tantum hoc loquutus Antiphilo, merito sibi iam ignoscendū uideri, quod tum ab eo discederet. Neq; enim sibi opus fore pecunia, quoad is pseueraret esse, qui erat: uidelicet qui possit paucis esse contentus, neq; illū amplius egere amico, quippe cui res iam feliciter haberent. Huiusmodi sunt Toxaris amici grāci. Quod ni initio notasses nos, tanq; qui uerbis nos iacta remus: idem profecto relaturus eram tibi cōplures orationes, atq; eas egregias, quas Demetrius habuerit in iudicio: quū interim pro seipso nihil responderet: pro Antiphilo uero lachrymas funderet, atq; etiam supplex esset: totāq; causam in sese reciperet, donec Syrus flagris cæsus, ambos eos liberos fecit. Hoc igitur paucos è plurimis, quos mihi primum memoria suggessit, tibi narrauerim praclaros ac firmos amicos. Quod reliquum est, iam decedens à narratione, tibi dicendi partes tradō. Tu porro uti Scythas his non inferiores referas, sed longe praestantiores, tibi ipsi curā fuerit: siquid de dextra sollicitus es, ne ea tibi praedatur. Verum oportet strenuū praestare uirum. Etenim res quaedam uehementer ridicula tibi contigerit, si cum Orestem ac Pyladem admodum sophistice laudaris: pro Scythia dicens, orator ignauus appareas. ΤΟΧΑ. Recte tu quidem Mnesippe: qui quidem ad dicendum etiam exhortaris: perinde quasi nihil sollicitus sis, ne tibi lingua exeat, uicō in narrationibus. Sed iam exordiar nihil quidem quemadmodū tu, uerbis phalerans atq; exornās (neq; enim is Scytharū mos) praesertim quū res ipsae longe magis loquātur, quā uerba. Nihil autem eiusmodi expectaueris à nobis cuiusmodi tu cōmemorando laudibus extulisti

extulisti, puta si quis sine dote duxerit deformem mulierem, aut si quis amici filia nubenti pecuniolam donauerit, duo talenta, ac per Iouem, si quis sponte eat in uincula, quum certo sciat se paulopost esse soluendū. Admodum enim leuia ista: neq; quicquā inest in his, uel magni negotij, uel uirile quod sit. Cæterum ego tibi referam multas cædes, bellaq; & mortes, amicorū causa susceptas, ut intelligas uestra ista lufum esse, si cum Scythicis conferantur. Neque tamē isthuc sine causa facitis. Sed merito parua ista miramini: propterea quod non sunt uobis admodum graues occasiones declarandæ amicitia, quippe in alta pace uentibus. Quemadmodum nec in tranquillitate quæas scire, bonus sit gubernator, nec ne. Tempestate enim tibi opus fuerit, ad hoc ut dignoscas. At apud nos bella perpetua, & aut inuadimus alios, aut cedimus inuadentibus, aut ubi forte concurrimus, pro pascuis prædāq; pugnamus. Hic potissimum opus est bonis amicis, eoq; quā firmissime constituimus amicitias, sola hæc arma inuicta atq; inexpugnabilia esse iudicantes. Prius autem uolo tibi cōmemorare, quo ritu faciamus amicos, non ex poculis, quæadmodum uos: neq; si quis æqualis sit, aut uicinus: uerū ubi strenuum quempiam uirum conspexerimus, quicq; prædara facinora patrare possit, in hunc omnes studio incumbimus, & quod uos in ambiendis coniugijs, id nos in amicis non grauamur, diu quasi procōs agentes, nihilq; non facientes, ne uidelicet frustremur amicitia, neue reiecti esse uideamur. At ubi iam in amicitias cæteris repulsis, delictus est quispiam, protinus foedus initur, ac iusiurandum, quod sit maximum: nimirum & uicturos eos pariter, & mortem appetiturum, si sit opus, alterum pro altero. Atq; ita facimus. Etenim simul atq; incisis digitis, sanguinem in calicem destillauerimus, summisq; intinctis gladijs, ambo pariter admouentes biberimus, nō est quicq; quod deinde nos queat dirimere. Admittuntur autem ad huiusmodi foedera, ad summū tres. Nam qui multis sit amicus: is eo loco habetur apud nos, quo communes istæ atq; adulteræ uxores: arbitramurq; iam nō perinde firmā illius amicitia fore, posteaq; est in plures partes dissecta. Exordiar autē ab his, quæ nuper Dandamis fecit. Dandamis enim hic in conflictu cū Sauromatis, quum esset captiuus abductus eius amicus Amizocas. Quin potius ante tibi iurabo nostrum iusiurandum, quandoquidem isthuc initio sum pollicitus. Non enim per Ventum & Acinacem, quicquā mentiturus sum apud te de Scythicis amicis. **MNESIP.** Equidē tuum iusiurādum haud magnopere desiderabam: proinde recte facis, qui nullum deorum iures. **TOXA.** Quid tu narras? An nō tibi uidetur esse dñ, Vētus & Acinacis? Adeo ne te fugit, quod nihil sit maius mortalibus uita ac morte? Per hæc utiq; iuramus, quoties per Ventum &

Acinacem iuramus: uidelicet per Ventum, tanq̃ qui uita sit causa: per Acinacem uero, ut qui mortis sit autor. MNESIP. Atqui si ista idonea causa est: profecto multos alios quoq̃ deos estis habituri tales, qualis est Acinaces: puta iaculum, lanceam, uenenum, funem, atq̃ his cōsimilia. Quādoquidem uarius est iste deus interitus, atq̃ innūerabiles aperit uias, quibus ad illum sit aditus. TOXA. Vide quā cōtentiose nūc, quāq̃ litigiose isthuc facis: dum medio sermone interpellas me, excutisq̃ ac disturbas orationem meam. At ipse loquēte te, silentiū agebā. MNES. Age, non sum isthuc posthac facturus Toxaris. Et optimo iure obiurgas: quare perge confidenter quod restat dicere: perinde quasi nec adsim dum loqueris, adeo tibi silebo. TOXA. Quartus igitur agebatur dies Dandamidi & Amizocæ, ex quo amicitiam inierant, ac mutuum sanguinem pariter biberant. Venerant interea in regionē nostrā Sauromatæ, cum equitum decem milibus: peditum autē ter tantū aduenisse ferebatur. Ii nimirum quum in nos irruissent imparatos, neque expectantes illorum insultū, omnes quidē cedere cogūt, complures autem repugnantes occidunt, nōnullos & uiuos abducunt, nisi si quis effugerat tranans in ulteriōrē fluminis ripam, ubi nobis dimidium copiarum, & pars curruū erat. Sic enim id temporis castra fueramus metati, haud scio quo consilio Archiplanorum, id est, ducum nostrorum, ad utrāq̃ Tanaidis ripam. Protinus itaq̃ & prædas abigebant, & captiuas abducebant, & tentoria diripiebant, & curribus potiebantur, atque ipsi plerisq̃ cum uiris captis, & sub oculis nostris concubinas, uxoresq̃ nostras cōstuprabant. Nos porrò rem indigne tulimus. At Amizoca quū duceretur (erat enim captus) nominatim in clamauit amicū, misere uinctus, simulq̃ calicis & sanguinis cōmonefecit. Quod simulatq̃ exaudierat Dandamis, nihil etiā contatus, spectantibus omnibus, tranauit ad hostes. Ibi Sauromatæ densatis telis irruerunt in illū: iam confixuri, nisi succidamasset: Zirim. Hoc uerbi si quis sonuerit: postea nō interimūt, sed recipiunt, tanq̃ dedentem sese precio redimendū. Moxq̃ ad illorum ducem adductus, reposcebat amicum: ille redemptionis precium postulabat. Neq̃ enim prius dimissurum sese, nisi maximū pro illo recepisset. Tum Dandamis: quæ possidebam, inquit, ea omnia à uobis direpta sunt: quod siquid est quod nudus præstare queam, id sum paratus polliceri uobis: & imperato quicquid uoles. Et si ista uis: me ipsum huius in locum recipe, & abutere ad quodcumq̃ tibi lubitum erit. Ad hæc Sauromatæ: Nihil, inquit, opus retinere te: præsertim quum temet dedideris. Quin tu parte eorum quæ possides tradita amicum abducto. Rogat illico Dandamis, quidnam uellet accipere. Ille oculos postulat. Atq̃ hic protinus exhibuit eruendos. Deinde ubi essent execti: iāq̃ precium

precium persolutum esset Sauromatis, recepto Amizoca, reuersus est innitens illi: unâq; tranantes, incolumes ad nos redierunt. Id factum animum reddebat Scythiis omnibus, neque iam uictos esse rebantur sese, quum uiderent, quod apud nos esset bonorum maximum, id nōdum esse abductum ab hostibus: uerum superesse egregiam mentem, & in amicos fidem. At idem Sauromatis formidinem non mediocrem intuebat: reputantibus cum cuiusmodi uiris, si se pręparassent, essent pugnaturi: tametsi tum quidē ex improviso superassent: proinde sub noctem relictis maxima ex parte pecoribus, incensisque curribus, fuga sese subdlexerunt. Porro Amizoca non tulit diutius, ut uideret ipse, amico cæco Dandamide, sed ipse semet exoculauit. Atque ita sedent ambo, omniq; honore à populo Scytharū publicitus aluntur. Quid tale Mnesippe uos referre possitis? Etiam si quis tibi donet, ut possis uel decem alios ad istos quinque adiungere: etiam citra iusiurandum, si ita uis, ut & multa liceat affingere? At ego tibi rem nudam exposui. Tu uero si quē talem narrasses, non sum nescius, quantas adornandæ rei gratia phalaras narrationi fueris admixturus: quemadmodum supplicarit Dandamis: & quomodo sit excæcatus, & quæ dixerit, & quo pacto redierit, & quemadmodum exceperint eum Scythæ, adgratulantes, benèque ominantes, atque id genus alia: cuiusmodi uos ad demulcendas aures solentis artificio quodam addere. Audi igitur & alium huic parem Belittam, huius Amizocæ consobrinum. Is ut detractum ex equo à leone, Basthen amicum conspexisset: nam forte simul erant in uenatu, iamq; leo circumplexus illum, iugulo admotus esset, atque unguibus laniet, desiliens & ipse, inuolauit in tergum beluæ, reflexitq; in sese prouocans, auertensq; atque inter dentes digitos inferens, conatus quoad licuit, Basthen è rictu leonis eximere, donec leo omisso illo iam semimortuo, ad Belittam sese conuertit, atque ipsum quoque circumplexus occidit. At ille moriens (nam tanto anteuertit) acinacem in leonis pectus defixit. Ita q; pariter exanimati sunt omnes: nos autem sepeliuimus eos, duobus aggestis tumulis inter se uicinis: altero amicorum, altero è regione leonis. Iam tertio loco tibi referam Mnesippe, Macentæ, Lonchata, & Arfacomæ amicitia. Hic enim Arfacomas deperibat Mazam Leucanoris filiam, qui regnabat in Bosporo: tum quum legatione fungeretur super tributo, quod Bosporini semper nobis pendere soliti, id tēporis tertium iam mensem ultra diem legitimum distulerant. In conuiuio igitur quum Mazam uidisset proceram atq; decoram uirginem, amore captus est, grauiterq; discruciabatur. Iam itaq; quæ de tributis agebantur, erant transacta: responderatq; illi Rex, conuiuioq; accipiebat, mox illum dimissurus. Est autem mos in Bosporo, uti proci in conuiuio

uio petant puellas, narrantes quinam sint, quibusq; rebus fructi, decreuerint eas in matrimonium accipere. Atq; id tēporis forte fortuna multi aderant in conuiuio proci, reges, ac regum filij, in his erat & Tigrapates, Lazorum princeps, & Adyrmachus, Machlyinæ dux, alijq; cū his permulti. Oportet autem unumquēq; procum, posteaq; exposuit quis sit, & qua fiducia ad ambiendas nuptias accesserit, conuiuari cum reliquis, tacitumq; accumbere: Deinde peracto conuiuio, postulata phiala, uinū in mensam effūdere, atq; ita sponsam ambire, multum interea collaudantem sese, quo genere, quibus opibus, qua sit potentia. Ad hūc igitur modum cum multi iam libassent, postulassentq;, regna & opes comemorantes: tandem Arfacomas, postulata phiala, non libauit (neque enim mos apud nos uinum effundere, quin magis contumelia ista esse iudicatur in deum) sed haustum bibens: Da mihi Rex, inquit, filiam tuam Mazæam uxorem, qui multo sum potior istis, quantum ad opes ac possessiones attinet. Leucanore uero admirāte (sciebat enim rex pauperem Arfacomam, ac de plebe Scytharum esse) percontanteq; quantum pecorum, aut quantum habes plaustrorū Arfacoma: nam ijs rebus uos diuites estis. Imò nec plaustra, inquit, possideo, nec armēta: uerum sunt mihi duo amici, honesti, probiq;, quales alijs Scytharum nemini. At tum quidem ista dicens, risus est, contemptūque habitus, uisusq; temulētus. Mane uero reliquis prælatus est Adyrmachus, iamq; sponsam abducturus erat in Mazotidem ad Machlyenses. Porro Arfacomas domum reuersus, amicis indicat, quemadmodum reiectus esset à Rege, risuq; habitus in conuiuio, quū pauper esse putaretur. Atqui dixeram, inquit, illi quantas haberem opes: nempe uos, ô Lonchata atque Macenta, uestramque beneuolētiā longe præstare, multoq; firmiorem esse Bosporanorum opibus. Verum hæc dicentem, me subsannauit, contempsitq;: & Adyrmacho scilicet Machlyensi tradidit asportandam sponsam, quod aureas phialas se diceret habere decem: præterea currus quaternis sedilibus octoginta: ad hæc ouium bouūq; multam copiam. Sic uidelicet antetulit fortibus uiris pecorum multitudinē operosa pocula, & currus grauis. Proinde, ô amici, dupliciter excrucior: nam & Mazæam amo, & iniuria mihi inter tantum hominū illata, nō mediocriter mordet animum meum. Arbitror autem & uos ex æquo iniuria affectos esse. Etenim ad unumquēq; è nobis tertia contumeliæ pars pertinebat: si modo ita uiuimus, quemadmodū cepimus quum coniūgeremur: nimirū ut unus homo simus, ijsdē dolētes, ijsdēq; gaudentes. Imò, inquit, Lonchates, unusquilibet è nobis totus iniuria afficietur, tū quū in te ista fierent. Quomodo igitur (inquit Macentes) his in rebus agemus? Per partes, inquit Lonchates, negotium suscipiamus.

Atq;

Atq; ego quidem recipio Arfacomæ me caput apportaturū Leucanoris. Tu uero sponsam ereptam huic adducas oportet. Ita fiat, inquit. At tu Arfacoma, inter hæc (nam his peractis uerisimile est exercitu ac bello fore opus) hic mane, quo contrahas & appares arma, equos, atq; aliarum rerum uim, quantam potes maximam. Facillime autem plurimos adiunxeris: partim quod ipse strenuus, partim quod nobis non pauci sunt familiares. Maxime uero si defederis in tergore bouis. Hæc ubi placuissent, hic quidem quantum potuit, rectà profectus est in Bosporū, puta Lonchates: alter, id est, Macētes ad Machlyenses, eques uterq; At Arfacomas domi manens, & cum æqualibus contulit, & ex familiaribus uim hominum armauit. Demum & in tergore bouis defedit. Consuetudo autem de sedēdo in tergore bubalo huiusmodi est apud nos. Vbi quis ab alio læsus est, cupitq; ulcisci, neq; par esse pugnae uidetur: tum boue immolato, carnes frustulatim concisas, igni torret. De hinc ipse porrecto humi corio, sedet in eo: in tergum reductis manibus, more eorum, qui à cubitis uincti sunt. Et hoc quidem apud nos maximū est supplicandi genus. Appositis autem bouis carnibus, adeuntibus domesticis: præterea si quis alius uelit, quisq; partem sibi sumit, ac dextro pede tergum bouis calcās, pro facultate pollicetur: hic quidem equites præbiturum se quinq; suo pte cibo, suóq; stipendio: ille decem, alius plures, alius armatos pedites quot possit, atq; qui pauperrimus, seipsum duntaxat. Colligitur itaque in tergo bouis, ingens nonnuncq; multitudo. Et huiusmodi quidem exercitus, & certissima fide cohæret, & hostibus expugnatu difficillimus est: non aliter, quàm si iureiurādo esset ad actus. Nam in tergum ascendisse, instar iurisiurandi est. Arfacomas igitur his in rebus procurandis satagebat: coieruntq; illi equites quidem circiter quinquies mille: tum armati ac pedites promiscue, uicies mille. At Lonchates ubi ignotus peruenit in Bosporum. Regem adit, tractātem quiddam de regni negocijs, aitq; uenire quidem sese publico Scytharū nomine, sed priuatim res maximas apportare. Ille ubi dicere iussisset: De publicis, inquit, negocijs, hæc in præsentiarum denūciant Scythæ: ne uestri pastores in planiciē usque transgrediantur, sed intra Trachonem pascāt. Cæterum latrones de quibus expostulatis quod regionem uestram incurserint: negant eos publico consilio emitti, sed priuatim sui quenque lucri causa prædari. Quod si quis illorum deprehendatur: tui arbitrij esse, ut in eos animaduertas. Hæc quidem illi denūciāt. At ego tibi indico, grauem in uos insultum futurum ab Arfacoma Mariantæ filio, qui nuper legatū egit apud te, idque (opinor) quū filiā tuā postularit, non assequutus sit abs te: ob id indignatur, sedetque in tergore taurino septimum iam diem, contractusque illi est exercitus

haud exiguus. Audiui (inquit Leucanor) & ipse, cogi uim copiarum in tergum bouis. Quod autem aduersum nos cogerentur, quodq; Arfacomas huius rei dux esset, id uerbo me fugerat. Atq; in te, inquit Lonchates, hic apparatus cōstituitur. Mihi autem inimicus est Arfacomas, grauiusq; fert, quod sibi praeferar à natu maioribus, & quod in omnibus illo uidear esse praeſtātior. Quod si mihi sponponderis alteram filiā tuā Barcetim, alioqui nec indigno uestra affinitate, breui tibi reuersus caput eius apportauero. Spondeo Rex inquit, uidelicet supra modum formidine correptus, propterea quod non ignoraret, quam ob causam iratus esset Arfacomas: nimirum ob nuptias, tum & aliās quoq; metuerit semper Scythas. At Lonchates: Iurato, inquit, te praeſtiturū pacta, neque inficiaturum. Id quum fieret, iamq; resupinatus in cœlum iurare uellet: Absit, inquit, ut hic, ne quis spectantium conſpiciat, qua gratia iuremus. Quin potius hoc templum Martis ingressi, oculis foribus iussurandum ædamus, ubi nullus exaudiat. Nam siquid horum inaudierit Arfacomas, uereor ne me ante bellum immolet, manu iam nunc nō parua cinctus. Introeamus, inquit Rex. Vos autem absistite quā longissime. Neq; quisq; ad templum adeat, quem ego non accersiuero. Posteaq; igitur ipsi quidem introgressi sunt, satellites autem procul abſterunt, uibrato gladio, simulq; altera manu obturato ore, ne uociferarentur, ictū in pectus adegit. Deinde caput defectū, sub chlamyde tenens prodibat, quasi confabulans interim cum illo, breuiq; sese dicens adfuturum, tanq; ad negotij quippiam emitteretur ab illo. Atque ita reuersus eō, ubi equum uinctū reliquerat, consenso illo, redequitauit in Scythiam. Porro nemo est eum insequutus: quippe diu ignorantibus Bosporinis, quod acciderat, tum ubi rescissent, factiose de regno decertantibus. Hæc itaque gessit Lonchates praeſtititq; promissum allato Leucanoris capite. Porro Macentes in uia factus certior super his, quæ in Bosporo acciderant, peruenit ad Machlyenses: primusque illis nuncium attulit de Rege trucidato. At populus, inquit, te Adyrmache, gener cum sis, ad regnum uocat. Proinde fac ut ipse prior occupans, imperium arripas, in rebus perturbatis obortus, puella uero te sequatur à tergo in curribus. Facile enim isthoc pacto tibi conciliaueris multitudinem Bosporanorum, ubi Leucanoris filiam conspexerint. Ego porro non solum Alanus sum, uerumetiam sponsæ tuæ cognatus maternus: siquidem nostra è gente Masteram Leucanor asciiuit uxorem. Et nunc tibi adsum, missus à Masteræ fratribus, qui sunt in Alania: denunciantibus ut quā potes ocysissime, te recipias in Bosporum, neque per negligentiam committas, ut imperium ad Eubiotum deueniat, qui tametsi frater nothus est Leucanoris, tamē Scytharum partibus semper fauit

fauit, cum Alanis similitates gerit. Hæc quidem dicebat Macentes. Erat autem eodem cultu, eademque lingua cum Alanis. Comune enim horum utrumque Alanis cum Scythis, nisi quod non magnopere comati sunt Alani quemadmodum Scythæ. At Macentes in hoc quoque illis erat assimilis, uidelicet detonsa coma: quatinus conueniebat Alanum minus esse comatum, quam Scytham. Itaque his rebus factum est, ut illi fides haberetur, putareturque Masteræ ac Mazææ cognatus esse. Et nunc, inquit, ô Adyrmache, ad utrumuis paratus sum: uel proficisci tecum in Bosporum, si uelis: uel manere, si sit opus, ac sponsam adducere. Istiuc equidem, inquit Adyrmachus, longe malim, quandoquidem cognatus es, te uel iam adducere. Nam si nobiscum una proficiscaris in Bosporum: unum duntaxat equitem numero addideris. Quod si mihi uxorem aduexeris, multorum instar fueris. Atque ita factum est, & hic quidem iter ingressus est. Macentæ tradens ducendam Mazæam, quæ uirgo etiâ dū erat. At ille per diem quidem illam curru uehebat: uerum ubi nox incubisset, impositam equo (nam id curarat, ut alius quidem eques sese consequeretur) tum insiliens & ipse, nequaquam deinceps ad Mæotim iter faciebat, sed deflectens ad mediterraneam, relictis ad dextram Mitæorum montibus, quum uirginem interim aliquoties interquiescere iussam refocillasset, intra triduum à Machlyensibus in Scythiam usque perueniens est uiam: statimque equus eius ubi destitisset à cursu, paulisper astans, exanimatus est. Porro Macentes Arfacomæ Mazæam in manum dans: Accipe, inquit, à me quoque id, quod sum pollicitus. At illo ad insperatum spectaculum stupefacto, gratiasque agente: Desine, inquit, Macentes: ac noli me aliud à te ipso putare, nam mihi profecto gratias agere ob hæc quæ feci, perinde est, ac si sinistra mea gratias agat dextræ, quod uulneratæ sibi subministrauit, atque officiose curâ egit ægro tantis. Ridicula nimirum & nos fecerimus: si iam dudum commissi, & quatenus licet in unum conflati, magnum adhuc esse credamus, si qua pars nostri officiose quid egerit pro toto corpore. Etenim pro seipso fecit, quum pars sit totius beneficio adiuti. Atque ad hunc quidem modum Arfacomæ gratias agenti, Macentes respondit. Cæterum Adyrmachus ubi sensit insidias, non perrexit ire in Bosporum: iam enim Eubiotus rerum potiebatur, accersitus à Sauromatis, apud quos fuerat diuersatus: uerum in patriam reuersus, contractis ingentibus copiis, per montuosa irrupit in Scythiam, pauloque post irrui & Eubiotus, cum Græcos undecunque poterat secum ducens, tum Alanos & Sauromatas accersitos, utrinque uicies millenos. Coniunctis autem copiis, Eubiotus atque Adyrmachus nonaginta milia confecerunt. Atque ex his tertia pars equites sagittarii, nos autem (nam & ipse ad hanc expeditionem con-

nem contuleram, addens ijs, qui in tergum taurinum conuenerant, equites ad plenum instructos centum) contractis haud multo minus triginta milibus, unà cum equitibus operiebamur insultum, ductore Arsacoma. Vt autem admouentes illos conspeximus, contra duximus agmen, præmissis in hostem equitibus. Atq; ubi iam diu acriter esset pugnatum: tandem cessere nostri, interrupta phalange. Postremo in duo dissectum est uniuersum agmen Scythicum: pars subduxit sese, non omnino palàm uicta: uerum ita fugiebat, ut locum dare uideretur: adeo ut Alani ad multum tempus insequi non auderent: partem alteram, quæ eadem erat imbecillior, cingentes Alani ac Machlyenses, unde quaq; cædebant, confertim iaculis emissis, atq; sagittis, sic ut uehementer laboraretur à nostris, qui tenebantur obsessi. Et iam pleriq; arma proiecerant, quorum in numero forte erat Lonchates & Macentes: iamq; ambo uulnus acceperant, dum ante alios sese periculis obijciunt. Hic quidē adusto femore, puta Lonchates: Porro Macentes securi sauciato capite, tum conto in humerū impacto. Quod simul atq; sensit Arsacomas, quum in altero agmine esset nobiscum: turpe ratus, si desertis amicis non adesset, subditis equo calcaribus, cum clamore in hostes tendere cœpit, sublato gladio adeo, ut Machlyenses uim animi non sustinerint, sed uiam illi fecerint, ut transiret. At ille receptis amicis, tum ad uocatis & alijs, impetum fecit in Adyrmachum, impactoq; in ceruicem gladio, ad zonā usq; dissecuit. Quo fuso, dissipata est omnis acies Machlyensium, paulopost & Alanorum: Denique cū his Græci quoque. Atq; ita redintegrato prælio, nos superiores extitimus, diuq; sumus insequuti trucidantes, donec nox finem imposuit. Postero die ab hostibus uenerunt legati, qui supplices pacem atq; amicitiam orarent. Bosphorani duplicatū tributū pensuros sese pollicebantur: Machlyenses obfides daturus se cōfirmabāt. Alani ita eam inuasionē cōpensaturos sese spondebant, ut Sindianos nostro nomine uellent aggredi, quibuscū multo iam tempore nobis fuerat simultas. His de rebus auditis suffragijs, in primis autem Arsacomæ & Lonchata: pax inita, duob⁹ illis cuncta pro arbitrati suo moderantibus. Huiusmodi Mnesippe, audet Scythæ amicorū causa facere. **MNESIP.** Tragica prorsus, ô Toxari, fabulisque similia. Et propicius sit Acinaces & Ventus, per quos iurasti: si quis ista non credat, non admodū reprehendendus esse uideatur. **TOXA.** At uide, uir egregie, ne incredulitas ista ab inuidia uestra proficiatur. Quanquàm non me deterrebis non habendo fidem, quo minus & alia his consimilia referā, quæ nouerim à Scythis esse gesta. **MNES.** Tātū ne lōgū facias, uir optime, neq; usq; adeo admissis, uagisq; utare sermonibus: ut nūc sursum ac deorsum Scythiā, Machlyanāq; percurrēs: deinde

deinde in Bosporū discedens: postremo rediens prorsus abutare silentio meo. ΤΟΧΑ. Parendum tibi & hanc præscribēti legem, dicendūq; paucis, ne fatigeris unā nobiscum, audiēdo circūcursitans. Quū magis ausculta, quæ in meipsum amicus Sisinnes noīe præstiterit. Quin enim Athenas relicta patria proficiscerer, idq; cupiditate Græcanicarum literarū, appuleram Amastrim Ponticam. Ea est urbs haud procul à Carambe dissita in promontorio, obuia rjs, qui à Scythia nauigant. Comitabatur aut Sisinnes, mihi à puero amicus. Nos igitur ubi res quādam importatas in portu spectassemus, in eumq; è naui subduxissemus, emimus, nihil suspicantes mali, interea fures quidam effracta fera, sustulerunt uniuersa, adeo ut non reliquerint, quod uel in eū diem sufficere posset. Ergo quum domum essemus reuersi, cognito quod acciderat, non uisum est in ius uocare uel uicinos, qui plures erant, uel hospite, ueriti ne pleriq; sycophantæ uideremur, si dixissemus nobis ab aliquo sublatos esse Daricos quadringentos, tum uestium permultū, ad hæc tapetia quædam, deniq; quicquid habueramus. Consultabamus igitur hisce de rebus, quid esset faciundum, omniū rerum egenis, idq; in urbe peregrina. Ac mihi quidem ita uisum est tum temporis statim demerso in ilia acinace, uitam fugere, priusq; ignauū quippiam, aut indignū esset ferendum, uel fame, uel siti enecto. Contra Sisinnes cōsolabatur, obsecrans ne quid tale facerem. Aiebat enim excogitasse sese, unde nobis uictus suppeteret. Et eo quidem die baiulandis è portu lignis, allata mercede uictum suppeditauit, mane autē obambulans in foro, pompam quādam aspexit iuuenum (quemadmodū aiebat) elegantīū ac strenuorum. Hi nimirum uiritim lecti, uti mercede proposita, singulare certamen inirent, in tertiū diem erant decertaturi. Ergo quum omnes huius negocij conditiones audisset, accedens ad me, Caue posthac, inquit, Toxari, ne teipsum pauperem dixeris. Siquidem tertio abhinc die diuitē te reddidero. Hæc ait, atq; interea ægre parato uictu, quū iā spectaculū esset institutū, spectabamus & ipsi, etenim assumptū me duxit in theatrū, tanq; ad iucundū aliquod, nouūq; spectaculū Græcorū. Ergo ubi cōsedissemus, spectabamus. Ac primo quidē feræ partim iaculis cōfixæ, atq; à canibus agitæ, partim in homines quosdā uinctos emissæ, nocentes quospiam, ita ut cōiiciebamus. Vt autem prodierūt, qui erant ad singulare certamen conducti, ac producto iuene quodā prægrandi, dixisset præco. Si quisq; uelit cū hoc singulari certamine cōgredi, prodeat in mediū, præmiū pugnae accepturus drachmarū decem milia. Ibi primum assurrexit Sisinnes desiliēs, polliceturq; se dimicaturū, simulq; poscit arma. Tū acceptā mercedē, decē milia mihi deferens, in manū dat. Si uicero, inquit, Toxaris, unā pficiscemur, suppetetq; com-
meatus,

meatus: sin cecidero, sepulto me, redi rursus in Scythiam. Ego quidem his auditis singultiebam. At ille sumptis armis, reliquum quidem corpus muniuit: at galeam nequaquam imposuit, sed nudo consistens capite pugnabat. Et initio quidem ipse uulnus accepit, retorto gladio, succiso poplite, ita ut multum sanguinis deflueret. Ego interim iam metu præ mortuus eram. At ille confidentius inuadentem aduersariū obseruās, ferit in pectore, transfigitque: ita ut protinus ad pedes illius procumberet. Ille fessus & ipse uulnere, mortuo incubebat: parumque aberat, quin ipse quoque efflaret animam. At ego accurrēs erexi, animumque reddidi. Porro ubi dimissus est, iam uictor dedaratus: sublatum illum, domum deportaui: multumque temporis curatus à medicis, superuixit quidē, hodieque agit apud Scythas, ducta in matrimoniū sorore mea, daudus tamen adhuc est ex uulnere. Hæc res Mnesippe non apud Machlyenses, neque in Alania gesta est: ut testibus careat, & ficta credi queat: uerum complures exant Amastriani, qui de pugna Sifinnæ memorant. Finē iam faciam: si tibi quinto loco factum Abauchæ retulero. Appulit aliquando Abauchas hic in Borystenensium ciuitatem secum adducens & uxorem, quam unice diligebat, liberos duos, alterum quidem masculum lactentem: altera uero erat puella septem annos nata. Erat autem peregrinationis comes & huius amicus Gyndanes, atque is quidem è uulnere laborans, quod in uia acceperat à latronibus, qui eos fuerant adorti: cū quibus dum pugnaret, ictus est in femore: ita ut ne stare quidem posset præ cruciatu. Itaque noctu dormientibus illis (nam forte in coenaculo quodam diuersabantur) ingens ortū est incēdium, omniāque circūdulsit, iamque flamma undique domum circūdedit. Ibi expectatus Abauchas, relictis liberis plorantibus, repulsa uxore, quæ inhærebat, iussaque ut ipsa sese serualet, amico in humeris sublato descendit, perripensque euasit, ita ut nequaquam incendio læderetur. Vxor infantē baiulans consecuta est, monens puellulam, ut sese consequeretur. Ea uero semiusta, abiecto ex ulnis infante, uix exiliit è flamma. Deinde puella unā cum illa ueniens, penē & ipsa extincta est. Post hæc quum probro obiectaret quispiā Abauchæ, quod desertis liberis, atque uxore, Gyndanem extulisset: Imò liberos, inquit, denuo parare haudquaquam difficile: tum incertum, an hi boni sint futuri: porro amicum diu fuerit, priusque inueniā talem, qualis est Gyndanes: cuius amor mihi multis argumentis est exploratus. Dixi Mnesippe, è pluribus his quinque propositis, iam tempus est pronunciari, utri nostrū, aut linguā, aut dexteram oporteat amputari. Quis igitur futurus est iudex? MNESIP. Nemo. Neque enim constitueramus narrationis arbitrum. Sed scin quid agemus? Quandoquidem in præsentiarum, nullo proposito scopo, sumus iaculati: de integro

de integro delecto arbitro, alia amicorū paria apud illum referamus: deinde uter succubuerit, ei tum quidē amputetur, uel mihi lingua, uel tibi dextera. Aut si hoc crudele, quādo tu amicitiam admirari uisus est ego nihilo secius puto, nullam esse mortalibus possessionem hac præstantiorem neq; pulchriorem: quin ipsi quoq; in unum copulati, illud approbamus: ut ex hoc die in totam usq; uitam simus amici, utriq; uictores, utriq; maximis potiti præmijs: uidelicet p unica lingua, unāq; dextra, binas uterq; habituri: atq; insuper oculos quoq; quaternos, pedesq; quaternos: in summa, duplicia omnia. Eiusmodi nāq; quiddam est: cum duo tresq; copulantur amici, qualem Geryonē scriptores depingunt, senis manibus, ternisq; capitibus hominē. Siquidem (ut mea fert opinio) tres illi fuerunt, qui cōmuniter omnia gererent: ut dignum est his, qui amicitia coniuncti sunt. TOXAR. Probe dicis, atq; ita faciamus. MNESIP. Verum neq; sanguine opus est Toxaris, neq; Acinace, qui nobis amicitiam confirmet. Hæc enim confabulatio, & quod eadem amamus, id multo certius est calice illo quem bibitis: propterea quod huiusmodi non obligationem, sed animum postulare mihi uidentur. TOXAR. Placent ista, iamq; amici atq; hospites simus: tu mihi hic in Græcia: ego tibi, si quando in Scythiam peruenieris. MNESIP. Nimirum ut sis sciens, nequaquā me pigeat uel longius etiam proficisci, si tales amicos nancisci liceat, qualem esse te Toxari ex tua oratione conijcio.

LUCIANI TOXARIS SEV AMICITIAE; DES.
Erasmio Roterodamo interprete, finis.

REVERENDO IN

CHRISTO PATRI AC DOMINO, D.

Renato episcopo Carnutensi, Erasmus

Roterodamus S. D.



Vm multis modis compertū haberem, ornatissime pater, q̄ cādide de meo ingenio, meisq; nugis tum sentias, tū prædices, uir alioqui naris emūctissimæ: Iamq; ad Italicum iter accincto, per itineris comites nō liceret celsitudinem tuam interuifere: ut esset tamen interim quod te tui Erasmi commonefaceret, Luciani pseudomantem misi, sceleratissimum quidem illum, sed quo non alius sit utilior ad deprehendendas coarguendasque quorundam istorum imposturas, qui hisce quoq; tēporibus uel magicis miraculis, uel ficta religione, uel adlimus

g. latis

latis condonationibus, alijsq; id genus præstigijs, uulgo fucum facere solent. Eum igitur leges, uti spero, nō modo cum fructu aliquo, uerum etiā summa cum uoluptate, propterea quod intelligam te, licet præter generis daritatem, fortunæ splendorem, muneris autoritatē, serijs illis ac tetricis studijs absolutum, non solere tamē admodum ab his etiam elegantioribus Musis abhorrere: & huiusmodi lusus nec inamcenos, nec infrugiferos arduis negocijs libenter intermiscere. Porro quicquid est, uel nigri salis, quem Momo tribuunt, uel candidi, quem Mercurio asscribunt, id omne in uno Luciano copiosissime reperias licebit. Carnutensis oppidi, tam splendidum profecto, tamq; celebre phanū, fulmine conflagrasse, dici non potest quā feram acerbe. Bene uale in reditum ex Italia nostrum. Luteciz, Anno M. D. V.

LVCIANI ALEXANDER

DER SEV SPEVDOMANTIS, DES. ERASMO
ROTERODAMO INTERPRETE.



V quidem charissime Celse, leuē forte quantā ac facilem prouinciam tibi mandare uideris, cum iniungis ut Alexātri Abonotichitæ impostoris uitam, cōmenta, neq; non audaciam præstigijsq; libro complexus, uolūmen ad te transmittam. Verū si quis ea conetur omnia ad plenum enarrare, id profecto nō minoris sit negocij quā Alexandri eius, cui Philippus fuit pater, res gestas literis prodere: tantus hic scelere, quantus ille uirtute. Attamen si candidè ignoscenterq; legere uoles, & quod narrationi deerit, id ex te imputare atq; addere, conatum hūc te autore capeßam, & Augæ bubile si nō omne, at certe pro mea uirili repurgare nitā, paucis aliquot elatis cophinis: nimirum ut ex his coniecturam facias, quantus, quāq; immensus fuerit simus uniuersus, quem ter mille boues multis annis reddere potuerint. Sed amborum interim nomine calumniam uereor, tuo pariter ac meo: tuo, qui iubeas memoriæ literarūq; monumentis tradī uirum longe sceleratissimū: meo, qui sumam operam in huiusmodi narratione, rebusq; gestis hominis, quem nequaq; oportebat ab eruditis legi, sed in frequentissimo quopiam & amplissimo theatro spectari à simijs aut uulpibus discerptum: quāq; si quis hoc crimē nobis impegit, poterimus & ipsi nos exemplo quodā simili tueri. Etenim Arrianus ille discipulus Epiḡteti, uir inter Romanos cum primis laudatus, ac per omnem uitam in literarum

tarum studio uersatus, cum simile quiddam fecerit, pro nobis quoque
 responsurus est. Nam is quidem Tillibori latronis uitam describere
 non est grauatus. Nos uero multo crudeliore latronem memoriae pro-
 demus, quippe qui non in syluis ac montibus, sed ipsis in urbibus sit la-
 trocinatus: neque qui Minyam tantum, aut Idam sit pergrassatus, neque
 paucas quasdam Asiae partes, uidelicet desertiores depopulatus, sed
 qui uniuersam (ut ita dixerim) Romanorum ditionem suo complectit
 latrocinio. Ac primum tibi depingam hominem, effigiem eius quoad
 potero proxime uerbis adumbrans: tametsi non sum admodum pin-
 gendi peritus. Corpore igitur, ut interim & hoc tibi representem, proce-
 rus erat, & aspectu decorus, planaque specie diuina quadam ac maiesta-
 tis plena, colore candido, barba non admodum hirsuta, coma partim
 natua tactus, partim appositicia: sed hac adeo scienter efficta, ut uul-
 gus ferè non sentisceret imitatum asceticarumque esse. Oculi uehementer
 acres ac uersatiles, tum diuinum quiddam relucens. Vox dulcissima
 pariterque clarissima. In summa quo ad has res, nulla ex parte poterat
 improbari, ac figura quidem hominis erat huiusmodi. Ceterum mens
 atque animus: ô malorum depulsor Hercules, & auersor tristium Lupi-
 ter, seruatoresque Dioscuri, in hostes potius contingat incidere, quam
 cum eiusmodi quopiam habere commercium. Siquidem ingenio, soler-
 tia, acumine longe praestabat ceteris mortalibus. Tum curiositas, docili-
 tas, memoria, & ad disciplinas ingenij felicitas, horum unumquodque
 supra quam dici possit, illi suppetebat, quibus tamen pessimam in par-
 tem est usus. Et quum haberet arma tam egregia sibi suppeditata, illico
 nimirum omnium qui essent sceleribus nobilitati, facile summus eua-
 sit, uel superior Cercopibus, Eurybato, Phrynonda, Aristodemo, So-
 strato. Nam ipse cum aliquando Rutiliano scriberet genero, modestissi-
 meque de se loqueretur, Pythagorae semet adsimilabat. Atqui ueniam
 mihi dabit Pythagoras, uir ille quidem sapiens, ac mente diuina: cete-
 rum si huius aetate uixisset, puer (sat scio) praehoc uisus fuisset. Sed
 heus tu per Gratias, caue putes haec in Pythagorae contumeliam me di-
 cere, quasi uelim eos similitudine rerum gestarum committere. Verum si
 quis deterrima, quaeque & probrosissima, quae de Pythagora per calu-
 mnam feruntur (quibus equidem haudquaquam fidem perinde ut ueris
 habuerim) si quis tamen conferat in unum, ea nimirum omnia, uix etiam
 minimam particulam adaequant Alexandrinae uersutiae. Prorsum enim
 imaginare mihi, & cogitatione finge, quam maxime uariam ingenij tem-
 peraturam, indolemque ex mendacio, dolis, periurijs, maleficijsque confu-
 sam, promptam, audacem, uersatilem, & ad efficiendum quae cogitasset
 nullum refugientem laborem, appositam ad persuadendum, cuiusque fa-

cile fides habenda uideretur tum quæ mirè simularet optima quæque ea quæ à mente essent diuersissima, præ se ferret. Primum igitur nemo cum illo congressus est, qui non hac cum opinione discesserit, ut eum mortalium omnium optimum æquissimumque: præterea simplicissimum minimèque fallacem iudicaret. Accedebat ad hæc omnia grandium rerum conatus, quum nihil pusillum cogitaret, sed ad maxima semper appelleret animum. Ita quum esset adolescentulus adhuc, formosus admodum, ætate uidelicet tenera, ac uelut herbescēte: id quod licebat partim è stipula conijcere, partim audire ex his qui ita prædicabant: passim sese prostituēbat, ac mercede sui copiam faciebat ijs quibus lubitum fuisset. Inter multos autem incidit in hunc amans quidam præstigator, ex eorum numero, qui magiam & diuinas incantationes proficuntur, tum illectamenta ad conciliandam in amoribus gratiam, malorum immisiones in hostes, rationem eruendi reperiendique thesauros, hæreditatum successiones. Hic ubi conspiceret bene ingeniaturum puerum, atque ad subministrandū arti negociōque suo propensissimū: utpote qui non minus illius adamaret maleficium, quam ipse huius formam: eruditum eum, semperque deinceps pro adiutore ministrōque est usus. At is publicitus quidem & apud uulgus medicum scilicet agebat: didicerat autem apud Thoonis Aegyptij coniugem:

Carmen Homerium.

Pharmaca mixta, salubria multa, at noxia multa.
Quorum omniū successor hic atque hæres factus est. Porro doctor ille & idem amator natione Tyanæus erat, uidelicet ex eorū numero, qui eum egregio Apollonio Tyanæo illo erant uersati, totamque illius tragediam pernouerant. Vides quam è schola tibi hominem refero? Verum ubi iam barba plenus esset Alexander, Tyanæo illo uita defuncto, in egestatem reductus, deflorescente simul & forma, unde uictum parare licuisset, nihil postea paruum agitabat animo. Sed inito commercio cum Byzantino quopiam, annalium scriptore uiro, qui incertamina descendunt, omniū ingenij longe sceleratissimi: Cocconas, opinor, erat cognomen: circūibant, imposturis ludificantes, ac pingues homines (sic enim illi peculiari magorū lingua uulgus appellant) detondentes. In his Macetim mulierem opulentam nacti sunt, natu quidem grauiorem illam, quam ut amoribus esset idonea, sed quæ studeat etiamdum amabilis haberi. Ab hac uictus copia suppeditabatur, atque hanc ex Bithynia in Macedoniam usque sunt consequuti. Nam illi patria erat Pelle, qui locus olim floruit sub Macedonicis regibus: nunc à paucis, ijsque obscuris & humilibus incolitur. Ibi quum conspicerent immani magnitudine dracones placidos admodum ac mansuetos, adeo ut à mulieribus alerentur, & cum pueris unā cubarent, & calcantes ferrent, neque

rent, neq̃ cōmouerentur, si quis stringeret premeretq̃: ideniq̃ perinde atq̃ infantes lac è papilla sugerent (nam sunt id genus apud illos permulti, unde uerisimile est, olim illam de Olympiade fabulam increbuisse: quū Alexandrū conciperet, huiusmodi dracone quopiā, opinor, cū ea concumbente) mercati sunt ex his serpentibus unū, qui esset pulcherrimus, obolis sanè paucis. Atq̃ (ut Thucydidis utar uerbis) hinc iam bellum oritur, nimirum quum duo facinorosissimi, & immani audacia præditi, neq̃ non ad maleficia promptissimi, societatem inrēssent, facile perpenderūt hæc duo potissimū in hominum uita tyrannidem obtinere, spem ac metum, quorū utroq̃ si quis ad cōmoditatem uteretur, fore ut is illico ditesceret. Siquidem utriq̃ iuxta, uel ei qui metu laboraret, uel huic qui spe teneretur, uidebant præscientiā quā maxime necessariam esse, summēq̃ desiderari: atq̃ hac uia Delphos olim fuisse ditatos, factosq̃ celebres / præterea Delum, Clarum, & Branchydes: nimirum hominibus per hos, quos modo dixi tyrannos, nempe spem ac metum, ad sacra cōfluentibus, ac futura prædiscere cupientibus, atq̃ huius rei gratia hecatombas immolantibus, aureosque dedicantibus lateres. Hæc ubi inter sese uersassent, ultróq̃ ac citro agitassent, uisum est uaticiniū oraculūq̃ constituere: etenim si res ea processisset, sperabant se protinus diuites atq̃ felices fore. Quod quidem negotium magnificentius etiam illis successit, quā expectauerant initio, & uel spe melius euenit. Hinc iam spectare cœperunt: primū quidem de loco, deinde quonam exordio, quāue ratione negotium oporteret auspicari. Cocconas igitur Chalcedonem opportunam esse censuit, utpote regionem à negociatoribus frequentatam, tum Thraciæ Bithyniæq̃ confinem, neq̃ longe diffitā ab Asia Galatiæq̃, cunctis item imminentibus populis. At è diuerso patriam suam prætulit Alexander, nam aiebat, id quod erat res, ad huiusmodi negotiorum auspicationem aggressiōnemque hominibus opus esse crassis & stolidis, & qui uiderentur admissuri: cuiusmodi Paphlagonēs affirmabat esse hos, qui supra Abonī murum incolunt; nempe supersticiosos plerosq̃, ac stolidos: qui si quis tantum apparuisset, tibicinem aut tympanistam, aut qui cymbala pulsaret secum adducens, cribro (quod aiunt) uaticinans, illico uehementer omnes in illum inhient, & perinde ut cœlitum quēpiam intueantur. Hac de re quū controuersiæ nonnihil inter illos fuisset, tandem uicit Alexander. Itaq̃ profecti Chalcedonē (nam id oppidum uisum est hac parte habere nōnihil ipsis cōducibile) in Apollinis tēplo, quod est apud Chalcedonios uetustissimū, æreas defodiunt tabellulas, quæ dicerent, breui admodum Aesculapiū unā cum patre Apolline in Pontum aduenturū, atq̃ Abonī murum inhabitaturum. Ex tabellæ quum essent

essent de industria reperta, facile effecerunt ut hic rumor in omnē usq; Bithyniam ac Pontum dimanaret, multo autem ante alios in Abonī murum, nam hi protinus statuerant etiam templum erigere, iamq; fundamentis locum effoderant. Hic igitur in Chalcedone relictus, Cocconas ancipitia quædam, atq; ambigua obliquaq; conscripsit responsa. Deinde paulo post diem obit, à uipera (sicut opinor) ictus: in huius demortui locum accersitur Alexander, ac succedit iam comatus, cæsarique promissa, tunicam indutus purpuream albo intermixtam, supra eam ueste amictus candida, falcem tenens exemplo Persei, à quo se maternum genus ducere prædicabat. At perditissimi illi Paphlagonēs quum ambos illius nossent parentes obscuros atque humiles, tamen oraculo crediderunt ita canenti:

Perfides genere gratus Phœbo iste uidetur:

Dius Alexander Podaliri sanguine cretus.

Hic nimirum Podalirius libidinosus erat, ac natura mulierosus, adeo ut à Tricca ad Paphlagoniā usq; in Alexandri matrē sit incitatus ille, ctusq;. Repertum est aliud oraculum, quasi Sibyllæ prædiuinantis.

Ad maris Euxini litus, iuxtaq; Sinopam

Tirside erit quidam Ausonia de gente sacerdos:

Qui prima ex monade, tribus ac decadis, referabit

Quinq; alias monades, uicenaq; ter repetita

Quadrorbem numerum, referentem nomina diui,

Qui ueniet laturus opem mortalibus ægris.

Alexander itaq; multo post in patriam irruens cum eiusmodi Tragœdia, conspicuus erat ac splendidus: quū interim furore afflatus sese nō nuncq; adsimulabat, ore spuma completo, id quod ille facile efficiebat, radiculæ (ea est herba lauandis lanis idonea) radice cōmanducata. Cæterum illis diuinum quiddam, ac formidandum spuma uidebatur. At multo antea sibi finxerant, parauerantq; è linteis confectum draconis caput, quod speciem quandam humanam præ se ferret, colorum fucis mire adsimulatū, quodq; pilis equinis os & aperiret, & clauderet. Tum lingua (sicut est draconū) bisulca atra prominebat, quæ & ipsa pilis agebatur. Porro Pellæus ille draco iam pridem erat in promptu, domicq; alebatur: quū res postularet, tum ab illis proferendus, unaq; in partem Tragœdiā acturus, uel princeps potius huius futurus fabulæ. Iam uero ut erat maturū aggredi, tale quiddā machinatur, noctu ueniens ad templi fundamenta nuper effossa. Constiterat autem in eis aqua, siue quod ea indidē alicunde destillauerat, siue quod ex æthere deciderat: illic ouū antea excauatum deponit, quod quidem intus occultabat fœtum recens æditum serpentis. Id quū alte demersisset in abditas luti cavernas, rursum illinc discessit. At mane quū in forū prosiliisset nudus, nisi quod

nisi qd' subligari circū pudēda tectus erat, eōq; inaurato: tū falcē illam gestans, simulq; solutā uentilans, iactansq; comā, eorū more, qui à Cybele deorū matre afflati cōueniunt, ac numine rapiūtur: cōscēsa sublimi quapiā ara concionabatur, ciuitatē eam beatā esse prādicans, quā mox deū propalām esset ostensura mortalibus. Porro qui aderant (nā cōcurrerat uniuersa ppe ciuitas) unā cū mulieribus, senibus, pueris, admirabantur, ac uota faciētes adorabant. At ille uoces quasdam sonans incognitas, nihilq; significantes, cuiusmodi sint Hebræorū aut Phoenicum, attonitos eos reddebat, ut qui nihil intelligerēt eorū quæ dicebat, nisi solū hoc, quod Apollinē Aesculapiūmq; passim admiscebat. Sub hac ad institutū templum curriculo fugiebat, accedensq; ad fossam ac fontē illū quē iā ante cōditū oraculū prāstruxerāt: ingressus aquā, magna uoce canebat laudes Apollinis & Aesculapij, inuitabatq; deū, uti dexter ac felix in ciuitatē adueniret. Deinde phialam postulat, eā porre ctam à quopiā, facile immergens, unā cū aqua lutōq; haurit, & ouum illud in quo nimirū ille deū concluderat, cādida cera, cerussa q; cōmissuram operculi ferruminās. Id quū manu cepisset, affirmabat iam Aesculapiū tenere sese. Interim illi stupidis defixisq; intuebantur oculis, expectantes quidnā esset futurū postea, iam dudū admirātes ouū in aqua repertū. Porro posteaq; fregisset idē caua uola cōpressum, ac serpentis illius foetū exclusum excepisset, simulatq; mouentē hunc sese conspicerent n̄ qui aderant, ac digitis circūuoluentē, protinus uocem tollebant, deumq; consalutabant, ac ciuitatē eam fortunatā esse dictitabant: singuliq; affatim uotis implebātur, thesauros, opes, prosperā ualeitudinē, aliāq; id genus ab illo flagitātes bona. Hic ille rursus cursim sese domū abripuit, unā secū asportans, modo æditū in lucem Aesculapiū, bis natum scilicet, cū semel duntaxat nascantur homines: atq; eum nō ex Cornide per Iouē, id est, cornicula (nam id matris nomen fertur) neq; ex cornice, uerū ex ansere progenitū. Populus autē uniuersus consequebatur, omnes afflati deo, atq; ob spes animo cōceptas furore correpti. Interdiu igit se domi cōtinebat, sperans fore, id quod & euenit, ut fama p̄moti, Paphlagonū pars maxima cōcurreret. Ergo posteaq; urbs ita esset hominibus referta, ut iam redundaret: sed quibus omnibus iam antea tum cerebrū, tum cor esset exemptum, nec ulla parte similes uiderentur uiris pane uictitantibus (ut loquūtur poētæ) uerū qui prāter solam figurā nihil à pecudibus distarent: in ædiculis quibusdam, in lecto residens, eo uidelicet ornatu, qui uatem mire deceret imponit in sinum Pellæum illum Aesculapiū, qui quidem erat, ut dictum est, maximus pulcherrimusq;. Hunc totū ubi collo circūdedisset, caudā foras prominere sinens. Erat autē ingens adeo, ut cum per pectus illius effunderetur, pars tamen humi traheretur. Solum autem caput sub alis abdi-

tum teneret, illo nimirum omnia ferente: linteaceum illud draconis caput, altera in amictus parte contextū ostendebat, quod prorsum illius esse draconis uideretur, qui à pectore prominebat scilicet. Iam uero mihi cogita, ædiculas non admodum illustres, nec ad satietatem usq; luminis capaces: tum turbam hominū conuenarum, quicq; alijs ex locis alijs cōcurrissent, tumultuantes: ac prius etiam quàm ista uiderent, mente attoniti stupefactiq; deniq; spebus illis sublati: quibus ingressis, nō mirum si res uisa est portentosa, uidelicet ex modo pusillo serpente, intra pauculos dies tam immanem extitisse draconem humana specie; atq; eum insuper māsuetum tractabilemq;. Protinus autē ad exitum properabant, & priusq; exactius essent contemplati, protrudebantur ab ijs, qui noui semper ingrediebātur. Porro ē regione ianuæ, per quā intrabatur, patefactū erat & aliud ostiū, per quod exiretur. Cuiusmodi quiddam & Macedonas in Babylone fecisse ferunt in Alexandri morbo, quū ille grauiter iam ægrotaret: illi obseffa regia desiderare nē eum intueri, ac supremum alloqui. Atq; hoc spectaculi scelestus hic nō semel, uerum crebrius exhibuisse dicitur, maxime si qui diuites aduenissent recentiores ac nouitij. Hoc loco, mi charissime Celse, si uera fatēri uolumus, æquū est ueniam dare Paphlagonibus ac Ponticis illis hominibus, nimirum crassis & ineruditis, si delusi sunt, quū draconem manu contingerent: nam hoc quoque largiebatur Alexander ijs qui uoluissent: quumq; conspicerent in dubia malignaq; luce imitatum illud illius caput, os scilicet nunc aperiens, nūc claudens, tanto artificio, ut res planē Democritum aliquem requireret, aut certe Epicurum Methrodorumue, aut alium huiusmodi quempiam, qui prorsus adamantinā aduersus hæc, atq; id genus alia, mentem obtineret: qui nullo pacto crederet, quicq; uel quid esset rei coniecturis colligeret: uel si uiam etiam modumq; peruestigare non quiret, illud tamen antea sibi persuasum haberet, fugere quidem sese modum rationemq; præstigiaturæ, ceterum quicquid esset negotij, prorsus simulatum fucatumq; esse, ac ne fieri quidem ulla ratione potuisse. Paucis ergo diebus confluit tum Bithynia, tum Galatia Thraciāq; eorum qui renunciabant, unoquoq; ut fit, affirmante sese primum nascentem uidisse deum, deinde paulo post eundem cōtractasse iam grandem admodū factum, uultu etiam homini adsimilem. Accedebāt ad hæc picturæ, imagines, signa deum referentia, partim ex ære, partim argento efficta. Postremo nomen etiam inditum: nam Glycon appellatus est, idq; iussu diuino carmine prodito. Ad hunc enim modum eloquutus est Alexander:

Sum ille Glycon: hominum lux, ex Ioue tertia proles.

Ast ubi iam maturū esset, ut cuius rei gratia hæcenus omnia fuerant excogitata;

excogitata, responsa quoque redderet iis, qui requisivissent: divinaretque accepta uidelicet ansa ab Antilocho, qui apud Cilices uatem egerat. Nam is quoque post patris Amphirai interitum, posteaquam quam ille inter Thebanos extare desisset: patria pulsus, atque in Ciliciam profectus, haud incommode rem gessit, quum Cilicibus euentura praediceret, binos obolos pro singulis accipiens responsis. Ab hoc, inquam, arrepta ansa, praedicat Alexander omnibus qui aduenerant, fore ut deus ipse responsa daret, eiusque rei diem quendam certum praeloquutus est. Iussit autem ut quisque quod uideretur, quodque maxime discere uellet, id in libello conscriberet, eumque funiculis obuinctum, cera argillaeue, aut similiter quapiam obsignaret. Se uero receptis libellis, cum subisset adyta (iam enim oraculum erat extructum, & apparatus cortinae) ordine per praerogonem ac theologum euocaturum eos qui tradidissent: dehinc ubi de singulis esset edoctus a deo, libellos redditurum, ita ut traditi fuerant, obsignatos: subscripto illis responso pro cuiusque argumento, deo nimirum respondente, quacumque de re quis esset sciscitatus. Erat autem hic dolus, homini cuiusmodi tu es, aut etiam (si modo dictu non est inuidiosum) cuiusmodi sum ego, manifestarius, neque difficilis animaduersi, uerum idiotis, quibusque nares essent mucro obsita, minimaeque emunctae, prodigiosum, planeque incredibile quiddam esse uidebatur. Etenim quum uarias esset commentus artes, quibus signa tolleretur: quae quisque sciscitabat, ea legebat: atque ita quae uideretur, ad interrogata respondebat. Deinde rursum obuincta obsignataque reddebat, non sine summa admiratione eorum qui recipiebant. Plurimus enim hic inter illos erat sermo, qui tandem scire potuisset iste, quae ego illi tradidi, sane quam diligenter obsignata signis, imitatu neuti que facilibus, nisi reuera deus esset quispiam, cui cuncta sint perspicua. Sed iam quibus artibus id effecerit, forsitan a me requires. Accipe, quo uidelicet imposturas eiusmodi deprehendere queas, & coarguere. Prima ratio sic habebat. Celse charissime. Eam cerae partem quae post signum haerebat, acu candefacta liquefactam diducebat: tum ubi legisset rursum calefactam acu ceram, eam quae a tergo funiculi fuerat, signo eodem manente, facile coagmen- tabat. Porro secundus modus constat per id, quod collyrium uocant. Id conficitur ex pice Berytina, bitumine, ac lapide perspicuo trito, tum cera & masticha. Confectum igitur ex his omnibus collyrium igni calfactum, inuncto prius suillo pingui, signo applicabat, ac symboli figuram excipiebat. Id simulatque siccum esset factum (siccabat autem protinus) comode resignabat libellos: quibus praelectis, impositae cerae denuo, pinde atque a lapide signum idem imprimebat, ad archetypi similitudinem mire effectum. Post haec iam tertia accipe ratione: Calce in gluten iniecta, quo uulgo codicillos



go codicillos adglutinant, atq; ex his confecta ceu cera, mollem adhuc eam admouebat signo, statimq; detrahebat. Nam illico siccescit, adeo ut cornu uel ferro potius reddatur solidius. Hac ad imprimendum signū uti cōsueuerat. Sunt prater has & aliæ cōplures uiaē, quas omnes referre nihil necesse est, ne parum uidear modestus, maxime quū tu in his quos de magorū artibus cōscripsisti cōmētarijs tum pulcherrimis, tum utilissimis, quicq; modestos reddere queant, si quis in eis euoluendis uersetur, abunde multa retuleris, longeq; his nostris copiosiora. Reddebat igitur oracula, diuinabatq; non mediocri ad eam rem utens ingenio, artēq; negociū reddens probabilius, dum alijs obliqua quaedam & ambigua responder ad ea quæ proponebantur, alijs penitus obscura. Quandoquidem & hoc oraculis ille cōuenire iudicabat. Alios item deterrebat, alios adhortabatur, prout sibi magis conducere coniectasset. Nonnullis remedia morborum, uitæque rationes præscribebat, cum sciret (ut initio diximus) cōplura atq; efficacia pharmaca. Maiorem autem in modum Cytmidēs ab illo probabantur, id est nomen confictū emplastri, ursino adipe cōfecti. Porro spes, rerumq; successus & incrementa, neq; non hæreditatū obuentus semper in aliud tempus reiiciebat, illud interim addens: Cuncta hæc tum obtingent, cū ipse uolam, quūq; uates meus Alexāder me rogabit, prōq; uobis uota faciet. Deniq; merces erat unicuiq; responso præstituta, nempe drachma cū obolis duobus. Ne uero pusillum aut exiguū fuisse putes amice hunc quæstum, quū in annos singulos ad septuaginta aut octoginta milia redierit, usq; adeo auidis & insatiabilibus hominibus, ut singuli supra decē aut quindecim rogationes traderent. Cæterum ea quæ capiebat, non ipse solus solitus est insumere, nec rursus ad congerendas opes in thesaurū reponere, uerum complureis & alios habebat secū adiutores & ministros, tum qui scitarentur, qui uersibus oracula conderent, qui responsa seruarent, qui subscriberent, qui obsignarent, qui interpretarentur, quorum unicuiq; pro dignitate meritōq; lucrum impartiebat. Ad hæc nonnullos foras & in longinquas regiones emandarat, qui famam eius oraculi inter gentes dissiparent, affirmantes ipsi etiam prædicere reuocarēq; fugitiuos, fures ac prædones indicare, thesauros effodiendos ostendere, morbo laborantibus mederi, quosdam etiam uita defunctos in uitam reuocare. Concorrebat igitur undiquaq; magnōq; tumultu concitati adproperabant, sacrificabatur, dicebantur munera, eaq; duplicata, propheta discipulōq; dei. Iam enim & tale quoddam oraculum exierat.

Muneribus decorare meum uatem atq; ministrum

Præcipio: nec opum mihi cura, at maxima uatis.

Verum

Verum ubi iam plerique, quibus mentis plusculum inerat, non secus atque ex alta ebrietate resipiscences, conspirassent in illum, praesertim ex his, qui studebant Epicuro: iamque paulatim in oppidis deprehenderetur uniuersa praestigiatura, fictusque fabulae apparatus: horrendum quidam in eos adidit, dicens impijs & Christianis impleri Pontum, qui non uererentur in sese turpissime maledicere: eos iussit lapidibus percellerent, si modo uellent propiciū habere deum. Porro super Epicuro huiusmodi quoddam oraculum prodidit: Sciscitanti cuiquam, quid ageret apud inferos Epicurus: plumbeis, inquit, cōpedibus uinctus in ceno desidet. Et adhuc miraris, si magnopere creuit eius celebritas oraculi, cum uideas interrogationes adeuntium, quā sint prudētes, quāque eruditae. Modis autem omnibus bellum erat illi cum Epicuro saeuum & irrecōciliabile, idque iure optimo. Nam cum quo tandē iustius bellum gerat, homo praestigiator, & monstrosus ac portentis amicus, ueris inimicissimus, quā cum Epicuro, uiro uidelicet qui rerum naturam perspetam haberet, quicquid unus quid in his esset uerum uideret? Nam Platoni, Chrysippo, aut Pythagorae erat amicus, atque alta cum illis pax intercedebat. At intractabilis ille Epicurus (sic enim appellat eū) erat illi plurimū inuissus, atque id merito: quippe qui haec omnia ridicula ac ludibria duceret. Quā ob causam inter urbes Ponticas Amastrim in primis habebat exosam, eo quod acceperat eos, qui cum Lepido erant, alios item horum consimiles quā plurimos ea in ciuitate uersari. Neque unquam Amastrino cuiquam oraculum reddidit, quin ubi conaretur etiam fratri proconsulis respondere, deridicule profecto discessit, cum nec ipse quemadmodum idoneum oraculum fingeret inueniret, nec haberet qui sibi in tempore posset componere. Nam cum ille de stomachi dolore cōquirenti, uellet praescribere, uti suillum pedem cum malua praeparatum ederet, hunc in modum ait:

Maluaca porcorum sacra cunimato Sipydno.

Crebrius autem (uti iam diximus) draconem ostendebat is qui uellent, haud totum tamen, sed caudam potissimum, ac reliquum corpus oculis exponēs: caput uero ne uideri posset, abditum in sinu seruabat. Verum quo magis etiam redderet attonitam multitudinem, pollicitus est sese exhibiturum ipsum deum loquentem, citraque interpretem aedentem oracula. Deinde non magno negotio, gruum arterijs contextis, ac per lineum illud draconis caput, quod erat arte adsimulatum, insertis, alio quopiam per has foris insonante, respōditabat ad ea quae proponerentur, uoce nimirum per linteaceū illum Aesculapiū ad aures promanante. Huiusmodi respōsa αὐτόφωνα dicebantur, id est, ipsius uoce redditae: neque quibuslibet, neque passim dabantur, uerū splendidis modo atque opulentis

opulentis, & qui grandia largirentur. Itaque quod Seueriano redditum est super expeditione in Armeniam suscipienda, ex Autophonis erat. Adhortans enim illum ad incursum eius regionis, sic ait:

Parthis Armenijsq; citato Marte subactis,
Romam urbem repetes, & daras Tybridis undas:
Verticeserta gerens radijs distincta serenis.

Deinde posteaq; uersus ille Gallus persuasus, incursionem fecisset, euenissetq; ut una cum exercitu caderetur ab Othryade, hoc oraculum e monumentis sustulit, atq; aliud in eius locum substituit huiusmodi:

Agmen in Armenios ne duc: neq; enim expedit isthuc:
Ne tibi foemineis uir amictus uestibus, arcu
Exitium immittat, uitaeq; ac lumine priuet.

Siquidem & hoc interim callidissime fuerat commentus, ut posterioribus substitutitjsq; responsis, ea quae perperam maleq; euenissent, sarciret ac mederetur. Saepius enim aegrotis priusq; morentur, praedixerat fore ut reualecerent: quibus morientibus, alterum oraculum illico paratum erat, quod superiori diuersa caneret.

Posthac desine opem morbo petere exitiali:

Mors etenim manifesta, nec euitare licebit.

Porro cum non ignoraret, qui in Claro ac Didymis, Mallonq; responsa ferrebant, ipsos quoq; huiusmodi quadam arte diuinandi celebres haberi, eos sibi reddebat amicos, plerosq; consultorum ad illos remittens, his uerbis:

Nunc Claron ito, mei uocem patris auditurus. Et rursus.

Branchydica accedas adyta, atq; oracula quaeras. Et iterum.

Mallon abi, Amphiloichi quaerens oracula uanis.

Et haec tenus quidem de ijs, quae intra patriae fines usq; ad Ioniam, Ciliciam, Paphlagoniam, Galatiamq; designauit. Ut uero & in Italiae oraculi fama permanauit, inq; ipsam Romanorum urbem iam nemo omnium erat, qui non alius alium anteuertere studeret, dum hi quidem eodem proficiscuntur ipsi, illi uero mittunt, potissimum hi, qui potentia atq; autoritate plurimum in republica pollebant: quibus princeps quasiq; signifer extitit Rutilianus, uir alias quidem honestus ac probus, tum compluribus in praelijs Romanorum spectatae uirtutis: sed qui in his quae ad deos pertinent, parum sane sciret, ut cui prodigiosa quadam de illis essent persuasa, adeo ut sicubi lapidem uel inunctum, uel coronatum conspexisset, continuo procideret atq; adoraret, ac diutius aduolutus uota faceret, bonaq; ac lata ab illo postularet. Hic igitur simulatq; de oraculo inaudisset, parum aberat quin omisso quem tenebat exercitu, in Aboni murum auolarit: alios autem post alios eodem legabat. Porro qui mittebantur, seruuli nimirum idiotae quidam facile decepti, domum redibant, referentes partim quae uiderant, partim tantum

tanq̃ uidissent, audissentq̃: permulta insuper accumulantes illis, quo domino fierent commendatiores. Inflammant itaq̃ senem infelicē, & in uehementem insaniam impulerunt. At ille passim ad omnes amicos accedens, quos habebat, quum plurimos, tum potentissimos, enarrabat, partim ea, quæ ab ijs quos miserat, accepisset, partim quæ ex sese effinxerat. Et ad eum modum iste compleuit urbem, cōcitauitq̃, quàm plurimis item aulicis expauesactis, atq̃ attonitis. Qui protinus & ipsi cupiditate flagrare cœperunt, ut aliquid suis de rebus audirent. Porro Alexander aduenientes comiter excipiebat, ac xenijs, alijsq̃ magnificis donatos muneribus, ad eum remittebat: hoc agens, uti non solum renunciarent oracula, uerum etiam dei laudes canerēt, ac portentosa quædam de oraculo, deq̃ ipso mentirentur. Excogitarat autem ter sceleratus ille quiddam neutiq̃ inscitum, & ingeniosius, q̃ ut in uulgarem competat latronem. Etenim resignatis libellis, ac perlectis: siquid offendisset in ijs, quæ proponebantur, ita scriptum: ut cum periculo ac discrimine eius qui scripisset, si proferretur, coniunctum uideretur, apud se detinebat: neq̃ remittebat, quo uidelicet obnoxios, ac propemodum seruos ob metum sibi redderet eos, qui miserant: quum in mentē illis ueniret, cuiusmodi de rebus consulissent. Intelligebat autem esse consentaneum: ut qui opibus ac potētia præcellerēt, eiusmodi rogatiōes essent proposituri. Ab his munera q̃ plurima ferebat: quippe qui non ignorarēt sese intra casses eius teneri. Libet autem aliquot ex his responsis cōmemorare, quæ Rutiliano reddidit. Huic sciscitanti de filio, ex uxore priorē suscepto, qui iā per ætatē maturus esset, ut disciplinis erudiretur, quē instituendo in literis illi præceptorem deberet adhibere, ita respondit:

Pythagoram, egregiēq̃ canentem prælia uatem.

Deinde paucis post diebus, extincto puero, ipse quidem hærebat: nec habebat quod incusantibus respōderet: oraculo uidelicet ita re præsentī confutato. At Rutilianus optimus ultro occupans, defendebat oraculum, affirmās hoc ipsum portendisse deum, qui iussisset neminē quidem ē uiuis adolescentulo deligi præceptorē, sed Pythagoram potius, atq̃ Homerum iam olim defunctos, quibus cum credibile esset eum iam uersari. Quid igitur Alexandro uitio uertere conuenit, si istiusmodi homunculos dignos habuit, quibus fucum faceret? Rursum eidem percontanti, cuius tandem animam esset sortitus, ait:

Principio fueras Pelides, deinde Menander,

Deinde is qui nunc es: post fax phœbæa futurus.

Octoginta æuum ac centum produxeris annos.

At hic septuagenarius interiit, in insaniam uersus, haud expectato dei promisso, quanquā hoc quoq̃ oraculum ex Autophonis erat. Eidē

h item

itē de uxore ducēda percōtanti, aliquādo incūctanter ac palā respōdit:

Ducito Alexandro natam, Lunāq; puellam.

Siquidē iam olim rumorem dissiparat, filiam quam habebat, ē Luna sibi susceptam fuisse. Lunam enim ipsius amore captam fuisse, quum dormientem aliquādo conspexisset: nam id illi familiare est, formosos fomno sopitos adamare. Porro Rutilianus uir prudentissimus, nihil cunctatus, protinus accersit uirginem, nuptias cōficit, sponsus iam sexagenarius, concumbitq; socrum suam Lunam solidis Hecatombis placans, iamq; sibi unus ē coelitus numero uidebatur. At hic ubi semel in Italia rem esset aggressus, maiora indies ad hęc excogitabat, & in oēs Romanæ ditionis partes, qui perferrent oracula, dimittebat, prædicens ciuitatibus cauendam esse pestilētiā, incendia, terrāmōtus, se certa remedia traditurum, ne quid horum accideret, pollicebatur. Iamq; quum pestilentia increbuisse, unū quoddam tale oraculum, Autophonon & hoc, quoquē uersum gentiū prodiderat, unico carmine comprehēsum.

Intonsus nubem pestis depellit Apollo.

Atq; hunc uersiculum uidere erat passim pro foribus descriptum, tanq; aduersus pestilentiam remedio futurum. Verum ea res plurimis diuersam in partem euenit, propterea quod fortuna quadā sic accidit, ut eā domus, quibus hic uersus esset inscriptus, potissimū desolarētur. Neq; uero me putes illud dicere carmen in causa fuisse, ut interierint, uerum casu quodam ad hunc modū accidit. Et haud scio, an pleriq; fratri carmine, negligentius ac securius uixerint, nihil aduersum pestē præter oraculū adhibentes: perinde quasi syllabas pro sese pugnātes haberēt, & intonsus Apollinem telis pestem propellentem. Exploratores item ex sua cōiuratione quāmplurimos Romæ cōstituerat, qui sibi qua quisq; mente esset, indicarent, ac priusq; oraculū adñssent, illi significarēt quid nam essent percontaturi, quidq; potissimum cupere uiderentur, ut etiā priusq; aduenissent n, qui mittebantur, ille iam ad respondendum instructus ac paratus esset. Atq; hęc quidem & id genus alia machinamenta, aduersus Italicas urbes præstruxerat. Nam præter hęc & initiationes quasdam instituerat, tædarū per manus tradendarum gestationes, & sacrorum ceremonias quæ quidem tribus ex ordine diebus continenter peragerentur. Ac primo quidem die Atheniensium ritu, denūciatio fiebat huiusmodi. Siquis impius, aut Christianus, aut Epicureus mysteriorum explorator accessit, discedat. Cæterum qui deo credūt & parent, sacris feliciter inicientur. Sub hęc protinus exigebantur, illo præeunte, dicentēq; Foras pellantur Christiani. Tum multitudo acclamabat uniuersa: Foras pellantur Epicurei. Dehinc Latonæ puerperium agebatur, & Apollinis natiuitas: tum Coronidis nuptiæ: demum nascēbatur

ſcebat Aefculapius. Altero die Glycon in lucem emergens, deiſq; ex-
ortus. Porro tertio die Podalirij cum Alexandri matre coniugium age-
batur. Dadis autē is appellabatur, idēq; ex re, ppter ea quod faces quæ-
dam incenderētur. Poſtremo loco, Lunæ atque Alexandri amores, ac
naſcens Rutiliani coniunx. At uero facem geſtabat, myſteriāq; agebat
Endymion Alexander: quum hic dormiens ſcilicet, in medio iaceret: de-
ſcenderet autē in eum è tecti faſtigio, tanquā è cœlo, Lunæ uicem
agens, Rutilia quædam formoſiſſima cuiuſdā è Cæſareæ domus præ-
fectis uxor, quæ nimirum ut amabat Alexandrum, ita uiciſſim ab illo
amabatur. Ac ſub oculis perdiſſimi illius mariti, tum complexus age-
bantur, tum oſcula, idēq; in propatulo. Quod niſi complures fuiſſent tæ-
dæ, forſan nonniſi & eorum quæ fieri ſolent infra ſinum, patratū fuiſ-
ſet. Paulopoſt ruſſum introibat ornatu ſacerdotali, multo cum ſilētio.
Deinde ipſe primus clara uoce ſonabat, Io Glycon. Aſſonabāt autem
bene canori ſcilicet homines: nempe præcones, aliquot Paphlagones,
Carbatinis calceati, plurimum ali j nidorem ruſtantes, Io Alexander.
Porro ſubinde inter geſtandas tædas, atque inter myſticas ſaltationes,
ſemur illius de induſtria renudatū, aureum apparebat: pelle, ſicuti conij-
cio, inaurata circūdata, atq; hac ad tædarum fulgorem relucente. Itaq;
quum duobus quibuſdam ex eorum numero, qui deſipienter ſapien-
tes ſunt, ſuper hac reuerteretur altercatio: utrum Pythagoræ animum
poſſideret, uidelicet ob ſemur aureum, an alium Pythagorico illi conſi-
mitem, atque eam controuerſiam ad ipſum Alexandrum retuliſſent:
rex Glycon oraculo litem diſſoluit.

Pythagoræ mens emoriturq; oriturq; uiciſſim.

Vatis at eſt animus diuina è mente profectus.

Hunc pater auxilio miſit iuſtisq; pijsq;.

Et ruſſum:

Tecta Iouis repetet, iouiali fulmine tactus.

Porro quum cunctis alijs denunciaret, ut à puerili concubitu tempera-
rent, ceu re nefaria, uir ille egregius tale quiddam ipſe machinatus eſt.
Ponticis ac Paphlagonicis urbibus imperabat, ut tertio quoque anno
mitterent, qui deo dicarentur, eiſq; laudes apud ſe canerent. Verum
mitti oportere ſpectatos ac ſelectos: nempe nobiliſſimos & ætate flo-
rētiſſimos, formæque eximios. Quibus induliſis perinde ut emptitijs ad
libidinem abutebatur, modis omnibus in eos debacchari ſolitus. Præ-
terea legem quoque condiderat, ne quis maior annis octodecim ſeſe
admoto ore complecteretur, nèue cum baſio ſalutaret, ſed reliquis ma-
num duntaxat oſculandam porrigens, ſolis ætate, formæque floridis
oſculum dabat, atque his quidem inde cognomen inditum, ut intra

h 2 oſculum

osculum constituti dicerentur. Atque in hunc modū uerborum ac stupidis mortalibus illudens, perpetuo deinceps suas nequitias exercebat, passim cōstuprans uxores, passim liberis abutens. Quin magnū quidam, cunctisq; optandum uidebatur, si cuius uxore uel aspexisset modo. Porro si quam etiam osculo dignatus fuisset, nemo nō ita putabat, quicquid esset bonarum felicitatum, id omne semel in eam domū influxurū esse. Erant insuper, atq; eae non paucae, quae sese etiam peperisse ex illo iactarent, quod ita esset mariti suo testimonio confirmabant. Lubet etiam dialogū tibi referre Glyconis & sacerdotis, uiri cuiusdā Tyanēi, cuius sapientiam ex his quae sciscitatus est, cōficias licebit. Hunc equidem legi pridem aureis descriptum literis, Tīj, in ipsis sacerdotis aedibus. Dic, inquit, mihi rex Glycon, quisnam es? Sum ille, inquit, minor Aesculapius. Num alius ab illo priore? quid ais? Haud fas est ut isthuc audias. Sed quot annos apud nos permanurus, atq; oracula redditurus? Ad millesimum tertium. Deinde quò demigraturus? Ad Bactra, atque in eas regiones. Siquidem oportet & barbaros meos uictu, meaque praesentia frui. At reliquae sortes, puta quae in Dyndimis, Claro, Delphisq; redduntur: utrum ab autore proficiuntur Apolline, an uana sunt quae illic aduntur oracula? Ne isthuc quidem scire quaesieris, ne fas enim. Ceterum ego quis tandem post hanc uitam futurus sum? Camelus, deinde equus, post hanc uir sapiens, ac uates non inferior Alexandro. Atque haec Glycon is cum sacerdote cōfabulatio. Postremo & oraculū carmine cōphēsū adidit, quū nō ignoraret illū amicū esse Lepidō.

Ne pare Lepido, namq; huic fatum instat acerbū.

Mrium etenim in modū metuebat Epicurum: sicuti superius dictū est: nimirum ut artificem ac sapientem, suis artibus atque imposturis hostem, atq; infensum. Itaq; ex Epicureis quēpiam, ausum se multis praesentibus coarguere, propemodum in uitae discrimen adduxerat. Siquidem adiens ille, dara uoce dicebat: Tu nimirum Alexander Paphlagoni cuidam persuasisti, ut seruos suos apud Galatiae praefectū capitis ac cerferet, hoc nomine, quasi filium ipsius, qui tum Alexandriae erudiebatur, occidissent. Atqui uiuit adolescens, incolumisq; reuersus est, famulis iam supplicio affectis, qui tua opera bestiis traditi perierunt. Porro huiusmodi quiddam acciderat. Cum adolescentulus amne aduerso in Aegyptum nauigasset, ad inundationem usq; subducto nauigio: persuasus est, uti pariter in Indiam nauigaret. Itaque dū diutius abesset, infelices illi eius ministri rati uidelicet, uel in Nilo nauigantem interisse puerum, uel à latronibus (nam id temporis permulti grassabantur) esse peremptum, reuersi sunt domum, renunciantes quemadmodum e medio sublatus esset. Deinde proditum oraculum, damnati serui, sub hac adest

adest adolescentulus, peregrinationem suam enarrans. Atq; hæc quidem ille. At Alexander indignatione percitus, quod coargueretur, neq; ferens opprobratam sibi ueritatem, iussit ut qui adessent, lapidibus illū impeterent: alioqui & ipsos impios futuros, atq; Epicureos appellandos. Dumq; illi iam lapidare cœpissent: Demonstratus quidam, qui diuersabatur in Porro: primus hominem sui corporis obtegens obiectu, morti subduxit: alioqui lapidibus obruendum, idq; iure optimo. Quid enim oportebat unum inter tam multos insanientes, sanum esse, atq; à Paphlagonum stultitia malum sibi accersere? Et illi quidem hæc euenerunt. Cæterum aduocatis iuxta oraculorum ordinem ijs qui proposuerant (nam id fiebat pridie quàm responsa redderet) præcone rogante, an uaticinari uellet, si cuiquam illorum ex adyto respondisset, in malam rem, huiusmodi hominem neq; tecto quisquàm excipiebat, neq; igni, aquæue impertiebat: uerum erat illi solum aliud aliò uertendum, tanq; impio, deorumq; contēptori, atq; Epicureo: quod quidē pbrū omniū erat grauissimū. Quapropter unum etiam Alexander quiddā designauit deridiculum. Nactus peculiare Epicuri sententias, librum (uti scis) longe pulcherrimum, summatim Epicuræ disciplinæ decreta completentem, medium in forum deportauit, ac lignis ficulis exussit, tanq; autorem ipsum exureret scilicet, ac cinerem abiecit in mare, oraculo insuper eam in rem ædito.

Edico decreta senis comburere cæci.

Haud perpendit scelestus ille, quantum adferret is liber cōmoditatum ijs, qui in eo legendo uersarentur, quantamq; illis quietem, tranquillitatem, libertatemq; pareret: propterea quod à pauoribus, spectris, ac prodigijs liberaret: tum spes inanes, atq; immodicas adimeret cupiditates, mentem sanam ac ueritatem infereret, planēq; lustraret animū, non tæda quidem, aut squilla, aut alijs id genus nugamentis: imò recta ratione, uero, ac libertate. Accipe iam facinus quoddam hominis sceleratissimi, unum inter omnia multo impudentissimum. Quum iam non mediocrem in Regiam aditū sibi patefecisset, inq; aulam Cæsaream: præsertim Rutiliano rem adiuuante, atque approbante, quum bellū quod in Germania gerebatur, maxime flagraret diuo Marco cum Marcomannis & Quadis conferente, oraculum diuulgauit, quo iubebat, uti duos leones uiuos in Danubium immitterent, uarijs cum odoribus, ac sacris quibusdam magnificis, sed præstat ipsum oraculum referre.

Gurgitibus fluuij turgentis ab imbribus Istri

Immisisse duos Cybeles edico ministros:

Monte feras alitas: tum quantum alit Indicus ær

h ; Florum

Florum atq; herbarum bene olentum, moxq; futura est

Et uictoria, pax & amabilis, & decus ingens.

Ea quum essent facta, quemadmodum ille præscripserat: leones quidē simulatq; in hostium regionem enataissent: Barbari canes quospiam, aut lupos esse rati, fustibus arcebant. At nostrorum protinus maxima strages est consequuta, uiginti fermè milibus simul extinctis. His consimilia sunt ea, quæ in Aquileia contigerunt, quum parum abfuerat, ut urbs ea caperetur. At is ad id quod euenerat Delphicam illam respon- sionem: Crœsóq; redditum oraculum, frigide sanè detorsit: dicens deū quidem prædixisse uictoriam: haud tamen explicuisse, utrum Rhoma- norum esset futura, an hostium. Tandem quū plurimi iam eam in ur- bem confluerent; premereturq; Abonotichitarum ciuitas multitudine eorum, qui ad oraculū uentitabāt, neq; sufficeret suppediendis ijs, quæ ad uictum erant necessaria, cōminiscitur oraculorum genus quoddam id, quod nocturnū appellabatur. Siquidem libellis indormire solet: ut aiebat ipse: deinde tanq; in somnio diuinitus edoctus respondebat: nī- hil certi tamen. Sed ambigue plerumq;, ac confusim: maxime si quos libellos conspexisset, accuratius atq; obseruantius obsignatos. Ad hūc enim modum citra ullum resignandi periculū, quicquid temere in men- tem uenisset, subscribebat: ratus & hoc ipsum oraculis conuenire. Erant autem ad id nonnulli constituti interpretes, qui mercedē non exiguam colligebant ab ijs, qui eiusmodi capiebant oracula, ut enarrarent ea, ex- plicarentq;, atq; hoc illorum munus conductitium erat. Nam interpre- tum quisque talentum Atticum pendebat Alexandro. Nōnunq;, quū neque consuleret quisquā, neque missus esset aliquis: imò quum ne ef- set quidem huiusmodi quippiam: tamen oraculum ædebat, uti stultos mortales redderet attonitos. Quod genus illud erat.

Hunc age quære tuam qui tectus in ædibus, acte

Clam prorsum, uxorem uultuq; oculisq; decoram

Stuprat adulterio, seruorum ex agmine primus.

Ipse cui solus suastisti hæc omnia demens.

Eius enim florem libasti, hoc dedecus ille

Nunc tibi compensans, cum coniuge dormit herili.

Quin ijdem tibi iam pridem letale uenenum

(Vt neque quæ faciant, possis audire, nec unq;

Cernere luminibus) tecte furtimque pararunt.

Inueniesque tuo sub lecto pharmaca, iuxta

Parietem, sub cervicali condita, porro

Istis conscia criminibus tua serua Calypso est.

Quis Democritus principio non commoueretur, ubi nominatim &
autores

autores, & loca palàm audisset designari? Verum illico despuiſſet, ſimulatq; cognouiſſet, quo hæc artificio gererentur. Insuper & Barbaris nò raro reſpòdit, ſi quis patria lingua ſciſcitaret, puta Syriace aut Gallice, quoties difficile erat inuenire còterraneos eorum, qui rogationem propoſuiſſent: proinde receptis libellis, multum intercedere ſolet interualli, priuſquàm oraculum redderet, quo uidelicet interim per ocium poſſet & ſoluere tuto libellos, & nanciſci, qui cuncta poſſent interpretari. Quod genus erat & illud Scythæ cuiuſdam redditum oraculum:

Morphi ebargulis in umbra chnenchiranc, relinquet lucem.

Aliàs rurſum, quum nec adeſſet item quiſpiam, neque tale quicquam omnino contigiſſet, citra carmen eloquutus eſt: Redito unde ueniſti. Siquidem is qui te miſit hodie, periit, interemptus à Diode uicino, accedentibus latronibus, Mango, Celere, ac Bubalo, qui nunc etiam comprehenſi tenentur in uinculis. Cæterũ pauca nunc accipe ex his quæ mihi ipſi reſpondit. Sciſcitato an caluus eſſet Alexander, quum libellos palàm atq; accurate obſignaſſem, reſponſum nocturnum ſubſcribitur: Sabar Dalachi Malach Attis alter erat. Rurſum quum diuerſis libellis eandem rogationem propoſuiſſem, puta cuiatis eſſet uates Homerus, idq; alio atq; alio nomine: alteri ſubſcripſit, uidelicet deceptus à puero: qui rogatus qua gratia uenit: ut remedium, inquit, peterem aduerſus laterum dolorem:

Cytmide te iubeo, ac Latonæ rore perungi.

Alteri uero ubi ſciſcitanti ei dictum eſſet, utrum mihi ſatius eſſet in Italiam nauigio, an pedestri itinere proficiſci, reſpondit: nihil quidem quod ad Homerum attineret.

Carpe uiam pedibus, rate ne ſulcaueris undas.

Multa id genus aduerſus illum ſum machinatus, quorum de numero fuit & illud, unica rogatione ppoſita libello pro more inſcripto talis cuiuſdam rogationes octo, nomen aliquod ementitus, miſſis drachmis item octo: præterea quod fieri ſolitum eſſet adiungens. At ille perſuaſus, partim miſſa mercede, partim inſcriptione libelli, ad unicam rogationem: ea erat huiuſmodi, quando deprehendendus eſſet impoſtor Alexander, octo miſit oracula: ſed quæ neq; cœlum (quod aiunt) neq; terram attingerēt, uerum abſurda & intellectu difficilia omnia. Quod ille ubi in poſterum perſenſiſſet, præterea quod Rutilianum à matrimonio conatus eſſem auertere, ſuaſiſſemq; ne prorſus in diuinatione ſpes reponeret ſuas: oderat me uidelicet, ita uti par erat, ſibiq; acerrimum hoſtem iudicabat. Quodam itaq; tempore percontanti de me, Rutiliano ita reſpondit,

Noctiuagis gaudet ſcortis, ſpurcòq; cubili.

In summa, iure optimo me inuisissimum habebat. Proinde quū me in oppidum aduenisse sensisset, meq; Lucianum esse illum cognouisset: adduxeram autem milites duos, alterum lancea, alterum conto armatum, quos quidem à Cappadociæ præside mihi tum amico acceptā, quo me ad mare usq; deducerē: accersit illico, sanè quàm comiter multaq; cum humanitate. Ego quū aduenissem, complures apud illum reperio: porrò bona quadam fortuna & milites unā mecum adduxeram. Tum ille manū mihi porrigit osculandam, quemadmodum uulgo facere consueuerat: ego admotus, perinde atq; osculum daturus acri morfu corripio, ita ut parum abfuerit, quo minus illi manū mancam reddiderim. Itaq; qui præsentēs erant, præfocare me accedere conati sunt tanq; hominem sacrilegum: quippe qui iam inde ab initio grauiter tulerant, quod Alexandrum illum, non autē prophetam compellassem. At ille oppido quàm generose obnitens compescuit illos, pollicitusq; est se facile me placidum redditurum, dedaraturumq; quantum posset Glycon, qui nimirum & hos qui maxime sauirēt ferocirentq; sibi redderet amicos. Moxq; ablegatis omnibus, mecum exposulauit, negans se iam esse quæ suauissem Rutiliano. Ecquid me lasisset ut ista in sese facerē, quū possem illius opera apud illū magnas ad res promoueri? Equidem hanc hominis humanitatem cōmoditatēq; libenter accipio, perpendens nimirum, quo forem in periculo constitutus: pauloq; post prodibam, iam illi factus amicus. Ea res profecto ijs qui uidebāt, uehemēter erat stupēda, quod tam facile fuisset cōmutatus. Posthac quū iam nauigare statuissem, missis Xenijs ac muneribus permultis (erā autē forte solus cum Xenophonte, patre cum reliquis meis in Amastrim præmisso) pollicetur & nauim præbiturum sese, & remiges qui nos aueherent. Etenim arbitrabar hæc animo simplici, atq; officiose fieri: uerum ubi iam in medio essemus mari, uideremq; gubernatorem lachrymantem, & nescio quid reliquis nautis contradicentē, non optimæ de cūentu spes me ceperunt. Erat autem illis ab Alexandro mandatum, ut tollentes nos in mare præcipites darent. Quod si contigisset, facile quod mecum gerebat bellum, illi debellatum fuisset: sed is qui lachrymabatur, effecit ne quid in nos grauius patrarent. Ac mihi quidem ita loquutus est: Annos natus, uti uides, sexaginta, quū antehac pie atque inculpate uixetim, haudquaquam uelim in hac tam grandi ætate, præsertim quum uxorem & liberos habeam, homicidio manus impiare, indicans uidelicet, cuius rei gratia nos suscepisset, quæque sibi mandasset Alexander. Expositis autem nobis in Aegialos, quorum etiam egregius meminit Homerus, retro legit cursum: ibi forte nactus præternauigātes legatos quosdam Bosporanos Eupatoris regis nomine

nomine in Bithyniam proficiscētes, deportādi uestigialis gratia, quod in singulos pendeabatur annos: cum exposuissem illis, quod me periculum circūuallaret, atq; illi se mihi commodos facilesq; præberent, receptus in nauigium, incolumis in Amastrim perueni: tantillum abfuerat ut perierim. Ex hoc nimirum tempore & ipse aduersus illum arma capiebam, omnemq; (quod aiunt) mouebam funem, quo hominem ulciscerem, quē iam tum ante mihi structas insidias oderam, proq; summo ducebam hoste, propter morum impietatem. Iamq; ad accusationem intenderam animum, non paucis mecum facientibus, maximēq; qui erant ex Timocratis Heradeotæ schola philosophi. Verū qui tum Bithyniæ Pontóq; præsidebat: nos cohibuit penē supplicans & obsecrans uti desisteremus. Etenim ob necessitudinem quæ sibi cum Rutiliano intercederet, nequaquā posse supplicio afficere: nec si manifesto in crimine deprehendisset. Atq; ita quidem ab iracundia destiti, meq; repressi: nō in tempore rem aggressurus, cum iudicem haberem ad eum modū affectum. Sed quid? an non & hoc inter alia facinus audax Alexandri, à principe Romano postulare ut Aboni murus, cōmutato uocabulo, Ionopolis appellaretur: utq; nomisma nouum signaret, altera quidem parte Glyconis obtinēs imaginem, altera uero Alexandri, qui insignia aui Aesculapij, ac falcem illam Persei, unde maternū ducebat genus, teneret. Porro cum esset de sese uaticinatus, oraculo prodito, factis decretum esse, ut annos uiueret centum & quinquaginta, dehinc fulmine ictum, interitu maxime miserando periturum: nondum septuaginta natus annos interijt, uidelicet (uti conueniebat Podalirij filio) pede ad inguen usque putrefacto, & uermibus scatens. Quo tempore simul & illud deprehensum est, quod caluus esset: quū medicis caput humectandū præberet, ad mitigandū cruciatū, id quod haudquaquā facere potuissent, nisi detracto galericulo. Hunc habuit exitū Alexādrī tragœdia, atq; hæc fuit totius fabulæ catastrophē, ut res uideri possit providētia quadam esse gesta, quum casu nimirum ad hunc modum eueniret. Restabat illud, ut & epitaphium uita acta dignum ei constitueretur, neque non certamina quædam agerentur ab ijs, qui in uaticiniū coniurauerant, uidelicet impostoribus insignibus ac præcipuis ad Rutilianum arbitrum sese conferentibus, ut is pronunciarer, quem ex ipsis oporteret in oraculi successionem capeßendam eligi, atque sacerdotali propheticaque corona redimiri. Erat autem in hoc numero simul & Pætus, qui artis professione medicus, tum ciuis quum esset, ista faciebat: neque medico, neque homine cano decora. At Rutilianus certaminis arbiter, incoronatos eos remittebat, ipsi sibi diuinandi auctoritatem seruans, posteaquā inde iam demigrauerat. Hæc ami-

ce ex plurimis pauca, quo degustamentum hominis praberem, scribenda putavi, cum uti tibi gratificarer, homini familiari atque amico, quemq; ego unū omnium maxime suspicio: idēq; pluribus nominibus, uel propter sapientiam singularem, uel ob amorē ueri, uel ob morum mansuetudinem ac moderationem, uel ob uitæ tranquillitatē, postremo comitatē atq; humanitatē erga hos, quibus cum uiuis. Tum uero (quod quidem tibi fuerit etiam iucundius) ut Epicurū ulciscerem, uirum uere sacrum, ingenioque diuino, quiq; solus quæ uere sunt honesta & nouerit, & tradiderit: quiq; solus extiterit, qui liberos reddere solitus sit eos, qui secū haberent consuetudinē. Deniq; arbitror fore, ut ipsi qui in hanc lectionem inciderint, liber hic nōnihil utilitatis afferre uideatur, dum quædam redarguit, quædam in opinionibus horum, qui & recte sentiunt, confirmat ac stabilit.

ALEXANDRI SEV PSEVDOMANTIS, DES. ERASMO Roterodamo interprete, finis.

ORNATISSIMO VIRO

D. CHRISTOPHORO VRSEVVICO, ERASMV
ROTERODAMVS S. D.



Quidem hac mente semper fui ornatissime idēque humanissime Christophore, ut à nullo prorsum uitio perinde abhorruerim atq; ab ingratitudine, nec unq; istos hominis uocabulo dignos iudicarem, qui alieni in se meriti tempore ullo possent obliuisci. Rursus eos existimauerim beatos, quibus tantum facultatis fortunæ commoditas suppeditasset, ut bene de se meritis, possent parem remeteri gratiā: beatissimos autem quibus licuisset acceptum beneficium aliquo cum fœnore repēdere. Proinde cum antehac sæpenumero mecum repeterem, quantum in me nihil promeritum tua benignitas contulisset (nam collatum arbitror, quicquid ita delatum est, ut haud scio utrum per fortunam, an per meipsum: certe per te non steterit quo minus acceperim) circumspectaremq; quonam argumento possem aliquam saltem erga te memoris gratiæ animi significationem dare: neq; in tanta fortunæ meæ tenuitate quicq; occurreret, quod ulla ex parte, nō dicam tuis meritis responderet, sed quod uel animo satisfaceret meo: illud deniq; mihi uenit in mentē, ut saltem istos quosdā nō inurbanos homines imitaret, q; flosculo quopiā insigni, aut alio simili symbolio misso, uoluntatis propensionē, prōptiq; animi studiū testificari solent: præsertim ipsi

tenuēs

tenues erga eos, quibus neq; res, neq; animus sit alienorū egens munerum. Ergo Græcanica ingredienti *μουσῆα* (nā musarū horti uel medijs uernant brumis) statim inter multos uaria adblandiētes gratia, hic Luciani flosculus præter cæteros arrisit. Eum nō ungue, sed calamo decerpum ad te mitto, nō solum nouitate gratum, colore uarium, specie uenustum, nec odore modo fragrantem, uerumetiā succo præsentaneo salubrem & efficacem. Omne tulit punctum (ut scripsit Flaccus) qui miscuit utile dulci. Quod quidem aut nemo, mea sentētia, aut noster hic Lucianus est assequutus, qui priscæ comœdiæ dicacitatem, sed citra petulantiam referens: deū immortalem, qua uasfricæ, quo lepōre perstringit omnia, quo naso cuncta suspendit, quā omnia miro sale perfricat, nihil uel obiter attingens, quod non aliquo feriat scommate, præcipue philosophis infestus, atq; inter hos Pythagoricis potissimum, ac Platonici ob præstigias: Stoicis item propter intolerandum supercilium, hos punctim ac cæsim, hos omni telorum genere petit: idc̃p iure optimo. Quid enim odiosius, quid minus ferendū, quā improbitas uirtutis professione personata? Hinc illi blasphemæ, hoc est, maledici uocabulum addidere, sed hi nimirū, quorum ulcera tetigerat. Pari libertate deos quoq; passim & ridet & lacerat, unde cognomen inditū *ἀθεῖον* speciosum profecto, uel hoc nomine, quod ab impijs ac superstitiosis attributum. Floruit (uti putant) Traiani fermè temporibus, indignus ita me deus amet) qui inter sophistas annumeretur. Tantū obtinet in dicendo gratiæ, tantum in inueniendo felicitatis, tantum in iocando lepōris, in mordendo aceti, sic titillat allusionibus: sic seria nugis, nugæ serijs miscet: sic ridens uera dicit, uera dicendo ridet: sic hominū mores, affectus, studia, quasi penicillo depingit: neq; legenda, sed planè spectanda oculis exponit, ut nulla Comœdia, nulla Satyra cū huius dialogis conferri debeat, seu uoluptatē spectes, seu spectes utilitatem. Cæterum si nominatim quæras huius argumentum dialogi, facit id quod semper facit. Pythagoram uelut impostorem ac præstigiatorē taxat: Stoicorum fastum & sapientem barbam ridet: diuitum ac regum uita quantis sit erumnis obnoxia docet: contra quā expedita res peupertas hilaris, suāq; contenta sorte. Quem uti legas attentius, te maiorem in modum rogo, si quando tibi per tua licebit negocia, frontem exporrigere. Audies enim Gallum cum hero sutore confabulantem, magis ridicule quā ullus possit *γλωτοποιός*, sed rursus sapientius quā theologorum ac philosophorum uulgus nonnūc̃p in scholis magno supercilio, magnis de nugis disputat. Vale optime atq; humanissime Christophore, & Erasimum inter tuos ascribito dientulos, amore, studio, officio cessurum nemini. Ex arce Hammeni. An. M. D. III.

Luciani

LVCIAINI SOMNIVM

SIVE GALLVS, DES. ERASMO ROTE/
RODAMO INTERPRETE.

Interloquutores, GALLVS. MICYLLVS.

MICYLLVS.



T te scelestissime Galle, cum ista tanta inuidentia, uocēq; tam acuta ipse perdat Iupiter, qui quidem opibus affluentē me, ac dulcissimo in somnio uersantem, & admirabili felicitate fruētem, penetrabile quiddam & clamosum resonans expergefeceris, adeo ut ne noctu quidē effugere liceat paupertatem, uel te ipso longe nocentiorē. Atqui si coniectandum est, tum ē silentio quod etiamdū ingens est, tum ē rigore frigoreq;, quod nondum me quemadmodum affolet, antelucano morsicat titillatq; (nam hic mihi certissimus gnomon aduentantis diei) ne medium quidem adhuc noctis est. Sed iste peruigil, perinde quasi uellus illud aureum seruet, ab ipsa protinus uespera uociferari cœpit. Verum haudquaquē impune: siquidem mox pœnas de te sumam, fustēque comminuam, si diluxerit modo. Nam nūc negociū mihi facefferes, subsiliens in tenebris. GAL. Here Micylle, equidē arbitrabar me tibi gratum esse facturum, si quoad possem, alta nocte lucem anteuerissem, quo posses antelucano surgens, quā plurimū operis conficere. Etenim si priusq; sol exoritur, uel unicam feceris crepidam, isthuc laboris lucro tibi accesserit ad parandū uictum. Quod si tibi magis libet dormire, equidē tuo arbitratu quietem egero, longēq; magis mutus fuero piscibus. Cæterum tute uideto, ne per somniū diues, esurias experrectus. MICYL. O prodigiorum auersor Iupiter, ô malorum depulsor Hercules: Quid hoc mali est: uocem humanam sonuit Gallus. GAL. Hocine tandem tibi prodigiū uidetur, si eadē qua uos lingua loquor? MICYL. Quid? an nō hoc portentum? sed auertite dī malum à nobis. GAL. At tu mihi uideris admodum illiteratus esse Micylle, nec euoluisse Homeri poëmata, in quibus equus Achilles, cui nomē Xantus, posteaq; hinnitus longū ualere iussisset, medio in prælio constitit, differēs, totosq; uersus ordine recitans: non quemadmodū nunc ego prosa oratione loquēs, quin etiā uaticinabatur ille, deq; futuris ædebat oracula, neq; quicq; prodigiosum facere uidebatur: neq; is qui tum audiebat, malorū auersorem, ita uti tu facis, implorabat, quasi rem abominandam & auertendam audisse sese iudicaret. At quid tandem facturū eras, si tibi nauis cui nomen

cui nomē apud Homerū est Argo, carina fuisset eloquuta . ita ut olim in Dodonæa sylua phagus per se loquens oraculum ædiderit: Aut si tergora direpta serpere uidisses, si carnes boū mugire semiafflas, coctasq; uerubus transfixas: Ego uero quum Mercurij sum assessor loquacissimī, deorūq; omniū facundissimī: præterea contubernalis uobis & conuictor, haud mirum uideri debet, si sermonē humanū edidici. Quod si mihi recipias taciturū te, haud quāq; grauabor ueriorē tibi causam aperire, unde factum sit, ut eadem qua uos lingua loquar, & unde mihi suppetat huius orationis facultas. MICYL. Modo ne isthuc ipsum sit somniū Galle, quod ita mecum loqueris, Sed dicito per Mercuriū, ó præclare: quid etiam aliud rei tibi sit in causa, ut istam linguā fones? Nam ut taceam, neq; cuiquā proferam, quid attinet te sollicitum esse? Quis enim fidem mihi sit habiturus: si cui narrem, me Gallum hæc loquentē audisse? GAL. Ausculta igitur, nam orationem ex me audies, omniū (sat scio) maxime nouam atq; incredibile. Siquidem hic qui nunc tibi Gallus appareo, non ita pridem homo fui. MICYL. Profecto & olim istiusmodi quiddam de uobis inaudieram: Adolescentulū quempiam fuisse Gallum, Marti adamatū, atq; hunc deo compotasse, collusitasseq;, & in uoluptatibus gessisse morem. Itaq; cum Venerē adiret Mars cum ea cubiturus: hunc quoq; Gallum unā secum adduxisse. Quoniā autem Solem potissimū metueret, ne si è sublimi cōspexisset, Vulcano se proderet, foris ad ostium adolescentulū semper relinquere solitum, cuius indicio certior fieret, quando sol emergeret. De inde Gallum aliquando somno correptum, excubias deseruisse inscientem, Solemq; nullo præsentiente imminuisse Veneri ac Marti secure dormienti, propterea quod cōsideret Gallum indicaturū fuisse, si quis interuenisset. Itaq; Vulcanū à Sole edoctum, eos deprehendisse implicitos atq; irretitos ijs uinculis, quæ iam olim in illos fuerat fabricatus. Porro Martem simulatq; dimissus est, indignatum aduersus Gallum fuisse, atq; eum in auem trāsmutasse, ijsdem armis, ut in capite pro galea cristam obtineret. Hanc ob causam quo uos Marti purgetis, quū iam nihil opus, simulatq; Solem exorientem sensistis, multo ante uociferari, atq; illius exortum prænunciare. GAL. Ferunrur quidem & illa Micylle, At quod ego sum narraturus, multo aliud quiddam fuit, atq; adeo nuper admodū in Gallū transformatus sum. MICYL. Quo nā modo? Nam isthuc maximopere cupio cognoscere. GAL. Audistin de Pythagora quodam Mnesarchida Samio? MICYL. Num istam illum dicis & gloriosum: qui instituit, ne quis uel carnes gustaret, nel fabas ederet, suauissimū mihi edulium, salubre & parabile à mensa submouens? Præterea autem qui mortalibus suāsit, ne intra quinque-

nium

nium loquerentur? GAL. Scis nimirum & illud, quemadmodū prius quā Pythagoras esset, Euphorbus fuerit? MICYL. Præstigiator ē & prodigiorum artificem hominem aiunt fuisse, ò Galle. GAL. Ille ipse ego tibi sum Pythagoras. Quare parce, quæso mihi conuitiari, præsertim quum ignores, quibus sim moribus. MICYL. At hoc rursum multo etiā q̃ illud portentosius: Gallus philosophus? Attamen expone Mnesarchi gnate, qui factum sit, ut ex homine auis, ex Samio Tanagraeus repente nobis prodieris. Neq̃ enim ista uerisimilia, neq̃ omnino facilia creditu. Quandoquidē duas quasdam res iam mihi uideor in te animaduertisse, nimium alienas à Pythagora. GAL. Quas? MICYL. Alterum quidem, quod garrulus es, & obstreperus, quum ille silere in solidos quinque annos (si memini) præceperit. Alterum uero planè cum illius legibus pugnat, Etenim cum non haberem, quod tibi obijcerem, fabas heri (sicuti nosti) ad te attuli. At tu nihil cūctatus protinus eas sublegebas: unde fit ut necesse sit, aut eumentum esse te Pythagorā esse, quū aliud quiddā sis: aut si Pythagoras es, legem prætergressum esse te, iusq̃ uiolasse, quum fabas ederis, perinde ac si caput patris comederis. GAL. Non cognosti Micylle, quæ sit harū rerum causa, neq̃ quæ ad unumquodq̃ uitæ genus conducant. Ego tum quidē non esitabam fabas, propterea quod philosophus essem. Nunc cōtra comesurus sim, quippe auicio congruas, neq̃ nobis repudiandū pabulum. Verū si molestū non est, audi quemadmodū è Pythagora coeperim esse id, qd' sum in præsentia, q̃que in multis uitæ generibus ante hac uixerim. Et qd ex unaquaq̃ trāsformatione sim cōsequutus. MICYL. Narra quæso: nam mihi quidem auditu iucundissimum fuerit, Adeo ut si quis mihi deferat opinionem, utrum te ista narrantem audire malim, an rursum felicissimū illud somniū, quod paulo ante uidi, uidere, haud sciam utrum electurus sim, usq̃ adeo cognata germana, que uidentur esse ista tua cū suauissimis illis uisis, & ex aquo uos æstimo, te pariter ac prædarum illud insomniū. GAL. Eriam nū tu somnium illud quod dudum tibi uisum est, in animū reuocas, & inania quædam obseruans simulachra, atq̃ (uti loquuntur poëtæ) euanidā quādam felicitatem memoria conlectaris? MICYL. Imò illud scias Galle, ne ullo quidem tempore unq̃ uisi illius mihi uenturam obliuionem. Tantum mellis somnium aufugiens in oculis mihi reliquit, ut præ illo uix queam palpebras attollere, rursus in somnū cōcuntes. Itaq̃ qualē uoluptatem mouent pennæ in auribus uersatæ, talem titillationē mihi præbet ea quæ uidi. GAL. Nouū quendā Hercule mihi narras amorē insomnij, siquidē alatum quū sit (sicut aiunt) metasq̃ uolandi præscriptas habeat somniū, iamq̃ septa transilit, in oculis etiā uigilantis obuersans

obuersans, adeoq; mellitum & euident apparet. Quare peruelim au-
dire, cuiusmodi nam sit istud, quod te supra modū delectat. MICYL.
Gestio narrare. Nam dulce est hoc ipsum meminisse, & cōmemorare
de illo quippiā. Verum heus Pythagora: quando tu narrabis de tuis
transformationibus? GAL. Vbi tu Micylle desieris somniare, melq; il-
lud ab oculis absterferis. Interim prior digito, uti intelligam, utrum ne
per portas eburneas, an per corneas tibi somniū aduolarit. MICYL.
Neq; per has, neq; per illas, o Pythagora. GAL. Atqui duas has tan-
tum cōmemorat Homerus. MICYL. Valere sinas nugatorem illum
Poētā, qui nihil de somnijs intellexit. Paupertina fortassis somnia per
istas cōmeant portas, qualia uidebat ille: neq; id admodū perspicue,
quippe captus oculis. Mihi uero per aureas quasdam portas dulcissi-
mum hoc aduenit somniū, & ipsa aureum, & aureis undiq; circūa-
mictum, & auri plurimū secum adducens. GAL. Desine optime Mi-
da de auro fabulari. Nam dubio procul ex illius uoto, istud tibi acci-
dit in somniū, & solidas auri uenas mihi duxisse uideris. MICYL. Mul-
tam auri uim uidi Pythagora, multam, quā putas pulchri? quo ful-
gore coruscantis? Quid tandem Pindarus in illius laudem dicit? nam
in memoriam redige, siquidem meministi, quum aquam præstantissi-
mam dicens, postea aurum admiratur, idq; iure, statim in initio carmi-
nis unius omniū bellissimi. GAL. Num illud quæris?

Aqua est illa quidem optima:

Cæterum aurum, uti candens

Ignis: ita enitens, non

etibus eminet eximie unum

Cæteras supra opes: quæ

Gloriam ac decus addunt.

MICYL. Per Iouem, isthuc ipsum: perinde enim ac si in somniū meū
uideat Pindarus: ita prædicat aurum, sed ut tandem cognoscas, quale
fuerit, ausculata iam sapientissime Galle. Meministi ut heri nullū domi-
sibum acceperim: siquidē Eucrates diues ille forte mihi in foro factus
obuiam, lotum me in tēpore ad cœnam uenire iusserat. GAL. Isthuc
equidē planē memini. Nam totum esuriebā diem, donec mihi profun-
da tādē uesp̄a domū reuersus, subuidus, uinoq; madens, quinq;
illas fabas proferres, non admodū opiparā cœnā Gallo, qui quondā
fuerit athleta, quiq; olympia non segniter olim decertarit. MICYL.
Ast ubi reuersus à cœna fabas tibi obiecissem, obdormij protinus.
Tum mihi, iuxta Homerū, ambrosia sub nocte diuinū quoddā haud
dubie somniū assistens. GAL. Sed prius quæ tibi apud Eucratem acci-
derint Micylle narra: & cuiusmodi fuerit cœna, quæq; super cœnā acta
sunt

sunt omnia. Nihil enim prohibet te denuo coenare, si ueluti somnium quoddā eius coenae reducas, & quā tum ederis, rursum cōmemoratiōe quāsi rumines. MICYL, Credebā molestū futurū me, si hæc quoq; retulissem: uerū posteaq; tu desideras, en id quoq; narrabo, quum nunquā antehac in uita coenassetem apud ullum diuitem, ò Pythagora: heri bona quapiā fortuna in Eucratem incidi: atq; ego quidē simulatq; dominū illū salutassetem, ita uti consueuerā, subducebā me: ne pudori illi essem, si lacera in ueste fuissetem affectatus. At ille: Micylle, inquit, hodie natalicia filiae celebros, plurimosq; ad cōuiuium amicos inuitaui, uerum quoniā aiūt quendā ex his incōmoda esse ualetudine, neq; posse pariter ad conuiuiū nostrū accedere: tu eius loco uenito lotus, nisi ipse forte qui uocatus est, semet ad futurum renunciarit. Nam nunc quidē ambigit. Hoc ubi audissem, adorato diuite discedebam: oēs obsecrans deos, ut algidam febrem aliquam, aut laterum dolorem, aut podagrā morbi auctarium immitterent ualetudinario illi: cū ego sella occupator, coenaeq; uicarius, & hæres eram uocatus. Interim hoc spaciū, quod usq; ad balnei tempus intercessit, longissimū seculum esse iudicabam: dum subinde respicio, quotquot pedū esset litera, & quando illos iam lauisset consentaneū esset. Hic ubi tempus tandē aduenisset, ocyus me corripio, atq; ab eo, nitide amodū cultus: sic obuerso palliolo, ut qua esset parte purissimū, ea uideretur. Offendo autem ad fores, & alios cōplures, in quibus etiam illum (gestabatur autē à uiris quatuor): cuius eram subcōuiua uocatus: qui male habere dictus erat, atq; id etiā præ se ferebat, quod afflicta esset ualetudine. Nam ex alto gemebat, tussiebatque, ac screabat, uelut ex abdito: quodēq; ægre redderetur totus pallidus ac tumens, annos natus circiter sexaginta. Ferebatur autem philosophus quispiam esse, ex his, qui apud adolefcētuos nugas deblaterant. At barba mire erat tragica, id est hircina, supra quā credi posset tonsoris egens. Porro increpante Archibio medico, quāobrem quū ita esset affectus, aduenisset nō oportet, inquit, pmissa desistere, præsertim hominē philosophum, etiam si mille urgeant & instent morbi. Putauit enī Eucrates sese à nobis haberi ludibrio. Haud quāq;, inquā ego: imò collaudabit te, si domi potius apud te uelis emori, quā in conuiuiō animam unā cum phlegmate excreans. Atq; ille quidem præ atrogantia dissimulabat sese dictum audisse. Haud multo post accessit & Eucrates iam lotus: conspectoq; Thesimopolide (nam id erat philosopho nomen) Præceptor, inquit, probē quidem factum abs te, qui ipse ad nos ueneris. Tamen si nihilo deterius tibi fuerat futurum. Siquidem etiam absenti omnia ordine missa fuissent. Hæc simulatq; dixerat: introgreditur, manus illi porrigens pariter & famulis innitēri. Ego igitur

igitur iam abire parabam: uerum ille conuersus, ubi diu secum hæsitas-
set, posteaquam me tristem admodum uideret: ades, inquit, tu quoq;
Micylle, ac nobiscum cœna. Nam filium in mulierū condaui unā cum
matre conuiuium agere iubebo, quo tibi sit locus. Ingrediebar itaq;
quum parum absuerit, ut lupo frustra hians discederem, uerum ingre-
diebar, pudens quod Eucratis filiolum ē conuiuiū uiderer expu-
lisse. Ast ubi iam tempus esset ut discumberemus, primum tollentes
Thesmopolim composuerunt, haud sine negotio per Iouem, quinq;
(si dijs placet) proceri iuuenes, ceruices illi supponentes undiquaq;
quo nimirū in eodem habitu permanere, ac longū etiam tempus du-
rare posset. Deinde ubi nemo iam tolerare posset, ut iuxta illum accū-
beret, me adductum reclinant, ut eadem in mensa essemus. Deinceps
cœnabamus, ò Pythagora, opiparam quandā & uariam cœnam, mul-
toq; in auro, multo item argento. Pocula erant aurea, ministri formo-
situm cantores, & concitandi risus artifices. In summa, iucundissima
quæpiam erat uita: nisi quod unum quiddā me uehementē male habe-
bat: Thesmopolis obstrepens atq; obturbans, uirtutem nescio quam
mihi cōmemorans, docensq;, quod duæ negationes unicam efficerēt
affirmationē: quodq;, si dies sit, nox non sit. Nonnunq; & cornua mi-
hi dictitabat esse, atq; id genus multa philosophabatur erga me, qui-
bus eiusmodi nihil opus: planēq; uoluptatem interpellatione minue-
bat, quum non sineret exaudiri eos, qui cithara, uoceq; canebant. Ha-
bes Galle de cœna. GAL. Nō admodū suauī Micylle: maxime postea-
quam cum illo deliro sene sortitus eras accubitus, MICYL. Audi nūc
& insomnium. Visus enim mihi Eucrates ipse, quum orbus esset liber-
tis, nescio quomodo ē uita decedere. Dehinc ubi me accersisset, ac testa-
mentum cōdidisset, quo me insolidum heredem omnium scripserat,
paulo tempore superstes emori. Porro ipse uidebar adire facultates: &
tum aurum, argentumq; ingentibus quibusdā scaphis exhaurire, per-
petuo subscaturiens & affatim affluens: tum autem uestes, mensas, po-
cula, ministros, omnia mea, ut par erat, esse. Postea candido uehiculo
uestabar resupinus: cunctis qui intuebantur, conspiciendus & admirā-
dus. Accurrebant permulti, ac circūequitabant: complures sequeban-
tur. Ego interim illius indutus uestitum, & annulos gerens circiter sede-
tim digitis insertos: epulum quoddam splendidum iubebam adorna-
ri, quo amicos acciperem. Iamq; illi, ita ut in somnio fieri consentaneū
est, aderant: iam epulæ erant comporatae, iam potus ex animi senten-
tia ministratus. In his quū uersarer, & aureis phialis præbiterē omni-
bus qui aderant amicis: quū iam inferrentur bellaria: intēpestiuo tuo
clamore perturbasti nobis cōuiuiū, mensasq; subuertisti, ac diuitias il-

las ita dissipasti, ut in auras euanescerent. Num tibi uideor iniuria stomachatus in te? nam uel tris noctes perpetuas libenter adhuc somniū illud quod mihi accidit, uidere cupiam, GAL. Adeo ne es auri cupidus, & opum auidus Micylle: idē ex omnibus unum admiraris, ac felicitatem unicam esse iudicas, si plurimū possideas auri? MICYL. Equidē haud solus ita cogito Pythagora: quū ipse quoq; tum quū Euphorbus esses, auro atq; argento comis intexto, prodibas pugnaturus cum Achiuis: idē in bello, ubi ferrum quā aurū gestare satius fuerat. At tu etiam tum uoluisti calamistris auro internexis in periculum descendere. Atq; ob eam (opinor) causam, Homerus comas tuas gratijs similes dixit, quod auro argentoq; reuincerentur. Etenim longe nimium meliores atq; amabiliore uidebantur, quod essent auro religatae, unāq; cum eo relucere. Neq; isthuc nouum est Auricome, si tu Pantho patre prognatus, aurum in precio habuisti: quin & ipse deorum omnium, hominumq; pater ille saturno, Rheaq; progenitus, quum Argolicam illam puellam adamaret: ubi nihil inueniret amabilius in quod sese transformaret, neq; quo Acrisij custodias posset corrumpere: audisti uidelicet, ut aurū sit factus: atq; ita per tegulas illapsus, potius est ea quam deperibat. Iam uero quid tibi cōmemorem, quā multos usus praebeat aurum? Et ut eos quibus adfuerit, formosos, & sapientes, & potentes reddat, decus & gloriam illis concilians: utq; nonnūquam ex obscuris & infamibus, daros ac celebres repente efficiat? Nā nosti uicinum mihi & eiusdem artificij Simonem: qui paucis ante diebus apud me coenauit: quum legumē coquerem saturnalibus, duasq; extorum caeluras immittens? GAL. Noui Simonem illum breuem: qui fictile ollulā, quae nobis erat unica, suffuratus, peracta coena abiit, sub ala gestans. Nam ipse uidi Micylle. MICYL. Atqui quum eam sustulerit, tam multos ille deos postea turabat. Sed quur non prodebatur ac uociferabatur tum, o Galle, quum nos furto spoliari conspiceres? GAL. Coccyzabam, quod mihi solum licebat id temporis: uerū quid Simon ille? Nam uidebare de illo dicturus, nescio quid. MICYL. Et consobrinus erat uir supra modum diues, nomine Drimylus: is quoad uiuebat, ne obolū quidem donauerat Simonis: nam qui daret, quū ne ipse quidem pecunias attingeret? At simulatq; mortuus est nuper: uniuerfis illis opibus iuxta leges Simon ille, qui coria putria, qui patellam circumlingebat, gaudens potitur: purpura ostroq; circumtectus: famulosq; & currus, & aurea pocula, & mensas eburnis innixas pedibus possidet: ab omnibus adoratur: iamq; nos ne aspicit quidem. Etenim nuper quū illū procedentem conspexissem: Salue, inquā, Simon. At ille indigne ferens: Edicite, inquit, mendico isti, ne uocabulū meum

dixi

diminuat: neq; enī Simon, sed Simonides appellor. Porro (quod est omniū maximum) mulieres etiam illius amore capiuntur. Atq; is qui dem eludit eas, ac fastidit: & alias quidem admittit, comem̃p̃ sese prae- bet: alia porro quae negliguntur, necem conscituras sibi minitantur. Vides quantas cōmoditates pariat aurum: quandoquidem eos qui sunt deformissimi, transfigurat, & amabiles reddit, non secus atq; ce- stus ille poeticus. Audis insuper & à Poetis dictum.

O aurum auspicata res, & ostentum optimum.

Et rursum,

Aurum est quod opibus imperat mortaliū.

Sed quid interim risisti Galle? GAL. Quoniā tu quoq; per inscitiam Micyle, simili modo falleris opinione de diuitibus, quemadmodum uulgus: uerum (crede mihi) longe etiam erumniosiorē uitā uiuunt, quā uos. Hāc autē loquor, qui ipse & pauper, & diues aliquādo fue- rim, atq; omne uitae genus sim expertus. Porro paulo post ipse quoq; hāc omnia cognosces. MICYL. Per Iouem tempestiuū iam est, ut & tu referas quemadmodū sis trāsfiguratus: & quod in unoquoq; uitae ge- nere perspexeris. GAL. Ausculta, hoc tantū praeuonitus, me neminē feliciorem uitae, quā tu sis, unq; uidisse. MICYL. Quā ego sim o Galle? Hanc felicitatem tibi ipsi imprecor. Nam uidere me tibi riden- dum proponere. Verum age, narra, exordiens ab Euphorbo, quo pa- cto fueris in Pythagorā transformatus: Deinceps ordinae ad Gallum usq;. Consentaneū enim est, te uarias res tum uidisse, tum tulisse: nimi- rum tam diuersis uitae formis. GAL. Quemadmodū initio ab Apolli- ne profecta anima in terram deuolarit, & corpus humanū subierit, ut illic poenā quandā depēderet, id longū dictū futurū sit. Præterea neq; mihi referre fas es, neq; tibi eiusmodi audire. Verū ubi Euphorbus fa- ctus essem, MICYL. Sed ego priusq; essem is, qui nūc sum: O prædare quisnā erā? hoc mihi prius dicito: nūquid & ego uersus fuerim itidē ut tu? GAL. Maxime. MICYL. Quis igitur eram? si quo modo potes dicere, puelim enim istuc cognoscere. GAL. Tu formica fueras Indica, ex earū genere, quae aurū effodiūt. MICYL. Et postea neglexi infelix, uel pauca frustra in uitā iportare: quū illo essem alitus? Sed age qd post hāc futurus sim dicito: quādoquidē cōsentaneū est scire te, Etenī si quid bonae sit rei, iam nūc suspēdero me ab ista pertica, in qua nūc stas. GAL. Istuc profecto nulla ratione possis cognoscere. Caterū quū Euphorbus essem (nā ad illa redeo) in Troia pugnabā: atq; à Mene- lao necatus, aliquanto post tempore in Pythagorā perueni. Porro eo- usq; absq; tecto perdurabam, donec Mnesarchus aliquādo mihi do- mū edificaret. MICYL. Obsecro te, num absq; cibo potūq;? GAL. Maxime. Nihil enim istis rebus opus, nisi corpori duntaxat. MICYL.

Illud igitur prius dicito, ea quæ ad Troiam gesta sunt, num ita se habent, qualia fuisse dixit Homerus? GAL. Quinam ille scire potuisset Micylle: qui quidē dum ista gerebātur, ipse Camelus erat in Bactris? Cæterum ego tibi tantum est labor diuinitus, nihil id temporis eximium fuisse: neque Aiace[m] usq[ue] adeo magnum, neque Helenam adeo formosam, quemadmodū arbitrantur: siquidem uidi candida quandam & procera ceruice, ut hinc cygno progeneratam esse adsimularent. Cæterum uehementer animum, æqualem propemodum Hecubæ. Hanc Theseus primum raptam in Aphidnis possedit. Is uixit Herculis ferme ætate. Porro Hercules prius Troiam ceperat, patrum nostrorum memoria, qui per id temporis maxime florebat. Nam hæc mihi Panthus narrauit, se cum esset admodū adolescens, uidisse Hercule[m]. MICYLLVS. Quid autem Achilles? Num talis erat, nempe quauis in re præstantissimus? An & istæ fabulamenta sunt? GALLVS. Cum illo quidem congressus non sum: neq[ue] quæ adeo comperte de rebus Græcorum dicere. Etenim qui scire potui, quum hostis essem? Certe Patroclum illius amicum, haud ita magno negotio peremi lancea dissectū. MICYLLVS. Deinde te Menelaus multo minore negotio: uerū istis de rebus satis. Nunç res Pythagoricas refer. GALLVS. Illud in summa Micylle: sophista quispiam eram (oportet enim uidelicet fateri uerum, alioqui non imperitus, neque inexercitatus in honestissimis disciplinis. Profectus sum autē in Aegyptū: quo cū prophetis cōgrederer, de sapiētia cōmunicaturus. Hic adyta subiit, atq[ue] ibi Ori & Isidis libros perdidici. Post rursū in Italiam reuoluē, ac Græcos iuxta ea quæ in Aegypto didiceram, ita institui, ut me perinde ac deum suspicerent. MICYLLVS. Equidem inaudieram istæ: præterea quemadmodum credis fuisse, defunctus in uitam rediisse, utq[ue] aureū femur illis subinde ostenderis. Verum illud mihi dicito, quid tibi uenit in mentem, ut legem statueres: uti neq[ue] carnibus, neq[ue] fabis uescerentur homines? GALLVS. Ne perconteris ista Micylle. MICYLLVS. Quam ob rem d[icitur] Galle? GALLVS. Nam pudet hisce de rebus uerum fateri. MICYLLVS. Atqui non conuenit, uti id facere graueris apud hominem contumacem & amicum: nam herum post hæc, absit ut dixerim. GAL. Nihil sanè, neq[ue] prædari quicquā erat, uerū animaduertebā, si consueta modo, atq[ue] eadē quæ uulgo tradunt[ur] à multis præcepissem: nō fore, ut mortales in admirationē adducerē, sed quo peregriniora, magisq[ue] aliena proposuissem, futurū, ut hoc magis nouus, magisq[ue] uiderer admirandus. Proinde instituerā in animo, nouæ quiddā rei designare, eiusmodi p[ro]posito decreto, cuius causa esset inexplicabilis, quo uidelicet alijs aliud

aliud cōiectantibus, omnes redderentur attoniti: quemadmodum in obscuris oraculis solet usu uenire. MICYL. Illud uide ut rides me tu quoq; non minus atq; Crotoniatas, ac Metaponticos, & Tarentinos: cumq; his alios, qui muti sequuntur, tuāq; adorant uestigia, quæ tu calcata reliquisti. Verum ubi Pythagorā exueras, quem post eum induisti? GAL. Aspasiam Meletensem illam meretricem. MICYL. Papæ, quid ego audio? Siquidem inter alia mulier quoq; fuit Pythagoras? Itane fuit aliquando tēpus, quo tu Galle generosissime oua pariebas, cūq; Peride rem habebas, iam Aspasia uidelicet: atq; ex illo grauida facta es? Præterea lanam tondebas, tramāq; deducebas? Postremo meretricum in morem gestiebas, uultumq; componebas? GAL. Ista quidem omnia feci, tametsi non ego solus: uerū & ante me tum Tiresias, tum Elati proles Cæneus. Proinde quicquid in me cōiitij dixeris, tantundē & in illos dixeris. MICYL. Age igitur, utra tibi uita erat suuior: quum uir esses, an quum Pericles tecum haberet cōsuetudinem. GAL. Vides cuiusmodi istuc est quod percontaris? nempe cui ne Tiresias quidem expedierit respondere. MICYL. Atqui si minus fateare: tamen istuc Euripides satis explicuit, quum ait: se malle ter sub dyopeo consistere, q̄ parere semel. GAL. Imò præmoneo te paulo post puerperā fore: siquidem & tu mulier es olim futurus, idq; sæpius longo nimirum seculorum orbe atq; recurſu. MICYL. Non tu pendeſis, o Galle, qui quidē omneis mortales Milesios aut Samios esse ducas? Nam aiunt te etiam tum quum Pythagoras esses, uenusta forma decorum, sæpius Aspasiam fuisse tyranno. Verum age secundum Aspasiam, in quem uirum aut mulierū denuo renatus es? GAL. In Cratem Cynicum. MICYL. O Castor, & o pollux, quā dissimile, ex scorto philosophus? GAL. Deinde rex: deinde pauper: paulo post satrapes: dehinc equus, graculus, rana, aliāq; innumerabilia: per longum enim fuerit singula recensere. Postremo Gallus, atq; id sæpius, nam hoc uitæ genere sum delectatus. Interea & alijs diuersis mortalibus seruiui: regibus, pauperibus, diuitibus: postremo nunc tecum uiuo, rideoque quotidie, quum uideo te paupertatis tædio cōplorantem, eiulantemque, ac diuitum admirantem fortunas, propterea quod ignores quantum illis adsit malorum: alioqui si curas noris, quibus illi dstringuntur, te ipsum profecto riseris, qui antea credideris eum, qui sit opulētus, statim felicissimū esse omnium. MICYL. Ergo Pythagora, aut quid maxime gaudeas appellari, ne confundam orationem, si te nunc hoc, nūc illo nomine cōpellem. GAL. Nihil intererit, siue Euphorbū siue Pythagorā, siue uocaris Aspasiam, siue Cratē: quādoquidē ista omnia sum unus, nisi quod rectius feceris, si (id quod in præsentiarū esse uideo.) Gallum

Gallum me uoces, ne auem hanc parui ducere, contemnerēq; uidearet pæsertim quum tam multas contineat animas. MICYL. Ergo Galle, quandoquidem omnia penē uiuendi genera iam expertus es, atq; oia cognita habes, age dilucide mihi narrato, quæ sint peculiaria diuitum ad uitæ rationem, quæ pauperū propria: quo uidelicet cognoscam, uere ne isthuc affirmes, me diuitibus esse feliciorē, GAL. En huncadmodū interim perpende Micylle. Te quidē non magnopere tangit cura belli, si quādo rumor sit aduentare hostes: neq; sollicitus es, ne in agros incurstantes populentur, neue hortum proculcēt, proterantq; aut uineas uastent: sed simulatq; tubam audieris, si tamen audieris, de te ipso uno circūspectas, quo deflexus seruari queas, ac discrimen effugere. Contra illi tum de sese solliciti sunt, tum animo discruciantur, quum de mœnibus quicquid opum possidebāt in agris, id omne tolli, deporariq; conspiciunt. Ac siue inferendū est aliquid in ærarium, soli accersuntur: siue in prælium exeundū, periclitātur: aut peditum turmis, aut equitum alis præfecti. Tu interim uimineum gerens dypeum, expeditus ac leuis, ad salutem consulendum, paratus uictoriale conuiuium agere, si quando uictor exercitus sacra fecerit. Rursum pacis tēpore, tu quidem quum de plebe sis, ingressus in concionem, tyrannidem in diuites obtines: illi uero trepidant, pauitantq; ac largitionibus, choragijsq; te placant: siquidem quo tibi balnea, ludi, spectacula, reliquaq; id genus abunde suppeditent, ea omnia curant illi. At tu, censor & acerbus expensor perinde quasi dominus, ne alloquio quidem interdum dignaris illos, quod si tibi collubitum sit, ingentibus saxis in illos degrandinas, uel facultates eorū publicas facis: ipse neq; calumniatorem metuis, neque latronem, ne tollat aurum, uel ædium consensu fastigio, uel pariete perfosso: neq; necesse habes rationibus occupari, neque exacti onibus, neq; tibi cum sceleratis dispensatoribus conflictandum est, neque tantas in sollicitudines distraheris: uerum simulatq; crepidam unam perfeceris, mercedemque retuleris septem obolos, sero surgis crepusculo: & si libuerit, lauaris, tum empto saperda quopiam, aut mœni de pisciculo, aut paucis ceparum capitulis, temetipse oblectas, canens plerunque, optimāque cum paupertate philosophans, adeo ut eas obres salubri sis, ualentiq; corpore, obduruerisq; aduersus gelu: siquidē labores, qui te exacuunt, muniuntq;, certatorem haud quaquam contemnendum reddunt aduersum eas res, quæ compluribus inexpugnabiles esse uidentur. Atque hinc nullus ex morbis illis grauioribus impetit te. Quod si quādo leuis ceperit febricula: paulo negotio eam me dicatus, protinus exilis: inedia temet inde excutiens. Illa porrò fugit illico: quippe metuens te, quem uideat etiam frigore alii, saturūq; fieri, ac
medi

medicorū certis illis recursibus longum plorare renunciantē. At illi ex aduerso propter intēperantiā uitæ, quid tandē mali non habent infelices: podagras, phthises, pulmonū exulceratiōes, aquas intercutēs. Nā hæc omnia à sumptuosis illis conuiujs nascuntur. Proinde quicūq; ex his Icari in morem (ut ferè faciunt) sese attollunt, propiusq; se soli ad mouent, haud cogitantes, quod alas habeant cera adglutinas, ingentem nōnunq; strepitū mouent. Cæterū qui Dædali exemplo non admodū sublimia, neq; excelsa appetunt: uerum humilia, terræq; uicina, adeo ut cera nōnunq; salis aspergine madesceret, n̄ tutò plerūq; accitra discrimen transuolarūt. MICYL. Moderatos istos & cordatos narras. GAL. Verum aliorū Micylle naufragia foedissima cōspicias: nempe ubi Cræsus reuulsis alis risum exhiberet Persis, conscenso rōgo, aut Dionysius quum abdicatus tyrannide, Corinthiorū in urbe ludi literarij magistrum ageret, post gestum tantum imperiū, puellōs compellens ut syllabas cōnecterent. MICYL. Dic mihi Galle: tu quum rex esses (nam ais te regem quoq; fuisse) cuiusmodi tandem id uitæ genus experiebaris? Mirum tu tum felix eras, quandoquidē id quod est bonorum omniū caput possidebas. GAL. Ne mihi in memoriā regeras, ó Micylle, usq; adeo supra modum infelix tum erā. Nam quo ad res externas, quemadmodū dixisti, planè fortunatus esse uidebar: at intus innumerabilibus curis dstringebar. MICYL. Quibus tandem curis? Nam rem prorsus absurdam neq; credibilem narras. GAL. Equidem imperabam regioni neutiq; exiguæ Micylle, omniūugarū rerum feracitum incolarum frequentia, neq; non urbium pulchritudine cum primis admirādæ: præterea fluminibus nauigabilibus, ac mari portuoso commodæ. Ad hæc exercitus ingens, equa spectatissima atque excellens, satellitium haud exiguum, triremes, pecuniarum uis maior quàm ut posset numerari, uasorum argenteorum plurima copia, reliquæque omnis illa principatus tragoedia, strepitusq; & apparatus supra q̄ credi queat, extructus atq; accumulatus. Itaq; quū prodirem, plerique adorabant, deum quempiam intueri sese rati, aliq; trudentes alios cōturbabant, quo me conspicerent, nonnulli conscensis tectis, magni æstimabant, si plene contemplari licuisset quadrigam, stragulam, diadematū anteambulones, & eos qui à tergo comitabantur. Ego inter hæc mihi cōscius, quantæ me res discruciant, uersarent q; illos quidē propter inscitiam uenia dignos iudicabam: at mei ipsius miserescebat, qui prægrandibus illis Colossis uiderer persimilis: qualis uel Phidias, uel Myron, uel Praxiteles fabricatus est. Etenim illorū quisq; quo ad ea, quæ foris apparent, Neptunus ipse est, aut Iupiter, mirifice decorus auro, eborēque compactus: & aut fulmen, aut fulgur, aut tridentem fuscinam

scinam dextra sustinet. Caterum si immisso capite quæ sunt intus inspicias, uidebis uectes quosdam, paxillos, & dauos introrsum prominentes, neque non uimina, cuneosq; & picem sublitam, & aliam item id genus deformitatē intrinsecus inhabitantem. Omitto recensere muscarum, mustelarumq; uim, quæ nonnunq; in eis mansitant. Huiusmodi quædā res nimirū regnum quoq; uidetur. MICYL. Nondū explicuisti, lutum, & dauos, & uectes, quinam fuerint in imperio, neq; foeditatem illam plurimā quānam sit, nam istum ad modū uectari, tam multis imperare mortalibus, ac numinis instar adorari: Hactenus quidem cum Colossi exemplo quadrat. Siquidem hoc quoq; diuinum quiddam & admirandū, nunc autem quæ sint intra Colossū exponito. GAL. Quid primo loco tibi referam Micylle: utrū metus, curas mordaces, suspiciones, odium, quo regem persequuntur ij, qui cum illo uiuunt: insidias, atq; eas ob res somnū rarum, & hunc ipsum peruenem, ac plena tumultus insomnia, cogitationes perplexas, spes semper improbas, an ocij penuriā, & occupationes, iudicia, expeditiones, edicta, foedera, cōsultationes: quibus rebus sit, ut ne per somniū quidem aliqua re suauī frui liceat, uerū ut omnibus de rebus solus dispiciat necesse est, millēq; negocia sustineat.

Quippe nec Atriden Agamēnona dulcis habebat
Somnus, multigenas uersantem pectore curas.

Idēq; quum reliqui omnes Achiui sterterent. Adde quod Lydum illū discruciat filius mutus: Persam uero, Clearchus ad Cyrum desciscens. Atq; alium quempiam, Dion cum Syacusanis nōnullis ad aurem cōmunicans. Rursum alium quendā urit Parmenion collaudatus. Item Perdiccam Ptolemæus. Ptolemæum Seleucus. Quin illa quoq; molestiam adferunt: amasius per uim nō sponte cōuiuens, concubina alio gaudens, tum si qui defectionem parare dicantur: aut duo, quatuorūq; satellites inter sese confusurrantes. Porro (quod est omnium grauissimum) amicissimi quicq; uel maxime sunt formidandi, semperq; metuendum, ne quid magni mali ab illis exoriat. Nam alius à filio ueneno necatus est: alius item ab amasio. Alium simile quoddā fortassis mortis genus eripuit. MICYL. Apagesis. Atrocia, miraq; sunt ista quæ narras ó Galle. Mihi igitur multo sit tutius operæ cerdonicæ prouinum incumbere, quàm ex aurea bibere phiala comiter delatum hauristum: ceterū cicuta, aconitōq; temperatū. Nam mihi quidem hoc unū est periculi: ut si paulum aberret smilion, defectatq; à recta incisione, summū secantis digitum exiguo sanguine tingit. At isti quemadmodum narras, letifera agunt conuiuia, atq; id innumerabilibus in malis constituti. Deinde ubi coniderint, persimiles esse uidētur tragicædiarū histrionibus

histrionibus. Nā multi sicut uidere licet, quoad Cecropes sunt scilicet, aut Sisyphi, aut Telephi diademata gestant, argenteisq; capulis gladios, comamq; uentilantem, & auro intertextam chlamydem: quod si quis (qualia nimirum permulta solent accidere) impulsos illos media in scena præcipites det, risum profecto moueant spectatoribus: uidelicet persona unā cum ipso diademate cōtrita, uero autem actoris capite luxato, cruribusq; maximāq; ex parte renudatis: ut iam interioris amictus, q̄p̄ miseri sint panni fiat perspicuum: ac cothurnorum quos pedibus induxerunt, appareat deformitas, haudquaq; ad pedis modum respondentium. Vide ut me iam similitudines conferre docueris optime Galle. Cæterum tyrannis talis quædam res tibi uisa est esse: uerum ubi equus esses, aut canis, aut piscis, aut rana, quomodo eam uitæ rationē ferebas? GAL. Istum quem nunc suscitās sermonem & longior sit, neq; huius temporis. Illud autem unum in genere dixerim: nullā ex omnibus uitam mihi non uisā tranquilliorē uita humana, naturalibus dumtaxat cupiditatibus & usibus circumscriptam. Siquidem publicanum equum, aut lycophantam ranam, aut sophistam graculum, aut popinatore culicem, aut cinædū gallum, atq; id genus alia, quæ uos studio cōminiscimini, haudquaq; inter illos uidebis. MICYL. Quæ dicis, o Galle, fortassis uera sunt: uerum non me pudebit apud te fateri, quod mihi accidit. Haud unq; quiui dediscere cupiditatem illam à puero mihi insitam, uidelicet ut diues euadam. Quin nunc quoq; somnium illud ob oculos uersatur, aurum ostentans: potissimum autem sceleratus ille Simon excruciat, qui quidē tantas inter opes delicias. GAL. At ego te isto leuabo morbo Micylle, tametsi nox etiamdum est. Surge modo, ac sequere me. Siquidem ad ipsum te Simonem adducam, atq; in aliorum diuitum ædes, quo nimirum uideas, quomodo res habeant apud illos. MICYL. Istuc quo pacto, clausis foribus? Num me parietes transsodere cōpelles? GAL. Nequaq; uerum Mercurius, cui sum sacer, hoc optanti mihi largitus est, ut si quis longissimā caudæ plumam, quæ ob molliciem inflectitur. MICYL. Atqui duas habes eiusmodi. GAL. At dextram ex his auulsam cuiuncq; ego gestandam dero, is quoad uoluerō, fores omneis poterit apire, cūctāq; uidere, ipse inuisibilis. MICYL. Equidem ignorabā, o Galle, te præstigiariū quoq; peritum esse. Porro si mihi isthuc semel præstiteris, uidebis illico Simonis uniuersas opes huc deportatas, nam eas huc rediēs transferam. At ille rursus circūrodet, ebibetq; putria coria, quibus cōsueuit soleas cōpingere. GAL. Atqui nefas sit istuc facere. Siquidem Mercurius illud mihi mandauit, ut si quis pennam tenens, istiusmodi quippiam patrarit, uociferans furē proderem. MICYL. Rem neutiq; uerisimilem nar-

ras, nempe Mercurium quum ipse sit fur, non sinere alios, ut idem faciant. Sed tamen abeamus. Nam aurum auferam, si modo possim. GAL. Pennā prius reuellito. Quid hoc rei? ambas reuulisti. MICYL. Tutius hoc quidem ò Galle, tum tibi minus foedum sit futurum, ne altera caudæ parte mutilatus daudices. GAL. Age sanè, sed utrum Simonem prius adimus, an alium quempiam diuitum? MICYL. Haud aliò, imò ad Simonem, qui uidelicet pro dissyllabo, tetrasyllabus esse affectet, posteaq; diues euasit. Sed iam ad fores accessimus. Quid igitur deinceps facio? GAL. Pennam sære admoue. MICYL. Ecce autem, dii boni, ostium perinde atq; clauis resiliit. GAL. Perge porro præcedens, Vides illum uigilantem ac supputantem? MICYL. Video per Iouem, & quidem ad obscuram siticulosaq; lucernulā. Præterea pallet, haud scio unde Galle, totusq; exaruit, atq; extenuatus est, mirum, ni curis. Neq; enim auditū est illum alioqui male habere. GAL. Ausculta quid dicat si quidem intelliges, quibus de causis ad eum modum sit affectus. SIMON. Nimirum septuaginta illa talenta tuto admodū sub lectica deffossa sunt, neq; quisq; alius omnino uidit. At uero, sedecim illa Sosylus equiso uidit me sub præsepi occultantem: itaq; de curando stabulo non est admodum sollicitus, quantū nec alias admodū laboris appetens, uerisimile est autem illum multo etiā his plura sustulisse. Nam unde alioqui Tibius heri tā ingens salsamētum illi obsonio proposuisset? Tum autem aiunt, illum monile emisit uxori drachmis quinq;. Heu misero mihi. Hi omnia mea dissipabunt bona. Quid quid ne pocula quidem sat in tuto mihi recōdita sunt, quum sint multa. Veror enim, ne quis ea suffosso pariete tollat. Complures mihi inuident, atq; insidias parant, Præter ceteros autem Micyllus iste uicinus. MICYL. Ita per Iouem. Nam tibi sum similis, ac patellas sub ala gesto. GAL. Tace Micylle, ne protinus ipso in furto nos prodas, SIMON. Optimū igitur fuerit, ut ipse insomnis seruē. Omnem obibo domum in orbem obambulās. Quis iste? uideo te per Iouem. O parietum perfossor, posteaq; es colūna, bene res se habet. Pernumerabo denuo refossū argentum, ne quid forte dudum me fugerit. En rursū, obstrepuit mihi nescio quis. Nimirum obsideor, atq; insidijs appetor ab omnibus, ubi mihi gladius? Si quemq; deprehendero, rursū aurum defodiamus. GAL. Sic tibi habent ò Micylle, res Simonis. Sed abeamus ad alium quempiam, donec noctis adhuc aliquantulum superest. MICYL. O miser, cuiusmodi uiuit uitā? hostibus eueniat ad hunc modū diuitem esse. Itaq; pugno illi in maxillā illiso, uolo discedere. SIMON. Quis me pulsauit? Latrocinio despolior miser. MICYL. Plora ac uigila auriq; similis corpore reddaris, quandoquidē illi affixus, deditusq; es.

Nos autem

Nos autem, si uidetur, Gniphonem sceneratorē uisamus. Nam nec is procul hinc habitat, ipsæ nobis suapte sponte fores patuerūt. GAL. Vides hunc quoque curis inuigilantem, & usurarum rationes iterantem digitis contortis? cui propemodū relictis his omnibus sit in silpham, aut culicem, aut muscam abeundum. MICYL. Equidem uideo miserum ac uecordem hominem, ne nūc quidem multo meliorem uiuere uitam, quā silphæ aut culicis. Adeo totus & hic à curis & rationibus est extenuatus. Nunc ad aliū eamus. GAL. Ad tuū, si uidetur, Eucratē, En tibi fores per se patuere. Quia introimus? MICYL. Paulo ante hæc oīa mea erant. GAL. At etiā nunctu diuitias somnias? uides igitur Eucratē ipsum quidem à famulo, uirū natu grandem. MICYL. Video profecto quiddā haudquaquē uirile. Porro altera ex parte ipsam item uxorē à coquo cōsuprari. GAL. Quid ergo? Num optaris & horū hæres existere Micylle, cūctāque possidere, quæ sunt Eucratis? MICYL. Haudquaquē Galile. Imo fame citius interierim, quā id genus quippiam patrarē. Valeat aurum & conuiuia. Duo oboli mihi potiores diuitiæ sunt, quā si à domesticis mihi domus perfodiatur. GAL. Sed iam nunc quādoquidem dies fermē diluxit, domum ad nos redeamus. Reliqua rursus aliās uidebis Micylle.

LVCIANI SOMNII SIVE GALLI FINIS. DES.

ERASMO RÔTERODAMO INTERPRETE.

ORNATISSIMO IV

RIS VTRIVSQUE DOCTORI THOMAE

Ruthallo Secretario regio, Nunc episcopo

Dunelmensi, Erasmus Roterodamus,

S. P. D.



IDE quātum audaciæ mihi suppeditet singularis quædā ingenij tui, morūque facilitas, humanissime Ruthalle: qui cū neutiū ignorem te inter Aulicos primores, uel autoritate, uel gratia, uel splendore, uel eruditione præcipuū esse: tamē nō uerear meas nugæ rudes adhuc, uixque è prima scheda repurgatas ad tuā excellētiā mittere. Sed quid facerem? Iam urgebat nauita, uentos & æstum nulli seruire clamitās. Itaque ne nihil mei apud hominē tam nostri studiosum relinquerē, id quod tum forte erat in manibus: Misanthropū misi nimirū ad uirum unum omniū Philāthropotaton. Is est Luciani dialogus: quo uix alius lectu, uel utilior, uel iucundior, uerus quidem ille iam pridē ab alio nescio quo: sed ita uersus, ut interpre-

k 2 hoc modo

hoc modo demonstrare uoluisse uideat, sese neq; græce scire, neq; latine, nec temere adeo quis suspicetur eum interpretem subornatum esse ab his, qui Luciano male uolunt. Tu nostram hanc audaciam boni cōsules: & Erasmus in eorum numero pones, qui tui sunt amantissimi. Vale. Londini. An. M. D. III.

LVCIANI TIMON

SIVE MISANTROPVS, DES. ERASMO

ROTERODAMO INTERPRETE.



IVPITER Philie, hospitalis, sodalitæ, domesticæ, fulgurator, iusiuradice, nubicoge, gradistrepe: & si quod aliud tibi cognomen attoniti Poetæ tribuūt, maxime quum hærent in uersu. Nam tū illis tu multinominis factus, carminis ruinā fulcis, metriq; explēs hiatum. Vbi tibi nūc magnicrepū fulgur, grauifremum tonitru: ubi ardens, candēs, ac terrificū fulmen? Nam hæc omnia iam palā apparet, nugas esse, fumumq; poeticū, nec omnino quicq; præter nominum strepitū. Sed decantata illa tua arma eminus feriētia expromptaq; nescio quomodo penitus extincta sunt, frigentq; adeo, ut ne minimam quidē scintillā iracundiæ aduersus nocentes reliquā ob tineāt. Itaq; citius quiuis ex his, qui peieraturi sunt, extinctū ellichnium metuerit, q̃ flammā fulminis cuncta necātis: usq; adeo titionem quempiā in sese uibrare te putāt, ut incēdiū aut fumum ab illo proficiscens, nihil quicq; formident: uerum hoc solū uulneris inferri posse iudicent, ut fuligine compleant. Quibus rebus factum est, ut iam Salmoneus tibi sit ausus etiā obtonare: neq; id admodū ab re: quippe aduersus Iouē usq; adeo ita frigidū, uir ad facinora feruidus, audaciq; tumidus. Quid nī enim faciat, ubi tu perinde ac sub mādragora stertis: qui neq; peierantes exaudias, neq; eorū qui flagitia cōmittunt, respectum agas? Cæcūtis aut lipitudine, & hallucinaris ad ea quæ fiūt: auresq; iam tibi obsurduerunt, instar horū, qui ætate defecti sunt. Quādoquidē quū iuuenis adhuc esses, acricq; aio, uehementiq; ad iracundiā: permulta in homines maleficos ac uiolentos faciebas. Neq; tum unq; tibi cū illis erant induciæ. Sed perpetuo fulmē erat in negotio: perpetuō obuibrabat Aegis: obstridebat tonitru: fulgur cōtinenter iaculorū in morem, dēfissime ex ædīto loco deuolantiū torquebatur. Terræ quassationes, cribri instar frequentes: ad hæc nix cumulatim, neq; nō grando saxorū in morem: atq; ut tecū grandius loquar, imbrēq; rapidi & uiolenti, ac flumē quotidie exūdans. Hinc tantū repente Deucalionis ætate, naufragiū ortū est: ut omnibus sub aqua demersis, uix unica scaphula seruaret: quæ in montem

montem Lycorē appulit, humani generis quasi scintillas quasdam seruans, unde sceleratius etiā genus in posterū propagaret. Nimirū igitur dignum secordia præmiū ab illis reportas: quū iam nec sacra faciat tibi quisq̃, nec coronas offerat: nisi si quis obiter in Olympicis: ac ita ut ne is quidem rem admodū frugiferam facere uideat: sed priscum quendā ritum magis referre, ac penē Saturnū, ò deorū generosissime, te reddūt, magistratu abdicantes. Omitto loqui, quoties iam templū tuū sacrilegio cōpilarint: quum tibi etiā ipsi in Olympicis manus admoliti sunt. Atq̃ interea tu altifremus ille pigritabaris, uel excitare canes, uel uicinos aduocare: ut auxilio accurrentes illos cōprehenderēt, quū etiā dum ad fugam adornarent. Sed egregius ille, gigantumq̃ extinctor & Titanum uictor sedebas: quū tibi cæsaries ab illis circumtōderetur, decēbitale fulmen dextera tenens. Horum igitur, ò prædare, quis tandē erit finis, quæ tu adeo secure despicias? aut quando de tantis maleficijs pœnas sumes? Quot Phaëthontes, aut Deucaliones, satis idonei sint ad expiandū tam inexhaustā morum iniquitatē? Etenim ut de cōmunibus sileā: de ijs quæ mihi acciderunt dicā: quum tam multos Atheniēses in sublime euexerim: ex pauperrimis diuites reddiderim: cunctisq̃ quotquot opus haberent, suppeditarim, imo semel uniuersas opes in amicos iuuādos effuderim. Simulatq̃ his rebus ad inopiā deueni, iam ne agnoscor quidē ab illis, nec aspicere dignantur me, quidudū reuerabantur, adorabant, meoq̃ de nutu pende bāt. Quod si quando per uiam ingrediens, forte fortuna in eorū quempiam incidero, perinde ut euer sam hominis iam olim defuncti statuā, ac tēporis longitudine col lap sam prætereūt, quasi ne norint quidem. Porro alij procul cōspecto me aliò sese detorquent: existimātes sese inauspicatū, abominādumq̃ uisuros spectaculum, quem non ita pridē seruatorem & adiutorē suum esse prædicabāt. Itaq̃ prementibus malis ad extrema redactus cōsilia, renone arrepto, terram exerceo, quaternis cōductus obolis: atq̃ hic cū solitudine, cumq̃ ligone philosophor. Hoc interim lucri mihi uideor facturus, quod posthac non intuebor plerosq̃ præter meritū secundis fortunæ successibus utentes. Nam illud uel maxime urit. Iam igitur tandem aliquādo Saturni Rheæq̃ proles excusso profundo isto, grauiq̃ somno (nam Epimenidem quoq̃ dormiēdo uicisti) denuo iactato fulmine, aut ex Oetha redaccenso, ingenti reddita flāma iram aliquā strenui illius ac iuuenilis Iouis ostēde, nisi uera sint quæ à Cretēsisibus de te, tuāq̃ sepultura ferunt. **IV PITER.** Quis hic est Mercuri, quē audio sic uociferantē ex Attica, ad radicē mōtis Hymetti, horridus totus, ac squallidus, pellēq̃ hircina amictus: fodit aut ut arbitror, nam pronus incubit homo loquax & cōfidens, mirū ni philosophus est, neq̃ em̃ alioqui

adeo impia, nefariaq; in nos fuerat dicturus. **MERCVRIVS.** Quid ais pater, an non nosti Timonem Enchekratidis filiū Colyttēsem? Hic nimirum est, qui nos saepenumero in sacris legitimis conuiuiis accepit, ille repente diues factus, ille qui totas Hecatombas, apud quem splendide Iouialia festa consueuimus agitare. **I VPITER.** Hem quānā ista rerum commutatio? hiccine honestus ille? diues, quem tam frequentes cingebāt amici? Quid igitur accidit ut hoc sit habitus? squalidus, erum-nosus, fessor conductitius, uti conijcio, quum tam grauem ligonem gerat? **MERCVR.** Ad hunc modū illum quodammodo probitas euertit, atq; humanitas, & in omnes quicunq; egerent misericordia. At re uera uerecordia potius facilitasq;, nullusq; in suscipiendis amicis delectus, quippe qui neutiq; intellexerit, sese coruis lupisq; largiri. Quin magis quum à uulturibus tam multis misero iecur eroderetur, ob id amicos eos, necessariosq; iudicabat, quasi beneuolentia erga sese afficerentur, quum illos epulæ magis caperent. Ergo posteaq; ossa penitus nudas-sent, circumrosissentq;, deinde siqua medulla suberat, hanc quoq; admodum diligenter exulssissent, aufugerunt, exuccum et radicitus desec-tum destituentes, adeo ut postea ne agnoscant quidem, aut aspiciant, tantum abest ut sint qui suppeditent, impartiantq;. Has ob res fessor, & sago, ut uides, opertus pelliceo urbem præ pudore fugiens, mercede terram exercet, aduersus ingratos atra bile stomachatur, qui quidem sua benignitate ditati, admodum fastuose nunc prætereant, ac ne no-men quidē an Timō uocetur, nouerint. **I VPIT.** Atq; profecto uir neu-triq; fastidicendus, neq; negligendus, & iure optimo indignatur, qui is-tantis in malis agat. Quare sceleratos istos adulatores ipsi quoq; fue-rimus imitati, si eum uirum neglexerimus, qui tantum taurorum & ca-prarum pinguiissimas quasq; nobis in aris adoleuerit. Quarum nidor etiamdū mihi in naribus residet. Tametsi propter negocia maximāq; turbam peierantium, tum uī, non iure agentium, neq; non aliena rapi-entium, præterea ob formidinem, quem mihi pariunt sacrilegi, qui qui-dem tum multi sunt, tū obseruatu difficiles, adeo ut ne minimū quidē nos cōnuire sināt. Iampridē profecto ad Atticā regionem oculos de-torsissem, maxime posteaq; philosophia & de uerbis digladiationes, apud istos increbuerūt, ita ut pugnātibus inter se istis, uociferātibusq; ne exaudire quidem mortaliū uota liceat. Vnde mihi necessum est, aut auribus obturatis sedere, aut dirūpi ab eis, cōficiq;, qui uirtutē quandā, & incorporea quedā, merasq; nugas ingenti uociferatione cōnectunt: hæc in causa fuerūt: ut hunc quoq; neglexerim, quū haud mediocriter de nobis sit meritis. Quod reliquū est Mercuri, tu Plutum adducens, quantū potes ad istū abeas. Porro Plutus unā secū ducat & thesaurū,

& utriq;

& utriq; apud Timonem pſeuerent. Neq; uſq; adeo facile demigrent, etiam ſi q̄ maxime ruſum illos per benignitatem ex ædibus exegerit. Cæterum de palponibus illis, atq; ingratitudine qua in hūc ſunt uſi, in poſterum cōſultabo: poenasq; daturi ſunt, ſimulatq; fulmen inſtaura- uero. Nam fracti ſunt in eo reſuſa culpide duo è radijs maximi: quum nuper auidius in ſophiſtā Anaxagorā iacularer, qui ſuis familiaribus ſuadebat, nullo pacto eſſe ullos nos, qui dñj uocaremur. At illum quidē errore non feriebam, propterea quod Pericles obtenta manu eum pro- texerit. Cæterum fulmen in Caſtoris ac Pollucis templum detortum, tum illud exuſſit, tum ipſum parum abſuit, quin ad ſaxum cōminueretur. Quanq; interim uel id ſupplicij ſatis magnum in iſtos fuerit, ſi Ti- monem conſpexerint egregie locupletem factum. **MERCURI.** Quan- tum habet momēti altum uociferari, & obſtreperum audacemq; eſſe? Idq; non ijs modo qui cauſas agunt, uerūetiam qui uota faciunt con- ducibile. En mox è pauperrimo diues euaserit Timon, qui ſe in precan- do damoſum & improbum præſtiterit, Iouemq; reddiderit attentum. Quod ſi ſilentio fodiſſet incuruus: etiam nūc foderet neglectus. **PLU- TVS.** At ego Iupiter haudquaq; ad iſtum rediturus ſum. **IUPITER.** Quid ita non rediturus optime Plute, præſertim à me iuſſus? **PLU- TVS.** Quoniam per Iouem iniuria me affecit eijciēs, & in multa frag- menta diſſecans: idq; quum illi paternus eſſem amicus, ac me, penē dixerim, fuſcinis ex ædibus extruſit, nec aliter q̄ ij, qui è manibus ignē abijciunt. Num ruſus ad iſtū ibo: paraſitis, adulatoribus & ſcortis do- nandus? Ad eos me mitte ò Iupiter: q; munus intellecturi ſint, qui am- plexuri: quibus equidem in precio ſim, & maiorem in modum exopta- tus. At hi ſtupidi cum inopia commercium habeant, quam nobis an- teponunt: utq; ab ea accepta ſago pelliceo, ligonēq; ſat habeant, quum quatuor lucrantur obolos, decem talenta cōtemptim dono dare ſoliti. **IUPIT.** Nihil iſtiusmodi poſthac in te facturus eſt Timō, quippe quē ligo abūde ſatis corripuerit: niſi prorſus nullū dolorē ſentiunt illius ilia, te uidelicet potius, q̄ inopiā eſſe præoptandā. At tu mihi querulus ad- modū uideris eſſe, qui nunc Timonē incuſes, quod tibi patefactis fori- bus libere permiferit uagari, neq; indudens, neq; zelotypus in te. Porro alias diuerſa de cauſa in diuites ſtomachabere, quū diceres te ab illis re- pagulis, clauibus, ac ſignorū obiectaculis impreſſis ita fuiſſe cōcluſum, ut ne pſpicere quidē in lucem tibi liceret. Id igit apud me deplorabas, affirmās pſfocari te nimijs tenebris, eoq; pallidus nobis occurrebas, & curis cōſectus, digitis etiānum ex aſſiduo colligēdi, coaceruādīq; uſu cō- tractis, cōtortisq; qd' ſiquādo daretur opportunitas, auſugiturū quoq; ab illis te minitabare. In ſumma, rem ſupra modū acerbā iudicabas in

æreo ferreoue thalamo, Danaës exēplo, uirginē asseruari, atq; à sceleratissimis educari pædagogis, scenore & cōputo. Proinde absurde facere aiebas hos, quod te præter modū adamarent: neq; (quū liceret) frui auderēt, neq; quū ipsis esset in manu, amore suo secure uterent: sed uigiles obseruarent, ad signū ac seram oculis nunq; conniuentibus, neq; usq; dimotis, semper intuentes, abunde magnū fructū arbitantes: nō quod ipsis fruendi facultas adesset, sed quod nemini fruēdi copiam facerent, non aliter q̃ in præsepi canis, nec ipsa uescēs hordeis, nec equū famelicum id facere sinens. Quinetiā ridebas istos, qui parcerēt, asseruarentq;, & (quod esset absurdissimū) ipsi quidem sibi subtraherent, uererēturq; cōtingere, non intelligerent aut fore, ut aut sceleratissimus famulus, aut dispensator, aut liberorū pædagogus furtim subiret, ludibrio habiturus infelicem & inamabilē herum, quē postea sinat ad fuliginosam, & oris angusti lucernulā, ac siticulosum scirpulū usuris inuigilare. Quid itaq; an non iniquū, quū hæc quondā incusaueris, nunc in Timone diuersa his criminari? PLVTVS. Atqui si rem uere perpēderis, utrūq; me iure facere iudicabis. Nam & Timonis ista nimia lenitas, negligētia potius, haud beneuolētia, studiūq; quod ad me pertinet, merito uideat. At è diuerso, qui me ostijs ac tenebris indusum seruabant, id agentes, quo scilicet crassior, saginatioq;, ac uehemēter corpulētia onustus euaderē: quū interim neq; ipsi cōtingerent, neq; in lucē producerēt, ne uel aspiceret à quopiam, hos dementes & cōtumeliosos in me iudicabā, quippe qui me nihil cōmeritum tot in uinculis cogerēt situ carieq; putrescere, haud intelligētes, quo mox demigrēt, me aliū cuipiā, cui fortuna fauerit, relicturi. Nec hos igit probō, sed ne illos quidem, qui nimīū facile mihi manus admouent. Sed qui (quod est optimū) mediocritate utant, uti nec prorsus abstinēāt, neq; penitus profundant. Etenim illud per Iouē cōsidera Iupiter: Siquis ubi puellulā & formosam lege duxisset uxore, postea neq; obseruet, nec ulla omnino zelotypia prosequatur, uidelicet sinens illā noctu atq; intērdiu quocunq; libitū sit ire, & quicūq; uoluissent cū his habere rem, uel pducatur potius ultro ut adulteret, fores aperiens, prostiturusq;, & quoslibet ad illā inuitās, num hic amare uidebitur? profecto hoc tu nequaq; dicēs Iupiter, qui sæpenumero amorem senseris. Rursum si ingenuā lege domum deducat, uti liberos legitimos progeneret, cæterū nec ipse cōtingat florentē etate, decoramq; uirginē, nec aliū sinat aspicere: sed inclusam, orbam, sterilemq; in perpetua uirginitate cōtineat, idq; præ amore se facere prædicet, & hunc quidē præferat, pallore corpore exhausto, oculis refugis, num fieri potis est, ut huiusmodi non desipere uideatur? quippe qui quum liberis oportuerit operam dare, fruiq; cōiugio, puellam adeo formosam atq; amabilem sinat

linat ematrescere, per omnem uitam tanq̃ Cereri sacerdotem alens. Huiusmodi & ipse indigne fero: quum à nōnullis ignominiose cædor calcibus, laniorq̃, atq̃ exhauior à nōnullis contra perinde, ut stigma- ticus fugitiuus compedibus uindior. **IUPITER.** Quid est autem quod aduersus illos indigneris quando quidem utriq̃ pœnas egregias luunt: Alteri quidem dum Tantalī in morem, neq̃ bibere sinūtur, neq̃ edere: sed ore sicco duntaxat inhiāt auro. Alteri uero dum his ceu Phynœ cibos harpyæ ipsis ē faucibus eripiunt. Sed abi iā, Timone, multo post hac usurus cordatiore. **PLVTVS.** An ille aliquando desinet me ceu foraminoso cophino, priusq̃ omnino influxerim, data opera exhaustire: quasi conetur occupare, quo minus influam: ueritus, ne si copiosius infundar, ipsum undis obruā? Quo fit, ut in Danaidum dolūm aquam mihi uidear illaturus, frustra q̃ infusus, uase non continente liquorē: imo prius propemodum effuso quod influit, q̃ influxerit. Adeo latus dolī hiatus ad effusionem ac liber exitus. **IUPITER.** Proinde nī hiatum istum obturauerit, perpetuamq̃ perstillationem sistere studuerit te propediē effuso, facile rursus sagum, & ligonem in dolī fece reperiet: sed interim abite, atq̃ illum diuitem reddite. At tu Mercuri fac meminervis: ut rediens Cyclopas ex Aetna, tecum adducas: quo fulmē cus- spide restituta resarciant. Nam eo nobis acuminato opus fuerit. **MERCVRIVS.** Eamus Plute. Quid hoc? Num claudicas? Equidem ignorabam ò præclare: te non cæcum modo, uerū etiam claudum esse. **PLVTVS.** Atqui non hoc mihi perpetuum Mercuri: uerum si quando proficiscor à Ioue missus ad quempiā, tum nescio quo pacto tardus sum, & utroq̃ claudus pede, ita ut egræ ad metā pertingere queam: senē nō nunq̃ interim factō, qui me operiebat. Porro quum discedēdum est, alatum uidebis multo auibus celeriores. Vnde fit: ut uix iam amoto repagulo, ego iam præconis uoce uictor pronunciet, saltu stadium trāsmensus, ne uidētibus quidem aliquoties spectatoribus. **MERCVRIVS.** At ista quidem haud uera narras: imo ego tibi permultos commemorare queam, quibus heri ne obolus quidem erat, quo restim emerenti qui hodie repente diuites facti, splendide uiuant: albis quadrigis uehantur, quibus antene asellus quidem suppeditarit. Ii tamen purpurati, aurumq̃ manibus gestantes obambulant. Qui ne ipsi quidem opinor, credere possunt, quin per somnium diuites sint. **PLVTVS.** isthac alia res est Mercuri: neque enim tum meis ipsius ingredior pedibus: nec à Ioue, sed a Dite ad istos transmittor: qui & ipse nimirum opum largitor est, ac magna donans: id quod ipso etiam nomine declarat. Itaq̃ quoties est mihi ab aliō ad alium demigrandum in tabellas inijciunt me: ac diligenter obsignantes sarcinæ in mo-
gem

rem sublatum transportant. Interea defunctus ille alicubi in ædium tenebricosa parte iacet, uetere linteo in genua iniecto tectus, de quo felles digladiantur. Porro qui me sperauerant obtinere, in foro operiuntur hiantes: non aliter, quàm hyrundinem aduolantem stridentes pulli. Deinde ubi signum detractum est, & lineus ille funiculus incisus, aperta quoque tabella, iamque nouus dominus pronunciatum est, siue cognatus quispiam, siue adulator, siue seruulus obscœnus, qui puerili obsequio fauorē emeruerit: etiam tum mento subraſo, pro uarijs & opiparis uoluptatibus, quas illi iam exoletus suppeditaauerat, ingēs scilicet præmium ferens generosus quisquis ille tandem fuerit, nonnunc me ipsis cum tabellis arreptum, fugiens adportat cōmutato nomine: ut qui modo Pyrrhius, aut Dromo, aut Tibius: iam Megades, aut Megabizus, aut Protarchus appelletur. Cæterum illos nequicquid hiantes, secus mutuū intuentes relinquit: ac uerum luctum agentes, quod eiusmodi Thynnus ex intimo ſagenæ ſinu ſit elapſus, qui non parum magnam eſcam deuorarit. At hic repente totus in me irruens: homo uitæ mundioris atque elegantioris rudis, pingui, illotæque cute, qui compedes etiā dum horreſcit: & ſiquis præteriens lorco increpet, arrectis ſtet auribus: quicquid piſtrinum, perinde uti templum adoret: non eſt deinceps tolerandus iſs, quibuſcum uiuit: uerum & ingenuos afficit contumelia, & cōſeruos flagris cædit: experiens, num ſibi quoque ſimilia liceant, donec aut ſcortulo cuiſpiam irretitus, aut equorum alendorū ſtudio captus, aut adulatoribus ſeſe permittens, deierantibus Nireo formoſiorem eſſe: Cecrope, Codrœue generoſiorem, callidiorem Vlyſſe, unum autem uel ſedecim pariter Crœſis opulētiorem, momento temporis ſemel profundat infelix, quæ minutatim multis ex periurijs, rapinis, flagitijs, fuerant collecta. MERCV.

Iſta ſermē ſic habent uti narras: uerum ubi tuis ipſius ingrederis pedibus: qui tandem, cæcus quum ſis, uiam inuenire ſoles? Aut qui dignoſcis ad quosnam Iupiter te miſerit, dignos illi uiſos qui diuitijs abundant? PLVTVS. Enimuero, credis me reperire iſtos ad quos mittor? MERCVRIVS. Per Iouem haudquaquam. Neque enim alioqui Ariſtide præterito, ad Hipponicum & Calliam acceſſiſſes, tum ad alios per multos Athenienſes, homines ne obolo quidem æſtimandos. Cæterū quid facis quandoquidē eſ emiſſus? PLVTVS. Surſum ac deorſum circūcuſſans oberro, donec imprudēs in quēpiam incurrero: hic autem quiſque ille ſit, qui forte primus me nactus ſit, abducit ac poſſidet, te Meturi ꝑ lucro præter ſpē obiecto, uenerans atque adorans. MERCV. Num ergo fallit Iupiter: qui quidē credat ex ipſius animi ſentētia, ditari abſte hos, quos ille dignos exiſtimarit qui diteſcerēt? PLVTVS. Et iure quidem optimo fallit: o bone: quippe qui quū me cæcum eſſe nō ignoret emittat

emittat uestigatum rem usq; adeo repertu difficilem, & iam olim è uita sublatam, quam ne Lynceus quidem facile inueniret, quæ nimirum adeo obscura sit, ac minuta. Itaq; quum rari sint boni, improbi porro in ciuitatibus omnia obtineant, oberrans facile in huiusmodi mortales incurro, ac retibus illorum illigor. **MERCVR.** At qui sit, ut quoties eos deseris, celeriter aufugias quum uia sis ignarus? **PLVTVS.** Tum demum acutum cerno, pedibusq; ualeo, ubi ad fugam tempus inuitat. **MERCVR.** Iam illud quoq; mihi responde, qui sit, ut quum sis oculis captus (dicendum enim est) præterea pallidus, postremo claudus, tam multos habeas amantes, adeo ut omnes in te defigant oculos? & si potiantur, felices uideantur, sin frustrentur, non sustineant uiuere? Ex his equidem non paucos noui, qui sic perditæ te amarint, ut sese aëreo è scopulo piscosi in æquoris alta, præcipientes abiecerint, rati fastidiri sese abste, propterea quod illos nullo pacto respexisses. Quantùm sat scio, tu quoq; fateberis, si quo modo tibi ipsi notus es, furere istos, qui eiusmodi amore sunt dementati. **PLVTVS.** At enim credis me, qualis sum, talem istis uideri, nempe claudum, aut cæcum, aut si quid aliud adest mihi uitij. **MERCVR.** Quid nî, ò Plute? nisi forte & ipsi omnes cæci sunt. **PLVTVS.** Haud cæci quidem, ò optime, uerum inscitia, errorq; quæ nunc occupant omnia, illis offundunt tenebras, ad hæc ipse quoq; ne per omnia deformis sim, persona uehementer amabili tectus inaurato, gemmisq; picturato, ac uersicoloribus amictus eis occurro: at illi rati sese natiui uultus uenustatē aspicere, amore capiuntur, dispereuntq; nisi potiantur. Quod si quis me toto corpore renudatum illis ostenderit, dubio procul futurum sit ut se ipsi damnent, qui tantopere cæcuerint, ad amantes res neuitq; amandas ac foedas. **MERCVR.** Quid ergo posteaq; eò peruentum est ut iam diuites euaserint, iamq; personæ sibi circumposuerint, rursus falluntur? Adeo ut si quis illis detrahære conetur, penè caput potius, q̃ personam absciant? Neq; enim uerisimile est etiam tum illos ignorare, auro bracteatum esse formam, quàm intus cuncta inspexerint. **PLVTVS.** Ad id non parum multæ res, ò Mercuri, mihi sunt adiumento. **MERCVR.** Quænam? **PLVTVS.** Simulatq; qui me primum nactus est, apertis foribus exæperit, clanculum unà mecū introit elatio, uerordia, iactantia, mollities, uiolētia, dolus, atq; alia item innumerabilia, à quibus omnibus posteaq; est animus occupatus, iam admiratur quæ neuitq; sunt admiranda, & appetit ea quæ sunt fugienda, meq; cunctorum illorum quæ introierāt, malorum patrem stupet, illorum satellitio uallatum, quiduis potius passurus, q̃ uti me cōpellatur reijcere. **MERCVR.** Ut leuis ac lubricus es Plute, retentu difficilis, ac fugax, neq; ullam præbens ansam certam quo præsus

*Alludit ad
carmen Theophrasti
gnidii.*

quo pressus tenere: sed nescio quomodo anguillarum ac serpentum in morem inter digitos elaberis. At è diuerso paupertas, uiscosa, pressu facilis, totòq; corpore mille uncus gerit hamos, ut qui tetigerint, illico hæreant, nec facile queant auelli. Verum interea dum nugamur, rem haud paruam omisimus. PLVTVS. Quam? MERCVRIVS. Nempe quia thesaurum non adduxerimus, quo uel in primis erat opus. PLVTVS. Istac quidem ex parte bono sis animo. Nam nõ nisi in terra relicto illo ad uos ascendere soleo: iussòq; intus manere foribus occlusis: neq; cuiq; aperire, nisi me uociferantem audierit. MERCVR. Iam igit Atticam adeamus. Tu me consequitor chlamydi adhærens, donec extremam uiam attigerimus. PLVTVS. Recte facis Mercuri, quum me per uiam ducis. Etenim si me deseres: forsan oberrans in Hiperbolum aut Cleonem inciderem. Sed quis hic stridor ceu ferri saxo impacti? MERCVRIVS. Timon hic est, qui proxime montanũ & petricosum fodit solum: Papæ: adest & Paupertas, & Labor ille, tum Robur, Sapientia, Fortitudo, atq; id genus aliorũ turba: quorum omnium agmẽ Fames iungit longe præstantius, q̃ tui sint satellites. PLVTVS. Quin igitur q̃pocissime discedimus Mercuri? Neq; enim ullum operæ precium fecerimus cum homine eiusmodi uallato exercitu. MERCVR. Secus uisum est Ioui: quare ne metu deterreamur. PAVPERTAS. Quo hunc nunc Argicida manu abducis? MERCVRIVS. Ad hunc Timonem, ad quem à Ioue sumus ire iussi. PAVPERT. Ita ne rursus Plutus ad Timonem? posteaq; ego hunc antea delictis male corruptum suscepi: cõmendansq; Sapientiæ & Labori, strenuũ, multiq; precij uirum reddidi: Adeo ne despicienda, iniuriæq; idonea uobis Paupertas iudicor: ut hunc, quæ mihi unica erat possessio, eripiat: iam exactissima cura ad uirtutem excultum: ut Plutus hic ubi denuo suscepit, per contumeliam & arrogantiam illi manu iniecta, talem reddiderit, qualis erat dudum, mollem & ignauum, ac ueracem: rursus mihi restituat, ubi iam nihili factus erit, & reijctus? MERCVRIVS. Sic ò Paupertas, Ioui placitũ est. PAVPERTAS. Equidem ab eo. At uos Labor & Sapientia, reliquiq; cõsequimini me. Porro hic breui cognosce, qualis in se fuerim, quam nunc relinquet: nempe adiutrix bona, & rerum optimarum doctrix. Qui cum donec habuit commercium, sano corpore, ualentiq; animo perleuerauit: uirilem exigens uitam, & ad se se respiciens: superuacua autẽ & uulgaria ista aliena, ita ut sunt, existimans. MERCVRIVS. Discedũt illi: nos ad eum adeamus. TIMON. Quinam estis, ò scelesti? aut qua gratia huc aduenistis homini operario, mercenariòq; negociũ exhibitori? uerũ haudquaq; læti abibitis. scelesti ut estis oēs: nam ego uos illico glebis & saxis petitos cõminuã. MERCVR. Nequaq; ò Timõ, ne ferito

ne ferito, neq; enim series mortales uerum ego sum Mercurius, hic Plutus. Misit nos Iupiter, uotis tuis exauditis. Quare, quod bene uertat, opes accipe, desistens à laboribus. TIMON. Atqui uos iam ploraueritis, etiam si dii sitis ut dicitis. Siquidem odi pariter omnes, tum deos, tum homines. Sed hunc cæcum quisquis is fuerit, mihi certum est ligone in pacto cōminuere. PLVTVS. Abeamus per Iouem Mercuri: quandoquidem hic homo mihi uidetur non mediocriter insanire, ne malo quo piam accepto discedā. MERCVR. Ne quid ferociter Timon: quin exue potius penitus istam ferocitatem, asperitatemq; ac manibus obujs excipe bonam fortunam: rursus diues esto: rursus Atheniensium princeps, & ingratos illos despice, quum solus florebis. TIMON. Nihil mihi uobis est opus, ne obturbate. Sat opum mihi ligo: præterea fortunatissimus sum, si nemo propius ad me accesserit. MERCVR. Adeo ne quæso inhumaniter?

Hæc ego sæua Ioui refero atq; immania dicta:

Atqui par erat forsitan homines tibi haberi inuisos, ut qui tam multa indigna in te cōmisissent: deos odio te prosequi nequaquæ erat consentaneum, quum illi tantopere tui curam agant. TIMON. At tibi Mercuri, Iouiq; quod me respicitis, plurimam equidem habeo gratiam: cæterum hunc Plutum nequaquam recepero. MERCVRIVS. Quid ita? TIMON. Quoniam pridem innumerabilium malorum hic mihi fuit autor, quum me assentatoribus proderet, insidiatores in me inuitaret, cōflaret odiū, illecebris corrumperet, inuidiæ obnoxium redderet: deniq; quum repente me adeo perfide ac proditorie destituerit. Cōtra, paupertas optima, me laboribus uiro dignissimis exercens, mecumq; uere & libere conuiuens, & quibus opus erat suppeditauit laboranti, & uulgaria ista docuit contemnere, effecitq; ut mihi uitæ spes omnis ex me ipso penderet, demonstrans quamnam essent opes uere meæ: nempe quas neq; adulator assentans, neque sycophanta minitans, neq; plebes irritata, neq; concionator suffragiorum autor, neque tyrannus intentis insidijs queat eripere. Itaq; iam ualidus effectus ob laborem, dum hunc agellum gnauiter exerceo, neque quicq; eorum quæ sunt in ciuitate malorum aspicio, abunde magnum & sufficientem uictum mihi ligo suppeditat. Quare tu Mercuri, quam uenisti uiam remetiens, recurre, unā tecum Plutum adducens ad Iouē. Illud mihi sat fuerit, si effecerit ut omnes mortales per omnem ætatem eiulent. MERCVR. Nequaquæ ô bone, neq; enim oēs ad eiulandum sunt accōmodi. Quin tu iracunda, pueriliāque ista missa face, ac Plutum excipe, non sunt reijcienda munera, quæ à Ioue proficiuntur. PLVTVS. Vin Timon ut contra te partes defendam meas, an grauius feres si quid dixerō? TIMON. Dico, ne multis tamen, neque

1 cum

cum proceribus, quemadmodum perditissimi isti solent Oratores. Nam huius Mercurij gratia te feram paucis dicentem. PLVTVS. Atqui multis mihi potius erat dicendum, tot nominibus abs te accusato. Attamen uide: num qua in re te quemadmodum ais laeserim: qui quidem dulcissimarum quarumque rerum tibi extiterim autor, opifexque, autoritatis, praesidentiae, coronarum, aliarum item uoluptatum: mea opera conspicuus eras, celebris & obseruandus. Ceterum si quid molesti ab adulatoribus accidit: non mihi potes imputare, quin ipse magis abs te sum affectus contumelia, propterea quod me tam ignominiose uiris illis execratis suppeditans: qui te mirabantur, ac praestigijs dementabant, mihique modis omnibus insidias struebant. Porro quod extremo loco dixisti, te a me proditum, desertumque fuisse: istud criminis in te possum retorquere, quum ipse sim modis omnibus a te reiectus, praecipusque exactus ex aedibus. Vnde pro molli chlamyde, sagum istud charissima tibi paupertas circumposuit. Itaque testis est mihi hic Mercurius, quantopere Iouem orauerim ne ad te uenirem, qui tam hostiliter esses in me debacchatus. MERCVR. At nunc uides Plute, in cuiusmodi hominem sit commutatus. Proinde audacter cum illo consuetudinem age. Tu uero fode ita ut facis. Tu interim thesaurum sub lignonem adducito. Audiet enim si tu accersieris. TIMON. Parendum est Mercuri, rursusque discendum. Quid enim facias quum dii compellant: tamen uide, in quas turbas me miserum conijcies: qui quidem quum ad hunc usque diem felicissime uixerim, tantum auri repente sum accepturus, nihil commeritus mali, tantumque curarum suscepturus. MERCVR. Sustine Timon mea gratia: tametsi graue est istud huc, atque intollerandum: quo uidelicet palpones illi praee inuidia rupan- tur. Ego porro superata Aetna in coelum reuolauero. PLVTVS. Absit ille quidem sicut apparet. Nam ex alarum remigio facio coniecturam. Tu uero hic operire, siquidem digressus Thesaurum ad te transmittam, sed feri fortius, tibi loquor auri Thesaure, Timoni huic audiens esto, offerque temet eruendum. Fodi Timon altius impingens. Ceterum ego a uobis digredior. TIMON. Age iam o Ligo, nunc mihi tuas uires explica, neque defatigare, dum ex abdito Thesaurum in apertum euocaris. Hem prodigiorum autor Iupiter, amici Corybantes, ac lucifer Mercuri, undenam auri tantum? Num somnium hoc est? Metuo ne carbonem reperturus sim expectatus. Atqui aurum profecto est insigne, subuum, graue, & aspectu multo iucundissimum.

Pulcherrima Aurum faustitas mortalibus.

Quippe quod ignis in morem ardes, noctesque & dies renides. Ades o mihi charissimum desideratissimumque, nunc demum credo uel Iouem ipsum olim aurum esse factum. Etenim quae tandem uirgo, non exporrecto sinu usque adeo

usq; adeo formosum amatorē excipiat, per tegulas illapsū? o Myda
Croeseq; ac munera, Delphico in templo dicata: ut nihil eratis si cū Ti-
mone, cumq; Timonis opibus conferamini: cui ne Persarum quidē rex
par est. O Ligo, sagum charissimum uos huic Pani suspendi commo-
dum est. At ego quammaxime semotum mercatus agrum, turriculāq;
seruandi auri gratia constructa, uni mihi affatim uixero: sepulchrum
item inibi mihi defuncto parare est sentētia. Hæc igitur decreta sunt,
placitāq; in reliquum uitæ: seiunctio, ignorantia, fastidium erga mor-
tales omnes. Porro amicus, hōspes, sōdalis, aut ara misericordiæ, meræ
nugæ. Tum cōmiserari lachrymantem, suppeditare egentibus, iniqui-
tas, ac morum subuersio: at uita solitaria, qualis est lupis: unus si-
bi amicus Timon: cæteri omnes hostes, & insidiarum machinatores.
Cum horum quopiam congregi, piaculum: adeo ut si quem aspexero
duntaxat, inauspicatus sit ille dies. In summa: non alio nobis habeantur
tur loco, quàm signa saxea, æreæue: neq; fœcialem ab illis missum recipi-
amus, neq; fœdera feriamus. Solitudo terminus esto. Cæterum tribu-
les, cognati, populares: postremo patria ipsa, frigida quædam & steri-
lia nomina, stultorumq; mortalium gloriæ: solus Timon diues esto: de-
spiciat omnes: solus ipse secum oblectetur, libet ab afflictationibus, &
onerosis laudibus dijs sacra faciat: epuletur solus, sibi ipsi uicinus, sibi
particeps, excutiens sese ab alijs. Ac semel decretum esto: ut unus seipsū
comiter accipiat, si moriendum sit, aut necesse habeat sibi ipsi coronam
admouere. Nullūq; nomen sit dulcius, quàm Misanthropi, id est, ho-
minum osoris. Morum autē notæ, difficultas, asperitas, feritas, iracūdia,
inhumanitas: quod si quem conspexero incendio conflagram, obte-
stantēq; quo restinguam, pice oleōq; restinguere: rursum si quē flu-
mē undis abstulerit, isq; manus porrigens, imploret ut retineatur: hūc
quoq; demerso capite propellere, ne possit emicare, hunc ad modū par-
pari relaturus est. hanc legem Timon tulit Echecratides Colyttensis: &
condonis subscripsit suffragijs idem ille Timon. Age hæc decreta sunt:
to: hæc fortiter tueamur. Cæterum magno emerim ut id omnibus in-
notescat, quod opibus abundo: nām illa res illos præfocauerit. sed quid
illud? Hæc quæ trepidatio: undiq; concurrunt, puluerulenti atq; anhe-
li, haud scio unde aurum odorati. Vtrū igitur hoc consensu colle saxis
eos abigo, è sublimi deiaculās: an hac tantum in re legem uiolabimus,
ut semel cum illis congregiamur: ut magis angātur, fastiditi, repulsiq;
Ita satius esse duco. Itaq; restemus quo illos iam excipiamus. Age pro-
spiciam: primus eorū iste quis est? Nempe Gnathonides adulator, qui
mihi nuper cœnam petenti, funē porrexerat, quū apud me sæpenumero
solida dolia uomuerit. Sed bene est quod ad me uenit: nā primus om-

nium uapulabit. GNATO. An non dixi Timonem uirum bonū nō neglecturos esse deos? Salue Timon formosissime, iucundissime, cōuiuator bellissime. TIMON. Scilicet & tu Gnatonides, uulturum omnium edacissime atque hominum perditissime. GNATO. Semper tibi grata dicacitas. Sed ubi compotamus? Nam nouam tibi adfero cantilenam, ex his quos nup̄ didici dithyrambis. TIMON. Atqui elegos canes, admodum miserabiles, ab hoc doctus ligone. GNATO. Quid istuc? Feris ó Timon? Attestor ó Hercules: hei hei in ius te uoco apud Areo, pagitas, qui uulnus dederis. TIMON. Atqui si cunctere paulisper, mox cedis me reū ages. GNATO. Nequaquā, quia tu planē uulneri medere, paululo auri inuncto. Mirū enim in modū præsenteum id est remediū. TIMON. Etiam manes? GNATO. Abeo. At tibi male sit, qui quidem ex uiro cōmodo tam sauius factus sis. TIMON. Quis hic est qui accedit recaluafter ille? Philiaides, assentatorum omniū execratissimus. Hic quum à me solidum acceperit fundum, tum filiae in dotem talenta duo, laudationis prēmīū, quum me canentem reliquis silentibus, omnibus solus maiorem in modum extulisset, deierans me uel oloribus magis esse canorum, ubi me pridem ægrotum conspexisset: nam adieram oraturus ut mei curam ageret: plagas etiam egregius ille uir impexit. PHILIADES. O impudentiam, nunc demum Timonem agnoscitis: nūc Gnatonides amicus & conuiua: enim uero habet ille digna se, quandoquidem immemor est atq; ingratus. At nos qui iam olim conuictiores sumus æquales ac populares: tamen modeste agimus, ne in silire uideamur. Salue here, fac ut istos adulatores sacrilegos obserues, qui nusquam adsunt nisi in mensa: praterea à coruis nihil differūt. Neq; post hac huius ætatis mortalium ulli fidendum est. Omnes ingrati, & scelerati. At ego quum tibi talentum adducerem, quo posses ad ea quæ ueles uti, in uia accepi, te summas quasdam opes esse nactum. Proinde accessi his de rebus admoniturus te, quanquā tibi forsitan me monitore nihil erat opus, uiro nimirum adeo prudenti, ut uel Nestori ipsi, si necesse est, consiliū dare queas. TIMON. Ita fiet Philiaides, sed age, accede quote ligone comiter accipiam. PHILIADES. Viri caput mihi cōminutum est ab hoc ingrato, propterea quod eum ea quæ in rem illius erant, admonui. TIMON. Ecce tertius huc orator Demeas se recepit, tabulas dextra gestans, aitq; se mihi cognatū esse. Hic una die de meo sedecim talēta ciuitati pendit: nam damnatus erat, ac uinctus. At quum soluēdo non esset, ego misertus illum redemi. Porro quum illi sorte obuēnisset, ut Erechteidi tribui distribueret ærarium, atq; ego adiens, id quod ad me redibat poscerem, negabat se ciuem nosse me. DEMEAS. Salue Timon: præcipuū generis tui præsiidiū, fulcimentū Atheniensīū, defensaculum.

culum Græciæ. Profecto iamdudum te populus frequens, & utraq; curia opperit. Sed prius decretū audi, quod de te cōscripsi. Quādoquidē Timon Echecratidæ filius, Colyttensis uir, non modo probus & integer, uerum etiam sapiens, quantum alius in Græcia nemo, nunq̃ per omnem uitam destitit optime de Rep. mereri. Tum autem in olympicis uicit pugil, & lucta cursuq; die eodē, ad hæc solenni quadriga, equestricq; certamine. TIMON. At ego ne spectator quidem unq̃ in olympicis sedi. DEMEAS. Quid tum? spectabis posthac, sed ista cōmunia addi satius est. Tū anno superiore aduersus Acharnenses pro Rep. fortissime se gessit, & Peloponensium duas acies conscidit. TIMON. Qua ratione? Quippe qui nec unq̃ arma gesserim, neq; unq̃ militiæ dederim nomen. DEMEAS. Modeste tu quidem de teipso loqueris, nos tamen ingrati futuri sumus, nisi meminerimus. Præterea scribendis plebiscitis, & in consultationibus, & in administrandis bellis non mediocrem utilitatem attulit Reipu. His de causis omnibus uisum est, curiæ, plebi, magistratibus tributim, plebeijs singulatim, cōmuniter uniuersis, aureum statuere Timonem iuxta Palladem in arce: fulmen dextra tenentem: radijs tempora ambientibus, utq; septem aureis coronis coronetur, hæcq; coronæ hodie in Dionysijs per Tragædos novos promulgentur. Si quidem hodie, illi Dionysia sunt agenda. Dixit hoc suffragium Demeas orator, ppter ea quod cognatus illius propinquus, ac discipulus eius sit. Nam & orator optimus Timon: præterea quicquid uoluerit. Hoc igitur tibi suffragiū, sed utinam & filiū meū ad te pariter adduxissem, quem tuo nomine Timonem appellauī. TIMON. Qui potes Demea, quum ne uxorem quidem duxeris unq̃, quantum nobis scire licuit? DEMEAS. At ducam, nouo ineunte anno, si deus permiserit, liberisq; operam dabo. Tum quod erit natum (erit autem masculus) Timonem nūcupabo. TIMON. An uxorem tu sis ducturus, equidē haud scio, tāta à me plaga accepta. DEMEAS. Hei mihi. Quid hoc est rei? Tyrannidē Timon oceptas? pulsasq; eos qui sunt ingenui, ipse nec ingenuus planē, nec ciuis: uerum propediem pœnas daturus, quum alijs nominibus, tum quod arcem incenderis? TIMON. Atqui nō conflagrauit arx scelestæ. Proinde palām est, te calumniatorem agere. DEMEAS. Verū effosso ærario diues effectus es. TIMON. Atqui non effossum isthuc. unde ne hæc quidem probabiliter abs te dicuntur. DEMEAS. Verū effodietur posthac, sed tu interim omnia quæ in eo condita, possides. TIMON. Alteram itaq; plagam accipe. DEMEAS. Hei scapulis meis. TIMON. Ne uociferare, alioqui & tertiam tibi illidam. Etenim res planē ridicula mihi acciderit, si quū inermis, duas Lacedæmoniorū acies fuderim, unū scelestū hominē non protriuerō. Tū frustra uicerim in olym-

pñs, & pugil & palæstrites. Sed quid hoc? An non philosophus Thrasycles hic est? profecto ipse est, pmissa barba, subductisq; supercilijs, & magnū quiddā secū murmurans accedit, Titanicū obtuens, cæsariē per scapulas fluentē uentilās, alter quiddā Boreas, aut Triton, quales eos Zeus depinxit. Hic habitu frugalis, incessu moderatus, amictu modestus, mane mirū q̄ multa de uirtute differit, damnans eos, qui uoluptate capiuntur, frugalitatē laudans, at ubi lotus ad cœnam uenit, puerq; ingentē illitalicem porrexit, meraciore autem maxime gaudet: perinde ut Lethes aquā ebibens, à dilucularijs illis disputatiōibus diuersissima quæ sint exhibet, dū milui instar præripit opsonia, & proximū cubito opposito arcens, mento interim cōdimentis oppleto, dū canum ritu ingurgitat, prono incumbēs corpore: perinde atq; in patinis uirtutē inuenturū sese speret, dumq; usq; adeo diligēter catinos extergit indice digito, ut ne paululū quidē reliquiarū sinat adhærere, nuncq; nō querulus, tanq; deteriorē partem acceperit, uel si totam placentā, aut suam solus omniū accipiat, qui quidē edacitatis & insatiabilitatis est fructus, remulentus, uinóq; bacchatus, non ad cantū modo, saltationemq; uerū ad conuiciū usq;, & iracundiam. Ad hæc multus inter pocula sermo (tum enim uel maxime) de temperantia, sobrietateq;, atq; ista quidē loquit, quum iam à mero male affectus ridicle balbutit. Accedit his deinde uomitus. Postremo sublatū eum de cōuiuio efferunt aliqui, ambabus manibus tibiq; inhaerentem. Quanq; alioqui ne sobrius quidem ulli primariorū cesserit, uel mendaciō, uel confidentia, uel auaricia. Quin & inter assentatores primas tenet, peierat p̄mptissimè, anteit impostura comitatur impudentia. In summa prorsus admirandum quoddā spectaculum est, omni ex parte exactum, uariēq; absolutum: proinde non eiulabit clarius uidelicet quum sit modestus. Quid hoc papæ tandem nobis Thrasycles? THRASYCLES. Non hoc animo ad te uenio Timon, quo pleriq; isti, qui nimirum opes admirati tuas, argenti, auri, opiparorum conuiuiorum adducti spe concurrunt, multaq; assentatione deliniunt te, hominē uidelicet simplicem, facilēq; impartietem id quod adest. Siquidē haud ignoras offam mihi in cœnā sat esse, tum opsoniū suauissimū cepe aut nasturciū, aut siquādo lubeat lautius epulari, pusillū salis. Porro potū fons Athenis nouem saliens uenis suppeditat. Tū palliū hoc quauis purpura potius. Nā aurū nihilo magis apud me in precio est q̄ calculi qui sunt in littoribus. Sed tua ipsius gratia huc me cōtuli, ut ne te subuerterit pessima ista, atq; insidiosissima res opulētia: q̄ppe quæ multis sæpenūero immedicabiliū malorū extiterit causa. Etenim si me audies, potissimū opes uniuersas in mare præcipitabis, utpote quibus nihil sit opus bono uiro, quiq; philosophiæ possit opes p̄spicere.

cere. Ne tamen in altū ō bone, sed fermē ad pubē usq; ingressus, paulo ultra solum fluctibus opertum, me quidē uno spectante. Quod si hoc non uis, tute igitur eas potiore uia ex ædibus ejcito, ac ne obolum qui dem tibi facias reliquū, uidelicet largiens ijs, quicūq; opus habent, huic quinq; drachmas, illi minam, alijs talentum. Porro si qui erit philoso phus, hunc æquum est duplam aut triplam ferre portionem: quanquā hoc quidem mihi non mea ipsius gratia postulo, sed quo amicis, si qui egebunt, donem: sat est si modo peram hanc largitione tua expleueris, ne duos quidem modios Aeginiticos capientem. Nam paucis contem tum, modestumq; conuenit esse eum qui philosophatur, neq; quicq; ultra peram cogitare. TIMON. Equidem ista quæ dicis probo Thrasy des: ergo si uidetur, priusquā peram expleam, age tibi caput opple bo tuberibus, posteaquā ligone sum mensus. THRASYCLES. O libertas, ō leges, pulsamur ab impurissimo libera in ciuitate? TIMON. Quid stomacharis ō bone Thrasydes: nū te defraudauit? Atqui adijc iam ultra mensuram Choenices quatuor: sed quid hoc negocij? Com plures simul adueniunt, Blepsias ille, & Laches, & Gniphon, breuiter agmen eorum qui uapulabunt. Itaq; quin ego in rupem hanc conscen do, ac ligonem quidem iam dudum fatigatum, paulisper interquiescere sino? At ipse plurimis congestis saxis, procul eos lapidum grandine pe to. BLEPSIAS. Ne iace Timon, abimus enim. TIMON. At uos qui dem nec citra sanguinem, nec absq; uulneribus.

LVCIANI TIMONIS SIVE MISANTHROPI, DES.
ERASMO ROTEROD. INTERPRETE, FINIS.

ERASMVVS ROTERO

DAMVS RICHARDO VVITFORDO BRITANNO,
docto & cum primis iucundo amico, S. P. D.



Vn annis iam aliquot totus Græcanicis in literis fue rim Richarde charissime, nuper quo cum literis Latinis redirem in gratiā, Latine dedamare coepi, idq; impul fore Thoma Moro, cuius (uti scis) tanta est facundia, ut nihil nō possit persuadere uel hosti: tanta autē hominē charitate cōplector, ut etiam si saltare me, restimq; ductare iubeat, sim nō grauatim obtemperaturus. Tractat ille idem argumentū, & ita tra ctat, ut nullus sit omnino locus, quem nō excutiat eruatq;. Neq; enim arbitror (nisi me uehemens in illum fallit amor) unquam naturam fin xisse ingeniū hoc uno præsentius, promptius, oculatius, argutius, breui terq; dotibus omnigenis absolutius. Accedit lingua ingenio par, tum

morum mira festiuitas, salis plurimū, sed candidi duntaxat, ut nihil in eo desideres quod ad absolutum pertineat patronum. Quare nō hoc animo laborem hunc suscepi, ut tantum artificem uel æquarem, uel uincerem, sed uti cum amico omniū dulcissimo, qui cum libenter soleo seria ludicrāq; miscere, in hac ingeniorū palæstra quasi colluctarer: idq; feci eo libentius, quod magnopere cupiam hoc exercitiū genus, quo nullum aliud æque frugiferum, in ludis nostris aliquādo instaurari. Neq; enim aliud esse in causa puto, quod hac nostra tempestate quum tam multi sint, qui scriptores eloquentissimos euoluant, tam pauci tamen existant, qui nō infantissimi uideantur, si quando res oratorem poposcerit. Quod si tum Ciceronis Fabijq; autoritatem, tum ueterum exemplum sequuti, *ἢ τοιαύταις μελέταις* diligenter à pueris exerceremur, nō esset (opinor) tanta dicendi inopia, tam miseranda infantia, tam pudenda balbuties etiam in his qui literas oratorias publice profitentur. Nostram declamationem ita leges, ut eam me pauculis diebus lusisse cogites, non scripsisse. Hortor autem ut & Moricam conferas, itaq; iudices, num quid in stilo sit discriminis inter hos, quos tu ingenio, moribus, affectibus, studijs usq; adeo similes esse dicere solebas, ut negares ullos gemellos magis inter se similes reperiri posse. Vtrunq; certe ex æquo amas, utriq; uicissim ex æquo charus. Vale meum delictum Richarde festiuissime. Ruri, ad Calendas Maias, M. D. VI.

LVCIANI TYRANNI- CIDA, DES. ERASMO ROTEROD. INTERPRETE.

ARGVMENTVM DECLAMATIONIS.

Quidam in arcem ascendit, uti tyrannū occideret, atq; ipsum quidē non repperit, uerum filium eius interemit, gladiumq; in uulnere reliquit. Adueniens tyrānus, ubi filium extinctum conspexit, eodem ense necem sibi consciscit. Is qui ascenderat, tyrannicū filium peremerat, præmium tanquam tyrannicida petit.

DECLAMATIO.



Vum duos eodem die tyrānos occiderim iudices, alterū quidem ætate iam affecta, alterū æuo florentē, & ad scelerū successionē capessendā paratum, unicū tamē pro ambobus præmiū petitem uenio, qui quidē unus omniū quotquot unq; tyrānicidæ fuerūt, unico uulnere duos maleficos fuerim amolit⁹, necicq; dederim, filium uidelicet ense, patrem indulgenti charitate qua filium adamabat. Itaque tyrannus pro his quæ commisit, abunde magnas poenas

pœnas nobis dependit, quippe qui & uiuus aspexerit, filiū prius morte sublatum: & quod est omniū maxime nouū, compulsus sit deniq; ipse sui tyrannicida fieri: At filius illius mea quidem manu peremptus est, cæterū occisus, alterā ad cædē operā mihi suā cōmodauit, dum qui uiuo patri scelerum socius fuerat, eiusdem post mortē (quatenus licuit) extitit parricida. Ego itaq; sum is qui tyrannidem sustuli, pariterq; mecum gladius, quo cuncta confecta sunt, meus: tametsi cædis ordinem cōmutarim, ac morem modumq; nouarim cōficiendi sceleratos. Nempe hunc qui ualentior erat, ac sese defendere poterat, ipse perimens: porro senem soli gladio reseruans. His igitur de causis & ampliū quiddā à uobis me consequuturū arbitrabar, præmiāq; laturum, quæ numero æquarent eos qui essent interempti: utpote qui non præsentibus modo malis uos leuarim, uerū etiam futurorū formidine, quicq; stabilem pepererim libertatem, nullo relicto qui scelerum capeſſat successionē. Verum interim tantis rebus strenue peractis, in discrimen adducor, ne præmio fraudatus à uobis discedam, ac ne solus nō feram mercedem, quā leges à me seruatae præstituunt. At qui contradicit, is mihi uidetur non Reip. studio (quē admodū ait) hoc facere, sed quod extinctos esse illos grauitè ferat, atq; eum qui illis mortis autor extitit, ulcisci conetur. Vos igitur iudices mihi paulisper attendite, dum tyrannidis mala tæcti ipsi optime nostis, cōmemoro. Siquidem hoc pacto futurum est, ut & beneficij mei magnitudinē intelligatis, & ipsi plus capiat is uoluptatis, reputantes nimirū quibus sitis leuati malis. Neq; enim quē admodum alijs quibusdā sæpenumero accidit, itidem & nos simplicem tyrannidē atq; unicam seruitutem sustinebamus, nec unius domini uiolentiam tolerabamus, uerum soli omnium quos similis habuit calamitas, duos pro uno tyrannos habebamus, & in geminas contumelias distrahebamur infelices. Porro senex multo erat moderatior, quippe ad iras lentior, ad supplicia segnior, & ad cupiditates tardior: utpote cui iam ætas uehementiam impetus cohiberet, uoluptatumq; cupiditates refrenaret. Quin ad suscipienda maleficia filij instinctu nolens impelli ferebatur, ipse alioqui non admodum tyrannicus, nisi quod illi morem gerebat. Siquidem indulgens in filium supra quā credi queat erat, id quod re declarauit, ita ut filius illi esset omnia. Illi parebat, per uim faciebat quicquid ille iusserat: supplicio afficiebat quoscunq; præceperat, ac prorsus in omnibus illi obsequundabat. In summa, filius in patrem tyrannum quendam agebat, pater filij cupiditatum satelles erat. Tamen huic propter ætatem honorem cedebat adolescens, solūq; imperij nomine temperabat, tamen res & caput tyrannidis erat ipse. Et quanq; tutamentum præsidiumq; principatui ab illo mutaretur,

aretur, scelerum tamen emolumentis solus fruebatur. Ille erat qui satellites continebat, qui custodias obtinebat, qui tyrannidem affectantes è medio tollebat, qui insidias formidabat, ille qui castrabat ephebos, qui coniugia uiolabat, illi uirgines producebantur. Tum si quæ cædes, si qua exilia, si quæ pecuniarum expilationes, delationes, contumeliae, ea omnia iuuenis temeritate gerebatur. Porro senex illi obsequebatur, comitemque scelerum sese praebebat, ac comprobabat duntaxat filij sui flagitia. Itaque quum ea res nobis erat intoleranda, propterea quod quum animi cupiditatibus ex imperio potestas accedit, nullum flagitijs modum imponunt, tum illud in primis discruciat, quod prospiceremus diuturnam, uel æternam potius seruitutem eam futuram, & per successionem alij post alium domino tradendam Remp. populumque homini scelesto hereditatis instar obuenturum. Nam id alijs spem non exiguum facit, quod apud sese reputant, quod inter se dicunt: at mox coërebitur, at mox demorietur, paulo post liberi sumus futuri. Verum de his nihil eiusmodi sperabatur, quin potius iam intuebamur, paratum tyrannidis heredem. Vnde factum est, ut ne aggredi quidem quisque fortium ciuium, & qui eadem quæ ego animo statuisset, auderet. Sed desperabatur ab uniuersis libertas, atque inexpugnabilis tyrannis uidebatur: quippe quum esset cum tam multis confligendum ac dimicandum. At me nihil ista deterruerunt, neque perpensa negotij difficultate refugi, neque ad suscipiendum discrimen trepidaui, uerum solus: solus, inquam, aduersus adeo ualidam uariamque tyrannidem: uel non solus potius, sed gladio comite conscendi: quippe qui mihi sit auxiliatus, mecumque ex parte tyrannum interemerit, quum mors mihi interim ob oculos obuersabatur. At è diuerso perpendenti, quod publicam libertatem mea cæde redempturus essem. Ergo ubi in primam irruissem custodiam, neque mediocri negotio satellites submouissem: occidens interim, in quem incurrissem, & quicquid obliteret amolens, ad ipsum negotij caput fe rebatur, ad unicum tyrannidis robur, ad nostrarum calamitatum fontem, atque irrupto arcis propugnaculo, quum uiderem illum fortiter tuentem sese, multisque uulneribus resistentem, tamen occidi. Et iam tum erat sublata tyrannis, iam tum mihi confectum facinus. Ex eo tempore liberi omnes, nisi quod reliquus adhuc erat senex solus, inermis, nudatus custodijs: iamque amisso magno illo suo satellite desertus, neque deinde dignus forti dextra. Ibi nimirum mecum ipse iudices, hæc animo reputabam. Cuncta mihi pulchre habent, cuncta confecta sunt, cuncta eò quod destinaram, perducta. At eum qui reliquus est, quo tandem modo poenias dare conuenit? Me quidem meaque dextra nequaquam est dignus, praesertim si post splendidum facinus iuuenile atque magnificum interima-

tur,

tur, priorem illam cædem dedecoraturus. Carnifex aliquis querendus est illo dignus, uerum post calamitatem, ne uel hanc ipsam lucrifaciat uideat, discrucietur, appositum habeat ensen, huic reliqua mado. Hæc ubi mecū statuissem, ipse quidem illinc discedo: at ille peregit id quod ego prædiuinaueram, tyrannum occidit, summarumq; meæ imposuit fabulæ. Adsum igitur, popularem administrationem uobis adportans, cunctisq; bono iam ut animo sint edicens, ac libertatem annuncians. Iam meis fruimini factis: uacua, sicut uidetis, sceleratis hominibus arx imperat nemo, quin & magistratus creare liberū est, & causas agere, & ex legibus cōtradicare. Atq; hæc omnia uobis mea contigerunt opera, meaq; fortitudine, uidelicet ex una illa cæde, post quam pater iam uiuere non quibat. Aequum itaq; censeo, ut his pro meritis debitum mihi à uobis præmiū donetur, non quod lucri auidus, aut sordidus quispiā sim, nec is qui mercedis gratia de patria benemereri statuerim, uerum quod præmio cupiam officia mea comprobari, neq; repudiari, aut inglorios fieri conatus meos, si uelut irriti præmióq; indigni iudicentur. At hic contradicit, negatq; æquū facere me, qui decorari munere, præmiūq; ferre cupiam. Neq; enim tyrannicidam esse me, neq; quicq; à me pro legis sententiā confectum esse, uerum facinori meo deesse quiddam, ad hoc ut præmiū postulem. Percontor igitur illū, quid præterea requiris à me? nōne uolui? nōne ascendi? nōne occidi? nōne libertatem peperit? num quis imperat? num quis iubet? num quis minitatur dominus? num quis nocentium manus effugit meas? haudquaquā dixeris, sed omnia plena pacis, omnes restitutæ leges, libertas manifesta, Democratia stabilis, inuiolata connubia, pueri tuti, uirgines absq; periculo, publicamq; felicitatem solennibus ferijs celebrat ciuitas. Quis igitur horum omniū autor? quis est qui illa sustulit? hæc peperit? Etenim si quisq; præ me dignus honore sit, cedam præmiū, desistam à petēdo munere. Quod si solus omnia peregi, audens, periditans, ascendens, interimens, excrucians, alterum ultus in altero, quid mea calumniaris officia? quur facis ut populus parū erga me gratus existat? At enim num occidisti tyrannum? Porro lex tyrannicidæ præmium decernit. Verum dic mihi, nunquid interest utrum ipse interimas, an mortis causam ministres? Mea profecto sententia, nihil: uerum hoc solum spectauit legis conditor, libertatem, Democratiam, sceleratorum sublationē. Huic honorem decreuit, hoc præmio dignū iudicauit, quod quidem inficiari nō potes, quin mea contigerit opera. Etenim si occidi eum, quo occiso, ille nō poterat uiuere, nimirum ipse cædem peregi, ego occidi, sed illius manu. Itaq; ne discepta de cædis modo, neq; illud expende quemadmodum interierit, uerum an iam perierit, & an quod periit, id à me sit profectum.

profectum. Quandoquidem & illud excussurus mihi uideris, atq; his
 aduersus bene de Rep. meritos calumnijs usus. Si quis nō gladio, ue-
 rum lapide lignōue, aut alio quouis pacto peremerit. Quid porro si
 fame tyrannū obsedissem, ad mortis necessitatem compellens: num
 ibi quoq; requisitus eras à me cædem, mea ipsius manu peractam:
 aut desiderari adhuc quiddam diceres, ad id ut legi factum à me satis
 uideatur: atq; id quū scelestum acerbius etiam atq; atrociori mortis ge-
 nere trucidassem: Vnū hoc duntaxat specta, hoc require, hoc excute.
 Quis nocentiū reliquus: aut quæ metus expectatio: aut quod calami-
 tatum uestigiū: Quod si purgata omnia, si pacata, profecto sycophan-
 ticum est, modum rei gestæ calumniantē præmio frustrari uelle, quod
 ijs quæ uirtute confecta sunt debeat. Equidem & illud memini dis-
 sertum in legibus, nisi forte propter diuinam seruitutem oblitus sum
 eorum quæ ab illis dicuntur: Causam mortis esse duplicem: puta, si quis
 ipse occidat, aut si non ipse quidem occidit, neq; manu facinus peregit,
 uerum compulit, præbuitq; mortis occasionem. Ex æquo & hūc quoq;
 lex censet supplicio affici oportere, idq; iure optimo. Neq; enim statuit
 minus ualere oportere audaciā quàm facinus: ac postea superuacaneū
 est cædis rationem uiamque spectare. Deinde hunc qui sic occiderit,
 tanquā homicidam poenas oportere dare censebis, ac nequaquā absol-
 uendum esse. At me qui per omnia consimili modo Remp. iuui, non
 censes ea capere oportere, quæ ijs debentur qui beneficio iuuerunt.
 Neq; enim illud dicere possis, me quidem imprudentē fecisse, sed exi-
 tum quendam cōmodum fortuitu fuisse consequutū præter animi sen-
 tentiā. Nam quid præterea iam formidassem, eo qui ualidior erat in-
 terempto: Quur autem gladiū in uulnere reliquissem, nisi planè quod
 erat euenturum, id ipsum prædiuinassem: Nisi forsan illud dices, hunc
 qui extinctus est, tyrannū non esse, neq; hanc appellationem in illum
 competere: neq; uos multum præmij hoc nomine, si ille fuisset occisus,
 decreturos fuisse. Atqui istud dicere nō queas: an tyranno interempto,
 ei qui cædis causam ministravit, præmium negabis: O curiositatem,
 de illo laboras quo pacto interierit, quū interim libertate fruaris: aut
 ab eo qui Democratiam restituit, nescio quid superuacaneū præterea
 requiris: Atqui lex (uti fateris) caput rei gestæ spectat. Quæ uero ad id
 cōducunt, ea omnia missa facit, neq; iam ultra curiosius excutit. Quid
 enim, an si tyrannū exegerit quispiam, nō is iam tyrannicidæ præmiū
 cepisset: cepisset opinor, idq; iure optimo: siquidē & hic pro seruitute
 libertatem peperisset. At id quod à me patratum est, non exilium ha-
 bet, non in posterum instaurandæ tyrannidis metum, uerum absolu-
 tam sublationem, totiusque generis internitionem, omnēque malum
 radicitus

radicitus excisum. Et mihi per deos, iam ab initio ad finem usq; (si uideatur) rem totam perpendite, nunquid eorū quæ ad leges p̄tinent sit præmissum, & num qd in me desideretur ex his, quæ Tyrānicidæ oportebat adesse. Principio mentem prius oportet suppetere fortē, & amantem Reip. quæcūq; pro cōmunibus commodis periculum adire non recuset, quæcūq; priuato suo interitu multitudinis incolumitatem ausit redimere. Nū hac parte quicquā mihi defuit? Num frāgebar animo? Num quum præscirem per quæ pericula mihi perrumpendū esset, per ignauiam refugi? Profecto non potes dicere. In hac interim parte tantum cōmorare, atque æstima, an non uel uoluisset tātum ista, ac statuisse, prædarum facinus futurum fuisse uideatur. Ac putato me solius animi, uoluntatisque argumēto præmium postulare, tanq̃ qui beneficio iuuerit. Tum si uoluntati meæ facultas defuisset: uerum alius post me Tyrannum occidisset, dic mihi: num absurdum aut præter æquum fuerat dare præmium? Maxime. Si dicerem, ciues uolui, statui, aggressus sum: uoluntatis experimentum dedi, solus dignus sum qui præmiū feram: Quid tum responsurus fueras? Nūc porrò non hoc dico, sed insuper ascendi, periditatus sum, atque innumerabilia priusq̃ iuuenem occiderem, patraui. Neq; enim usq; adeo facilem, factuq̃ prodiuem esse rem existimetis, custodias perrumpere, satellites opprimere, unumq; hominem tam multos amoliri. Quin isthuc penè maximū est omniū quæ sunt in Tyrannicidio, totiusque negocij caput. Nam ipse iam Tyrannus non magna res est, neque expugnatu, neque confectu difficilis: uerum ea quæ tuentur continentq̃ Tyrannidem, quæ quidem si quis superarit, is nimirum cuncta quæ destinauit, peregerit, & perpusillū est, id quod superest. Sed ad Tyrannos peruenire nuncq̃ mihi contigisset, ni prius qui illum cingūt custodes oppressissem, omnesq; satellites ante debellassem. Nihil adhuc addo: uerum in his rursus immoror. Custodiam oppressi, satellites superaui: Tyrannū incustoditum, inermē, nudum reddidi. Vtrum his rebus confectis, non tibi uideor honore dignus? an adhuc cædem ipsam à me requires? Quinetiā si cædem quaris, ne ea quidem desiderabitur. Non sum incruentus: uerū cædem peregi, magnam ac strenuam: nempe iuuenis ætate ac uiribus florentis, atq; omnibus formidandi, per quem ille ab insidijs erat tutus, cui uni si debet, qui complurium satellitum instar erat. An non igitur, quæso te, præmio dignus uideor, sed tātis rebus gestis honore fraudabor? Quid enim si satellitem unum, atq; adeo quid si Tyranni ministrum quēpiam interemissem? Quid si seruum aliquem charū? an nō hoc quoq; magnum uisum fuisset, conscendisse, mediāque in arce, medijs in armis, aliquem è Tyranni familiaribus iugulare? Nunc & hunc ipsum qui oc-

m cilius est

cifus est, cuiusmodi sit considera. Filius erat Tyranni, uel Tyrannus potius, crudelior, dominus intolerabilior, ad supplicia dirior, ad contumelias uiolentior, quodque est maximum, haeres ac successor omnium, quique in longum nostras calamitates posset prorogare. Vin hoc solum mihi confectum esse: Ipsum uero Tyrannum uiuere adhuc, fuga ereptum: Iam horum nomine praemium postulo. Quid dicitis? Non dabitis? An non & illum uerebamini? An non dominus, an non grauis, an non intolerandus erat? Porro nunc negotij caput, denique ipsum perpendite. Etenim quod hic a me requirit, hoc quam fieri potuit, pulcherrime confeci. Tyrannumque aliena caede occidi, non simpliciter, nec uulnere uno, id quod fuerat optatissimum illi, uidelicet tantorum facinorum sibi conscio, sed posteaque illum prius multo dolore excarnificassem, tum quo nihil habebat charius, miserabiliter prostratum coram oculis ostendens: puta filium in ipso aui flore, tametsi scelestum quidem illum: attamen & aetate uigentem, & patri similem, sanguine taboque oppletum. Haec nimirum sunt parentum uulnera, huius gladij uerorum Tyrannicidarum, haec mors digna crudelibus Tyrannis, haec ultio tantis sceleribus congruit. Ceterum protinus interire, protinus excidere sibi, neque huiusmodi uulnere spectare spectaculum, profecto nihil habet Tyrannico supplicio dignum. Neque enim ignorabam uir egregie, non ignorabam, inquam, neque quenquam alium latuit, quanta ille charitate filium sit prosequutus, adeo ut illo extincto, ne paululum quidem temporis sibi in uita morandum esse fuerit ducturus. Atqui haud scio, an omnes patres hunc ad modum affecti sint erga liberos: uerum hic etiam ultra reliquos habebat quiddam, idque merito, quippe qui conspiceret illum unicum esse qui curaret, seruaretque Tyrannidem, quique solus pro patre pericula susciperet, & tutamen imperio adderet. Itaque si non ob charitatem, certe ob rerum desperationem sciebam illum protinus exiturum e uita, perpensurum enim, iam nihil esse quod uelit uiuere, adempto tutamine, quod illi filius ministrauerat. Nimirum effeci, ut haec omnia illum agminatim circumsternerent, forma, dolor, desperatio, formido, quique in posterum imminabant metus, his aduersus illum auxilijs sum usus, atque ad id extremum illud consilium adegi. Interijt itaque uobis orbus, excruciat, plorans, lachrymans. Luxit luctum, non illum quidem diuturnum, uerum qui satis magnus esset patri. Postremo quod est omnium acerbissimum, ipse sibi necem consciuit, quod quidem mortis genus, praeter ceteris miserrimum, multoque atrocius, quam si per alium inferatur. Vbi mihi gladius? Num quis alius eum agnoscit? Num cuius alterius hoc gestamen erat? Quis eum in arcem induxit? Ante tyrannum quis eo est usus? Quis eum ad illum misit? O ensis particeps, successorque meorum egregie factorum, post

post tanta pericula, post tantas cædes cõtemnimur, & indigni præmio iudicamur. Nam si huius tantum nomine præmium à uobis postulerem: si sic dicerem iudices: Tyrannum quum mori uellet, quum id temporis inermem se deprehendisset, meus hic illi gladius inseruit, & ad consequendam libertatem auxilio fuit uniuerfis, hũc quoq; laude, præmiõq; dignum iudicassetis. Porro domino tam popularis rei non gratiam retulissetis? Nõne inter eos qui de Rep. benemeriti sunt, scripsissetis? Nõne gladium inter sacra monumenta consecrassetis? Non illum secundum deos ueneraremini? Nunc mihi considerate, quæ uerisimile est fecisse Tyrannũ, quæ dixisse, priusq; sibi mortem conscisceret. Quũ iuuenis à me trucidaretur, ac multis etiã uulneribus cõfoderetur, idõq; in his corporis partibus, quæ conspicuæ magis, magisq; sint oculis obuiæ, uidelicet ut q̃ maxime discrucietur eũ, qui genuerat, quõq; primo statim conspectu perturbaret, miserabiliter indamabat, parentem implorans non adiutorem, nec opitulatorem: quippe qui senex iam esset, atq; inualidus: uerum domesticarum cladium spectatorem. Nam ego interim discesseram, autor qui fueram totius tragœdiæ, relinquẽs actori cadauer, scenam, gladium, reliqua quæ ad actum fabulæ pertinebãt. At ille astans, ubi filium conspexit, quem habebat unicum: semiuiũ, sanguinolentum, cæde cõpersum, tum uulnera perpetua, plurima ac letalia, hunc ad modum exclamauit: O nate extincti sumus, interempti sumus, tanq; Tyranni iugulati sumus. Vbi mactator? Cui me seruat? Cui me relinquit? qui quidem iamdudum propter occisum te fili sum extinctus, nisi forte me tãq; senem contemnit, ac lento supplicio me cõficit: producitq; mihi mortem, redditq; mihi cædem longiorem. Atque hæc loquutus, ensẽ quærebat. Nam ipse inermis erat, ppter ea quod per omnia filio fideret: uerum ne is quidem deerat, ut qui iamdudum fuerit à me paratus, atq; ad facinus futurum relictus. Euulso igitur è cæde gladio, atq; è uulnere exempto, ait: Dudum me occidisti, nunc finem malis impone gladiẽ. Ades patri lugenti solamen, senilemq; manum & infelicem adiuua, iugula. Tyrannum occide, luctu libera: utinam prior in te incidissem, utinam in cæde priorem occupassem locum. Occidissem quidem, sed tanq; Tyrannus duntaxat, sed qui crederem mihi superesse ultorem, nunc autem tanq; orbus occumbo, nunc tanq; cui desit etiam mactator. Atq; hæc ubi diceret, gladium adegit, tremens neq; sat potens. Cupiebat quidem: uerum non suppetebant uires ad facinus exigendum. Quot hic supplicia? Quot uulnera? Quot mortes? Quot Tyrānicidia? Quot præmia? Postremo spectastis omnes iuuenem dudum prostratum, nec exiguum profecto, neque mediocriũ uiriũ opus, ac senem huic circũfusum, atq; amborum sanguinẽ cõmixtum, libertatis illam

tis illam & uictorialem uictimam, meique gladii facinora. At gladius ipse in medio amborum: declarans quàm non indignum se domino prae-
stitit: testansque quod mihi fidam nauasset operam. Id si à me ipso fuis-
set patratum, minus fuerat futurum. Nunc aut illustrius est ipsa nouita-
te. Atque ego quidem sum is, qui tyrannidem sustuli. Ceterum actio in
multos est distributa, quemadmodum in fabulis fieri consuevit. Ac pri-
mas quidem partes egi ipse. Secundas autem filius. Porro tertias Ty-
rannus ipse. Nam gladius omnibus inseruiuit.

LVCIANI TYRANNICIDAE, DES.
ERASMO ROTERODAMO
INTERPRETE,
FINIS.

DECLAMATIO

DES. ERASMI ROTERODAMI, NON ILLA
QVIDEM VERSA, SED QVAE SVPERI-
ORI DECLAMATIONI B LVCIANO
VERSAE RESPONDEAT.



I MIHI CAUSA hæc iudices, apud concionem po-
pularem, quæ studiis potius, quàm exacto rerum iudi-
cio duci consuevit, esset agenda, ac non magis apud iu-
dices ex honestissimis ordinibus delectos, nimirum
grauissimos sapientissimosque, non nihil profecto uere-
rer, ne omnium animis noua hac & insperata lætitia
gestientibus, atque (ut ita dixerim) exultantibus, nec satis attentos, nec do-
ciles essem auditores habiturus. Porro fauētes, beneuolosque multo mi-
nus: quippe qui frontem modo, quasi personam huius negotii intuen-
tibus, non faciem ipsam propius contemplantibus uideri fortasse pos-
sim, in cōmuni totius ciuitatis gaudio: tum autem in causa tam popula-
ri, uelut importunius obstrepere atque obturbare. Enimvero quum
omnis affectus inutilis est ad recte iudicandum, tum ingens, intempe-
rans, atque exundans lætitia, non solum iudicium omne funditus tolle-
re solet, uerum etiam nostri sensus non raro nobis eripere: præsertim (si
quemadmodum hæc nostra) post graues diuturnasque calamitates, ac
ueluti tempestatem sæuissimam, repente præterque spem (quasi portus
quidam) fuerit obiecta. Quid autem tam acerbum liberæ multitudini,
quàm seruitus? Quid tam dulce, quid tam exoptatum, quàm libertas?
Itaque non rebus modo ipsis, sed uel inanibus harum rerum uocabulis,
plebis animam queant ad quidlibet impelli: maxime primis his aliquot
diebus

diebus, dum gaudiorum adhuc uelut æstus quidam impotens, omnia sursum ac deorsum miscet, dum lætitiæ temulentia, dum gratulandi dulcis quædam ebrietas pectus occupans, animum ad cogitandum instituere non sinit. Verû uestra iudices singularis sapiëntia, perspicacitasq̃, non hoc tantum scrupulo me leuat, uerum & hanc mihi fiduciam supeditat, uti sperem futurum, ut hoc contradicendi munus, quod equidẽ nec inuidia, nec fauore in Tyrannidem (sicut iste calumniabatur) sed solita mea, & (ut opinor) nota Reip. charitate suscepi, uobis non modo nõ inuidiosum, sed fauorabile, plausibileq̃ uideatur. Etenim postq̃ uiderem manifesta quadã deorum beneuolentiã, post diuturnam ac miserimã illã seruitutem, toties Reip. uotis expetitã libertatẽ aliquãdo contigisse, nihil prius curandũ nobis esse iudicaui, q̃ ut gratos nos exhiberemus in eos, à quibus nobis tã egregia felicitas esset pfecta, quo uidelicet munus suum huic urbi propriũ, perpetuumq̃ facere uellent, & constabilire, tueriq̃ quod largiri non essent grauati. Meminissẽm q̃ ipsẽ in manu esse, ut eriperent ingratis, quod optantibus dedissent. Sunt autem uel primæ gratitudinis partes, intelligere uidelicet, cui beneficium acceptũ ferre debeas. Et hac una ratione mortales diuinæ beneficentiæ gratiam referre possumus: si beneficiũ acceptũ agnoscamus: si celebremus, si ad illos autores referamus. Neq̃ mihi cõmittendũ putauĩ, ut dum nimium candidi in ciuem esse uolumus, in deos ingrati, impii q̃ reperiamur. Neq̃ enim isthoc nomine nũc perinde laboratur, ne hoc præmij pereat arario, & huius lucris accrescat (quanq̃ id quoq̃ longa iam Tyrannide exhaustius est, quàm ut inde temere dari præmia cõueniat immerentibus) Illud agitur, ne dñj immortales qui huius male consulta, nobis uerterunt bene, hoc tantũ munus à nobis tãq̃ ingratissimis reposcant. Si quod ipsis solis debetur honoris, laudis, gratiæ, id illis fraudatis, in hominẽ contulerimus. At quem hominẽ obsecro? Nempe, qui quum priuatus contra leges iuuenem occiderit, atq̃ hac temeritate sua restitutæ libertatis periculosam occasionem modo præbuerit, idq̃ adeo imprudens (uti mox docebimus) non ueretur pulcherrimũ Tyrannidæ titulũ dñs eripere, sibi arrogare: Reip. diẽ dicere, ac leges ipsas in ius uocare, ciuitatẽ ingratitudinis ream agere, nisi sibi totã hãc felicitatem ferat acceptam. Nullum quidem iudices facinus speciosius Tyrannicidio, nullum dñs dignius: uerum hoc impudẽtior, qui sibi laudem tam eximiam usurpat immeritus. Nullũ præmium honestius illustriusq̃, quàm quod Tyrannidæ debetur. Sed hoc impensius, accuratiusq̃ spectandũ, ne temere decernatur indigno. Per multa siquidem, per multa ad id requirũtur, ut hoc tam egregio titulo, ut hoc tã diuino præmio dignus quis esse uideatur: quorum nihil in hunc cõpetere, pau-

m ; lo post

lopost euincemus. Proinde quū non tolerandæ improbitatis mihi tri-
 deatur, qui legibus tum homicidij, tum temeritatis pœnas debeat: eum
 à legibus præmium omnium maximum petere: petere dixi. imò flagi-
 tare: & ita flagitare, ut etiam si unum ex huius arbitrio depēderint, ta-
 men multa insuper isti creditori sunt debitura. Quæ cuncta quum po-
 stulare iure potuisset: maluit tamen homo uerecundus, unico persolu-
 to, reliqua sibi deberi: ut haberet nimirum, quod obnoxia Reipu. quo-
 ties libido sit, possit impropere. Tum illud utrum risu potius, an odio
 dignum existimem: quod in tribunalibus, quod apud ornatissimum se-
 uerissimorū iudicum concessum, Thrasonem quendam nobis è comœ-
 dia retulit. Sensistis iudices, ut è corona pleriq; risū tenere nequierint,
 dum personatus iste Hercules tragœdiam illam suam nobis recitabat:
 de sese terq; quaterq; Tyrannicida, de sapiente illo gladio cōmilitone
 suo, qui per se prudens senem interemit: digno uidelicet, qui inter syde-
 ra collocetur, domino in deorum numerū relato. Dñi boni, quibus pha-
 leris, quibus fucis, quibus ampullis facinus illud nobis suum ornauit,
 iactauit, exaggerauit: quā militari iactātia, quā Stentorea uoce, quā
 fastuoso uultu, q̃ arrogantis supercilij, quā stupidis oculis, suum
 ipse uobis encomium detonabat. Quæso iudices, ut etiam nunc homi-
 nis uultum diligenter attendatis: nōne uobis minitari uidetur: nōne
 dicere: ni mihi præmiū decreueritis, haud feretis impune, incolumi di-
 uino illo meo, ac fortissimo gladio, qui uel sine me, meas uices ubi lube-
 bit, acturus est. Quis tandem istam ferat iactantiam, uel in eo, qui uere
 Tyrannum occidisset. Hæc quoq; me causa iudices (neq; enim inficiari
 dum est) commouit, ut huius obliterem petitioni, uel magis, ut immo-
 deratam arrogantiam, ut odiosam huius imputationem retunderem.
 Videbam iam inde ab initio, quum certatim uniuersa ciuitas dñs liber-
 tatis autoribus grataretur, ut hic sese ira tumens in medium ingesserit,
 q̃ indigne tulerit uictimas dñs seruatoribus immolatas. Sibi hunc ho-
 norem eripi, sese unicum esse restitutæ libertatis autorē prodamitabat,
 leges, aras, focos, omnia publica, priuatāq; suæ dextræ, suo magnifico
 gladio deberi. Agite quid futurū deniq; iudices auguramini, si ad hu-
 ius intolerabilem iactantiam, uestra autoritas, uestra comprobatio, si
 præmium quasi pignus acceperit. Quid, nisi ut Tyranno submoto, al-
 ter quidā huic ciuitati paretur, qui uentosa lingua, gloriaq; quasi Ty-
 rannidem quandam exercent. Qui quotidie nobis odiosam istam suā
 Tragœdiam ingerat, quotidie dextram istam Herculanam, & gladiū
 prodigiosum minitetur. Vtrum est hoc iudices Tyrannide liberari, an
 mutare Tyrannum. Videtis ipsi quā minaci fronte me iam obtuear-
 tur. Quid mihi succenses. Quid minitaris oculis. Quid terres superci-
 lio. An

llo? An mihi non licebit libertate in contradicendo (tuo scilicet munere) uti, quum tu sic abutare? qui liberum tibi putaris (id quod etiam in prokenio leges fieri uetant) crimen tam atrox, tã capitale in ciuem impingere, tantum quia lubuit, idq; apud iudices iuratos, in tam frequenti ciuium corona, quod nequeas uel leuissimo confirmare argumento. Siquidem quàm reliqua gloriose, tam illud impudenter dicebas, mihi nullam fuisse causam, quare tibi contradicendi partes susciperem, nisi quo Tyranni necem, quæ me discruciaret scilicet, ulcisceret. Quo quidẽ tuo exemplo si uicissim in te liberet uti, mox intelligeres quàm atrociam, quanto probabilius in te possint retorqueri. Nam tuum istud tam inuidiosum (quemadmodum tu quidem existimabas) conuiciũ, me longe minus etiam territabat, quàm (quod uulgo dicunt) ex pelui redditum fulgur. Etenim præterq; quod neq; affinitas, neq; cognatio, neq; necessitudo, neq; emolumentũ, neq; prorsus alia res ulla mihi cũ Tyranno intercessit: quur mea referret illũ uiuere, sine quibus rebus nullã in quẽq; criminis hære suspicionem, tu quoq; scires, nisi nũq; tribunalia uidisses, ac nisi hodie deuium te lucelli spes fecisset iureconsultũ? Equidẽ arbitror, meam fidem, integritatem, pietatem, totamq; meam uitam sic huic Reip. spectatã esse, ut isto crimine tibi potius improbitatis odiũ, quàm mihi suspicionẽ ullam conciliaris. Vides q; multis adductus sim causis, ut tibi obsterem. Deniq; (si scire uis) bona ciuium pars id à me enixissime flagitauit, ut sui patrociniũ aduersum te capefferem, negãtes sibi uideri Tytannide liberos sese, nisi te à Tyrãnicidæ præmio desicerem. Non quod pudeat homini debere hanc felicitatem: tamen si id quoq; durum, ei debere qui sic imputet. Sed debere arroganti, sanẽ q; molestum est, at debere, cui non debeas: isthuc uero non grauissimum modo, uerum etiam stultissimum. Equidem ne lenoni quidem, uel uerbo refrager, si modo is promereatur, sed obnoxium esse tam importuno imputatori, tũ qui nihil iuuerit, id uero bis miserũ est, bis stultũ est. Nullus enim insolentius exprobrat beneficium, quàm qui quod nõ dedit, id uult dedisse uideri. Sed finge mihi nullam esse causam quur tibi me opponerem, nisi quia sic animo lubitum sit meo, profecto nihil habes quod mihi iure succẽas. Etenim quum apud iudices tam sanctos agatur: si uere præmium meruisti, non tibi honorem eripio: uerum etiã uehementer illustro, quando non paulo magnificentius est tyrannicidæ præmium euicisse, quàm tulisse. Sin minus, æquus ueniam dabis, si boni ciuis fungor officio, si nullo meo emolumento Remp. debiti præmij ream defendo, si stultitiæ crimen, si imprudentiæ infamiã à ciuitate depello, si non sino, ut nostro omniũ periculo hæc urbs in deos existat

ingrata: Postremo si deorū immortalīū causam ago, quibus honorē debitum tu conaris interuertere, uel hinc sat liqueat, quanta religione reliquam causam egeris, qui statim ingrediens tam impudēter sis calūniatus. Contradicit igitur, contra Remp. fauet Tyranno. Quanquā ego illud quoq; liberā ciuitatis esse iudico, hoc loco uel Tyrannorum causas citra fraudem agere licere. Neq; tamen à uobis postulo iudices, ut uel mihi prosit in causa hoc meum erga Remp. studium, uel huic obsit tam insolens arrogantia: imò non deprecor inuidentiæ suspicionem, nō refugio uel atrocissimā illam, quam iste mihi conabatur impingere, inuidiam, ut Tyranno fauisse uideat, nisi certioribus, quā ut à quoq; refelli possint, argumētis euinco, nisi demum & aduersario persuadeo, modo ne tergiuersetur, ut q̄ maxime ciuilit̄er quis agat, nullum ei deberi prēmium: Sin exactius, seueriusque, pœnam etiam ab ipso deberi. Quā quidem dum quā potest breuissime facio, quæso iudices, ut me attentis animis atq; auribus audiatis. Meministis Iudices, ut iste interdiciendū subinde nobis conatus sit ob oculos ponere, id unū spectare iusserit, quantis malis Tyrannide simus leuati. Hoc passim inculcabat, hac te bonam orationis partem occupabat, nihil nos aliud perpendere uoluit, nisi quod grauem seruitutem tolerassemus, nunc oprata libertate frueremur. Nimirum id tantum uos spectare uoluit, quod ad hoc iudiciū nihil attinebat. Neq; enim hoc in quæstionem uenit, q̄ misera sit Tyrānis, q̄ opranda libertas. Sed de illo cognoscitis iudices, quū libertas huic urbi sit restituta, quāta hinc laudis portio hui⁹ uirtuti debeat, an id & quod euentu cū huius factō coniunctū est, idē cū eius merito coniunctum uideri oporteat. Relegam autem eadem uestigia, quibus ipse in causam ingressus est, quod equidem refellendi genus simplicissimum esse puto, sequarq; partes illas, quibus iste rem secuit, id nimirū agens, ut quemadmodū ingeniosi conuiuatores iisdem carnibus alio atq; alio modo coquendis, condiendisq; efficiunt, ut multa opsoniorum genera uideantur, itidem iste nobis ex unico homicidio multa facit tyrānicidia. Repetam igitur ordine gradus illos, quibus iste facinus suum sibi uisus est mirifice attollere, & in quibus identidem restitabat. Quod si me deturbante, uel in uno quolibet consistere poterit: tum ipse sese uictorē pronūciat licebit. Quot tyrannicidia, inquit, quot prēmia? Primū quod uolui, deinde quod conat⁹ sum. Tū aut quod filiū occidi plusq; tyrannū. Postremo, quod pater ob mortē huius sibi necem consciuit. Principio qd' uoluit iudices, q̄ nō leuius esse uideat, q̄ ut sit refellendū: nisi quod iste tāta uoce intonabat, toties inculcabat, quod Tyrānū uoluisset occidere, atq; id (ut nihil iā accederet) tamē prēmio dignū asseuerabat. Quid autē tam ridiculū, q̄ nudæ uolūtatis prēmīū à lege flagitare?

flagitare: quæ adeo nihil ad se pertinere putat, quid uelint, aut in animo statuunt homines, ut neque poenam irrogent, siquid uelis modo perperam, neque præmium ostendant, siquid officiose uelis: uerum id unumquenque uoluisse interpretatur, quod nulla ui coactus effecerit. Ergo ne, inquires, non magna facti pars est uoluisse, quod quidem arduis in rebus uel solum sufficere solet? Recte sanè. Sed apud deos modo: quippe quibus solis perspicuum est quid nolis aut uelis: ab his præmiū expectandum, siquid præclarum animo conceperis. Lex hominum uices agit, & quid in obscuris illis sinuosi cordis specubus mortales agitent, adeo sua referre nihil putat: ut (non dicam) abdita aut suspiciosa, sed ne ea quidem admittat, quæ populari sunt opinione, famâque iactata. Postremo ut non nisi comperta recipiat, non audiat nisi quæ sunt certissimis argumentis deprehensa, probata, euicta. Cedo quod est facinus tantum nefarium, cuius simplex uoluntas in crimen unquam est uocata: Ista iudicia Aeaci, Rhadamantiisque tribunalibus seruantur. Hic mihi non quid uolueris, sed quid feceris adferro. Quod si nulla lex ulli flagitio supplicium minatur, quod in animo statueris, quæ tandem est impudentia, pro merito quod præstare uolueris duntaxat, perinde quasi præstiteris, à lege quasi præmium postulare? Quæ quidem quum ad id unum sit comparata, ut maleficia uel deterreat, uel coercet, multoque magis ad eius partes pertineat, nocentibus erogare poenam, quam bene merentibus largiri præmia (id quod mox copiosius demonstrabimus) posteaque in criminibus non accipit insimulationem meræ uoluntatis, quæso te, in petendis præmijs ostentationem uoluntatis admittet? Quis autem est ciuium uel quantumlibet ignauus, qui non uelit Tyrannum occidere, si tuto liceat? Quis non uel leno, saltem emolumentum causa uelit? Denique quis non facile simulare possit uoluisse se: uidelicet quo præmium gratis auferat? Vis itaque dicam, quantum hoc totum habeat momenti, uoluisse occidere? Nempe perinde est, quasi te somnariis occidisse. Pari pari pensari conuenit. Qui præstitit beneficiū, ei lex beneficiū rependit at qui bene uoluit tantum, ei quid debetur, nisi ut uicissim bene uelit.

Resp: I nunc, & hoc in gradu nos iube consistere. Rem tam eximiam, inquis, animo uersaui, statui, decreui: an præmium negabitis? Non fraudaberis præmio, si isthoc nomine postules: uerū illud interim præmijs feres: uelut homo nimium perfrictæ frontis, irrisus, explosus, exhibilatus discedes, quem non puduerit id à lege postulare, quod ne leno quidem ausit à quoque petere, ut rem pro uoluntate auferat: nemo tam uecors qui concedat, ut uoluntatem nescio quam, hoc est minus quam uerba precio redimat. At non uolui tantum, inquis: uerū & perditatus sum, ascendi, submoui satellites. Primum isthuc tu quidē consule facis, quod de gradu illo desisti,

listi, in quo nimis profecto incómode stabas, quãcũq; ne in hoc quidem multo cõmodius constiteris. Nam etiam si paulo minus absurdum uideatur, haud ita multo minus impudens tamen est, quũ lex palàm præmium decernat ei, qui factũ præstiterit, te quod conatus modo sis, præmium poscere. Ergo ne hoc quidem iuris erit apud te legibus, quod per illas est ciui priuato cum ciue priuato? Age quid si quis ciuiũ tecũ inisset contractum, ita ut ille pecuniam stipulatus, tu conditionem pactus esses, mirum ni suo uterque periculo, atq; is nondum præstita conditione, nummos his uerbis abs te petat: Cedo mercedem, conatus sum, tentauĩ, adnissus sum, an non protinus impudenti homini respondabis: Cedo conditionem? Nam de tuo conatu quid mea refert? quando quidem effectum abs te pactus sum, non conatũ. Puta totidem uerbis tibi nunc respondere legem: Agnosco contractũ, non muto pacta, debeo præmium, sed si tu conditionem præstitisti, si Tyrannum occidisti. Verbis aut obligantur, aut absoluuntur homines. Si conato pollicita sum præmium, nõ grauabor dare, sin ei qui facinus peregrisset, quod tandem ius est te ferre quod es stipulatus, me non ferre quod sum pacta. In priuatis ac minutis contractibus nemo tam improbus inueniẽs, ut lucrum conditione promissum postulet, non præstita conditione, nemo tam stultus ut det, si quis postulet, & tu à Rep. maximum omniũ præmium postulas, quod conatus modo sis? Nihil mihi nisi nugas adfers, donec illud unum audiam, quod te præstare oportebat. Volui, inquis, ascendi, perrupi custodias, submoui satellites, quantulum iam est illud quod superest? Quid adhuc desideras? Nempe nihil in te desidero præter illud, cui soli debebatur præmium. An nõ intellexisti in istius modi contractibus duplex esse periculum: quorum alterũ ad hunc tantum, alterum ad illum proprie pertineat: uidelicet persoluendæ mercedis, & præstandæ cõditionis. Ego meo periculo præmij depẽdẽdi onus recipio, neque tua referre putes, neq; refert quàm angusta mihi res, unde corradendũ quod debeam præcium. Tu itidem conditionem tuo suscipis periculo, neq; mea quicq; interest, quo sudore, quo periculo sit ea tibi præstanda. Totam istam curam, totũ hoc negotium tibi relinquo. Quod si ego iam præstita abs te conditione, cõmemorem tibi in agris meis male prouenisse segetes: merces naufragio periisse, nihil auelli à malis debitoribus, non sine graui dispendio conflari posse pecuniam, quam tibi debeam, dic obsecro, nõne nugas agere me dices, negans horum quicquàm ad te pertinere? Hoc uno modo posse satisfieri tibi, si pecunia nũeretur. Neq; quisq; est iudex tam iniquus, quin te tuo uti iure fateat. Et mihi pulchre satisfactũ existimas, si tu mihi tragœdiã adferas, quantũ adieris piculi, cõptũ sudorũ, quantũ uigiliarũ exhausieris, dũ

studes

studes præstare conditionem: Res est (mihi crede) calumniosior, scrupulosiorq̃, quàm ut legibus tam occupatis conueniat, alienam expendere uoluntatem, alienos pensiculari conatus: quorum suos quisq̃ nimio solet æstimare, non suos difficile est adamussim perpendere. At facti, facilis est æstimatio. Proinde ea in legis cognitionem cadit: hunc reliqua omnia consueuit metiri. Tamen si non piget interdū æqui boniq̃ rationem habere. Verum in his litibus, quæ de uetere illa formula pendent, inter bonos bene agier oportet, at in contractibus, quæ neque uir, neque dolo coierunt, quid est quod à præscripto recedatur, nisi quis uelit omnino à pactis discedere? Quid uis? Circūspice, & si potes usq̃ inuenire exemplum, nō nego præmium. Sæpenumero in pugilū Olympicis, sæpe in certamine spectator (opinor) sedisti. Cedo, num quando uidisti quenq̃ tam impudentem, qui palmam sibi hoc nomine uendicaret, quod strenue certasset? Non arbitror, atq̃ id in re penè ludicra, certe ad uoluptatem comparata. Et tu in tam serio, omniumq̃ splendidissimo negotio, id tibi postulas, quod in scenicis illis pudeat uel impudentissimū tentare? Age quoties & illud uidisti euenire, ut qui sese fortissime, doctissimēq̃ gessisset in cursu, is à præmio longissime abesset, & ignauissimo faueret euentus? Hæbeat ille sanè, quod causetur, excidisse habenas, consternatum equum, fractam rotam, iactet se uel arte, uel uiribus tanto præcellentiore, quanto Therſitæ præstitit Achilles, nisi metam prior attigerit, profecto postulandi præmij ius nullum habebit, fortunam suam incusare licebit. Cæterum Agonothetæ non indignabitur: propterea quod hoc animo in certamen descenderit, ut eius uteretur conditione, id est, ita demum præmium ferret, si uirtuti fortuna fauente uicisset. Alioqui si conatui, non tantum effectui præmiū deberetur, tot palmis esset opus, quot in Olympicū certamen uenissent. Quanq̃ in huiusmodi ludis, qui solennitatis, uoluptatisq̃ gratia proponuntur, fit interdum, ut uictis quoq̃ præmia statuantur, non honoris, sed solatiij gratia: uerum serijs in rebus atq̃ adeo periculosis, quæ nā obsecro lex unq̃ mercedem statuit, nisi si quis facinus peregisset: & ita peregisset, ut omnis numeros impleat. A quo tu quantum absis, mox audies: nam nunc de conatu tantū agimus. Lex igitur ciuicam promittit coronam ei, qui ciuem in bello seruauit. Quis unq̃ ad hunc honorem uel aspirauit, quod se telis obiecerit, quod nō sine multis uulnerib⁹ discesserit? Profecto nisi ciue seruato, nemo ciuicā petit. Quis unq̃ his uerbis muralē petijt. Acriter cōtendi iudices, ut mœnia superarē. Oīa feci, sed depulsus sum. Quātūlibet enisus sit, nisi cōsenſo muro, nemo tā inuerecūd⁹, ut muralē coronā sibi deberi dicat. Obsidionalē nemo flagitat, nisi si depulsa obsidiōe. Postremo nullus honos petit, nisi ab eo q̃ id effecerit, ad

rit, ad quod honor inuitat. Qui nauim in tēpestate desertam, ad litus perduxerit, huic ex lege uendicatio est earum rerum, quæ naui uehebatur. Quorsum attinet hic tuam iactare peritiam, sudores, pericula, conatus? Nihil non feceris, quo nauem in tutum reduceres, sed uictus tēpestate deseruisti, audebis quicquàm ex his quæ sunt in naui, tibi uendicare? Aut si ausis, futurum speras, ut quisquàm te uel pilum sinat attingere? Non opinor. Siquis unquā ouationem, supplicationem, triumphum obtinuit, quod ad uictoriam omnibus neruis esset enisus, quod graui ter se gesserit in bello, nisi superior discefferit, nisi præscriptum à lege numerum hostium fuderit, aude & tu tibi præmiū promittere, quod tyrannicidium sis aggressus. Quod si nemini hominum memoria contigit, desine tibi noua spe blādiri, desine inaudito exēplo postulare, quod sperare sit improbissimum, dare postulanti stultissimū. Noli nobis commemorare, quanto capitis periculo murum arcis conscenderis, qua uirtute satellitium Tyrannicum perruperis, alios depuleris, alios occideris: quorum maximam partem tibi liberum est fingere. Ad obtinendū tyrannicidæ præmium, duobus duntaxat uerbis est opus: Tyrannum occidi. Quantumuis conatū exaggeres, alleues, attollas, non nisi tyrannicidæ debetur præmium. Alioqui quid dices si eodem illo die, quo tu arcem cōscendisti, permulti pariter aggressi, sua quisque uirtute freti: quorum nemo tamen tyrannum interemisset: utrū omnes tyrannicidæ præmio potentur ex æquo, nempe quia conati? Age quid si multis strenue rem aggressis, uni cuipiam, qui sit omnium ignauissimus (ut non semper uirtuti respondet fortuna) eū cōtingat interficere, an nō præteritis reliquis hic unus honorem auferet? Quamobrem tandem? Nō quia plus adierit periculi, sed quoniam id confecit, cui lex honorem decreuit. Hic tu fortasse rursus incipies deplorare, frustra sumptam operam, negabis æquum esse uirtutis egregios conatus merito fraudari præmio, nisi fortunæ suffragio adiuuentur. Sed quæ tandem potest esse iniqua conditio, quam nemo compellitur accipere, nisi cui cordi sit? Quantūlibet iniqua conditio proponitur: eam nimirum facit æquissimam, quisquis suapte sponte recipit. In aleæ ludo (si fas est hoc exemplum conferre) quid iniquius, quàm uel summū artificem ab imperitissimo superari, si modo iactus cōmode cadat? Atque id adeo nemo tantū iniquum causat: propterea quod cui lusus huius lex non probatur, ei liberum erat nō suscipere. Itaque lex quid præstari uelit, id palam atque in medio proponit. Quid abs te præstari possit, id tibi relinquit expendendum. Illa nihil mauult, quàm ut res quā optime cadat: quod si postea quicquid nihil iam intentatum reliqueris, quo minus effeceris, per fortunam stetit, intelligis (opinor) nihil habere te, quod legi succenseas. Fortunam, si ita lubet, in

ius uoca,

his uoca, cum lege nihil tibi rei: quæ ut nihil promittit, ita nihil debet, nisi præstanti. Neque uero existimemus iudices, istud à maioribus qui hanc legem tulerunt, sine summa ratione fuisse factum, ut conato præmium non esse statuendum putarint: uidelicet illud cauerunt, non tantum ne ancipites istas & inexplicabiles huiusmodi de conatu lites inuirtarent, uerum etiam quod intelligerent tyrannicidij conatum non posse, nisi summo ciuitatis periculo suscipi. Vnde futurum prospiciebant, ut si conatui præmiū statuissent, temeritate conantium Resp. subuerteretur potius quam restitueretur. Etenim tyrānis quid aliud est quam graue capitalēque ciuitatis huiusmodi? huic si quis medeatur, ei merces digna proposita est, quam ita demum ferat, si remedium præsentaneum attulerit. Verum huic malo neminem oportet admoliri manū, nisi certum artificem, qui sua diligentia peritiāque fretus, nō sinat hoc licere fortunæ, ut dum ipse salutem dare conatur, illa uitam penitus eripiat. Quid? utrum tu igitur in eiusmodi discrimine conatum præmio iudicas inuitandum esse: an potius pœna deterrendum, nisi quod conatus est quispiam, idem præstiterit? Nec illud te subleuat, quod mihi uidebare ratiocinando colligere, quū lex in maleficijs pœnam irroget simplici sceleris molitioni, par esse ut multo magis in benefactis conatus habeat rationem: nam oportere legem multo propensiolem uideri ad compensandam uirtutem, quā ad retaliandam culpam. Atque uide quā hic tota erras uia. Principio non animaduertis hoc tyrannicidij facinus toto genere à reliquis discedere, propterea quod aliorum molitio cū priuato molientis periculo modo cōiuncta est: huius cum publico Resp. discrimine copulata, ut temere moliri tyrannicidiū nihil aliud sit quā temeritate priuata rem omniū prodere. Deinde lex nec in quouis crimine, nec quālibet conatum in quæstionem uenire sinat, uerum in paucis dūtaxat, quæ uel propter insignem atrocitatem hoc odij merentur, uel eiusmodi sunt, ut prius exitium adferant, quā conatus dene significationem: quod genus parricidium, ueneficium, proditio. Postremo non uides nihil esse simile, totāque naturā rationēque discrepare, pœnæ legitimam irrogationem, & honoris largitionem. Nam alterū quidem proprie legum munus, alterum quasi quædam de iure concessio, legisque candor (ut ita dixerim) quidam est. Hoc ita habere sic demū intelliges, si reputes quā multa sint quæ lex iubeat, addita pœna ni pareas: quā multa item uetet nisi obtemperaris, supplicium minitans: contra, uix unū atque alterum esse, ad quæ præmio sollicitet. Quædam enim eiusmodi sunt, ut durum ac seruire uideatur ad ea metu mali adigi: quo de genere sunt, uxorem ducere, operam dare liberis. Hic lex nimis urbanus ac uerecundius tecum agit, patris, nō magistratus su-

mit habitū, p̄cedo ad id inuitat, quod alioqui gratuito te pr̄stare debebat. Rursus alia tametsi id genus sunt, ut à quouis nō improbo ciue pr̄stari uelle oporteat, tamen & fortiora uidentur, quàm ut à multis pr̄stari queant: & periculosiora, quàm ut multi uelint suscipere: nam inhumanū uidetur cuiq̃ uitæ suæ contemptum imperare: ad hæc igitur præmio animat, quasiq̃ calcar addit uirtuti. Proinde non oportet hanc legum indulgentiam longius trahere, quàm ad quæ semet ipsa astringit. Nec mirandum est si attentior, si uigilantior, si exactior est in proprio naturaliq̃ munere suo, quàm in eo in quo p̄ tēporis ratione in alienas partes descendit. Huic astipulatur illud, quod nouis etiā criminibus exemplum, aut nouū noua lege solet institui, aut à simili lege mutuo sumi. Neq̃ tamen idem fieri consuevit, si quis quid noui facinoris cum laude patrauit, ut præmiū à consimili cōstitutione decernatur, nisi lex extet, quæ nominatim honorē statuat eius factor: quod roget, nix habebit: quod postulet, haudquaquā. Quis enim legi necesse sit passim ciuiū suorum officium mercede redimere? quādoquidem ne sit impunita improbitas, id publicitus omniū refert: at probus esse nemo gratis potest. Quid autē est quod non uel gratus patriæ debeat ciuis? cui si uel animam impenderis, quid mirandum, si quod acceperas, id restituis? Vt supplicio dignus sis, nisi parenti pietatis officium persoluas, non præmiū illico tibi debeat, si persoluas. Idem, si quid in leges cōmittas, non potes effugere supplicium: at nō statim illæ tibi præmiū debituræ sint, si quid cū officio feceris. Nam si ciues omnes sese in officio continerent, ne opus quidem esset ullis legibus: quippe quæ non ad bonos mores comparatæ, sed malis è moribus natæ sunt, id quod uere uulgo dictitant, ac pharmaci uice fungātur. Finge itaq̃ nullas esse leges, quemadmodum de aureo Saturni seculo fabulantur poëtae, suo quēq̃ sponte fungi officio: an tu hic damabis perire benefacta, quod nulla lex præmiū decernat? Vt lex non minatur nisi improbis, ita non pollicetur optimis ciuibus. Quorsum enim opus promisso, quū uirtus absoluta abunde seipsa contenta sit? Proinde petere quod illa non sit pollicita, profecto plus quàm impudentissimū est: improbe flagitare quod ea candide ciuilitatēq̃ promiserit, ciuis est probitatis nō satis spectatæ. Tu quid merueris, paulo post excutietur: interim finge sanè præcipuā quandam utilitatem attulisse, cū tamen ex lege præmiū non debeat. Vtrum protinus clamitabis in frugiferum fuisse officiū, ciuitatem in ius uocabis, plebem ingratham uociferabere, minitabere iudicibus, nisi tibi mercedem ex animi tui sentētia decernant? An potius ipsam uirtutem abunde magnū sui præmiū iudicabis? Oblectabis te cōscientia recti. Hūc esse maximū fructum officiī duces, quod de alijs

citra

citra tuū emolumentum benemerendo ad deorum benignitatē uidea-
ris accedere? Nimirum hæc tibi futura sunt satis, si modo ciuis sis opti-
mus. Quod si nō contentus istis, aliud adhuc nescio quod præmiū desi-
deres, certe maximo proximū est gloria: hoc tu iam propemodū tuli-
sti. Quanto metiris precio, uolitare per ora mortalium, celebrari, lauda-
ri, digitis notari mille, oculos omnium in te coniectos circūferre? Ista, in-
quam, uel maxima præmiij pars, nam pecunia sanè quā exiguū mo-
mentum adfert. Tu conatus duntaxat es, permagna portio, uel caput
potius ipsum tuo deest facinori. At quū interim his rebus frueris, dum
non occiso tyranno, tamē uelut tyrannicida celebraris, quæso te, quan-
tula pars abest à tuo præmio quod laturus eras, etiam si tyrannū occi-
disses? Postremo isthuc ipsum præmiū, penè dixerim, inuidendū mi-
hi uidetur, quod iam tibi licuit toties Reip. tyrānicidiū imputare, quod
in celebri iudicio tibi cōrigit honestissimū præmiū flagitare, & in tam
frequenti theatro spectante Rep. magnificam istam tuam tragediam
peragere. Mihi uidetur iudices, beneficij tulisse gratiā, quisquis expro-
brare beneficium potuit. Tu fortunæ, tu deorū munus imputas ciuita-
ti, & sunt fortassis qui tibi libertatē acceptam ferant. An hæc tanta præ-
mia contemnīs? quæ uel uero tyrannicidæ sufficere debuerant, nisi lex
maluisset præmio conatum ab effectu distinguere. Quanquā nullū me
herde præmiū magis congruit ei, qui tyrannū conatus sit occidere, nec
occiderit, quā ut illi contingat tyrannicidæ præmiū sperare, nec ferre
tamen. Hicne erat ille gradus, in quo nos tecum cōmorari iubebas?
Quanquā hoc nomine tuus conatus minus promeretur præmiū, quod
aliorum proposito fortuna modo defuit, tibi uoluntas, ut ais. Effecisti
quod uoluisti: id quod erat necesse, nec fecisti, nec uoluisti. Sed iam du-
dum alium gradum (ut uideo) circūspectas, in quem te recipias: nam in
hoc quā citra omnē præmiij spem consistas, intelligis. Age sequemur
te per omnia, & aliunde aliq̃ fugitantē persequemur, nec usquē sinemus
consistere. Atqui non tantum aggressus sum, inquis, uerū etiam occidi,
nempe filium, atquē id facinus in duo secas tyrannicidia, & quod filium
sustuleris plusquā tyrannum, tum tyrānidis successorem: & quod paren-
ti, necato filio, mortis causam ministraris. De illo mox, nunc hoc cuius-
modi sit inspiciamus. Parentem ais abs te, iugulato filio, eadem occi-
sum opera: negas em̃ referre, qua uia peremeris, modo sustuleris: imò
splendidius istuc uideri uis, quod tuo quidem ense, uerum ipsius dexte-
ra sit interemptus. Hæc tam honesta iudices oratio possit parum atten-
tum fallere, præsertim hoc rē fucis illis suis & phaleris uendicante, dum
nobis ob oculos ponit ualidū illū florentemq̃ iuuenē, sic patri adama-
tum, crebris uulneribus cōfossū: parentē senē miserū, illi circūfussū.

eodem exanimatum ense, sanguinem utriusque inter se confusum. Ista quidem dictu splendida, sed quid ad tuam causam attinent? Nemo tam cecus qui non uideat, nemo tam effrons qui neget, spectaculum illud multo omnium iucundissimum extitisse ciuitati, quum senem tyrannum iuueni uideret incumbente, exanimem exanimi, & in altero gauderet sese leuatum malis prateritis, in altero futurorum metu. Hæc quum per se maxima, quum Reip. sint gratissima, quid attinet uerbis exaggerare? Illud unum in hoc iudicio uertitur, utrum tibi acceptum ferri oporteat, quod pater sine controuersia tyrannus occisus est, an fortunæ superumque dextertati. Quod enim tuo gladio peremptus est, id uero quam est futile nihilque. Quid si tuo gladio ab eo qui eum utendum abs te rogasset, tyrannus esset necatus, num tu protinus tyrannicidæ præmiū petitem uenires? Lex occisori pollicetur honorem, tu eum iugulasti, de quo certe controuersum esse poterat, tyranni nomine censendus esset necne, eum de quo nihil erat dubitationis reliquisti. Si prudens, prudens excidisti, præmio: sin metu, multo minus etiam causæ est postulandi muneris. Verum illud tute uehementer urgebas, uti prudens uolensque reliquisset uiderere. Sed quod tandem erat istud tuum consilium, quum tibi sic in manu esset non toto metu liberare Remp. sed ultorem tui facinoris, & uerum certumque tyrannum relinquere? intelligebas (ut ais) omne negotium confectum extincto iuvene, propterea quod modis omnibus futurum præscires, ut senex illico sibi met eodem gladio necem conscisceret. Videte iudices in manifestissimo mendacio, qua rima conatur elabi, nisi diuinationi scientiam commentus fuisset, non poterat hinc explicare sese. Si quidem hæc uel augur, uel haruspex, uel uates diceret, fortasse nonnullos inuenires qui ista prædicanti fidem essent habituri. Nunc quid impudentius? quid uanius? quid ueri dissimilius? quam asseuerare, id certum præscisse te, quod tale sit ut quiuis alius exitus potius fuerit expectandus? An coniecturis es assequutus id euenturum quod euenit? At quid aliud effici coniecturis poterat, nisi ut uel sperares, uel suspicareret? Porro in rem ancipiti, quæ dementia erat spem incertam sequi, discrimen certum negligere? Sed audiamus obsecro certas illas coniecturas, quibus hic noster uates præsensit inopinatum omnibus exitum. Iam ætate fessus erat, inquis, iam uiribus defectus, nec obtineri iam autumabat posse tyrannidem adempto filio. Tum indulgentius amabat, quam ut filio uellet esse superstes. Nonne sentis hæc adeo non esse naturæ rerum consentanea, ut iam omnibus uideantur esse confutata, uel priusque refellantur? Utrum seni mentem ullam fuisse putas, an non putas? Si non putas, fieri potuit ut illi tutum uideretur, quod neutique erat tutum, atque ita protinus toto falleris augurio: sin putas sapuisse, quid erat quod usque adeo dissiderat?

derat: Quasi uero tyrannus uiribus duntaxat unius hominis, ac non multo magis ingenio, uersutia, calliditate, largitione, crudelitatemq; contineatur, quæ omnia si magis in senē quàm in adolescentē competunt, quur tu in diuersum torques auguriū? An nō illa ætas usu rerū callentior est: an nō altius dissimulat: an nō cauet diligentius: an nō prospicit oculatius: irascit̃ implacabilius: tenacius iniuriæ meminit: meliusq; in longinquū consulit: His solis rebus imperiū tyrānicum administratur. In militiæ duce quātulum est illud momentū, quod corporis uires adferunt: at in tyrannide profecto multo minus. Cur magis illum tereret ademptus filius, quàm extinctus satelles quispiam audacior: quū arx superesset approbe munita, superessent opes, arma, satellitū ingens agmen, tot in ciuitate factiosi potentesq; qui nō solum tyrannī partes adiuuabant, uerūetiam tyrannos agebant: quos equidē spero nunc nobis non esse metuendos (nolim enim infausta ominari) at ita tamen, ne nimīū secure negligantur. Vsq; adeo ne senem cruda uiridit̃ (quod omnes norunt) senecta callidum, animosum, ambitiosum, non stultū, una filiū mors consternauit, ut rebus desperatis protinus ē uita sibi migrandum duxerit: præsertim quū ille patris dominatum nihilo reddiderit tutiorē, sed multo inuidiosiore, idq; ob libidinē, atq; ætatis insolentiam temeritatemq; adeo ut expedierit propemodū illi ad stabiendam tyrannidē filium ē medio tolli. Etenim quo propius ad iustī regnī speciem accesserit tyrannis, hoc minus est inuidiæ obnoxia, magisq; tuta. Iuuenis ille solū hoc augebat, quod maxime tyrannos solet euertere. Vera illa tyrannidis munimēta in callidi senis pectore erant collocata. Sed tenerius adamabat filiū, quàm ut defuncto posset superesse. De matercula quapiam priuata loqueris, an de uiro sene, callido, crudeli, deniq; tyranno? Quid ego iudices in eo sermone argumentis coarguendo sumam operam, quem ipsa natura, quē mos, quem communis omniū sensus repudiat? Quis unquā isthuc audiuit: tyrannū usq; adeo pio in liberos fuisse animo, ut nō dicam cōmori uoluerit, sed cōuiuere cōmode quierit? Credite mihi, priuatorū isti sunt affectus. Tyrannus neq; quid natura, neq; quid pietas, neq; omnino quid sit officium nouit. Exiit hæc omnia, simulatq; tyrannum induit. Omnia commodis, omnia metu, omnia necessitate metitur. Solos hos amat (si quos tamen ille amat, qui uel deos ipsos odit) quos aut metuit, & tollere nōdum expedit, aut quorum opera ministeriōq; ad fulciendum imperium indiget. Quod si ullos ille posset amare, similes certe sui diligeret, impios, uiolentos, rapaces, scelestos, quando nihil ad conciliandam charitatem efficacius morum similitudine. Atqui ne improbi quidem illi chari sunt, nisi quatenus adiuuāt, adeo ut præposterum, uel peruer-

sum potius quendam Stoicum tyrānus exprimat. Neq̃ enim quisq̃ tam Stoicus fuit, ut æque uacaret omnib⁹ affectibus atq̃ tyrānus: hoc modo illos discernit, quod philosophus. honesto metitur sua consilia; hic commodo. An ille ullum pietatis igniculum in quenq̃ mortalium sentire potuit, qui in patriam uitæ parentem altricemq̃, qui in cœlites omniū bonorum autores tam sit impius, ut illam crudelissima opprimat seruitute, horum phana despoliet, iura contemnat. Verum ut largiamur tibi nō nihil, sinamusq̃ te priuatos affectus in tyrannicum pectus, hoc est, ignem in flumē transferre, an tandem persuadebis illud, usq̃ adeo indulgenter illum adamasse filium, usq̃ adeo in eum omnes uitæ suæ spes, uoluptates, opesq̃ semel contulisse, ut illo sublato, ne minimam quidem uitæ causam sibi reliquam esse putarer. Repete, nō dicam ex hac ciuitate, uerū ex uniuerso mortaliū genere: non ex hoc seculo, sed ab orbe cōdito, & ab ipso (si uis) Promethei simulacro. Quotus q̃sq̃ fuit pater, quota quæq̃ matercula, quæ ob liberorū necē sibi fatū acersuerit. Naturalis hic dolor, & quē nemo ferē non modeste ferat. Priuatis parentibus uel indulgentissimis, muliercularū intemperatissimis affectibus mediocris luctus sufficit, tyranni in filium charitati non nisi solam mortē satisfacturam esse tu Lynceu præuidebas. Age, hoc quoq̃ tibi donamus, uicerit homo tyrānus priuatorū in liberos pietatem, uicerit indulgētia materculas omnes, qui tibi cōpertū esse potuit, utrō se dolor paternus indinaret. In rabiem, an in desperationē. Quo diligebat impotētius, hoc erat pbabilius, ut senex natura ferus, ciuib⁹ infensus, uel maxime uellet esse superstes: uel ob id deniq̃, quo ueterē illā iram, nūc filij nece acerrime exasperatā, irritatamq̃ Reip. supplicijs saturaret. Quod si aliās uitæ pertæsum fuisset, hæc nimirū una causa poterat illum in uita retinere. Quid autem senili animo uindictæ cupidius. An nescis quā impotentes ætas illa concipiat impetus, quo rapiatur æstu, quo flagrare soleat incendio, si quādo atroci insigniq̃ contumelia lacestatur. Quæ uero potuit esse atrocior, quā filij cædes sic amati, ut tu quidem ais. Hæc nimirum quicquid in illo fuerit unquam crudelitatis, quicquid sæuitiæ, quicquid immanitatis: si qua sanguinis sitis, si qua suppliciorum fames, deniq̃ si quid tyrannicum, id omne semel de integro poterat excitare quasiq̃ renouare. Mitiora etiā animalia, datæ orbitatis iniuria, in rabiem solet agere, & tu tyranno (quo nulum animal immitius) nihil tale metuendū esse certissimus augur existimasti, quod in Tigribus uidemus euenire. Quod si tibi uni cōpertū erat tyrāno sic in delicijs esse filium, quid igitur aliud tua fiebat opera, nisi ut sæuissima illa Tigris, rpto catulo, in rabiem uersa, in miseram hanc ciuitatē dilaniandam discerpendamq̃ insiliret. Id si non euenit,

magna

magna dñs gratia, tibi magnū debetur malum: qui quantū ad te pertinet, tam diram beluā in nostra capita fortunaſq; immiferis. Elige nūc utrum malis, an uerum fateri, nihil fuiſſe tyranno cū noſtris affectibus cōmune, an confingere ſic adamafſe, ut matercularū quoq; uicerit delicias. Certe neutro modo tua conſtabit diuination: quæ niſi conſtiterit, nō eſt quod ad eius rei laudem aſpires, quæ fortunæ cōmoditate te imprudente euenierit. Poſtremo donemus & hoc tibi, ut præſciueris, & certum præſciueris, deo uidelicet quopiā te certiorē faciente (nam alioqui fieri nequaq; potuit) perinde eſt ac ſi non præſcieris, quū præſcientias tuæ fidem legi facere nō poſſis. Profer quibus prædixeris id euenturū quod euenit: doce quis deorū quando iſthuc tibi prænunciarit, nihil habes quod dicas. Verum poſteaq; rem feliciter eueniſſe uideres, tum demū poſt factum uates eſſe cœpiſti, quemadmodū uulgo tum fieri, tum dici conſueuit, poſt euentum ſtultos etiam ſapere: & quo fortunæ beneficiū uerbis in te tranſmoueres, tragœdiam iſtam nobis cōmiſciſc cœpiſti, cauſas reperiſti, quibus præſciſſe uideare. Sed dñj boni, quā non bonū poētam te præſtituſti, qui tam inconfiſtensia, tam cū natura pugnantia finxeris, ſæuiſſimū tyrannū ob pietatem erga filium ultro uitam fugiſſe: ob unius capitis necē tutum ſibi non putaſſe in uita comorari, quū omnia ſuper'eſſent, quibus tyrannis & paratur & obtinetur ſublato eo, in quo omne tyrannidis præſidiū collocarat, repente rebus ſuis diſſiſum, ad inferos abiſſe. Age, mitto nunc argumenta, hæc omnia uera, nō ficta credemus eſſe, tamen ſi ne fucum quidē ullum habent ueri. Si mihi ex omni hominū memoria uel unū tyrannū potes nominare, qui liberos ſuos ſic adamarit, ut nō ſpadones ac pellacas longe prætulert: qui ſic illis indulſerit, ut non ſuſpectos haberet obſerua- retq; qui ſic illis ſit ſiſus, ut non in barbaris quibuſdā latronibus, ac ſeruis ſtigmaticis plus quā in illis fiducia poſuerit. Ego tibi permultos referre poſſim, qui filios ſic oderint, ut uiuos eſſe pati nō poſſent: adeo metuerint, ut ne cibū quidē unā capere uellent: adeo diffiderent, ut tum demū ſe tutos eſſe putarent, ſi quis illos è medio ſubmouiſſet. Nullus inutilior tyrāni ſatelles q̃p filius. Ex extrema barbario conductitios mauult ille ſicarios, fugitiuos, homicidas, ſacrilegos: his uitā ſuam mauult cōmittere, qui ſua patria frui nō poſſint, & alienā euertere gaudeāt, qui barbaricis ſeriniſq; uiribus antecellant, & gigantes illos impios referāt, qui ppter animi cupiditatē nō difficile ad quidiſ periculi ſuſcipiendū perducūtur, & ppter ingeniſ feritatē à nullo facinore abhorret. Hi ſunt idonei tyrānorū miniſtri, hi fiducia, munimentū, præſidiūq; tyrānidis multo tutiſſimū: hos ſi qſ ademerit, cauſam uideat dediſſe, quor rebus tyrānus diffidat. Nā filius qua tandē ratione dñatū ſuſtinebat? Acta-

tes: at utilior ætas grandior. Robore: unus erat. Prudētia: magis sapie
 senecta. Custodijs quas obtinebat: at si aduersum patrem obtinebat,
 mors illius seni etiam optanda. Si patris nomine, quid nisi unus satel
 les ademptus erat? Nā custodiæ quò deficerent, nisi ad eum cui aleban
 tur? Tutior igitur erat futurus tyrannus amoto filio. Res enim tyrāno
 suspecta, filius uiolentus & insolens, propterea quod reliqui illi Barbari
 solo lucro contenti sunt. Filius illud præmium spectat, tyrannidis suc
 cessionem. Nec ullus pietati locus, ubi mentē possidet dira regnandi li
 bido. Ibi cōtemptis naturæ legibus, & filium horret pater, & patris inte
 ritum oprat filius. Sed dicturis iam dudū, nescio quid, mane, præsensu
 nihil inexpugnatum omittam, urges. Nisi præter modum adamauit
 filium, nisi diffusus est, quur sibi mortem consciuit? Istiuc uero merito
 demirandū, quippe quod præter omniū, ac tuam etiam spem euenit.
 Verū ego nihil ad me pertinere puto, ut tibi rationē reddam, quid illi
 dī in mentē immiserint, ut sibi uim adferret: hoc tantū euincere sat est,
 te nullis cōiecturis hunc exitum certo præscire potuisse, quantumlibet
 amarit filium: tametsi causa non admodū obscura. Iam deorum si quā
 fuerunt huic infensi Reip. iras diuturna nostra calamitas satiauerat.
 Iam propitios nostra uota, nostra sacra cōmouerant: aderat illud fata
 le tempus, quū impius ille senex dīs atq; hominibus dignas admissio
 rum pœnas daturus erat. Iam aderāt ultrices Erynnes, aderant Furia.
 facibus & hydrys omnibus armata, hæ illi mentē ademerunt, hæ uanā
 formidinem incusserunt, hæ attonitum ad spontaneam sui cædem im
 pulerunt. Nihil minus arbitrabatur quā m fugisse, qui filiū peremerat.
 quā una cæde contentū fore, quā quidē una in re iure potes gloriari.
 quod tyrannū uehemēter fefelleris. Virū esse putabat, qui hoc facinus
 peregisset. Credebat esse talem, quales audierat esse solere tyrānos, qui
 magno suæ uitæ cōtemptu, tyranni caput impeterent: qui nō adoriren
 tur facinus, nisi ratione probe perspecta, qua possent perficere. Hanc
 suspicionē Pan ille, aut si quis alius est deus, nouis terriculis exagitabat.
 Arbitrabatur instare sibi carnificem, sensit adesse necessitatē illam fata
 lem, quā nemini nocentiū uitare licuit. Itaq; quod huius urbis pietati,
 qd' deorū bonitati debetur, quur tu id phaleratis dictis in te trāsferre
 conaris? Vbi discrimen erat subeundū, ibi fugitabas: nūc ubi res præ
 ter spem pulchre cecidit, tutumq; putas, fortunæ laudem in te deriuas.
 Sed finge diuersum exitū fuisse cōsequutum, pone tyrānū ira percitū,
 passim ciues ad exquisita supplicia rapere, p̄scribere, iugulare, in exiliū
 agere, possessionibus exuere. Quid hic dices? nō sines, opinor, eorū ma
 lorū causam in te tanq; in autorē referri, & fortunæ argumēto culpam
 deprecaberis. Negabis tibi imputandū esse, si qd' fortuito præter pro
 positum

positum euenerit. At nunc nōne iniurium est, ut quod boni, fortunæ comoditate præter spem euenit, id totum in te uelut autorem uelle trahere? Etenim te nihil expectasse minus, quàm id quod euenit, uel ipsa res damnat. Si hoc animo cōscendisses arcem, ut filiū, non patrem occidisses, credi poterat te talem quandā spem animo concepisse, nūc casu nescio an metu potius in iuuenē incidisti, & tū deniq; diuina ista mens & futurorū præsaga, sed quæ non nisi post euentū sua prodat oracula, te corripuit. Quū esset fugiendum, ibi demū iudices in re tam tumultuosa, secū uelut ociosus consultare coepit, utrū senem sua dextra dignū existimaret, ibi demum præuidere coepit fore, ut pater ipse sibi manus adferret. Et quo cōmentū tam impudens iudices efficiat paulo probabilius, quæ nec uidit, nec uidere potuit, ea perinde descripsit, nimirū (ut iactat) poëta, quasi spectator astiterit, quid in mentē uenerit tyranno, quid dixerit, quid fecerit, quomodo ferrū strinxerit. Eiusdem profecto impudentiæ: fingere præscisse se, quod esset euentu consequuturū, & quod nō uideris, id ita narrare quasi uideris. Quanto melius tuo cōmemento, id est, fabulæ sua fides constitisset, si ita finxisses, te quū perempro iuuenē, stricto gladio ad senem ire destinasses, repente à tergo adfuisse Palladē illam Homericam, & iam euntē capillis reuocasse te, uentū ne tam luculentū facinus senili cæde obscurares, sese citra tuā opem curaturā, ut ille suapte manu, sed tuo gladio peremptus, gloriæ tuæ nihil tenebrarū offunderet, sed multū etiā adderet lucis: dehinc abditū te per rimā cōtemplatū, uel (quod est te dignius) repente deā sepsisse te nebula, ut tyrānicæ necis tutus & ociosus spectator assisteres, nec prius illinc discessisse, quàm negociū omne confectum uidisses. Hæc si confinxisses, paulo minus makum poëtā te præstitisses. Sed ociū, opinor, nō suppetebat ad oēs fabulæ parteis cōmode tractādas, uidelicet licitæ cupiditate te protinus ad præmiū postulandū rapiente. Nunc uel ipsa te prodit inconstantia, figmentiq; coargit. In arcem ascendisti, quo tyrannū occideres, neq; tum præuidebas, quod sole ipso darius uidentis. In medio negotio subito nescio quis deus oculos tibi restituit, ut uideres futurū id quod accidit. Porro si ueris fidē facere uoluisses, narrare debueras quēadmodū nocturnus explorator furtim arcem conscenderis, in ades danculum irreperis, forte fortuna obuiō nemine, non dicam ut tolleres aliquid, sed ut experireris, si quod tuto facinus posses designare: hæc molienti cōmodum fauisse fortunam: itaq; quū adolescentē solum atq; incustoditū offendisses (ut est ea nimirū ætas securior, periculūq; minus cogitans: præterea diuturna tyrānis iam magnam metus partē exuerat) tum haud scio (ut mores illius erant) multo uino sepultum atq; immodica libidine defessum, fortiter ingulasse scilicet

cet, & somnium illi cum morte, id est, germanum (ut ait Homerus) cum germano coniunxisse: deinde ubi iam cardines procul stridere coepissent, exaudito uidelicet morientis gemitu, ibi te metu exanimatum ita fugisse, ut non uacaret gladium è uulnere tollere, quem nec parricida, nec sicarij solent relinquere ne deprehendantur: Interea domi latitasse te, iamdudum de fuga cogitantem, & longinquas aliquas, semotusq; mundi latebras animo circumspectantem, in quibus abditus posses irritati patris sauitiam fallere: Iamq; te ad spontaneum exilium accincto, repente in uulgus exiisse famam, liberam esse ciuitatem, tyrannum unà cum filio iugulatum, reliquos metu fugisse, autorem ignorari facinoris: Ibi repente ad nouā tuæ fabulæ catastrophē, immutasse te animum, & qui prius de salute fueras sollicitus, protinus ad præmij spem arrectū fuisse, lucricq; auaritate, priusq; tibi satis esset excogitata ratio, qua totam huius inopinati euentus laudem in te traduceres, profluisse in medium: id quod uidimus, damitasse tuum illum esse ensē, tuū facinus, non unum præmium tuæ uirtuti fore satis. Hæc nemo non credidisset, sunt enim rerum naturæ consentanea, usu comprobata, omnium opinione recepta. At tu dum sedulo quidem, sed tamē parum ex arte, tuam nobis præscientiam niteris persuadere, quàm multa comminisceris, non dicam tota facie à uero distantia, uerūetiam cum sensu communi, cum more, cum natura penitus pugnantia: primum tyrannū tam maternelne filium adamasse, ut sine eo uiuere noluerit: sic ob unius mortem metu fuisse cōsternatum, ut in uita manere non sit ausus: sic illi toto pectore sisum, ut ipse nullas circum se custodias haberet: adeo fracti animi fuisse, ut tam chari pignoris truculenta cæde nō potuerit ad uisionē inflādari: tam inualidū, ut tua dextra fuerit indignus: tam inermē, ut nī tu illi gladiū reliquisses tuū, defuturū fuisse, quo se iugularet. Non uides q̄ nō cōpetat tam insignis in tyrannū pietas, tam secura in eam ætatem fiducia, tātus metus in hominē, excepto filio, reliquis omnibus præsidijs munitū, tanta cōsternatio in hominē tot periculis exercitissimū, tāta imbecillitas in iratū? Quid igit erat, quur tu senē illum tantopere cōtempseris, ut indignū habueris, qui tua ista magnifica dextera iugularetur? Tū ne indignū iudicabas quem occideres, quū eum Resp. nō putarit indignū quē formidaret, quē maximo suo cū dolore ferret? Nō talem illū iudices, nō talem sensimus, ut cuiq; cōtemnendus uideri debuerit. Neq; tu eū unq; cōtemplisti, nisi forte cōtemnere est, misere formidare. Sciebas arcē armis refertā, sciebas supesse satellites, quorū uel unus (si seni uires deerāt) sufficebat iugulādo tibi. Nō igno-
rabas (id qd' nemo nostrū nescit) quantū uiriū illi partim exercitatio,
partim ingenij feritas etiam in illa senecta reliquerat. Tum non te fu-
giebat.

giebat, frigidum illud senium sic interdū acri dolore inflammari, ut iu-
 uenibus etiam ualidissimis sæpenumero fuerit intolerandū, si quando
 solitū illud robur quod ætatis gelu uelut obtorpuerat, magno aliquo
 animi motu recanduit. Quis autē tam inualidus est, ut non illi pudor,
 ira, dolor ingēs uires suppeditet? Hoc erat uidelicet, quur tu filiū quā
 patrē malueris occidere, quod illum inopinantē, inermem, dormientē
 fortuna obiecit. Cum hoc pugnandum erat, armato, uallato, irato de-
 niq. Hoc erat quur gladium relinqueres, ratus ne tantisper quidē mo-
 rari tutum dum reciperes, metuēs uidelicet ne tantillum sarcinæ te red-
 deret in fuga tardiolem. Reliquisti inuitus, quo tyranno prodi posses:
 sed prodi maluisti quā deprehendi. Neq; ego nunc formidinē tuam
 accuso, imò miror magis quod pedibus consistere, quod fugere potue-
 ris, quū audires moueri tyrannicā familiam, stridere arma: intelligeres
 tibi non cū puero, sed cum uigilantibus uiris, accinctis, armatis, sobrijs,
 irritatis: deniq; cum rabioso patre dimicandum esse, non quod illum
 usque adeo filij mors cōmoueret, sed quod arbitraretur, & haud scio an
 uere se petitem fuisse, dexteram tuam errasse tantum in filio. I nunc &
 spera, non dicam hos iudices uiros omniū perspicientissimos, sed uel ē
 media plebe quenq; esse tam muccolis naribus, cui non suboleat, imò
 qui non planē odoretur, pensentatq; totam hanc fabulam abs te confi-
 ctam. Et quod poëtæ solent, quum hærent in explicando tragicodiæ ar-
 gumento, hanc ueluti deam diuinationē arte quadam induxisti, quo
 præfensionem tuam iudicibus probares, sine qua uidebas præmiū ob-
 tineri non posse. Sed occasionē, inquit, ministraui paternæ mortis, qui
 gladium quo se feriret reliquerim: atq; id solum nō modo satis esse pu-
 tar ad petendum præmium, uerumetiam meritum esse, ut ipse ens
 inter arma deorum consecratur, dominus pro deo præfenti colatur. O
 hominem suauem, si has spes uere concepit: impudentem, si quū non
 speret, postulat. Itā ne tyranno gladius erat defuturus, nisi tuum illum
 reliquisses? Tu in arcem arma, hoc est, in syluam ligna portanda puta-
 sti? Nisi forte tuū illud ferrum magicis precaminibus erat imbutum,
 ut ultro ad mortis adegerit necessitatem: an uero nihil referre putas,
 quam præbeas occasionem, quomodo, quo animo? Primū, gladium
 reliquisti, quo nihil minus deest tyranno: nunquam ferrum abest, non
 in cubili, non in tridinio, non in sacris: reliquisti metu trepidus. Tua
 quidem in re illud interim demiror, qua fronte eum gladium tuum
 ausis appellare, quem habueris pro derelicto. Metu, inquam, exani-
 matus reliquisti, quem postea receptum optabas: reliquisti rem an-
 cipitem. Quid si tyrannus illum eundem ensem in ciuium iugulos di-
 strinxisset: quid si eodē lectos aliquot ex huius urbis iuuentute adole-
 scentes

scientes filio suo inferias mactasset? Si tyrannū occidisti, quia tuo occi-
sus est gladio, & horum omnium indigna cædes ad te pertinebit: quip-
pe cuius ense peracta est. Id si non euenit, nihil ad te pertinet, nam an-
teceps occasio quam in partem cadat, id dñs in manu est: si bene uerteris,
nihil gratiæ debetur ei qui dedit imprudens: sin male, temeritas impu-
tatur. Neque enim culpa uacat, qui periculosam ministrat occasionem:
quæ si feliciter, mirentur omnes: sin infelicitèr, merito accidisse dicant.
At quanto probabilius erat futurum, ut tyrānus tuo ense alios in usus
abuteretur. Scio me iudices hæc pluribus refellere uerbis, quàm necesse
uideatur, quippe tam friuola: uerum id mihi propositum est, nullum
illius argumentum non excussum, non exagitatum, nõ reuictum præ-
termittere. Quare quæso ne pigeat ita ut antehac fecistis, patiēter atq;
attente cognoscere, dum hunc ab gradu firmissimo deijcio. Hic sibi ue-
hementer fidebat, hunc acriter urgebat locum. Negabat uitari posse,
quin præmium deberetur quod patri necis causam ministrasset, si non
reliecto gladio (nam hoc opinor argumentū iam habet pro derelicto)
certe necato filio. Nam ita in legibus dissertum aiebat, nihil interesse
utrum manu sua quis occidat, an mortis causam præbeat. Addebat,
æquum esse, ut quū in maleficijs causam datam imputarent leges ad
supplicium, multo magis idem obseruarent in benefactis ad præmiū.
Hæc aiebat meminisse sese in legibus esse disputata, illud addēs Thra-
sonicum, nisi sibi diuturna seruitus legum memoriā oblitterasset. Non
tu legum oblitus propter diutinam desuetudinem, sed nuncq; quid sibi
uelint leges inquisisse uideris. Bis enim hic erras, qui neq; causæ datæ
rationem, neq; dantis animū discernas, id quod legibus traditū est, nec
animaduertis longe diuersam esse rationē maleficij & beneficij impu-
tandi. Quid ais noue iuris interpretes: ita ne satis esse iudicas uel ad pœ-
nā, uel ad præmiū, qualēcunq; quomocunq; causam dedisse? Nihil
igitur refert, Hector an Aiace[m] occiderit manu, an gladiū illum dede-
rit, quo se postea confodit? Atqui hanc laudem nuncq; ille sibi uindi-
casset: tamen si probabile uideri poterat, in eum usum hosti ab hoste
datum fuisse ferrum. Quin ergo fabros ærarios omnes uel ad pœnam
uocamus, uel ad præmium, quoties armis in eorum officina perfectis,
aut iugulantur ciues, aut seruantur? Postremo quur hoc quod tu petis
præmium, non ensis istius tui opifex petit potius? Tyrannus gladium
erat habiturus, te non porrigente: tu porrigere non poteras, nisi huius
industria tibi ministrasset. Age si telo inter uenandum temere misso,
forte tyrannum uicinum interfecisses, clamares tibi tyrannicidæ deberi
præmium: an potius nihil tibi deberetur laudis, quod imprudens &
inscius iaculum torsisses? Imò in ius potius uocandus esses, qui missi
teli

teli temeritate ciuem (quod in te fuit) occideris : nam quod in tyrannū incidit, id nihil ad te. Quid si caupo uinū lene ac suaue, quale Polyphemo dedit Vlysses, tyranno uendidisses, atq; ille eius dulcedine captus, auidius sese ingurgitasset, eaq; re concepta febri decessisset, auderes ne caupo, uini titulo tyrannicidæ præmiū flagitare? At quis non te cum tua flagitatione, ut temulentū, uinoq; madidū exploderet? Cæterum quanto frigidiore titulo nunc idem postulas? Vtūq; coniecturis præcipi poterat: ut ætas uinosa tam illicibili uino auidius, intemperantiusq; frueretur, crapulam cōsequeretur morbus, præsertim in senē: morbum mors. Vulgo hæc eueniunt. Tu eam tyranno, mortis causam dedisti, cuius nullum extat in hominū memoria exemplū. Quis enim antehac ob filiū necem sibi manus intulit? Accedā propius. Finge te tyranni coquū esse: probe callere palatū domini, medicos interdicerē cibum, quo tamē ille oppido q̄ lubens uescatur: interminari morbum capitalem, ni temperet, id te non fugere, eum cibū tu arte tua, cupedijsq; & condimentis magis ac magis illecebrosum reddis? Consequitur edētem morbus, quem prædixerant medici: emoritur tyrānus, liberatur ciuitas. Hicne coquus ē culina in forum profiliens, & adhuc iure madens, fuligine niger, tyrannicidæ præmium postulabis? Morrarium, tonsillum, & ollas ostentabis, arma scilicet quibus tyrannidem expugnaris? Non eris (opinor) tam impudens in ea causa, qua tamē ista tua multo est absurdior. Nam illi uoluntas occidendi non defuit, probabilē præbuit causam. Tu nec in hoc iugulasti filiū, quo pater ultro uitam relinqueret, & causam dedisti, ad quid uis potius q̄ ad istud idoneā. Accipe exemplū tuo similius, q̄ ouum sit ouo (quod aiunt) simile. Quid si tyranni amicam, quā ille misere ac perditē deperisset, occidisses: eaq; cognita re tyrannus sibi uitam abrūperet, auderes ad præmiū aspirare: auderes dicere, te certū præscisse, fore, ut tyrannus sponte fugeret ē uita? Certe quanq̄ plures amicas extinctas sequuti sunt, q̄ filios, nemo tamē tibi crederet, nemo tibi præmium decerneret, tuū factum periculosum & anceps dicerent: omnes fortunæ gratias haberent, cuius cōmoditate res ea feliciter cessisset, Tibi abūde magnū præmium existimarent, si cōmissi uenia donatus discederes. Primū igitur diuersam imputandi maleficij, & ascribendi beneficij rationem cōueniet distinguere, deinde causæ æqualitatē, postremo animum: atq; ita demum liquebit, quid tibi lex debeat. Nam quod aiebas legem prolixiorē esse oportere ad reddendū præmium, q̄ ad infligendam poenam, id in priuilegijs, quæ in exemplū non uocantur, fortasse locū habet. In iure cōmuni longe secus est. Siquidē (uti superius demonstrauimus) nulli nocenti lex non minatur poenam: paucis benefactis præmiū

mium ostēdit. Tum in maleficijs etiam conatū simplicē supplicio prosequitur, in benefactis semper exitum requirit. Nec mirū, nec iniquū, si lex est diligentior in eo negotio, ad quod unum est nata, atq; instituta, quā in eo, in quo temporis ratione tanquam alienas sibi sumit partes. Ergo in utroq; cōmuniter spectat, ut causa sit idonea: deinde ut animus adsit, nō tantū casus. Hoc rursus interest, quod in benefactis nec causa idonea, nec animus idoneus satisfacit legi, nisi his accesserit euentus item idoneus. In malefactis, si quid nocendi animo tentes, non expenditur nec euentus, nec causa: sed ex animo factum tuum lex metitur. Sic enim iudicat tibi nihil ad scelus defuisse, præter fortunam: qua te subleuari, quod tandē ius sit. In euentu simul & causam datam & animū expendit. Si animum uitiosum comperit, nihil moratur causam, quā sit idonea, putat animū & euentum ad poenam cōmerendam sufficere. Sin animo simplici data est causa mali idonea, & non cōsequitur euentus: lex quasi conniuet ad id, & non putat ad suam cognitionem magnopere pertinere. Sin euentus est cōsequutus, etiam si de animi uitio doceri nō potest: tamen temeritatis & negligentiae nomine poenam irrogat: partim ppter suspectam dantis uoluntatem, partim ut hæc latebra peccantibus eripiat, imprudens feci, discantq; homines uel suo periculo cauere, quod alieno faciant periculo. Ergo qui prudens & sciens, certam atq; euidentē noxæ causam dederit: eum perinde lex censet, quasi facinus manu peregerit. Veluti si quis hostē opibus, copijsq; iuuerit, perinde est ac si ipsius arma contra ferat. Siquidē id suppeditaui, sine quo bellum geri nō poterat, Aut si quis inimicū suum per dolum nauigio soluti imponendū curet, ut naufragio intereat, aut in condaue pensili testudine inducat, ut ruina opprimat: aut iuxta lectulum ægroti, loco pharmaci uenenū ponat, futurum sperans ut eo hausto pereat. Tamen si non bibit ægrotus: tamē ueneficij postulari potest qui posuit, propter uitiosam animi uoluntatem. Nam uehementer erat probabile id euenturū, quod ille moliebatur. Huic si detrahas nocendi uoluntatem, nihil illi cum lege rei futurum est. Si detracta nocendi uoluntate, apponas euentū: non effugiet temeritatis crimē, nisi illum inculpata ignorantia absoluerit. Porro si in loco non ad id destinato, puta in uia publica, aut in fundo alieno, arcu temet exerceas: lex tecum non agit, nisi si quem occideris, aut uulneraris, aut si cui damnum dederis. Cæterū quod facis, tuo facis periculo. Quod si quid horum consequutū est, cum lege tibi res est. Necq; tibi tua patrociniabitur imprudentia: quippe quæ culpa temeritatis non uacet. Siquidem in te fuerat præcauere, quod probabiliter poterat prætimeri. Vides quanto discrimine dissita sint, inter quæ tu nihil interesse dicebas. Primū non statim

statim imputatur ad præmiū, quod ad poenam, idq̃ non à malignitate legum latoris, sed partim ex ipsa rei natura proficiscitur, partim à legum officio. Deinde discernitur animus, causa data dijudicat: spectatur euentus. Age nunc si libet, tuam causam, qua tuum facinus aestimari tuis, expendamus. Finge te certam, ineuitabilem mortis causam tyranno dedisse, sed imprudentē, nulla tibi sit præmiij petitiō. Quis enim insciens benemereri dicitur? Fortibus uiris præmia dantur, nō fortunatis tantū. Nā euicimus iam dudū opinor, ne posthac affirmes te in hoc iugulasse filiū, ut pater sibi necem cōscisceret: quod euēturū ne uates quidem quisq̃ præscire poterat, tu nec suspicari. Imō postea q̃ rem plenā discriminis, fortunæ arbitrio cōmisisti, quia bene successit: hoc nomine lex te nō postulat: at idem si male euenisset, temeritatis poenas eras debiturus. Neq̃ enim tibi succurreret inculpata ignorantia. Quid enim æque formidandū erat, quā ne tyrannus, simulatq̃ occiso filio se petiti insidijs persensisset, omnia tyrānidis mala in nos cōduplicaret? Iam ut de animo res tibi constet, causam dedisti non solum non idoneam, uerum etiam periculosissimā reip̃. Vin hoc tibi argumento euidentissimo demonstrari. Finge te quempiam è ciuibus uitio occidisse: tum extincti patrem id facere, quod modō fecit tyrannus. Vtrum tu duplici cædis crimine teneberis, an simplici: Simplici opinor. At uxor & mariti mortem imputabit, qui necato filio, seni causam mortis dederis: atq̃ his fermē tuis argumentis utetur. Indulgētissime filium adamabat, in illum omnē familiæ curam redinauerat, illo se oblectabat, atq̃ hæc de priuato sene cum fide dicet, quæ tu de tyranno nimis dure (ne dicam ridicule) dicebas. Addet ea te scisse, præuidisse futurum, ut ille uitam fuget orbatu filio, in quo uno omnia uitæ oblectamenta collocarat. Non tibi defuisse iugulandi senis uoluntatē, sed hoc tantum egisse, ut miserabilius sua dextra perimeretur, ut odium tuum plenius miseri patris malis exaturares. Ideo iuuenem necasse, in hunc usum gladium in uulnere reliquisse. Vides quanto sunt hæc probabiliora in hoc, quā in tuo negotio: & tamē negabis paternā necem ad te pertinere: atq̃ animi suspiciōē, causæ qualitate purgabis. Negabis causam idoneā fuisse, quæ ille sibi met manus adferret. Te nec præscire, nec timere potuisse id, quod sit consequutū: quod rariū extet exemplū patris, ob filij necem sponte fugientis è uita. Alioqui futurū fuisse, ut & mater sibi fatum accerferet: quippe quā impotentius amare sit consentaneū, ac minus aduersum dolorem animi uiribus ualere. Hæc non dubitares tibi profutura, ad alterum crimen depellendū, & prodesse dubio procul. Atqui quod in maleficijs ualet, ne quid imputetur, id multo magis in hac causa ualet, ne quid acceptum feratur. Ibi te liberaret à uoluntatis

suspicionem, quod causas parū idoneas dederis: hic ex causis multo minus idoneis propter personā tyranni, uideri uis non modo quod euenit, fuisse suspicatus, uerum etiam certum præscisse. Ibi temeritatis postulati nō poteras, propterea quod tametsi uitio abs te data est causa, tamen idonea non sit ad id quod euenit. Imo ipsi tota res imputabitur, & legibus poenas dabit, sepultura prohibitus: quod ciuitati citra causam idoneam, ciuem unum ademerit. Tibi nō nisi unius filij mors imputabitur, etiam si mater quoq; & filia, & sorores, & tota tribus huius necē fuerit imitata. Hic poterat, nisi feliciter euenisset: quippe ubi summum reip. periculū & uerteretur, & prætimeri probabiliter posset. Venio nunc ad quartū illud præsidium iudices, quod iste tutissimū, ac penē inexpugnabile iudicabat: unde ego illum ita deturbabo, ut non solum sit non habiturus, quō tyrannicidij & huius laudis arcem obtineat: uerum uix etiam latebrā inuenturus, ubi temeritatis ac maleficij poenam effugiat, quō nimirum intelligat, quā non inimice, non curiose (ut aiebat) secum agam: ut quum possim in crimen ac poenā uocare, sat habeam ab honore non promerito sedudere. Aut sibi deberi præmiū, uel ob hoc uno nomine, quod iuuenem occiderit, iam plusq; tyrannū, tum tyrannidis paratum hæredem, etiam si hunc euentū dī nō dedissent, ut senex ipse uitam abrumperet. O deploratā impudētiam. Tu tibi præmiū peteres, si tyrannū suæ furia nō essent ultæ? Dī quid uis potius dederint, quā istuc quod tu fingis. Sed tamē fingamus interim oratione, quandoquidē id tuto licet: tametsi ad solam mentionē inhorrescit animus. Tu ne, inquā, occiso filio, relicto sene uiuo, tyrannicidæ præmiū peteres? An potius nec ipse superesses, qui possis petere: nec esset resp. quæ dare posset? Nam tu aut exquisitis supplicijs examinaberis, aut in extremis Arcadis exul delitesceres: nos pro tyranno iam immanissimū carnificem pateremur: & tuum caput ubicūq; terrarum latitares, diris imprecationibus deuoueremus, qui nos tua incogitantia, uel præcipiti magis lucri cupiditate in tantam malorum tempestatem coniecisses. Sed re filius erat tyrannus (inquis) patri præter inanē nomen nihil erat reliquum. Quid ego audio? duos igitur hæc ciuitas tyrannos alebat? Nam de patre nemo unq; dubitauit, quin tyranni uocabulū mereretur. Quando autem antehac unq; fando auditū est, duos una in ciuitate sedisse tyrannos? id quod magis etiam natura repudiat, q̃ eodem in corpore gemina capita. In iisdem aluearibus duo se reges pariter nō ferunt. In armentis taurus tauro cedere cogit. In iisdem lustris non conuenit duobus inter se leonibus: & tyrannus (quo nullū animal efferatius) parem in eadē urbe patitur. Non uides necessario fieri, ut ē duobus, aut alter alterum oppugnet, aut alter alteri ce

teri cedat: Vtrū tu fuisse maus in patre, an in filio? Si iuuenis aduersus senem obtinebat tyrannidem, quid à Repub. præmium postulas? Tyranni partes adiuiuisti, non reip. Sin patri cessit: quid tandem illum uocare potes, nisi tyranni uel præfectum, aut satellitem? Quandoquidem seniori tyrannicam appellationē ne tu quidem audes detrahere. Verum ut quoquo modo tyrannidē omnem in adolescentē oratione deriuares: quæ multa tu quidē non ex re, sed pro causæ tuæ cōmoditate cōminiscebaris? Cæterū quæ in his cōsingendis decori, quod in personis situm est, nullam habuisti rationē? Sic enim (ut memini) inducebas in fabulam senem iam ætate mitem, & qui omnē tyrannidis acerbitalē ob senectā exuisset: nō secus atque mala, quæ natura acerba, tempore mitescūt, & in alium abeunt succū. Porro iuuenē ferocem, illo incolūmi gerentē tyrannidē, iamque patri uiuō succedentē. Priuatus paterfamilias non fert filiū se uiuō successorē: & tū uis istuc credi in tyranno? Ille non sinit ullū è liberis rem domesticā ex animi sui libidine moderari: & tyrannus sese ueluti abdicans imperio, negociū omne in adolescentem reiecerat? Non dubito, quin & ipse uideris, quæ dura sint ista, & quæ à cōmuni sensu abhorrētia. Verum quid faceres, nisi tales personas induxisses, exitum inuenire tragœdia tua non poterat? Quæso te, an unquē auditū est tyrannū ætate mitescere? Quando tu desines ea quæ sunt priuatorū, quæ bonorū principum, tyrannis tribuere? Ut eodem igni cera mollescit, limus durefcit: ita ætate plerique redduntur mitiores ac tēperantiores, tyrānus magis ac magis exasperatur. Ut tempus nō nullis pomis amaritudinē adimit, at uinis nōnullis acorem cōciliat: itidem tyrannis nō adimit sauitiam ætas, sed exaggerat. Vis ipsissimā tyrannici ingenij tibi demonstrē imaginē? Spinam cogita, quæ quo magis senescit, eo pungit acius. Echinos cogita, qui quo plus habent ætatis, hoc testa sunt asperiore. Vulgaribus ingenijs fortasse nōnulla uitia senectū uel detrahit, uel certe mitigat, etiam si plura irritat, nōnulla patit. At tyrannorū mentibus ad scelus, ad crudelitatem natis, scelere & immanitate imbutis atque educatis, præter uitiorū omniū incrementū adferre senectū quid potest? Nisi forte libidinē adimit? Quæquæ ista tyrannidis quantula tandē est portio? Sed esto fuerit sanè propter ætatem ad uoluptates segnior, uerum erat fastidiosior: unde fit, ut imbecillior sit ad coitum, ad raptū audior. Fortasse pauciores huic execabantur ephebi, sed insigniores. Pauciores producebantur uirgines, sed exquisitiores. Quur non autem & plures: uidelicet quo senile fastidium optione, & uarietate uinceret. Hoc ita esse, quot ego tibi testes citare possem, qui quo nobiliores sunt, quo fortuna præstantiores habent liberos, hoc magis eis à flagitiosissimi senis cupiditate metuebant. An

tu putas unà cum uiribus senescere libidinē? Multo secus habet. Imò quantū ætas improborū hominū facultati detrahit, tantū adiicit cupiditati. Quanquā tyrannicū animū his in rebus nō tam uoluptatis usus capit, quā nostra delectat cōtumelia. Vt frigeat in sene tyranno Venus, certe feruet uigetque malitia, sauitia, nocendi libido. Postremo totum illud uitiorū agmen, quæ propria tyrannorū sunt, cupiditas, rapacitas, improbitas, impudētia, impietas, iracūdia, uolētia, impotētia, suspicio, fraus, perfidia, crudelitas, implacabilitas, imanitas periuriū. (Quid autē oportet omnia cōmemorare nobis omnibus heu nimīū nota?) horū inquam nullum non ætate fit acerbius, propterea quod iuuenta non nunquā naturæ bonitate uincitur: præterea quædam mala nondū didicit: at senecta, siquid pudoris, si quid humanitatis, si quid melioris ingenij à natura insitum est, id omne multo ac diuturno flagitiorū usu penitus exuit, & prorsum in immanissimā quandā feram abiit. Id ita euenisse, iudices, in execratissimo illo sene, quid ego coner argumentis docere, quum sua cuique memoria abunde satis exemplū suppeditet? Quod si iuuenis sese gerebat insolentius, uidelicet patris abutens imperio: num tu hunc continuo tyranni nomine donabis? Ergo ex eadē tyrannide sexcentos tyrānos facile reddideris. Nam quis est omnino in tyranni familia, uel extremū mandipiū, qui nō ipse penē tyranno sit ferocior, uiolentior, sceleratior? Filius, inquit, emolumentis imperij portiebatur: patri præter nomen nihil cessit. Quasi uero nō sit istuc omni tyrānidi cōmune. Longe minima fructuū pars: qui solent ex tyrannide capi, ad ipsum redeunt tyrannū. Quemadmodū in latrocinio fieri consuevit: prædæ cōmuniter in omnes distribuuntur, uel in eos potius quorū opera capiuntur. Alioqui non cohærebit cohors illa scelerata: nisi dux ille, quisquis fuerit, plus etiam permittat suis, quàm sibi ipsi. Solū nomen sibi proprie uendicat. Et in nullos est tyrannus indulgētiō, quā in scelerum ministros: quippe quorū opera sentiat suum imperiū contineri. Proinde sub unius umbra satelles omnis, omnis minister familiaris, leno, Tyrannidem quandā in ciues exercet. Ridicule fecero, si hoc quoque coner argumentatione probare, iudices. Vidimus, sensimus, experti sumus, nisi forte tam diutinæ calamitatis memoriā, tam pauculi dies oblitterauerūt. Neque enim esset res usque adeo misera tyrānis, si unus modo foret toleranda uiolentia, Quot ferendi latrones, quot sacris legi, quot ex extrema barbarie aduenæ, feris quàm hominibus similiores? Neque desunt, qui se simulent apud tyrannū sceleribus suis gratiā promeritos esse, quo nimirum hoc nomine metuantur à ciuibus. Horum igitur unumquēlibet tyrannum appellabis, & pro quolibet occiso tyran

fo tyrannicidæ præmium petes? Non in tantū omnem exues pudorē opinor. Sed pater ætate fessus, omnem dominatū in filium transtulerat, quicquid tyrannicum in urbe gerebatur, id iuuenis uolentia committebatur. Sed istuc quantum absit ab imagine ueri, quis tam cæcus, ut non uideat? Quis tam obliuiosus, ut non possit experimento refellere? Ego tibi complures nominare satellites possum filio insolentiores. Ad hæc, uerissimillimū est nullius insolentiam minus approbasse senem quàm filij, uel quod odit omnem tyrannidis affectatorē omnis tyrannus, uel quod intelligit ex illius facinoribus longe plus inuidiæ, odiq; sibi conflare (Callidissimi autem tyranni est, eatenus legitimū imitari regnum, quatenus obtineri tyrannis possit) uel quod pater etiam pessimus, tamen liberorum nonnihil offenditur uitij, & ad crudelitatis ministeria alienis quàm suis uti mauult. Quod si clam patre rapinas, raptus, atq; id genus facinora designabat filius, profecto non tyrannum agebat, sed insolentem satellitem. Sin approbante patre, quasiq; per illum exercente tyrannidē, utri tandem par erat imputari commissa, huic per quem gerebantur, an ei cuius autoritate arbitrioq; fiebant? Non arbitror obscurum, quin huic cui in manu erat, nutu ne fierent, uetare. Quid autē non agunt per alios tyranni? Nam ipsi quidē neq; pueros emasculant, neq; uirgines abripiunt, neq; proscribūt, neq; bona diripiunt, neq; phana dispoliant, neq; hæreditatibus manū iniiciunt, neq; compilant ærarium, neq; tormētis excruciant, neq; quenq; iugulant, neq; armis uicos expugnant, neq; incendunt uillas. Totum hunc tyrannicū ludum per ministros exercent. In unum tamen tyrannici nominis inuidia competit, in unum occidendum lex præmium instituit, in unum stringendi ferri ius facit, illos suæ cognitioni reseruat. Quorum ut quisq; sua opera tyranno profuit, ita aliud atq; aliud uocabulum imponi potest, certe tyranni uocabulum nemini congruit, nisi uni illi, sub cuius ueluti dypeo, tota illa pñciosissimorū hominū colliuies latitat. Arbitror uobis, iudices, sæpenumero auditū esse, id qd̄ eleganter à doctissimis uiris est scriptum, tyrannis non longas modo, uerum etiam plurimas esse manus: plurimos oculos, eosq; acerrimos: plurimas aures, easq; lōgissimas. Omnino prodigiosum quoddā est animal tyrannus, multoq; Titanibus illis Briareo & Encelado portentosius, centenis capitibus, centenis linguis, centenis manibus, pedibusque. Quot enim habet scelerum ministros, totidem habere membra uidetur. Atque ut ex membris corpus, ita tyrannis ex huiusmodi constat ministris. Verum ut illud quod corpus appellatur nihil est aliud, quàm quiddā omnibus ex membris aggregatū, ita in tyrannide

unum quippiā est, quod neq; pes sit, neq; manus, nec ullū aliud membrum, contineat autem uniuersa: at ita cōtineat, ut ab ijs possit separari, idq; tyrannus uocatur. Proinde exaggera quantūlibet iuuenis insolentiam, uiolentiamq; , praeffectum arcis uoces licebit, oculū nomines licebit, aut si mauis dextram: aut si ne id quidē satis, praeipū tyrāni caput dicas licebit: Tyrannū certe uocare nequaquā potes. Vnum enim illud portentū tyranni nomine censet, cuius autoritate tituloq; cuncta haec membra uelut animantur: idq; unum forti ciui permittit occidere. Non uult te in oculū aliquē inuolare: non sinit ut caput aliquod amputes, ne tale quiddā eueniat, quod de Lernæa hydra fabulantur poëtae: ut pro uno capite resecto, duo pestilētiora subnascantur: pro uno excusso oculo, plures acriores succedant: pro una rescissa dextera, multae robustiores subpullulent: unius uitæ te dominū, arbitrumq; constituit, qui sibi sit ausus tyranni uindicare nomē: quo sublato futurum sit ut membra reliqua quasi destituta spiritu, emoriantur, aut certe sanentur. At quid ego tecum iam accuratis argumētationibus ago? Possum illico tuis te uerbis reuincere, ac ueluti tuo te laqueo capere. Iuuenē paulo ante magnū patris satellitem nominabas. Nō inficiabere. Rursum alio loco dicebas omnē tyrannidē occupasse filium: solius appellationis honorē cessisse. Qui conuenit eundem & satellitem, & tyrannū appellari? Tum si cessit, non igitur usurpauit tyranni nomen. Cōtractus autem uerbis aut rati sunt, aut rescindūtur. Lex hac tecum formula cōtrahit: si quis tyrannū occiderit, pramiū ferat. Quid tu mihi iuuenis flagitia cōmemoras? Id te lex uoluit occidere, quodcūq; illud esset animal, quod tyrannus diceretur. Magnum (ut ipse fateris) satellitem occidisti, non tyrannū: quid tibi cum lege rei est? At rem, inquis, legis sequutus sum, non syllabas: eum interfeci, qui caput erat tyrannidis, paratus haeres paterni dominatus: libertatem peperit, seruitutem sustulit. hoc lex sensit, huius rei auctori pramiū praestituit. Satellitem, inquam, occidisti: nihil moror quantū, quā grauem, quā ferocem, quā sceleratum: satellitem tamē occidisti tyrānidis, non caput: aut si caput, unū ē pluribus. Sed haec omnia tibi ex animi sentētia largiamur: fuerit sane res tota tyrānidis filius: pater nihil nisi uocabulū quoddā inane tyranni: quemadmodum in fabulis habetur, Echo nympham, nil aliud quā meram quandam fuisse uocem sine corpore. Qui tibi licuit in re tanta, à uerbis legis discedere? praesertim ita dilucidis, ut perspicuū magis nihil esse possit, & cōmentitiam interpretationem domi tuae natam in iudiciū adferre? Ego iudices, nullum in Rempublcā exemplum perniciosius induci posse iudico, quā si consuescant homines calumnioli à praecripto legum recedere: & interpretamento, quod

ad prae

ad prætexendum facinus quisque suum maxime idoneum comminisci queat, id iudicibus obijcere. Quis autem unquam meminit de legis sententia quæri solere: nisi quum in scripto quiddam apparet ambiguum, obscureue dictum: aut quum ex uerbis & euentu absurditas quæpiam extitit, eaq; manifesta. In priore nõ cuiusuis cõmentum, sed iurisperudentium responsa, sed iudicum sententia recipi solet. In hoc posteriore, necessitas ipsa compellit aliquantisper à legis uocibus deflecteret & æquitatem iuris potius, quàm uerba spectare. Duplex itaq; periculum uidetis iudices: alterum ne supersticiosa cauillatione literarũ legis ab eo quod lex spectauit, abducamur: alterum ne passim à præscripto discedendo, leges omneis & iudiciorũ religionẽ subuertamus. Quorũ illud quidem multo leuius est: propterea, quod uix unquam accidat, ut legislator obscure quid uoluerit, explicuerit: aut absurdum quiddã exoriat. Hoc multo periculosissimum, perniciosissimumq;. Etenim quæ tandem lex futura est, quam uersutus calumniator, quo poenam effugiat, non facile possit aliquo commento subuerrere: Neq; quisquã elabatur è iudicio uestro nocens, nisi qui sit usq; adeo nullius ingenij, ut ne friuolam quidem aliquam commentatiunculam queat inuenire, Atq; ut cuiq; commodum erit, aut animi libido feret: ita pro sene iuuenem, pro Tyranno satellitem, pro homicidio Tyrannicidium: & passim aliud pro alio interpretabitur. Vestra interim iudices religio, uestrum iusiurandum, qua tandem ratione seruabitur: quibus nihil futurum est certi, quod in cognoscendo sequamini: uerũ ambiguas, diuersasq; litigatorum coniecturas spectare necessum erit. Ergo quum in omni causa maximopere cauendum est, ne sine grauissima ratione à legis præscripto discedatur: tum in hac non periculosum modo, uerum etiam absurdissimum: quum legis uerbis nihil possit esse dilucidius: sententia nihil æquius: interpretamento quod præter legis mentem inducitur, nihil pestilẽtius. An credimus legis huius autorem usque adeo infantem, & uerborum inopem fuisse: ut dicere non potuerit, qui quouis modo Tyrannidem sustulerit: huic præmium esto, si modo isthuc sensisset. Neq; uero fugit illum, totam Tyrannidẽ per satellites & præfectos exerceri solere, permultosq; in his esse uel Tyrannis, ipsis sceleratioribus: atq; ut ita dixerim, Tyrannicos magis, & omnino supplicio digniores: nisi & omnium omnia ministrorum scelera Tyranno imputarentur. In unum tamen illum, qui hoc nomine censetur, tibi ferro grassandi facultas data est. In reliquos non tibi permittitur idem: non quod illos uita dignos iudicet lex, sed quod unius cæde totam Tyrannidem tolli uelit, non multorum cæde reddi duriorẽ. Tuum erat legi simpliciter parere: neque eius uerba quasi plumbeam quan-

dam

dam regulam ad tuum facinus accommodare, uerum ad illius præscriptum factorum tuorum rationem instituere. Præsertim in hoc exemplo, quo non aliud potest admitti pestilentius, ut ex legis arbitraria interpretatione, quem uelis interficere tibi pro tua libidine licentiam sumas. Nō illud hoc spectandum, iudices, quam inuisus reip. sit, qui occisus est, quam maiore etiam supplicio dignus: uerum id etiam atque etiam perpendere oportet, exemplum præter leges iugulandi homines, semel in ciuitatem receptum, semel uestris sententijs approbatum, denique præmio compensatum, quo tandem licentia sit processurum. Quod iste sibi in tyranni filium licere uoluit, hoc alius sibi uolet in diuissimum quenquam ciuium licere. Quisquis pauper à locuplete contumelia afficietur, protinus tyrannum eum appellabit, & ueneno aut ferro adoriect. Postremo si cui magistratus non placebit, si cui iudex erit inuisus, non dubitabit e medio rollere. Porro ad facinoris defensionem, Sophistam quempiam aut sycophantam consulat (si ipse ingenio stupidior fuerit) & nouam legis interpretationem uobis adducet: dicet nil aliud sensisse legistatorem, quam ut huiusmodi ciuium genus non nomine, sed re tyrannidem agentium, ferro, igni, ueneno tollatur e medio. Atque ita breui futurum est, ut quod in uno factum semel & probauimus, & gauisi sumus: id in multis sæpius & doleamus, & improbemus. Credite mihi, non mediocre discrimen, neque conuenienter accipiendum, ut titulo reperto, priuatus hominem indemnatum interficiat. Id ita esse facile liquebit, siquidem animaduertimus, nihil omnium esse, quod lex parcius, circumspectiusque permiserit. Etenim (si meminimus) tribus duntaxat temporibus lex indulget, ut quis citra iudicium hominem occidat. Primum adulterum, sed in uxore deprehensum: id quod intemperanti & insuperabili mariti dolori donatum est. At ita si corpus utrumque pariter interimat, si argumentis idoneis deprehensum fuisse doceat. Deinde in ui depellenda. At ita si demonstres te mortem effugere nequissimum, nisi mortem intulisses: id lex ita interpretatur, quasi sese tueri potius sit isthuc, quam alium occidere. Vterque tamen facti sui rationem reddere compellitur, statim sese prodere, nec expectare donec in ius trahatur: atque (ut ita dicam) ultro semet reum facere cogitur. Quod si omnia constabunt argumenta: ita demum à lege dimittitur, ut uenia, non laude dignus esse uideatur. Postremo in tyrannicidio: ubi propter periculi suscepti magnitudinem lex præmiū quoque proponit: ita si eum quem tibi lex isto uelut insigni tyrannici nominis denotauit, fortiter occideris: non si scelestum alio scelere sustuleris: neque patietur te ius occidendi præmissum, latius quam ad unicum tyranni caput trahere, nisi si quis obstitat, ut per illius necem tibi necesse sit ad illum penetrare. Iamque hoc factum tuum secunda illa ratione defenditur. Hinc

tertio

tertio generi fortasse proxima uideatur, hostē in bello feriēdi facultas: quam tuæ tamen libidini lex non permisit. Nisi palàm hostis sit declaratus, nisi in impatoris uerba iuraris, nisi ille aciem eduxerit, nisi signa canere iusserit, tibi fraudi futurū est, hostem interfecisse. Tu dicturus es: Hostem occidi, nam plus quàm hostilia faciebat, nomen hostis tantum aberat, re hostem agebat. Lex respondebit, suarum partium fuisse, hostem declarare, ac tuo fortasse scelere fruetur: uerum ne serpat exemplū, poenas de te sumet. Quid autē aliud abs te factum est? Vnum tibi lex nominatim designauerat: tu illius uocabulū tuapte autoritate in alium transfers, quod nisi in unum non potest competere: neque traduci debet ab eo cui lex attribuerit, ne tibi fas sit aliquando quem uoles magistratū, quem uoles iudicem, quem uoles ciuem, tyrannum appellare. Neque uero sine grauissimis causis lex tot uinculis astrinxit hanc in uitam alterius licentiam. Perpendit nihil maius eripi cuiquē posse, quē uitam: uidit in extinctū facile uarias causas cōfingi etiam impune posse, quandoquidē ille non sit refutaturus, qui iacet. Vidit quàm multis tuius suum quisque dolorem posset prætexere, si post occisum hominē ulla causa recipiatur, præter eas quæ legibus sint expressæ. Quid quod grauatim sibi quoque lex permisisse uidetur, ut homini uitam eripiat: quæ comperta, quàm multa requirit argumenta, quàm multa concedit reo, quàm maligne agit cum actore, quem non nisi suo periculo uult accusare: quantum spacij largitur ei: qui defertur: quàm liberam iudicium reiectionem. Quantum igitur à mente legis abesse putas, ut cuilibet permittat, uel pro suo priuato dolore, uel domestica iuris interpretatione, hoc est, subuersione, in cuiusque uitam grassari? Neque ad rem pertinet, quantum criminum aceruum exaggeres, quantumuis etiam uerorum addo notorum: dicas parricidam, sacrilegum, incestum, proditorem, peculatorē, ueneficum interfeci. Tyrannum lex iubet occidi: atque hic unus multis tyrannis erat sceleratior, pestilentiorque ciuitati. Ad ista tam multa crimina lex tibi uerbo respondebit. Nihil moror quàm fuerit scelerosus, qui perijt: in unum tyrannū tibi ius fecerā occidendi, in reliquos in ius trahendi. Si detulisses: auditus, reuictus, damnatus à me palàm poenas dedisset, omniūque reipub. salubri exemplo fuisses. Nunc tu priuata libidine interficiens, pro saluberrimo exemplo, perniciosissimum in ciuitatem induxisti, & legum instaurationem, à legis uiolatione auspicaris: hoc est, malis malo mederi studes. An me clam esse putas, quod multi sint in hac turba uita indigni, morte dignissimi? At eos meæ cognitioni, non tuis manibus seruo: sunt fora, sunt tribunalia, sunt iudices, sunt carceres, secures, carnifices. Quare tu mihi præire conaris? quare nullo mandante magistratū occupas? & dum tyrānicida uideri uis, tyrannū

rannū imitaris? Nam quo alio nomine tantopere mihi est inuisus ille, nisi quod mihi parere recusat, & præire conatur? Ei demū ferrū tractare licebit, cuius manibus ego permifero. Si iuuenē occidisses, quod non alia patuisset ad tyrannū uia, darem ueniā necessitati: nunc occidisti, non obfistentē, non auxiliū ferentem patri, sed patris opem implo rantem. Huius unius cæde cōtentus discessisti, tyrannū nec impetisti, in quē unum tibi ius feceram. Meum erat expendere, utrum ex usu rei pub. fuerit, an iuuenis occideretur: maluerā illum exquisitoribus excruciatū supplicij, exemplū omnibus ædere. Necq; hæc dico iudices, quasi parum gaudeā pariter cum patre sublatū filium: utinam eadem opera simul oēs sint oppressi, quibuscunq; tyrannus placet. Sed quis prohibet, simul & gaudere, quod deorum bonitas nobis hanc rem bene uerterit, & tamen non committere, ut huius temeritas, si iudicio comprobetur, in legem atq; in exemplū trahatur? Nec de iuuenis iniuria uindicanda nunc agitur, sed de legis uiolatæ maiestate. Non enim par est, ut cuiq; personæ præter ius extincti odium in scelere suffragetur. Neque tam spectandū in quem cōmissum sit facinus, quā quo exēplo cōmissum. Alioqui quur non eadem opera, fas sit in tyranni nepotes, pellacas, pueros, uxores, liberos, lenones grassari? Bonam tyrannidis partem uxor sæpenumero suggerit. Ad summā immanitatē nonnunquā libertus aliquis, aut uernula instigat: quur non & hos iugulas, si tibi ius est æstimatione priuata meritorū diem iugulare? Quid quod est aliquid tyranno nocentius, in quod tamen haud quāq; tibi ius sit occidendi. Finge esse qui totam hanc urbem, templa, domos, curiam conatus sit incendere, imò qui iam cōpluribus locis ignem subiecerit, sed incendiū subito exorto imbri restinctum, autorem non obscurū, uerum abditū latitare. Eum forte fortuna repertū, manu tua trucidas. Num lex tuum factum approbabit? Non opinor. Atqui tyranno ille quanto erat nocentior? Tanto nimirū, quanto est atrocius ciuitatem semel funditus euertere, quā expilare: diues uniuersos uno igni finire, quā in pauca quædā sæuire capita. Et tamē in unum tyrannū stringendi ferri potestas priuatim permittitur. Illū deferendi modo ius habes? Hic in re tam aperta legis mentem calumniari, & nouo interpretamento tuum facinus palliare: quid tandē aliud est, quā legum auctoritatem euertere, atq; id per cuniculos quosdā agere, quod tyrannus palàm ac ui facere cōsueuit? In recipiendā lege fas est populo causam, æquitatemq; legis excutere. Caterum receptæ, & longo iam usu cōprobata, simpliciter oportet obtēperare. Necq; enim existimandū est maiores illos nostros uiros, sine cōtrouerfia sapientissimos, ita sine grauissimis rationibus instituisse, ut priuatim interficiendi tyranni facultas unico

unico capite finiretur. Primum ad iugulandi licentiam, fenestram aperiendā ciuibus non putauerunt: deinde perspiciebant Tyrannidem fatale quoddā esse Reip. malum, quod minore noxa tolleraretur, quā male exagitaretur: neque posse semel tolli, nisi Tyranni ipsius cæde. Quo submoto, uidelicet qui legibus imperabat, non parebat: iam nihil opus esse priuata audacia, nimirū illis in Reip. administrationem uindicatis. Quod si Tyrānus in ius uocari potuisset, ne hunc quidem tuæ dextræ arbitrio permisissent. Videbant & illud: Tyrānidem nonnullam habere monarchiæ legitimæ speciem: hoc tantum interesse, quod in monarchia populus regi pareat, rex legibus: in Tyrannide omnia unius libidini subiecta sunt. Rex publicā spectat utilitatem, Tyrannus priuatim suam: unde publicitus expedit, ut Tyranno ueluti principi legitimo ciuias pareat, donec idoneus aliquis uindex extiterit, qui legum auctoritatem in pristinum statum restituat, atque id unius (si fieri potest) capitis iactura. Nam hac moderatione in fatalibus illis pestibus, quæ totum Reip. quasi corpus corripiunt, legum prudentia consueuit uti: ut exemplo magis, quā admissi talione morbo medeatur: ne dum ciuitatem sanare studet, magnā ciuitatis partem interimat. Hinc est quod in seditionibus publicis non nisi in ipsos autores consueuit animaduerti, reliquis quos tempestas illa commouerat, dari uenia: aut uix etiam dari uenia, qui in publico Reip. tumultu quietem egissent. Quæ potest aut pestis esse fatalior, quā Tyrannis? Quæ sese latius in ciuitatis mēbra diffundit? Quota quæque urbis pars ab hoc uicio syncera potest esse? Omitto iam quicquid est ambitionis, ære alieno obstrictorū, scelere contaminatorum, barbarorum (nam hæc tota sentina hominum Tyrannide gaudet, ut in qua nullis maiora, quā sceleratis sint præmia) bonos etiam ciues hoc malum inuoluit, dum uel timet fortunæ suæ, uel rectū iudicant seruire temporis. In hoc itaque rerum statu leges non extinctæ, sed oppressæ modo, cautim & circumspectius agunt, intelligunt hoc huiusmodi citra summā ciuitatis perniciem exasperari non posse, unius capitis dispēdio cōmode sanari posse. Quare docto cuiuspiam medico præmium ostendunt, digito demonstrant, quod membrum secari uelint, quibus abstinere. Caput indicarunt illæ, tu dextram secuisti. Illæ Tyrannum, tu Tyranni satellitem occidisti. Quo præmio dignus? Nempe eo, quo qui morbo inscite exagitato, totum hominem in extremum uitæ discrimen adducat, quo qui hominē legibus uerantibus occidat. Neque ego nunc te cædis reum ago, aget alius fortassis, cuiuslibet erit: uerum illud modo consilium fuit, ostendere tibi quā insignitæ sit impudentiæ in ea causa, tam eximiā tibi uendicare laudem, tam egregia poscere præmia, in qua nequeas obtinere, si modo tecū exactius, ac seuerius agas.

rius agatur, ut graueis poenas effugias. I nūc & curiosum me uoca: quā tam cādide, tamq̃ ciuilit̃er tecū agā: ut quū te possim in graue discrimē nocare, sat habeā legis & Reip. causam defendere, ne circumuēta prēmium dare cogatur ei, qui nihil boni sit promeritus. Id quod non iudicibus modo (quibus isthuc iam dudum liquere puto) uerum tibi etiam ipsi cupio persuadere: & facturum me cōfido, si modo tantisper animū possis attendere. Vin igitur, ut quemadmodum tu faciebas, itidem & nos summatim totam causam ob oculos reuocemus: dispiciamusq̃ q̃ multa tuo in facto desiderent̃ ad id, ut legi satisfeceris: & quantum tu sis hallucinatus, quum multa diceres etiam superesse. Tria quedam requirit lex, & ita requirit: ut si quodlibet horum desit, aut poenam te, aut certe nihil gratiā debere se credat. Quorum ego non unū aliquod, sed unumquodq̃ deesse docebo. Quod si facio: utrum æquo animo cedes prēmio, an impudēt̃er petere persistes? Ergo rem accipe. Nisi tria hæc tibi constiterint: nō est quod Tyrannicidæ prēmium petas. Animus, uia, & effectus. Animus duo quedam complectitur, uel quid speraris, uel quid proposueris. Nam si Tyrannum per imprudētiā occidisses: si prāter propositum, non magis profecto prēmium tibi debeatur, q̃ si quis Tyranno amicissimus idē fecisset, nam idem potuit accidere. Tu porrō quid propositi in arcem attuleris, ipse uideris, ita demū legi persuasum erit, te uoluisse occidere Tyrannum, si occideris. Non occidisti, atq̃ id etiam quū tibi in manu fuerit (ut ais) si libuisset interficere. Lex negat sua referre, utrum Tyrannicidij propositum in arcem non attuleris, an allatum repēte mutaris. Iam quid speraris excutiamus. Quanc̃q̃ isthuc leges nō ita ualde curiose pensiculant̃: sed tamē in tam absoluto facinore partes omneis cōstare oportet. Quid enim si Tyrannum inter fecisses, quo Tyrannidem ipse occupares, utrum prēmium sperares? an supplicium metueres? Quid si quo priuatum animi tui dolorem ulcisceris, Tyrānum occidisses, atq̃ id esset palām, nū prēmii auderes poscere? Quid, si latrones Tyrannū forte fortuna obuium obtruncassent, num ad hūc honorem aspirarēt? Quid si quis Tyranno priuatim insensus, magna te pecunia cōduxisset, quo ei Tyranno uenenum dares, dedissesq̃, num, queso, tyrannicidæ prēmium postulares? Ego hic tecum non ago coniecturis: nihil dico in uitam tuam, quæ quidem obscurior est, q̃ ut tu alioqui tā gloriolus quicq̃ de ea ausus fueris dicere: illud unum affirmare nō dubitem, qui Tyrannum quum tuto licuerit, non occidit, planē noluit occidere. Qui eum occiderit, cuius mors extremum exitium Reip. uideretur allatura, potius q̃ ullam cōmoditatem: is aut priuatim dolorem ulcisci uoluit, non libertatem publicam uindicare, aut emolumentū suū sequutus est Reip. periculo, non suo periculo.

Reip. studuit

Reip. studuit prodesse. Postremo non potest nisi gloriæ ieiunio adductus uideri, qui tam insolenter se iactat. Non potest non uideri lucrum sequutus, qui tam improbe præmiū flagitat. An nō uides igitur quāto opere hac parte à tota legis mente dissentias? quem illa tuæ uitæ periculo sua causa uoluit occidere, eum tu non solum uolens præteristi, uerum etiam periculose in Remp. irritasti: quem sua causa noluit occidi, eū tu maximo nostro periculo tui compēdij, aut animi fortasse gratia iugulasti. Sed finge te animum Tyrannicidæ dignum ad facinus attulisse, lucri perinde ut uitæ contemptorem, magni tamen refert, quā ratione Tyrannidem tollere aggrediaris. Iam enim omnia tibi ex animi tui libidine largior, quæ tamē nemo alius tibi concessurus est. Te in filio iugulasse patrem, in non Tyranno Tyrannum. Largior isthuc Delium aliquem tibi prædixisse, ut certum præscire potueris, quod ipse etiā uix diuinare Delius potuerit. Licuisse tibi patrem occidere, si libuisset, uerū hoc poenæ genus tibi magis placuisse. Sustuleris sanē Tyrannidē, idque noua quadam & inusitata ratione. Vides quæ multa tibi dono. Tamen obsistam tibi, nec sinam ferre præmiū, propterea quod ea uia sustuleris, quæ legi non probatur, quæ nō expediat moribus ciuitatis, quæ nō sit forti uiro digna. Age quid si Tyranni filium infantem in cunis iugulasses, & rursus adfuisset Delius ille, per quem certum præscire posses fore, ut necato puero, pater sibi mortē accerferet, atque id euenisset, utrū te tanquam Tyrannicidam suspiceret Respub. an potius tanquam immanem & ferum hominem execraret, qui in eam sæuieris ætatem, cui etiā ab hoste armato parcitur, quæ leonibus etiā miseranda uideatur? Quid ergo? Utetur tuo maleficio Respu. cæterum exemplum haudquaquā probabit. Quid si Tyranni uxorem, quam ille misere deamaret, per uim constuprasses, atque ille eius impatiens contumeliæ, fugerit è uita: utrum Tyrannicidij laudem flagitabis, an raptus & adulterij supplicium potius formidabis? Res obscura non est. Conferam tuo facto propiora. Quid si Tyranni medicus quum esses, ueneno ægrotanti dato, illum sustulisses, utrum ut ueneficum oderit te Respub. an ut uirum fortem admirabitur? Tyrannum sublatum gaudebit, facti rationem, modumque detestabitur. Quid si quum te Tyrannus familiariter uteretur, tu in conuiuio prætextu necessitudinis uenenum porrigeres? Denique si per magicas imagines, ac maleficas quasdam deuotiones Tyranno uitam ademisses: utrum à lege præmiū, an poenam expectares? Atqui Tyrannidem utcumque sustulisti. Euentu gaudet lex. Verum exemplum tam perniciosum in Rempub. non recipit: ut consuecant ciues scelus ulcisci scelere, patrem in filio iugulare. Vides quantum momenti sit in modo, utaque, ut factum tuum approbetur?

Quod lex permittit ut fiat: non statim permittit, ut id uia qualibet efficias. Adulterum ferro occidere licet: ueneno aut incantamentis non licet. Quur ita? Quia pestilens exemplū omnino tractare uenena. Nec id ulla causa quantūuis honesta, sinit in ciuitatem irrepere. Quid quod ne hostem quidem ueneno, aut malis artibus interficere fas est? Nam quisq; non improbat maleficia lex: & ueneno tincta tela etiam in bellis interdicta sunt. Quod si modus facti superatur in his, in quibus nullū petis præmiū, quanto magis id fiet in his, in quibus summū petis. Lex triumphū statuit ei, qui certum hostiū numerū fuderit. Fuderit aliquis nō acie, sed aquis & pabulo ueneno tinctis. Vtrū ciues hunc æquis oculis spectare poterūt triūphantē, an potius sicuti ueneficū oderint, auersabūtur, execrabūtur? Quid quod priuatis etiā in rebus uia, modusq; perpēditur, quo magis idē oportebit, tū in publico, tum in splendidissimo facinore, ut à quo cōueniat omnē sceleris suspiciōē abesse? Age illud tecū reputa, si medico mercedē pactus esses, quo te morbo leuaret, atq; ille nō pharmacis, sed maleficijs & incātamentis morbū exemisset, utrū præmiū dabis, an magis hominē in ius trahes? iniuriæ malis artibus data reū ages? Clamabit ille, morbo te leuauī, qua uia quid isthuc tua refert? Hoc tantum spectabas, ut morbo liber esses, ei rei merces est promissa. Ingratum te uocabit, qui nisi sua opera, ne esses quidem, qui præmium negare posses. Tu protinus respondebis, opinor, medico te præmium esse pollicitum, non mago, neq; debere quicq;, nisi rem malam ei, qui beneficium male dederit. Quancq; ne dedisse quidē uidetur, qui malum malo tollit. Id enim mutare est incōmodum, nō amouere. Dices enim animo nocitum, dum corpori subuenis. Atq; istam litem uinces, etiam iniquo iudice. Atqui eadem, aut melior etiam, & uincibilior est tecum causa legi, q̃ quæ tibi futura fuerat cum medico. Nam ibi de priuata mercedula disceptaretur, hic de publico honore. Ibi falsus est unus, hic legi fraus facta, per quam cautum oportuit, ne quisq; ciuium circumueniatur. Ibi salus data, certa quidem et efficaci, sed suspecta & improbata uia: hic nefario scelere (quur enim non sic appellatur homicidium, quo in ciuem contra legem admissum sit?) non libertas restituta, sed in extremum discrimen adducta Respub. quandoquidem tuum factum perinde habet, ac si medicus quispiam ad curam mercede conductus, uenenum pro remedio ministret: quod tamen agrotanti (ita ut non raro consueuit accidere) per occasionem morbum adimat. Qui reualuit, suis fatis acceptum feret quod uiuat, tibi mortem, tametsi uitarit, imputabit. Neq; sua referte putabit, utrum imperitia, an perperam, ac studiosè pro pharmaco uenenum porrexeris, propterea quod tui fuerat officij, aut nō suscipere negociū: aut fidem

aut fidem simul, & artem, & industriam, ac diligentiam: & quicquid à probato artifice solet requiri, ad curā adferre. Sed age sinimus adhuc possidere te, quod dudum sumus largiti: ut planè ista uia Tyrannum occideris, citra ullum Reip. discrimen. Lex non approbabit facinus tuum: nisi non tantum à crimine, uerū etiam ab omni criminis specie prorsus abfuerit, ne uidelicet ea quæ in hoc potissimum adhibita est in ciuitatem, ut maleficium omne seducat: incolumitatem suam quam cōueniebat, aut Deo cuiuspiam, aut certe Dijs simillimo homini acceptam referri, sceleri debere dicatur. Non approbabit, inquam, nisi Tyrannum ipsum quem nominatim indicauit ipsa, quæque permittit uia sustuleris: ne per rimam istam periculosum exemplum in Remp. irrepat. Postremo nisi ferro, non dancularijs ac maleficis artibus: nisi uirtute, nisi manu, nisi uitæ tuæ manifesto cōtemptu Tyrannum trucidaris. Neque enim huc tantum spectat lex, ut Tyrannus in præsens submoueatur: uerum illud multo magis respicit: ut omnes mortales intelligant in ea ciuitate uiros esse fortes, qui non uereantur uitæ suæ dispēdio, patriæ cōmodis consulere: ac prædari exemplo facinoris, omnes etiam in posterum ab affectatione Tyrannidis deterreantur: cum uideāt in ea ciuitate nullū esse Tyrannis satis tutum præsidium: quandoquidem illud nemo nescit, qui uitæ suæ sit contemptor, eum esse alienæ uitæ dominum. Nam quod omnino satellitiū, quæ excubiæ, qui parietes, quæ arx, quæ arma aduersus huiusmodi animū Tyranni caput defendāt: qui patriæ libertatē sua uita bene credat emi? Postremo autē: ut maxime tibi constet animus, ut cōstet uia, id quod est totius negocij caput, nō effecisti. Tantū enim abes ut Tyrannū occideris: ut quātum in te fuit, Tyrannidē maiorem in modum auxeris, interfecto Tyranni filio. Quid autem refert, malitia, an stultitia Remp., in discrimen adduxeris? Nā illo quod uulgo dicunt nihil uerius. Intempestiuam beneuolentiam nihil à simultate differre. Tantum abest ut occideris Tyrannum: ut ne suspicari quidem potueris id euenturū, ut ipse semet occideret. Sed iuuenē occidisti patre insolentiorē: quid tum postea? si patri & huius scelera lex imputat? Magnū proinde Tyranni satellitē, non Tyrannū occidisti. Sed paratū Tyrannidis hæredē occidisti: in Tyrannidē succedit, qui prior, qui potior est in occupando. Verū esto sanè, certum hæredē sustuleris: igitur qui Tyrannus erat futurus, interemisti. Atqui quod futurum est, id nondū est. Porro lex eum qui iam Tyrannus sit, tolli debet: non quē aliquando futurum diuines. An qui statuam ex pacto debeat, & rudē truncum præstiterit: fidem persoluisse uideatur? Non arbitror. Vbi nunc igitur sunt illa tā multa, quæ tibi ad præmiū postulandū supererant? Vides quæ ne unū quidē omniū tibi constet, quorū nihil oportebat deesse.

bat deesse. Volui, inquis: id demum uoluisse te lex credit, quod effeceris. Postea è re nata propositum est cōmutatum. Hoc igitur prēmij tibi debetur, quod ei, qui in Olympijs medio è cursu, relicta meta, ad carceres reflectit habenas. At periclitatus es. Proinde id laudis auferes, quod is qui sudauit in Olympijs, nec uicit. Sed occidisti denique uerum eum, quem neque lex permittebat arbitrio tuo, neque ex usu publico fuerat occidi. At bene uertit ciuitati quod fecisti. Numini igitur gratia debetur, tali, qualē Palladem Atticis fuisse ferūt: de qua prouerbiū extat, quod Atheniensium male consulta, in bonum exitum uertere cōsueuit. Non tu leges seruasti, sed sustulisti: non libertatem restituiisti, sed numen aliud, quod huic urbi propitium, quod euētum tuæ temeritati debitum, sua cōmoditate à nobis auertit, quod tuam stultitiam nobis uertit in occasionem restituendæ libertatis. Non ego ingratum erga te populū constituo, imò tu populum ingratum in Deos reddere laboras: quem quū semel in periculum uocaris, ne pro simplici Tyrannide duplicatam pateretur: nunc rursus in discrimen trahere conaris, ne ab iratis superis in pristinam seruitutem, aut grauius aliquod infortunium retrudatur. Quid tu te fucis & phaleratis dictis in alienū meritum insinuas? Quid tibi in eo negocio laudē uniuersam uēdicas: ex quo præter poenā temeritatis, nihil ad te redire merito possit? Si Reip. si iudicibus probare potes animum tuum tyrannicida dignum, qui nullum periculum uitæ Reip. causa recusat: si facinus non scelere, non pernicioso exemplo, sed legitima uia peregisti, si fortuna tuis egregijs conatibus bene expetitū dedit euentum, aude tyrannicidā te uocare, aude pulcherrimum, ac penè diuinum munus à Rep. poscere: aude nobis seruatas leges, restitutam ciuitatem, aude templa, aras, focos, fortunas omnes, tutos pueros, inuiolatas uirgines, impolluta matrimonia, denique hoc ipsum quod hic lege & apud iudices agimus, exprobrare: aude mihi minari, quod obstiterim: aude ciuitatem ingratitude insimulare, nisi laudem promeritam persoluerit: aude iudices, uel iniquos, uel corruptos clamitare, nisi suis sententijs prēmium tibi decreuerint. Contra: si suspectum quid uoueris, si periculosum, si contra leges, si cum scelere cōiunctum, quod feceris: sit pudor, ac desine tandem improbe prēmij flagitare, quod nulla ratione promerueris: poenam, si sapias, incipe deprecari. Isti huc fortassis ab æquitate iudicium, à ciuitate deorū munere lata, queas impetrare. Neque enim putes unum me te à prēmio detertere. Imaginare isti hac in causā pariter & leges, & Remp. & Deos tibi aduersari. Puta leges his tecū uerbis agere. Si nos uere restitutas uideri uis, sine nostrā auctoritatem primum in hac tua causā ualere. Lōge plus laudis ex hoc iudicio referes, si nobis cesseris, si parueris: si tuam cupiditatē nostro submiseris

miseris arbitrio: si primum exemplum in te ciuibus ædideris, reuixisse nos, si mōstraris ciuitati iā non ex sceleratorum libidine, sed ex nostro præscripto cuiq; uiuendum esse. Atq; altera ex parte Remp. hac tecū oratione uti puta. Si ciuem bonum mihi præstare studes, noli hāc stultitiæ notam mihi inurere: ut in posterū re cognita, dicar ebrietate quadam gaudiorum ei præmiū decreuisse, cui pœna magis deberetur: noli mihi Deos, quos uix deniq; tam diutinis uotis, tot sacris, tot precibus, tot meis malis placui, commoui, propitios reddidi, denuo per ingrati tudinem iratos atq; infensos reddere. Sine ut mihi per te liceat, saltem illorum beneficio frui. Quod si te neq; leges, neq; Resp. commouet: certe Deorum orationem uereri debes, quos ita tecū agere putato. Quid tu te in nostræ laudis possessionem ingeris? Quid honori nostro inuides? Quur non sinis nos in hanc ciuitatem perpetuò benignos esse? Quur tu ipse tam ingratus existis? Ciuitas hæc semel mihi restitutam libertatem debet, tu bis debes, commoditati nostræ: & quod Remp. seruauimus, cuius tu pars es, & quod commoditate nostra tuam periculosam stultitiam, uel scelus potius in maximam felicitatē uerterimus. Etenim nisi nos dextri, propitiq; adfuissemus, quid aliud tu q̃ perieras, & per te Resp? Quod si planè contendis, ut præmium aliquod feras, abunde magnum præmium à nobis persolutum est, quod per nos res à te male instituta, bene uerterit. A legibus merito maior relata gratia, si nostræ prosperitatis respectu, temeritatis simul & sceleris ueniam condonarint. A ciuitate satis amplam laudem feres, si ea patia tur, ut in restitutæ libertatis historia tuum quoq; nomen admisceatur. Hac laudis parte contentus desine nobis debitum uelle præripere, ciuitati munus nostrum eripere, legibus auctoritatem adimere. Sed finem facio, nimirum extillata iam aqua. Quod superest nunc, uestræ partes sunt iudices statuere, utrum secundū leges, secundum Deos, secundum Remp. sententiam dicere, an secundum hunc gloriosum ostentatorem pronunciare uelit. Vtrum hanc urbis felicitatem huius temeritati, huius sceleri acceptam ferre malitis, sapius exprobrandam, & breui fortassis à superis iratis (id qd' abominor) auferendā: an in Deos quibus sine controuersia tota debetur, referre, eorundem pietate seruandam, augendam, benèq; fortunandam. Vtrū magis ex usu sit, ut ptimo hoc iudicio statim leges circumuentæ dicantur, an ut appareat legum restitutarum seueritatem, & iudicum sapientiam aduersus unius, inquā, postulationem ualuisse.

DECLAMATIONIS ERASMICAE, QVAE LVCIA
NICAE RESPONDET, FINIS.

p 4 Erasmus

ERASMVVS ROTERO

DAMVS M. IOANNI PALVDANO RHETORI

LOVANIENSIS ACADEMIAE, S. P. D.



T INTELLIGAS humanissime Paludane, Erasmmum illum tuum tametsi per omnes terras, mariaque uolitantem: tamen tui memoriam perpetuo secum circumferre: mitto quasi symboli uice Luciani dialogum: cui titulus, *ἡ εἰς τὴν ἰταλίαν πομπὴ τοῦ ἐρασμοῦ*. Quem in Italiam profecturus, in ipso penè procinctu latinum feci. In eo nō sine uoluptate tanquā in speculo, uidebis aulicæ uitæ incōmoda: quæ tu mihi sæpenumero commemorare solebas, nimirum expertus, & ueluti naufragio eiectus, ac uix isti liberæ, literariæque uitæ redditus. Idcirco feci eo studiosius: ut meo exemplo te prouocarem, quo iā diu Græcanicis in literis uersatus, incipias & ipse aliquando audere aliquid. Quir enim non dicam audere? Quom nullum sit mea sententia facinus audacius, quā si coneris ex bene Græcis, bene Latina facere. Vale, meque tui amantissimum mutuum ama.

LVCIANI LIBELLVS

DE HIS QUI MERCEDE CONDUCTI, IN

Diuitum familijs uiuunt, Des. Erasmo

Roterodamo interprete.



CQVID TIBI primū amice, aut quid postremum, quemadmodum uulgo dici consuevit: recenseam, ex his quæ tum facere, tum pati coguntur, qui mercedis gratia sese in alienas domos conuictumque tradunt alienum, quicquid in locupletum istorum amicitiam accensentur, si modo eiusmodi illorum seruitutem conuenit amicitiam appellare? Noui enim permulta, atque adeo pleraque omnia, quæ illis ibi soleant accidere, non per Iouem quod ipse ea experimento cognorim (neque enim mihi unquam experiri, quod incidit necessitas, ac ne quando incidat. Deum prohibeant) sed quod complures qui in hoc uitæ genus inciderant, apud me soliti sint commemorare, partim qui in ipsis etiam dum malis constituti, quæ & quanta ferrent deplorabant, partim qui tanquā e carcere quodā profugi, nō absque uoluptate recordabatur commemorabantque ea quæ fuerant perpessi.

Imò

Imò iuuabat reuocare ob oculos, quas erumnas effugissent. Atq; hi quidem digniores mihi uisi sunt, quibus fides haberet: ut qui eius sacri ritus (ut ita dixerim) omnis omniâq; mysteria perdidicissent, cunctâq; ab initio ad finem usq; perspexissent. Hos igitur haud quaq; indiligenter, nec oscitanter audire soleo, ueluti naufragium quoddâ, ac præter spem obiectam salutem enarrâtes. Cuiusmodi sunt isti, qui in templis derafo capite, complures simul obambulantes, immanes undas, procellas, sublato in cœlum fluctus, iactus, malos fractos, gubernacula reuulsa narrant. In primis autem gemminos Castorem & Pollucem apparentes (nam hi peculiariter ad hanc Tragœdiam pertinent) aut alium deum quempiam repente, quemadmodum in fabulis fieri consuevit, exortum: summisq; antennis insidentem, aut iuxta clauum adstantem: qui nauim ad littus aliquod molle dirigeret: ad quod appellens futurum esset, ut & ipsa paulatim ac lente solueretur: & ipsi tuto in solum descenderent, idq; ope fauorêq; diuino. Atq; isti igitur permulta id genus ad præsentem commoditatem exaggerantes, commemorant: quo uidelicet à pluribus stipem accipiant: si nō calamitosi modo, uerumetiam Dîs chari esse uideantur. Porro ij dum eas quas intactis tulerunt tempestates referrent, atq; immanes illas undas, quin etiam decumanos fluctus, si fas est dicere: & quēadmodum primum à littore soluerint mari tranquillo: quantumq; molestiarum perpetua navigatione sint perpeffi: dum sitiunt, dum nauseât, dum salo perfunduntur. Deniq; quēadmodum infelici nauigio in cautem quampiam sub undis latentem, aut in scopulum aliquem præruptum, & asperum illiso, fractoq; miseri ægre enatarint, nudi, cunctarumq; rerum inopes. Hæc inquam quum referrent, mihi quidem uisi sunt permulta præ pudore subticere, uolentesq; ac scientes obliuisci. At ego etiam illa, præterea autem & alia nōnulla ex illorum narrationibus coniectans, deprehēdi quicquid erumnarū cū eiusmodi cōuictibus coniunctū est. Quæ quidē oīa haud grauabor optime Timodes tibi percensere. Iampridē em̃ mihi uideor animaduertisse, te de capeffenda hac uitæ ratione cogitare. Nam olim quū his de rebus sermo incidisset: mox ex his qui præfentes erant, quispiam mercenariū hoc uitæ genus laudare cœpit: fortunatissimos eos affirmans, quibus contigisset horū uti familiaritate, qui apud Romanos essent optimates: tum conuiujs adesse opiparis, idq; immunes: præterea splēdidis in ædibus diuersari: tū peregrinari omni-gena cum cōmoditate, uoluptatēq; alba interim in rheda (si forte liberat) resupinatos. Insuper ob hanc amicitiam, obq; commoditates quibus afficiunt, etiā mercedē capere: id uero nō mediocre uideri. Istis em̃ haud dubie citra sementē, ac culturā, quod aiūt, cūcta prouenire. Hæc igitur

igitur atque id genus alia quam audires, animaduerti quemadmodum ad ea inhiaueris, quod quidam ad esca os apertum porrexeris, pinde ne quid mihi certe in posterum possis imputare, neque expostulare queas: quod quam te conspiceremus tantum una cum esca deglutientem hamum, non reuocauerimus, neque priusquam in guttur demergeret, reuulserim, neque pramonuerimus. Verum posteaquam cessassemus, donec eo iam adacto atque infixio trahi iam, ac ui duci conspiceremus, tum quam nihil opis afferri possit, frustra adesse nos atque illachrymari. Hæc inquam, nequando possis dicere: quæ si dicantur, merito profecto dicantur, neque a nobis refelli possent, quo minus peccasse uideremur, ut qui prius ista non indicassemus, audi nunc ordine oia. Ac rete quidem ipsum cuiusmodi sit, quod nullum habeat exitum: non intus medijs in sinibus inuolutus, sed foris tuto atque per oclum ante contemplator, unci æris aculeum, reflexam hami aciem, ac tridentis cuspidem manu tentans, malamque admotas experiens. Quod nisi uehementer acuta, nisi sic illigantia, ut effugiendi nulla sit facultas, nisi dira uulnera factura uideantur, acriter trahentia, & inexplicabiliter retinentia: nos quidem inter formidolosos, atque ob id etiam pauperes, famelicosque ascribito, ipse uero sumpta fiducia, uenatum istum, si uidetur, aggreditor, Lari in morem totam escam hiatu deglutiens. Atque in uniuersum quidem forsitan tua causa omnis hic sermo dicetur. Quamquam non solum de uobis philosophis, aut his quicumque uitæ institutum sibi delegerunt cum uirtutis studio coniunctius, uerum etiam de grammaticis, rhetoricis, musicis, breuiter de omnibus, qui in doctrinæ professione uersari, questumque facere proposuerunt. Cæterum quam omnia sint inter istos communia, ea deinceps prorsus accidant omnibus, palam est philosophorum conditionem non esse a reliquis eximiam. Immo hoc illis turpius ista contingere, quam sint cum alijs communia, si non qui conducunt, non alijs præmijs eos quam reliquos dignos iudicet, nihilominus magis quam cæteros in honore habeant. Sed quicquid erit, quod narrationis series aperiet, eius culpam potissimum in ipsos conferre par est, qui eiusmodi faciunt: deinde in eos, qui talia sustinent. Ego uero culpari non debeo, nisi forte ueritas & libertas in commemorando reprehensionem mereat. Ac reliquum quidem hominum uulgus, puta palæstricos quospiam, aut adulatores impitios, sordidumque animo ac suo pte ingenio humiles & abiectos homines, ne operæ præcium quidem fuerit ab eiusmodi conuictu dehortari, quippe nequaquam obtenturos, neque rursum æquum sit illis uitio uertere, quod non relinquunt suos conductores, etiam plurimis ab illis contumelijs affecti. Sunt enim ad eam uitæ ratio ne accommodati, factique, neque ea uidelicet indigni. Præterea ne habeant quidem aliud quippiam, ad quod sese conuertant, & in quo sese exercent, adeo ut si quis eam uitam illis adimat, ignaui illico, consilijque inopes, desidiosi atque inutiles reddantur. Quãobrem nec ipsi rem aliquam indignam

indignam patiantur, nec illi cōtumeliose facere uideant: si (quod aiunt) in matellam imminxerint. Etenim ad eas ipsas cōtumelias iā inde initio pręparati, conferunt sese in familiam, atq; hæc sola illis ars suppetit ferre & perpeti quicquid acciderit. Cæterum eruditorum nomine, de quibus institueram loqui, merito indignandū, enitendumq; ut q̄ maxime fieri potest, eos inde reuocatos, in libertatem uindicemus. Videor autem recte factururus, si quibus de causis se quidam ad hoc uitę genus conferunt, eas causas excussero: paruinq; idoneas, atq; efficaces esse demonstrauero. Siquidē eo pacto omnis illis pręripietur excusatio: summusq; ille titulus, quo suam spontaneam seruitutem solent obtexere. Iam igitur pleriq; paupertatem & rerum necessariarū inopiā proponunt: atq; eam umbram satis idoneam existimant: qua suum factum prętexāt, quod ultro ad eam uitā accesserint. Ac sibi sufficere credunt: quum aiunt se quiddam ignoscendum facere: qui id quod est in uita molestissimū, nempe paupertatē, studeāt effugere. Postea in promptu Theognis, atq; illud plurimum in ore,

Nam quemcunq; uirum paupertas enecat.

Et si quę alia terricula abiectissimi quicq; poetę de paupertate prodiderunt. Equidem si uiderem ex huiusmodi conuictu paupertatis effugium aliquod uere cōtingere, non admodū anxie cum eis de uehementer amplectenda libertate disceptarem. At posteaq; eiusmodi quędā accipiunt: cuiusmodi sunt ægrotantium alimenta (quęadmodum egregius ille dixit orator) qui queant effugere quo minus in hoc ipsum parum recte sibi consuluisse uideantur: nimirum semper illis manēte eodem uitę illius argumento. Semper enim manet paupertas, semper accipiēdi necessitas, nihil quod seponat, nihil superest quod referuet. Verum quicquid datum fuerit, ut detur, ut uniuersum etiam capiatur, prorsus omne infumitur, ita tamen, ut ne id quidē in usus sufficiat. Rectius autem futurum fuerat: si nequaq; causas eiusmodi cōminiscerentur quę paupertatem seruant, aluntq; atq; eatenus duntaxat opitulantur. uerum quę illā tandem aliquando tollant. Ac forsitan tibi hoc uolebas Theogni quum diceret eam in altum mare ac pręruptis de scopulis pręcipitem dari oportere. Quod si quis semper pauper, semper egens, quum semper mercede conductus mereat, hoc ipso sese arbitretur aufugisse paupertatem: non uideo qui fieri possit, quo minus hic ipse sese fallere uideatur. Rursum alij negant sese paupertatem formidaturos: si modo reliquorum hominū in morem possint suo labore, suāq; industria sibi uictū suppeditare. At nūc sibi fractas esse corporis uires, seu senio, seu morbis: eōq; ad eam uitā mercenariam facilem uidelicet atq; commodam cōfugere. Age igitur, inspiciamus num uera prædicent,

prædicent: & num ea quæ dant ex facili illis suppetât, non multo neq; adeo maiore labore constent, q̃ uulgo suus uictus. Nam id quidem etiam uotis expetendum, uti citra laborem, citra sudorē, nullo negotio paratum argentum accipias. Verum quàm hæc absint à uero: istud profecto ut dignum est, ne dici quidem satis potest: tantum laborum, tantum sudorum in eiusmodi conuictibus exhauriendum, ut hic ne ualētudo quidem ad id par sit: quippe quum quotidie sexcenta non desint negotia, quæ corpus conficiant, atq; extremā usq; defectionem delassent. Verum hæc suo loco dicemus: quum etiam reliquas illorum incommoditates commemorabimus. In præsentia sat erat leuiter ostēdere, qui se aiunt hac de causa in seruitutem addicere sese: ne istos quidem uera dicere. Superest iam ut eam causam referamus: quæ quidem ut est uerissima, ita ab illis minime profertur. Nempe ipsos uoluptatis gratia, & amplis illis spebus incitatos, ultro inuadere familias diuitum: auri argentiq; uim & copiam admiratos, præterea quod felices sibi uideantur ob conuiuia, reliquasq; eius uitæ delicias: sperantes futurum, uti mox, nemine uetante, affatim aurum bibant. Hæc nimirum sunt quæ illos adducunt: atq; ex liberis seruos constituunt. Non rerum necessariorum usus, quem prætexebant: sed rerum non necessariorum cupiditas, atq; ingentium illarum & ampliarum opum admiratio. Enimuero quemadmodum miseros istos, atq; infelices amantes, callidi quidam & ueteratores amarij receptant & fastidienter ducunt, lactantq; uidelicet quo iugiter amantes, ambiāt ipsos atq; inferuiant. Cæterum ex amoris fructu, ne summo quidem osculo imperitiunt. Intelligunt enim copia facta dissoluendum amorem. Id igitur ne fiat, præcauent: diligenterq; sui copiam subtrahunt. Alioqui spe semper retinent amantem: metuentes, ne desperatio minuat cupiditatis ardorem: amantemq; ab se alienet. Proinde semper arrident, pollicenturq; semper facturi sunt: semperq; gratificaturi: semperq; ingentium sumptuum rationem habituri: donec imprudentes ambo senuerint, atq; utriq; iam præterierit ætas: huic ad amandum, illi ad dandum. Atq; ita omni uita nihil illis peractum est ultra spem merā. Atqui uoluptatis cupiditate nihil non ferre: id quidē forsitan non usq; adeo uitio uertendū: quin magis uenia dāda: si qs uoluptate capiat, & hanc undequaq; cōsectet, quo possit ea potiri: quanq̃ turpe forsan ac seruile: si quis ea gratia semet in ius tradat alienū: ppter ea quod uoluptas, quæ ex libertate percipit, multo suauior est, q̃ ea quā ille libertatis iactura sectat. Attamen hoc quoq; aliquo pacto ignoscendum illis sit: si modo consequantur. Verum enimuero ob solam uoluptatis spem, multas perferre molestias, equidem & deridiculū arbitror, & stultum: maxime

maxime quum uideant labores certos esse, manifestos, & inevitabiles: porro illud quod speratur, quod quidē nihil aliud tandē est q̃ uoluptas, ne tam longo quidem tempore contigisse. Præterea autem, nec uerisimile uideri: ut contingat aliquando, si quis modo rem recta reputet uia. At Vlyssis quidem loci, dulci quadam gustata loto reliqua negligebant, ac præsentī uoluptate delinīti honesta contemnebant, ut non prorsus cum ratione pugnaret in illis honestatis obliuio: nimirum animo uoluptatis illius sensu occupato. Verum si quis famelicus alij cui piā loto sese ingurgitanti, neq; quicq; inde impertienti, assistat, idq; solam ob spem, quod credat fore, ut & ipsi aliquando degustandam lotū porrigat: assistat, inquam, ad hūc modum, recti atq; honesti oblitus, dñi boni quā hoc ridiculum, planeq; uerberibus quibusdam Homericis dignum. Ergo quæ istos ad diuitum conuictum adducunt, & quibus impulsī sese illis dedunt, ad quodcunq; lubitum fuerit utendos, hæc sunt, aut his fermè simillima. Nisi si quis & illos cōmemorādos esse iudicat, quos hæc una res ad id cōmouet, quod gloriosum arbitrantur, cum illustribus atq; opulentis uiris habere consuetudinem. Sunt enim qui hoc quoq; præclarum ac magnificum supràq; plebem esse existimēt. Nam ego quidem, quod ad me proprie attinet, recusarim uel cum Persarum rege cōuiuere duntaxat, conuictorq; uideri, si nullus ex eo cōuictu fructus ad me redeat. Quum itaq; causa eius uitæ suscipiendæ sic illis habeat, age iam cōsideremus apud nosmetipsos: primum cuiusmodi sint illis perferenda priusq; admittantur, priusquā obtineant. Deinde cuiusmodi in ipsa iam uita constituti patiantur. Postremo quæ tandem catastrophe, quis fabulæ exitus illis contingat. Neq; enim illud dicere possunt: hæc tametsi molesta sint, tamen assuesci facile, neq; ad id multo opus esse labore, sat esse si uelis modo: postea reliqua omnia factu fore facilia. Imò necesse est ut primum diu sursum ac deorsum cursites, mane excitatus assidue pro foribus obuerferis, ut perdures, quum protruderis, quum excluderis, quum improbus interdū atq; importunus uideris, cū ianitori male Syrislanti, ac nomendatori Libyco subijceris, quumq; nominis tui memoriam mercede redimere cogeris. Quin etiā uestitus tibi est apparandus suprà tuæ rei facultatē, pro dignitate eius cuius conuictum ambis, deligēdus color, quo ille potissimum gaudeat, uti ne discrepes, neue oculos illius offendas. Postremo uti gnauiter asserere necesse est, uel antecedas potius, à famulis ptrusus, ac ueluti pompam quandam expleas. At ille interim complures iam dies ne aspicit quidem te. Quod si quando res tibi felicissime uerterit, si te respexerit, si accersuerit, dixeritq; quicquid illud fuerit, quod illi forte in buccam uenerit, tum deniq; tum plurimus sudor, tum multa oculorum caligo,

tum intempestiua trepidatio, tum Sannæ eorum qui adsunt, hæsitanti-
 am tuam ac perplexitatem ridentium. Qua quidem nō raro accidit: ut
 quum oportuerit respondere: quis fuerit rex Achiuorum: mille naues il-
 lis fuisse respondeas. Atq; id si qui sunt modesti pudorem uocant: im-
 modesti timiditatem nominant: improbi inscitiam. Ita fit, ut tu primā
 hanc diuitis comitatem, tibi periculosissimam expertus, ita discedas: ut
 tantā animi tui imbecillitatem ipse condemnes. Porro ubi multas iam
 noctes insomnes duxeris: ubi plurimos dies cruentos egeris: haud qui-
 dem Helenæ gratia per Iouem: neq; ob Priameia Pergama: uerum
 spe quinq; obolorum: contigerit aut & deus quispiam tragicus qui ti-
 bi sit auxilio: iam illud restat, ut exploreris excutiarisq;: num literas no-
 ris. Atq; ea quidem disceptatio nō iniucunda est ipsi diuiti: quippe qui
 laudatur interim, ac felix esse prædicatur. Cæterum tibi uidetur, de uita
 ipsa, decq; omni fortuna tum certamen esse paratum: propterea quod
 tibi uenit in mentem, idq; merito futurum, ut alius nemo sit admissur⁹,
 si prius ab hoc reiectus, ac repudiatus uideare. Interim in uarias curas
 distraharis oportet: partim dum inuides rjs qui pariter ex æquo tecum
 examinantur. Finge enim & alios esse, qui eiusdem fortunæ tibi sint cō-
 petitores: te uero tibi uideri cuncta parum absolute respondisse, metu-
 entem interim simul & sperantem, ac misere de illius uultu pendentē:
 qui si quid parum probet eorum quæ dixeris, peristi. Sin arridens au-
 scultat, hilarescis & spe bona fultus consistis. Porro consentaneum est:
 esse non paucos: qui tibi aduersentur, atq; alios in tuum locum uelint
 inducere. Horum unusquisq; clanculum uelut ex insidijs in te iaculatur.
 Iam uero illud considera: quale sit uirum promissa barba, cana coma,
 examinari: nunquid bonæ rei didicerit: & alijs quidem didicisse uideri,
 alijs secus. Superior interim uita, & omnis anteacta ætas tua curiosius
 disquiritur. Quod si quis aut ciuis inuidia, aut uicinus leui quapiam de
 causa prouocatus te deferat, & adulterum dicat uel pæderasten: Is
 protinus, iuxta uetus illud prouerbium, ex Iouis tabulis testis. Por-
 rō si pariter omnes bene de te prædicent, suspecti, leues, ac largitio-
 ne redempti uidebuntur. Nam admodum omnia tibi consent oportet.
 Nihil prorsus sit, quod tibi queat obsistere, Alioqui nunq; obtinue-
 ris. Age sanè. Hoc quoq; contigit, ac bona quapiam fortuna cūcta tibi
 feliciter cesserunt, & probauit ipse doctrinam tuā, & amicorū præcipui,
 quibusq; ille huiusmodi in rebus plurimam habet fidem, non dehor-
 tantur. Ad hæc uult etiam uxor. Non refragatur domus præfectus, ne-
 que item dispēsator. Nemo tuā insimulauit uitam, dextra oīa & omni
 ex parte bene promittunt sacra. Vicisti igitur ô fortunate, & coronatus
 es Olympia. Quin Babylonem magis cepisti, aut Sardorum arcem
 occupa-

occupasti. Habebis copiam cornu & gallinaceum lacemulgebis, iam sane par est, ut aliquando premia capias, maxima uidelicet, & quae laboribus tantis respondeant, ne corona tua frondea duntaxat sit, simul ut merces haudquaquam contemnenda praestituatur, eaque commode ad usum detractaque negotium persoluatur, utque reliquis item honos tibi praeter ministrorum uulgus suppeditetur. Ceterum a laboribus illis, a luto, a cursitationibus, a uigilijs, in otium te recipias, uti id quod uulgo solent optare mortales, porrectis pedibus dormias, nihilque iam facias praeter ea sola, quorum gratia primum receptus es & in quae conductus. Ita enim consentaneum fuerat Timodes, neque ingens malum erat futurum, si quis subdita ceruice ferat iugum, leue nimirum & portatu facile quodque est omnium maximum, auro illitum. Atqui longe secus res habet, imo nihil horum reperietur. Siquidem in medijs ipsis id genus conuictibus, sexcentae res accidunt, uiro ingenuo neutiquam tolerandae. Quae quum audieris, ipse tecum ordine reputato, num quisquam ea perpeti queat, cui quidem cum eruditione uel minimum commercij fuerit. Exordiar autem si uidetur a primo conuiuio, unde consentaneum est te consuetudinem illam auspicaturum. Primum igitur, adest tibi quispiam, qui te iubeat ad conuiuium accedere: famulus non incomis qui tibi prius placandus datis in manum, ne uidearis inciuilis, ut minimum quinque drachmis. At ille Accissans, seque quum maxime cupiat, cupere dissimulans, Apage inquit. Egone quicquam abs te? Addit & illa, absit, dii prohibeant. Tandem flectitur atque obtemperat, ac discedit, te late diducto rectu subsannans. Tu porro nitida sumpta ueste, mundissimaeque cultus, lotus accedis, sollicitus interim, ne prior alijs aduenias. Nam id inurbanum, quemadmodum postremum uenire, graue. Proinde media inter utrumque obseruata opportunitate ingrederis, reque sane quam honorifice excipiunt. Tum arrepta manu te quispiam iubet accumbere, paulo supra diuitem, inter duos ferme ueteres amicos. At tu perinde atque in Iouis aedes ueneris, nihil non admiraris, & ad omnia quae geruntur suspensus inhias: propterea quod noua tibi atque inuisa sint cuncta. Interim familia te spectat, omnesque qui praesentes sunt, quid agas obseruat. Neque uero ea res curae non est ipsi diuiti, quippe qui famulis aliquot praemonitis negodum dederit, ut oculis obseruent, quemadmodum te geras in pueros aut in uxorem, num subinde, ex obliquo respectes. Ac reliqui quidem conuiuae, simulatque te uident propter imperitiam ad ea quae fiunt attonitum, ac stupefactum, derident danculum, coniectantes te nunquam antea apud alium quempiam coenasse, nouumque tibi esse ut mantile apponatur. Proinde, sicuti uerisimile est, praehesitantia sudes oportet, ac neque cum sitias, audeas potum poscere, ne uinosus uideare,

neque uarijs appositis opsonijs, & in ordinem quendam extructis, scire posses, cui prius aut posterius manum admoueas. Quare ad eū qui proximus accumbit respectes necesse est, atque eundem imitatus, conuiuij rationem & ordinem discas. Alioqui anceps sedes, & uarians, animoq; penitus perturbato, & ad omnia quæ illic geruntur obstupescēs. Atque interim quidem, diuitis admiraris felicitatem, propter auri uim & eboris, tantasq; delitias. Interim tuam ipse deploras infelicitatē, qui quum nullius sis rei, tamen uiuere te credas. Nonnuncq; & illud in mentem uenit, fore ut admirandam & expetendam quandam uiuas uitā, quippe qui sis omnibus delitijs illis fruiturus, cūctorumq; ex æquo futurus particeps. Arbitraris enim te semper bacchanalia festa celebraturum. Quin & adolescentuli formosi præministrantes, ac silentio arriidentes, suauius in posterum hoc uitæ genus pollicetur, ut Homericum illud nunquā desinas in ore habere,

Haud uitio uerti debet si Troia pubes

Armatiꝫ simul Danai, sub Marte laborum

Pondera tanta ferant:

ob tantam uidelicet felicitatem.

Accedunt ad hæc inuitatiunculæ ad bibendum. Ac postulato perquam ingenti scypho quispiam, præbabit tibi, præceptorem, aut aliud quiddā deniq; te appellans. At tu recepto scypho quid uicissim oporteat respondere, propter eiusmodi morum imperitiā ignoras, iamq; rusticanus, & inelegans esse uideris. Cæterum ea propinatio multorum ueterum amicorum inuidiam in te concitauit, è quibus nonnullos iamdudū tuus accubitus clanculum urebat, quod modo quum adueneris, ijs anteposare, qui multorum annorum seruitutem exhauserint. Protinus itaque talia quædam de te inter illos dicta feruntur. Illud scilicet malis nostris deerat, ut etiam ijs qui nuper in familiam commigrarunt, posthabeamur. Et solis græculis patet urbs Romana. Et quid habent, quamobrē nobis debeant anteponi? Num mirificam quandam utilitatem adferre uidentur, quum uerbula quædam misera dicunt? Rursum alius, hæc An non uidisti, quātum biberit, quemadmodum cibos appositos auide corripiens deuorarit? Homo inelegans, ac fame enectus, qui ne per somnum quidē unq; fuerit albo pane saturatus, multo minus aue Numidica, aut Phasiano, è quibus nobis uix ossa reliqua fecit. Porro tertius, fatui, inquit, priusq; quinque abeant dies, uidebitis hunc nihilo pluri fieri q̃ nos. Nam nūc quidem, nō secus atq; calcei noui solēt, in pretio est, & habetur charus: uerum ubi crebro iam fuerit calcatus, lutōq; deformatus, tum misere sub lecticam abijcietur cimidibus, quemadmodum nos, oppletus, Atq; inter illos talia permulta de te iactantur.

Ex

Ex quibus aliquot iam tum etiam ad calumniandum insimulandumque te incitantur. Omne igitur illud conuiuium tui plenum, ac plerique de te sermones. Tu uero propter insolentiam atque insuetudinem plus quam sat est hauris uini tenuis & acris, eoque iamdudum aluo tibi cita discruciaris: uerum neque decorum tibi ante alios est conuiuium discedere, neque rursus manere tutum. At producta interim in longum potatione dum sermo alius ex alio nascitur, dum spectacula alia post alia proferuntur in conuiuium (nam uniuersum fortunæ suæ strepitum tibi cupit ostentare) non mediocriter discruciaris, cui non liceat, neque uidere quæ geruntur, neque auscultare, si quis uoce, citharæue canat egregie dilectus adolescentulus. At laudas tamē inuitus, cæterum animo illud optas, ut aut terræ motus repens ortus ea cuncta discutiat, aut incendium aliquod renūcietur, quo simul conuiuium tandem aliquando dirimatur. Habes amice primum illud scilicet & suauissimum conuiuium, quod mihi quidem haudquaquam suauius sit cepis, candidoque sale, libere quum uelim ex his & quantum uelim edenti. Verum ut ne tibi comemorem ructus acidos, qui deinde sequuntur, ut ne nocturnos uomitus, mane uobis erit de mercede pacto transigendum, quantum, & qua anni parte te oporteat accipere. Ergo presentibus duobus aut tribus amicis, accersito te, & considerare iussu, sic loqui incipit. Facultates nostræ cuiusmodi sint, iam perspicere potuisti, quam nullus in his fastus, sed citra ostentationem, moderata ac popularia omnia, sed mediocria omnia ac plebeia. Sic autem animum inducas uelim, ut existimes omnia nobis fore communia. Nam ridiculum profecto, si quum charissimam possessionum mearum partem, puta meam ipsius uitam, aut per Iouem, liberorum etiam (si fors illi liberi fuerint erudiendi) tibi credam, non aliarum item rerum te mecum ex æquo dominum ac possessorem existimem. Cæterum quando certi quippiam est præfiniendum, equidem uideo uitæ tuæ frugalitatem, & animum paucis contentum. Neque non intelligo haud mercedis adductum spe te in nostram uenisse familiam: uerum aliarum gratia rerum: puta nostræ in te beniuolentiæ causa, tum honoris, qui tibi præter omnes continget. Attamen præfiniendum est aliquid. Quin ipse magis quod uidebitur statuito, habita ratione, uir amicissime, munerum etiam illorum quæ quotannis festis diebus à nobis accepturus uideris. Neque enim uel ista nobis fuerint neglectui futura, etiam si nunc hæc pactio ne non complectamur. Scis autem complures per annum eiusmodi munerum occasiones incidere. Horum igitur habita ratione, moderatius nimirum præmium nobis præscribas. Præterea decet etiam uos homines eruditos, pecuniam negligere. Hæc ille dicens, totumque te uaria spe labefactans, mitem sibi ac tractabilem reddidit. Tu porro qui dudum

q 3 talenta.

talenta, ac multa nummum milia somniaras. solidos agros, & familias, sentis quidem tacitus apud te hominis sordes ac parsimoniam: nihilo minus blanditur tibi pollicitatio tamen: atque illud communia futura sunt omnia ratum & uerum fore arbitraris: ignarus eiusmodi dicta

Summis è labijs, non imò è corde profecta.

Tandem præ pudore ipse statuendi ius defers. Verum ille facturum se se negat. Cæterum ex amicis præsentibus quempiam in eo negotio ueluti medium intercedere iubet: qui salarii modum pronunciet eum: qui neque ipsum grauet, ut cui plurimas tum alias in res magis his necessarias sumptus sit faciendus: neque rursus ei qui laturus est, sit omnino indignus. Atque is seniculus quispiam, diuitis æqualis, unà cum illo à pueris, adulando educatus. Eho tu inquit, num inficias ire potes, quin unus sis qui in hac urbe uiuunt omnium fortunatissimus, cui primum contingit, quod pluribus misere cupientibus, uix à fortuna dari possit, nempe ut in huius hominis consuetudinem admittaris, ut communes penates habeas, ut in familiam inter Romanos primariam recipiaris? Id nimirum tum Croesi talenta, tum Midæ diuitias superat, si modo modestus esse noris. Equidem nō paucos noui magni nominis uiros, qui cupissent, etiam si quid ultra dandum fuisset, gloriæ dūtaxat causa, cum isto uiuere, & familiares apud hūc atque amici uideri. Quapropter haud inuenio, quibus modis tuam prædicem felicitatem, qui quidem ad hanc tam expetendam fortunam, etiam præmio additomitteris. Proinde, mihi satis esse uidetur, nisi planè es insolens, si tantū accipias, simulque pronunciat, sanè minimum quiddam, præsertim ad spes illas tuas: attamen boni consulas necesse est. Neque enim iam possis effugere, quum intra retia tenearis. Frenum igitur recipis, mullitans, ac dissimulans, ac initio quidem non magnopere illi reluctans, facileque sequeris, ut quod non admodum te torqueat, neque stringat, donec illi tandem paulatim assueueris. Tum uero si qui foris sunt mortales, hoc ipso nomine tuam fortunam admirantur, quod te conspiciant intra cancellos uersantem, ac nullo prohibente introeuntem, prorsusque prædaris illis opibus delitiisque domesticum quendam ac familiarem esse factū. At ipse nondum uidere potes, quæ obrem illi te felicem existiment, nisi quod gaudes tamen teque ipse fallis, semper futura meliora fore existimans. Cæterum contra atque speraris euenit, & quæ admodum adagio dicitur: iuxta Mandrabuli morem negotiū procedit, in singulos (ut ita dixerim) dies, deterius ac retro relabens. Vnde paulatim uelut in luce dubia, tum demum dispiciens intelligere incipis, aureas illas spes, nihil aliud fuisse, quam ampullas quasdam inauratas, labores autem esse graues, feros, ineuitabiles, ac perpetuos. Sed quinā isti sint, forsitan me rogabis. Neque enim uideo

uideo inquires, quid in hac consuetudine sit adeo molestum, neq̃ intel-
ligo ista quæ cōmemoras, grauiā atq̃ intoleranda. Audi igitur uir egre-
gie, non molestiam modo negocij perpendens, uerum scēditatem, hu-
militatem, prorsusq̃ seruitutē, uel præcipue interim considerans. Prin-
cipio memineris ex eo tempore, te iam neque liberū, neq̃ ingenuū pos-
se uideri. Noueris enim te hæc omnia genus, libertatem, progenitores,
ante limen relinquere, quum in huiusmodi seruitutem temetipsum ad-
dicens in ædes ingrederis. Siquidem libertas tibi comes ire recusat, ad-
uitam tam indignam, tam humilem te conferenti. Seruus itaq̃ (tamet si
nomine ipso grauius offenderis) seruus inquam, uelis nolis, futurus es,
neque unius seruus uerum complurium, operamq̃ seruile præstare co-
geris, obstipo capite, à diluculo in uesperam usq̃, idēq̃ mercede uili atq̃
indigna. Adde, quod ne placebis quidem admodum, neque domino
satisfacies, neque ab illo magnifies, ut qui non à puero fueris ad serui-
tium institutus, sed sero didiceris, atque ætate multum aliena cœperis
ad id erudiri. Excruciat autem te pristinæ libertatis memoria, animo re-
cursans, facitq̃ ut interdū resilire conere, reluctēsq̃, atq̃ ob id ipsum
fit, ut seruitus tibi molestior accidat. Nisi forte illud tibi ad libertatē suf-
ficere putas, quod nō fueris Pyrrhia aut Zopyrione patre prognatus
aut quod non sic, uti Bithynicum aliquod mancipium, uociferante præ-
cone diuendaris. Atqui tum uir egregie, quum instante nouilunio, Pyr-
rhij & Zopyrionibus immixtus, manum itidem, ut alij seruuli protē-
dis, capisq̃, quodcunq̃ illud tandem est quod datur, hæc uidelicet est
auctio. Nam præcone nihil opus erat homini qui ipse sui fuerit præ-
co, quicq̃ ipse ultro sibi multo tempore dominum ambierit. Age iam ó
sceleste (cur enim nō dicam præsertim in eum qui se philosophum esse
dicat?) si quis te pirata inter nauigandum captum, aut si quis prædo in
seruitutem tradidisset, te ipsum deplorares, tanq̃ indignam fortunæ in-
iuriam patientem. Aut si quis manu iniecta, te duceret in seruitutem af-
ferens, leges inclamares, omnia faceres, acerbe ferres, & ó terra, ó dñj, ma-
gno clamore uociferareris. Nunc uero, quum ipse te, ob paucos obo-
los, id ætatis in qua etiam si seruus natus esses, tamen tempestiuum fuisset
iam ad libertatem aspirare, cum ipsa uirtute ac sapientiā ultro addu-
ctū uendideris, nihil illa reueritus, quæ permulta ab egregio Platone,
Chrysippo, Aristotele differuntur, quum libertatem laudant, seruitutē
damnant. An non te pudet, quum inter homines assentatores, & em-
ptitios, ac scurras uersans ex æquo cum illis æstimaris, quum in tanta
Romanorū turba, solus peregrino in pallio uersaris, quumq̃ Roma-
nam linguam perperam ac barbare sonas: præterea, quum agitas cōui-
uia tumultuosa, magna hominū turba conferta, quorum pleriq̃ colle-

etitij, quidam sunt & improbi? Atq; inter hos laudas odiose, bibisque
 præter modum: deinde mane ad tintinabulum expergefactus, discussa
 ab oculis dulcissima somni parte, unà sursum ac deorsum circumcuras,
 hesternò luto etiãdum tibijs adhærente? Vsq; adeo ne te lupini, aut
 holerum agrestium tenuit penuria? Vsq; adeo tibi defuerūt fontes fri-
 gida manantes aqua, ut per desperationem ad ista deuenires? Haud
 puto. Quin potius palàm est, te, non frigida aqua, neque lupini, sed bel-
 latorum, atque opsoniorum, uiniq; odorati cupiditate captum eò ue-
 nisse. Quæ dum lupi piscis in morem auidius appetis, tuo merito eue-
 nit, ut hamus tibi fauces transfixerit. Itaq; præsto sunt huius intēperan-
 tiæ, gulæq; autoramenta. Ac perinde atq; simia à trunco reuinctus col-
 lo, reliquis quidem omnibus risui es, at ipse tibi delitijs affluere uideris,
 cui contigerit, affatim expleri caricis. Cæterum libertas, ingenuitas, una
 cum ipsis gentilibus, ac tribulibus, hæc nimirum euanida cuncta, atque
 istarum rerum ne memoria quidem ulla, quanq; hoc quoq; ferendum,
 si uita ista cum hac turpitudine dūtaxat esset coniuncta, quod è libero
 seruum uideri facit, non labores etiam accederent, cum illa setuorū col-
 luuie cōmunes. Sed uide, num quæ tibi imperātur, leuiora sint his, quæ
 Dromoni aut Tibio mandantur. Nam doctrinæ quidem, cuius rei cu-
 piditate simularat te in familiam suam accersisse sese, perquam exigua
 illi cura est. Quid enim (ut dici solet) cōmercij asino cum lyra? An nō ui-
 des uidelicet, q̃p misere macerentur immodico desiderio, uel Homericæ
 sapiētiae, uel Demosthenicæ grauitatis ac uehementiæ, uel Platonicæ
 sublimitatis? Quorum me hercle ex animis si quis aurum, argentum,
 atq; harum rerum curas tollat, nihil fuerit reliquum, præter fastū, molli-
 ciem, lasciuiam, luxum, ferocitatem, imperitiā. Atq; ad ista nihil prorsus
 opus te. Verum quoniam tibi barba ingens propendet à mento,
 quoniamq; uultu ipso graue quiddam & uenerandum præ te fers, tum
 quia pallio græcanico decenter amictus es, noruntq; iam omnes te grā-
 maticum esse, seu rhetorem, seu philosophum, pulchrum ille sibi putat,
 ut & eiusmodi quispiam, anteambulonū suorum pompæ permixtus
 esse uideatur. Futurum enim hac re ut græcanicarum disciplinarum stu-
 diosus, reliquaq; omnis doctrinæ neq; negligens, neq; rudis esse pute-
 tur. Vnde fit ut in periculum uir egregie uenias, ne non tam ob admi-
 randas illas artes, quin magis ob barbā palliūq; conductus esse ui-
 deare: proinde ut perpetuus apud illum conspiciaris oportet, neque ab-
 sis unq; uerum ut diluculo relictis stratis, in famulatio temet exhibeas
 conspiciendum, neq; locum in acie deferas. Porro ille iniecta nonnūq;
 tibi manu, quicquid forte in mentem inciderit, de hoc tecū nugatur, ob
 uis ostentans, quā ne per uiam quidem ingrediens, incurius sit litera-
 rum,

rum, quin ut illud ipsum etiam otium, quod inter inambulandum datur, in re quapiam honesta collocet. At tu miser interim, nunc cursim, nunc gradatim, nunc scansim plerumque, nunc descensim (Nam scis huiusmodi esse urbem) obambulans, tum sudas, tum spiritum anhelus trahis. Deinde illo intus cum amico quopiam, ad quem accessit, confabulante, quum tibi interim locus desit, ubi uel assidere queas, librum uidelicet stans in manum sumis, quocumque fallas tedium, legis. Post ubi ieiunum te sitientemque nox occuparit, incommode lotus, intempestiue, puta nocte ferme concubia, ad coenam accedis, haud perinde deinceps in pretio habitus, neque conspiciendus his qui adsunt. Verum si quis aduenierit recentior, tu post tergum reijceris. Itaque in angulum aliquem abiectissimum retrusus, accumbis, testis duntaxat ac spectator eorum quae apponuntur, canum ritu ossa circumdons, si fors ad te perueniat, uel aridum maluae folium, quo reliqua inuoluunt, si fastidiatur ab istis qui supra te accumbunt, praefame libenter arrepturus. Audi iam & aliud contumeliae genus. Quid quod ne ouum quidem soli tibi apponitur. Neque enim conuenit, ut tu semper eadem requiras, quae hospitibus atque ignotis ministrantur, quandoquidem haec tua sit inscitia atque inurbanitas. Neque auis eiusmodi tibi apponitur, qualis alijs. Verum diuiti illi pinguis & succulenta, tibi pullus dimidiatus, aut palumbus aliquis aridus atque insipidus, non auis uidelicet, sed manifesta contumelia ludibriumque. Neque uero raro fit, ut si quando desit alibi, minister repente te inspectante submouens ea, quae tibi erant apposita alijs apponit, illud tibi ad aurem immurmurans, tu profecto noster es. Quod si quando interim dissecetur, uel porca foeta, uel ceruus, aut structorem tibi modis omnibus propitium habeas oportet, aut certe Promethei partem feres: nempe ossa adipe circumiecta. Nam quod ei qui supra te accumbit patina sinitur adstare, quoad satiatus repudiet, te contra tam celeriter praetercurrat, quis tandem isthuc ferat, qui modo sit ingenuus, cuiusque tantum insitibilis, quantum uel ceruis adest? Atque illud equidem nondum dixi, quod reliquis suauissimum acuetustissimum uinum bibentibus, tu solus malum quoddam & pingue bibis. Proinde illud semper curas, ut auro, argentoue bibas, ne colore prodente, palam fiat, te usque adeo contemptum, neglectumque esse conuiuam, quanquam bene tecum ageretur, si uel illud ipsum ad satietatem usque bibere liceret. At nunc ubi crebrius poposceris, minister audisse dissimulat. Adde iam multas interim & alias esse res, quae te discrucient, imò nihil esse ferme, quod non sit acerbum, maxime quum tibi cinædus aliquis antefertur, quin plaris te sit is, qui saltandi docet artem, qui iocos Ionicos contexit Alexandrinus

xandrinus quispiam homunculus. Nam qui tibi speres tu ut in accubitu æqueris ijs, qui uoluptates & amatoria subministrant: qui literulas in pectore gestant: Proinde in obscuro quopiam conuiuij latibulo tectus, præq; pudore abstrusus, suspiras, uti cōiectandum est, tēq; ipsum deploras, ac fortunam incusas tuam, quæ tibi ne pauxillulum quidem lepōris ac uenustatis asperferit. Ac prorsus ita uideris affectus, ut opres poëta fieri, ut amatorias conscribas contiones, aut si id non contingit, uel eam assequi facultatem, ut possis ab alijs conditas digne canere. Vides enim quibus in rebus sitū est, ut quis efferat, plurimiq; fiat. Quin & illud ferre queas, ut magi quoq; aut arioli personam (si necesse sit) induas, ex horum genere qui amplas hæreditates, qui imperia, qui cumulatæ opes pollicentur. Quando quidem hos quoq; uides non mediocriter à diuitibus amari, plurimiq; fieri. Eoque uel unumquodlibet horum fieri percipias, uti ne prorsus reijculus, atque inutilis appareas. At qui ne ad ista quidem docilis es infelix: proinde submittas te oportet, mussitesq; ac tacitus feras, clām apud te plorans, ac neglectui habitus. Etenim si te famulus aliquis susurro deferat, qui solus omnium nō laudaris puerum heræ saltantem, aut cithara canētem, ista scilicet ex re nō leue discrimen impendet. Quapropter terrestris in morem ranæ, sitiēs uocifereris necesse est, id operam dans, ut in laudantium numero insignis ac præcipuus appareas. Quin sapiçule, silentibus reliquis, tibi ficta quædam laus proferēdat: quæq; multam sapiat assentationem. Iam uero magnopere ridiculum est, cum esurias interim sitiasq;, unguentis collini, ac uertice gestare coronam. Siquidem id temporis non dissimilis uidere sepulchrali columnæ, uetusti cuiuspiam cadaueris, quæ gestare solet ea, quæ manibus inferuntur. Nam huic infuso unguento, impositaq; corona, ipsi & bibunt, & edunt apparatus epulas. Porro si etiam zelotypus quispiam fuerit, sintq; illi uel pueri formosi, uel uxor puella: neq; tu prorsus à Venere Gratijsq; fueris alienus, profecto non satis tuta res, neq; periculum negligendum: propterea quod regis plures sūt oculi: qui quidem non uera solum uident: sed semper ueris aliquid addunt ad cumulum, ne cōnuere uideantur. Quas ob res, uultu demisso tibi est accumbendum: quemadmodum in Persici: conuiujs fieri mos est, uerito, ne quis eunuchus sentiat te in concubinam aliquam confidentem oculos: moxq; alter eunuchus, cui iam dudū arcus in manu tensus est, quia uideris quæ uidere nephas: inter bibendum, malam iaculo transfigat. Iam peracto conuiuio, ubi paululum dormieris: ad galli cantum expergefactus: O me miserum inquis, ô infortunatum, quiusmodi quondam conuictus: quos amicos reliqui: tum uitam tranquillam

tranquillam & ocrj plenam, somnum quem meapte cupiditate metiri soleo, deambulationes liberas, atque ex his in quale barathrum memet precipitem dedi: Et deum immortalem, cuius tandem rei gratia? Aut quod nam istud magnificum præmium? At ne fieri quidem potuit, ut mihi unq̃ aliàs plures commoditates suppeterent quantum suppetebant. Tum autem accedebat libertas, atque omnia pro meopte arbitrio faciendi facultas. Nunc porro iuxta id quod prouerbio iactatum est: Leo chordula uinctus sursum ac deorsum circumferor. Quodq̃ omnium est miserrimum, maximèque deplorandū, neque efficere possum ut placeam, neque gratiam emereri queo: propterea quod harum rerum sum imperitus ac rudis, maxime compositus collatusque cū his qui hæc uelut artem profitentur. Proinde iniucundus sum, ac neutiq̃ aptus conuiujs, quippe qui ne risum quidem concitare norim. Quin etiam sentio me non raro molestum esse & importunum, quū adsum, maxime, quum ipse seipso festiuior esse conatur. Nam illi tetricus uideor. In summa nullam inuenio uiam, qua me illi accomodem. Etenim si meam ipsius auctoritatem ac seueritatē tueri pergo, iniucundus uideor, ac propemodū horrendus ac refugiendus. Contra si risero, uultumque quā possum maxime ad hilaritatem composuero, fastidit ilico ille, & auersatur. Ac prorsus tale quiddā mihi uidetur, quale sit, si quis in persona tragica comediam agere tentet. Postremo quam tandem aliam uitam mihi uiuam demens, posteaquā hanc præsentem alteri uixerim? Dum hæc tecum loqueris, iam sonuit tintinabulum, iamque ad eadem tibi redeundum est, obambulandum, standum, sed ceromate inunctis ante femoribus poplitibusq̃, si modo uelis par esse certamini, præmiòque tollendo idoneus. Deinde conuiuium idem & eadem apparatus hora. Iamque adeo diuersa uiuendi ratio superioriq̃ contraria, tum insomnia, sudor, defatigatio, paulatim quasi suffossis cuniculis inducunt uel tabem, uel pulmonis exulcerationem, uel intestini tormina, uel egregiam illam podagram. Reluctaris tamen sedulo, ac frequenter quum ualetudo poscat uti lecto decumbas, ne hoc quidem licet, eo quod assimulari morbus quo munia officiāque iusta defugias existimatur. Hinc præter omneis ppetuo palles, semperq̃ iamiam morituro uidere similis. Et hætenus quidem de his quæ domi ferenda sunt. Quod si quando fuerit peregrinandum (ut ne interim referam alia incōmoda) sæpe fit, ut pluuio cœlo, ubi postremus ueneris (Nā is locus tibi sorte cōtigit) uehiculū oppetiāris, donec nullo iā reliq̃ loco ubi diuerferis, pxime coquū aut heræ cōptorē te reclināt, ne stipulis quidē affatim substratis. Neq̃ uero tibi referte grauabor, qd' mihi Thesmo-

polis

polis iste Stoic⁹ narravit sibi accidisse, rem pfecto nimisq; ridiculā, quā tamē eadē possit & ali⁹ cuius accidere. Conuiuiebat enim cū opulenta quadā ac delicata muliere ex illustribus istis & urbanis. Eā, quū aliquādo peregre proficisceretur (nam id primū aiebat sibi maximopere deridiculum accidisse) in curru sibi uiro nimirum philosopho adiunxisse cinædum quempiam picatis cruribus, derafa barba. Quem illa honoris (ut conijcio) gratia secum ducebat. Quin nomen quoq; cinædi commemorabat. Aiebat enim Chelidonium uocari. Iam primum illud cuiusmodi fuerit uide: iuxta uirum seuerum tetricūq; tum senem canoque mento (Scis autem quā profundam ac uenerabilem barbā habuerit Thesmopolis) assidere nihili hominem & effœminatum, picturatis oculis, lubrico uultu, fracta ceruice, non Chelidonem per Iouem, id est hirundinē, sed uulturem magis, reuulsis barbæ plumis. Quod ni magnopere illum fuisset deprecatus, ne faceret, futurum fuisse, ut flammeum etiam in capite gestans assideret. Præterea autem perpetuo hoc itinere molestias innumerabiles pertulisse sese, illo cantillante garrientēq; demum (nisi idem hominem coërcuisset) in rheda etiam saltante. Addebat secundo loco tale quiddam sibi fuisse mādatum. Accersito illi mulier Thesmopoli inquit, ita tibi dī bene faciāt: magnum quoddā officium abs te requiram, quod caue recuses, neq; expectes ut quicq; te sim rogatura studiosius. Atq; hoc (ut est credibile) omnia se facturū pollicito, hoc inquit, te rogo quandoquidem uideo te uirum probum, diligentem & amantem caniculā quam nosti Myrrhinā, in uehiculum recipe, eamq; mihi serua: curans ne quid illi desit. Nam misera grauida est, atq; adeo propemodum iam propinqua partui. At isti scelesti & immorigeri ministri, non dicam huius, sed ne mei quidem ipsius magnopere rationem habent in peregrinationibus. Quare ne te putes mihi mediocre beneficium facturum, si charissimā mihi iucundissimāq; caniculā seruaris. Recepit Thesmopolis quum illa tātopere rogaret ac propemodum etiam fleret. Porro spectaculum erat supra modum ridiculum. Canicula ē pallio prominens prospectansq; paulo infra barbā ac subinde immeiens (Tamet si hæc quidem Thesmopolis reticuit) ac gracili uoce latrans (huiusmodi enim catellæ iam in delictis sunt) neq; non philosophi mentum oblingens, maxime si quid pri-diani iuris inhaereret. Porro Cinædus assessor ille, quū non insulse super conuiuium dicteria quædam iecisset in eos qui aderant, ac denique & ad Thesmopolim usq; dicacitas peruenisset: de Thesmopoli de, inquit, unum hoc possum dicere, eum ē Stoico Cynicum iam nobis esse factum. Equidem audiui caniculā etiam peperisse in Thesmopolidis

smopolidis pallio. Huiusmodi delictis illudunt, uel (ut uerius dicam) huiusmodi contumeliis ac ludibriis tractant eos, qui cum ipsis uiuunt, paulatim eos cicures ac mansuetos ad ferendas cōtumelias reddentes. Præterea autem & Carcharorum Oratorem noui, qui iussus super cœnam dedamabat, neutiq̃ inerudite per Iouem, imò grauitè & absolutissime, ac laudabatur interim ab illis bibentibus, quum nō ad aquæ modum, sed ad uini amphoram oraret. Atq̃ eam molestiam, ob ducētas drachmas perpeti ferebatur. Verum hæc quidem fortassis utcuq̃ toleranda. Porro si diues ipse, aut poëticus fuerit, aut historicus, qui sua ipsius scripta in conuiuio recitare gaudeat: tum uero maxime futurum est, ut discrucieris ac dirumparis. Nempe quum admirari, quum assentari, quum nouos quosdam laudandi modos cominisci necesse habes. Sunt autem qui & formæ nomine studeant admirādī uideri. Eos nūc Adonidas, nunc Hyacinthos appelles necesse est, etiam si illis naris nō, nūq̃ cubitali hiet specu. Quod ni laudaris, protinus in lapidicinas Dionysiacas asportaberis, tãq̃ qui illi tum inuideas, tum insidieris, maleq̃ uelis. Ad hæc & sapientes & rhetores sint necesse est. Quod si etiam rustice quippiam dixerint, tum uero iuxta illud, quod dici solitum est: Atticæ atq̃ Hymetti plenam orationem uideri uolunt, atq̃ in legem abire, ut deinceps ita loquantur homines. Quanq̃ quæ uiri faciūt, ferri forsitan queant. At uero mulieres (nam mulieribus etiam illud studio est, ut doctos aliquot in suo cōiuctu conductitios habeant, quiq̃ sese mercede affectentur:) Quandoquidē hoc quoq̃ ad reliquum cultū, elegantiamq̃ pertinere putant, si dicātur eruditæ, si philosophi, si carmina cōponere Sapphicis haud multo inferiora, ob hæc sanè hæ quoq̃ conductitios Rhetores, Grāmaticos, Philosophos circūferunt. Hos autē audire solent (id quod ipsum est ridiculum) tum tēporis, quū uel comuntur, aut capillos in orbem religant, uel in conuiuio. Nam aliās nō suppetit illis ociū. Porro sæpenumero fit, ut interim dum Philosophus quippiam differit, interueniēs ancilla, literulas ab adultero porrigat. Ac prædari illi de pudicitia sermones intermittuntur, opperientes donec illa rescripserit adultero, atq̃ ita redeat ad audicionem. Porro siquādo post multum temporis instantibus saturnalibus, aut panathenæis, misera quæpiam umbella tibi mittatur, aut tunicula semiputris ac detrita, tum deniq̃ plurima missitentur oportet. Atq̃ aliquis qui statim subauscultarit, herū id facere destinātem, præcurrit, ac primus rei index, abiensq̃ non exiguum precium aufert qui renunciarit. At mane plus tredecim te adeunt idem apportantes nunci: quorum quisq̃ cōmemorat quàm multa dixerit, quemadmodum submonuerit, quemadmodum adhortans commodiora subiecerit. Omnes itaque donati præmio discedūt,

r at non

at nō sine murmure tamen, qui nō plura dederis. Porro salariū ipsum sex ferme obolorum. Idēq; si tu postules, grauis atq; importunus. haberi. Proinde quo illud aliquando auferas: primū ipsi hero aduleris, supplexq; fias necesse est: deinde captandus & dispensatoris fauor. Nam hoc quoq; quoddam est seruitutis genus. Neque uero negligendus is, quem in consiliū adhibet, neque item amicus. Deinde quod acceperis, iam dudum debebatur uel uestiario, uel medico, uel cerdoni cuipiā. Vnde fit ut fera atque intempestiua, eoque inutilia præmia tibi accedant. Cæterum inuidia ingens. Iamq; etiam calumniæ quædam paulatim struuntur in te, apud hominem qui iam non inuitis auribus accipiat, siquid aduersum te dicatur: Quippe qui perspiciat te laboribus assiduīs iam detritum, & ad obeunda munia famulatus claudicantem, atque obaudientē, ac podagra subinde grauari. Proinde postea aquam id quod erat in te florentissimū decerpit, æuiq; partem maxime frugiferam ac præcipuum corporis uigorem detriuit, iamque te lacerum panniculum reddiderit, tū modis omnibus circumspicit in quod sterquilinum te portatum abiiciat, atque alium perferēdis laboribus idoneum, in tuum substituat locum. Ibi insimulatus, uel quod pusionem illius tentaris, uel quod homo senex uxoris ancillam uirginem uitiaris, uel alio quouis imposito crimine, noctu obuolutus ac præceps datus extruderis, discedisq; desertus ab omnibus, atque omnium inops rerum optimam podagram unā cum senecta comitem ducens. Quum interim quæ quondam sciueris, tanto temporis spacio dedidiceris, tum uentrem culeo reddideris ampliorē, tibiq; paraueris inexplabile quoddam & implacabile malum. Etenim gula ea quibus assueuit, flagitat. Quæ cū negantur, indignatur. Adde quod præterea nemo te posthac recepturus est in familiam, utpote cuius iam præterierit ætas, quicq; similis euaseris equis senio affectis, quorum ne pellis quidem perinde ut aliorum animantium est usui. Quin ex hoc ipso quod eiectus es, calumnia quàm potest proxime ad ueri similitudinem conficta, facit ut aut adulter, aut ueneficus, aut aliud quippe tale uidearis. Nam accusatori uel tacenti fides habetur. Tu uero Græculus, moribus leuibus, & ad omne facinus facilis. Siquidem huiusmodi nos omnes esse ducūt, idēq; iure optimo, uideor enim mihi causam aduertisse, quam obrem eiusmodi de nobis obtineant opinionem. Nam pleriq; qui in familias accedunt: propterea quod alioqui nihil bonæ rei didicerunt, diuinationem ac maleficia profitentur, conciliationem amorum, abductiones in hostes, atque id quum faciunt, doctos sese affirmant, pallijs amicti, barbiscq; neutiquam contemnendis onusti. His rebus fit, ut non iniuria eādem de reliquis omnibus habeant opinionem, quando eos quos præcipuos

cupios esse iudicant, uideant tales. Maxime uero, posteaquàm animaduerterint, quàm sint in conuiujs, reliquoq; conuictu adulantes, quàm ad lucrum humiles ac seruales: deinde eiectiones eosdem iam oderunt, neque id iniuria, ac modis omnibus adnituntur, ut eos funditus perdant, si quo modo possint. Verentur enim, ne cuncta illa uitæ suæ mysteria in uulgus efferant, quippe qui nihil non exacte norint, quicq; illos nudos conspexerint. Ea res igitur illos male angit. Omnes enim similes sunt pulcherrimis istis libris: quorum aurei quidem umbilici, purpurea foris pellis: cæterum intus aut Thyestes est liberos in conuiuio comedens, aut Oedipus matris maritus, aut Tereus cum duabus pariter sororibus rem habens. Eiusmodi sunt & illi, splendidi, conspicuiq;. Porro intus sub purpura uarias occultant Tragedias. Quorum unumquëq; si euolueris, explicuerisq;, fabulam non mediocriter longam reperies, Euripidis cuiuspiam, aut Sophodis. Contra foris nil nisi purpura splendida, aureiq; umbilici. Harum itaque rerum sibi conscij oderunt illos, atque insidias parant, si quis penitus ab illis defecerit, qui eos probe cognitos depingat, qualesq; sint euulget. Iam uero libet mihi Cebetis illius exemplo & imaginem quãdam huius uitæ tibi depingere, ut eam contemplatus scire queas, num ex usu tuo sit eam adire. Equidem magnopere cupiam uel Apellem quẽpiam, uel Parrhasium, uel Aëtione, uel Euphranorem ad hanc depingendam tabulam adhibere. Verum quoniam fieri potis non est, ut aliquem artificem tam egregium atque absolutum nanciscamur, in præsentia tenuem quandam pro mea uirili imaginem adumbrabo. Ergo pingatur uestibulũ sublime atque inauratum, neque id humi situm in solo, uerum procul à terra in æditi colli fastigio. Præterea inaccessum fermè & abruptum, lubricoq; aditu, ita ut plerũq; qui se iam ad summum usq; uerticem penetrasse sperant, lapso pede præcipitati ceruicem frangant. Intus autem Opulentiã sedeat, tota (sicuti uidetur) aurea, maiorem in modũ formosa, atq; amabilis. Porro amator ubi uix tandem conscendit, iamq; ad fores accesserit, obstupescat, oculis in aurum defixis, deinde Spes, quæ & ipsa specioso uultu est, ac uersicoloribus amicta, manu prehensa introducat, mire iam ipso ingressu attonitum. Atque ab eo quidem tempore Spes usq; illum antecedit, ducatq;, tum aliæ mulieres illum excipientes, puta Falacia, Seruitusq;, tradant Labori. At is miserum penitus defatigatum tandem Senectæ tradat iam morbidũ, colorẽq; cõmutato. Postremo Contumelia, arreptum illum ad desperationem pertrahat. Ex hoc quidem tempore Spes auolans euanescat. Tum ille non per aureum illud atrium per quod ingressus fuerat, sed per posticũ quoddam, & occultũ exitum extrudatur nudus, uentricosus, pallidus, senex, læua quidem pu-

dorem occultans, dextra uero seipsum strangulans. Occurrat autē exē-
 untī Pœnitudo frustra lachrymans, & miserū bis etiam cōficiens. Atq;
 hic quidem esto picturæ finis. Cæterum tu Timodes optime ipse dili-
 genter consideratis singulis expende, num ē re tua sit ut in hanc imagi-
 nem per aureas illas fores ingressus, per illas longe dissimiles tam turpi-
 ter excutiaris. Quicquid autem feceris, memineris sapientis illius, qui di-
 xit: Deum in culpa non esse, uerum qui sua sponte delegerit.

LVCIANI DE IIS QVI MERCEDE CONDVCTI,
 IN DIVITVM FAMILIIS VVVNT, DES.
 ERASMO ROT. INTERPRETE.
 FINIS.

✠ HIERONYMO BVS

LIDIANO PRAEPOSITO ARIENSI CONSILIARIO
 REGIO BRASMVVS ROTERODAMVS S. P. D.



RMOR iampridem hic perseuerat, acerbior quā ut
 uerum esse libeat credere, sed cōstantior tamē, quā ut
 uanus credi possit, PHILIPPVM principem nostrum,
 ē uiuis excessisse. Quid querar mi Bustidiane, quid uo-
 ciferer, quem inculem, hominū ūe, Deū ūe? Quæ com-
 ploratio tam Tragica, quæ huic tam atroci uulneri suf-
 ficiat? Nimio, heu nimio constitutis Hispaniæ, quæ quidem primum
 Franciscum Bustidianum Archiepiscopum Bizontinum nobis ademi-
 stis, neq; tanti uiri iactura contentæ, principē etiā eū absorbuistis, quo
 (si uiuere modo licuisset) nihil unq; habuit hic orbis, neq; maius neq;
 melius. Quāq; quid, quæso, supererat etiam adolescenti, nisi uti iam
 ipse sese superaret? Sed ō dirum fortunæ ludum, ō nouam fatorum in-
 uidentiam, ō mors quā iniqua, tam etiam inuida, ut semper præstan-
 tissima quæq; quā ocyssime tollis ē medio, uixq; oculis ostensa pro-
 nus subducis. Cuius ego uicem hic potissimum deplem? MAXIMI-
 LIANI ne patris, qui tali sit orbatus filio, quem unum multis etiam im-
 perijs anteponebat? An liberorum magis, quibus ætate tam immatu-
 ra, tam pius sit ereptus pater? An patriæ potius, cui de charissimo prin-
 cipe, tam serum gaudium, tam præproperus contigerit luctus? An or-
 bis demum uniuersi, cui tam singulare lumen sit ademptum? idq; tam
 ante diem. Hoc nimirū hoc tempestas illa fatalis, qua medio ē cursu in
 Britanniam depulsus est, portendebat, uidelicet fatis illū palam ab Hi-
 spania reſcientibus. Equidem Panegyrico qualicunq; laudauī iuuenē.
 Tum autē bone deus, quot mihi panegyricos, q; copiosos pollicebar?

Et en

Et en repente cōmutatis rebus, epitaphiū paro miser. Eamus nūc nos homunculī, & fortunulis nostris fidamus, quum eos etiam pro sua libidine mors rapiat, quos t̄p̄ diutissime uiuere tantopere omnium refert. Sed quid ego mi Hieronymē, dum meo indulgeo dolori, tuum exulcero? Quod reliquū est precor ut superi propitij liberis paternam quidem felicitatem: sed cum diui FEDERICI uiuacitate copulatam largiantur. Tibi item in moderandis illis fraternos successus: sed uitam fraterna diuturniorem. Literis his: ne ad tantum, tamque doctum amicū nullo literario munusculo comitatæ uenirent, dialogos aliquot Luciani, comites addidi: quos pauculis his diebus, dum obsidionis metu Florentiam profugeremus, Latinos feci: hoc nimirum agens, ne nihil agerem. Nā in præsētia quidem in Italia mire frigent studia, feruent bella. Summus Pontifex Iulius belligeratur, uincit, triumphat, planēque Iulium agit. Vale, & amplissimo patri Nicolao Ruterio episcopo Atrebatensi etiam atque etiam Erasmus commendato. Bononiæ. XV. Calendas Decembres. M. D. VI.

GNEMONIS AC DAMIPI

MIPPI DIALOGVS, DES. ERASMO ROTERO

RODAMO INTERPRETE.

CNEMON.



HOC ILLVD est quod uulgo dici consuevit, Hinnulus leonem. DAM. Quid isthuc est, quod tecum stomachare Cnemon? CNE. Quid stomacher rogas? Equidem hæredem reliqui quendam præter animi sententiam, uidelicet astu delusus miser, ijs quos maxime mea cupiebam habere præteritis. DAM. Sed isthuc quinam euenit? CNE. Hermolaum nobilem illum diuitem, quū orbus esset, imminente morte captabam, assidens atque inseruiens. Neque ille grauatim officium meum admittebat. At interim illud quoque mihi uisum est scitum, consultumque ut testamentum proferrem, ac publicarem, quo illum rerum mearum in solidum hæredem institueram, nimirum ut ille uicissim idem faceret, meo prouocatus exemplo. DAMIP. At quid tandem ille? CNE. Quid ille suo in testamento scripserit, id quidem ignoro. Cæterum ego repente atque insperato è uita
r ; decessi

decessi, recti ruina oppressus. Et nunc Hermolaus mea possidet, lupi cuiuspiam in morem ipso hamo cum esca pariter auulso. DAMIP. Imò non escam modo cum hamo, quin etiam te quoque piscatorem simul abstulit. Itaque technam istam, in tuum ipsius caput struxeras. CNE. Sic apparet, idc̃p adeo deploro.

ZENOPHANTAE ET CALLIDEMIDAE DIALO
GVS. DES. ERASMO ROTERODAMO
INTERPRETE.
ZENOPHANTES.



AT TV Callidemides, quo pacto interisti? Nam ipse quemadmodum Dinia parasitus quum essem, immodica ingurgitatione praefocatus fuerim, nosti, aderas enim morienti. CAL. Aderam Zenophantes. Porro mihi nouum quiddam, atque inopinatum accidit. Nam tibi quoque notus est Ptoeodorus ille senex. ZENOP. Orbem illum dicis, ac diuitem, apud quem te assidue uersari conspiciebam? CAL. Illum ipsum semper captabam, colebamq̃, id mihi pollicens fore, ut meo bono quàmprimum moreretur. Verum quum ea res in longum proferretur, sene uidelicet, uel ultra Tithonios annos uiuente, compendiariam quandam excogitauim uiam, qua ad hereditatem peruenirem. Siquidem empto ueneno, pocillatori persuaseram, ut simulatq̃ Ptoeodorus potum posceret, bibebat autem prolixius, praesentius in calicem inijceret, haberetq̃ in promptu, porrecturus illi. Quod si fecisset, iureiurando confirmabam, me illum manumissurum. ZENOP. Quid igitur accidit? nam inopinatum quiddam narraturus mihi uideris. CAL. Vbi iam loti uenissemus, puer duobus paratis poculis, altero Ptoeodoro cui uenenum erat additum, altero mihi, nescio quo modo errans, mihi uenenum, Ptoeodoro porrexit innoxium. Mox ille quidem bibit, at ego protinus humi porrectim stratus sum, supposititiu uidelicet illius loco funus. Quid hoc? Rides Zenophanta? Atqui non conuenit amici malis illudere. ZENOP. Rideo profecto, nam eleganter ac lepide tibi haec res euenit. Porro senex ille, quid interim? CAL. Primum ad casum subitum atque inexpectatum sanè conturbatus est. Deinde simulatq̃ intellexit, id quod acciderat, puta pocillatoris errore factum, risit & ipse. ZENOP. Recte sanè. Tametsi non oportuit ad compendium illud diuertere, siquidem uenisset tibi populari, uulgataq̃ uia, tutius certiusq̃, etiam si paulo serius.

Menippi

MENIPPI ET TANTALI DIALOGVS, DES.
 ERASMO ROTERODAMO INTERPRETE.
 MENIPPVS.



Vid eiulas ó Tantale, aut quid tuã deploras fortunã, stagno imminens? TANT. Quoniam siti enecor Menippe. MENIP. Vsq̃ adeo piger es atq̃ iners, uti non uel pronus incumbens bibere noris, uel caua uola hauriens? TANT. Nihil profecero si pcumbã: refugit em̃ aqua simulatq̃ me propius admoueri senserit, quod si quando hausero, oricq̃ coner applicare, prius effluxit quàm summa rigem labia. Atq̃ inter digitos effluens aqua, haud scio quomodo rursus manũ meam aridam relinquit. MENIP. Prodigiosum quiddã de te narras Tantale: uerum dic mihi isthuc ipsum, quorsum opus est bibere, quũ corpore careas: nam illud quod esurire poterat, aut sitire, in Lydia sepultũ est. Cæterum tu quũ sis animus, quinam posthac aut sitire queas, aut bibere? TANT. Atq̃ hoc ipsum suppliciũ genus est, ut anima perinde quasi corpus sit, ita sitiat. MENIP. Age, hoc ita habere credamus, quandoquidẽ affirmas te siti puniri. At quid hinc acerbi tibi poterit accidere? Num metuis ne potus inopia moriari? At equidem haud uideo alteros inferos, si quis hos relinquat, neq̃ locũ alium in quẽ morte demigret quispiam. TANT. Recte tu quidẽ dicis, uerum hoc ipsum suppliciũ genus est, sitire, quũ nihil sit opus. MENIP. Desipis Tantale, & uti uerum tibi fatear, non alio potu uideris egere quàm ueratro, mero: nam diuersum quiddã pateris, is quos canes rabiosi momorderint, ut qui nõ aquam, quemadmodũ illi, sed sitim horreas. TANT. Ne ueratrum quidẽ recusarim bibere Menippe, si liceat modo. MENIP. Bono es animo Tantale, certum habens nunq̃ fore, ut uel tu, uel reliquorũ Manium quispiã bibat: Neq̃ enim fieri potest: quanq̃ non omnibus quemadmodum tibi, poena adiudicata est, ut sitiant, aqua illos non expectante.

MENIPPI AC MERCVRII DIALOGVS, DES.
 ERASMO ROTERODAMO INTERPRETE.
 MENIPPVS.



Tubinam formosi illi sunt, ac formosæ Mercuri: ducito me docetóq̃, utpote recens huc profectum hospite. MERC. Haud mihi licet per ocium Menippe, quin tu isthuc ipso è loco dextrorsum oculos deflecte. Illic & Hyacinthus est, & Narcissus ille, & Nireus, & Achilles, & Tyro, & Helena, & Leda, breuiter quicquid est ueterum formarum. MENIP. Equidem præter ossa nihil uideo, caluariasque carnibus renudatas, inter quæ omniã nihil sit omnino discriminis. MERCVRIVS. Atqui hæc sunt quæ poëtæ cuncti mirantur ac celebrant, ossa
 r 4 scilicet

scilicet quæ tu uideris contemnere. MENIP. At Helenam saltem mihi cōmonstra: nam ipse quidem haud queam dignoscere. MERC. Hæc uidelicet caluaria, Helena est. MENIP. Et huius scilicet ossis gratia, mille naues ex uniuersa Græcia, acto delectu, sunt impletæ, tātāq; tum Græcorum, tum barbarorum multitudo confluit, tot urbes sunt euerse: MERC. Cæterum Menippe non uidisti mulierem hanc uiuam, quod si fecisses, forsan diceres tu quoq; uitio dandum non esse.

Pro tali muliere diu tolerare labores.

Alioqui si quis flores etiam arefactos marcidosq; contempletur, posteaq; coloris decus abiecerint, deformes nimirum uideantur. At nō donec florent coloremq; obtinent, sunt speciosissimi. MENIP. Proinde illud iam demiror Mercuri, si Græci non intellexerunt sese pro re usq; adeo momentanea, quæq; tam facile emarcesceret elaborare. MERC. Haud mihi uacat tecum philosophari, quare delecto loco ubicūq; uelis, prosterne temet ac recumbe, mihi iam aliæ sunt traducendæ umbræ.

MENIPPI, AMPHILOCHI, TROPHONII DISCEPTATIO.
DES. ERASMO ROTERODAMO INTERPRETE.

MENIPPVS.



Os nimirum Trophoni atq; Amphiloche, quum sitis mortui, tamen haud scio quonam modo phanis estis donati, uatesq; credimini, ac stulti mortales deos esse uos arbitrantur. TROPH. Quid? an nobis igitur imputandum, si per inscitiam illi de mortuis huiusmodi opinantur? MENIP. Atqui non ista fuissent opinati, ni uos, tum quum uiueretis, eiusmodi quædam portenta ostentassetis, tanq; futurorum fuissetis præscij, qualisq; prædicere potuissetis, si qui percontarentur. TROPH. Menippe, nouerit Amphilochus hic, ipsi pro sese respondendum esse. Cæterum ego Heros sum, uaticinorq; si quis ad me descenderit: at tu uidere nuncq; omnino Lebadiam adiisse, neq; enim alioqui ista non crederes. MENIP. Quid ais? equidem nisi Lebadiam fuissetem profectus, ac linteis amictus, offam ridicule manu gestas, per angustū aditum in specum irreplissem, nequaquā fieri potuisset, ut te defunctum esse cognoscerem perinde atq; nos, solāq; præstigiatura reliquos antecellere. Sed age per ipsam diuinandi artem, quid tandē est Heros? neq; enim intelligo. TROPH. Est quiddā partim ex homine, partim ex deo compositū. MENIP. Nempe quod neq; sit homo, quēadmodū audio, neq; deus, uerū pariter utrumq;. Ergo dimidia illa tui, ac diuina pars, quō nūc recessit? TROPH. Reddit oracula Menippe in Boeotia. MEN. Haud intelligo quid dicas Trophoni, nisi quod illud planē uideo, te totum esse mortuum.

Charontis

CHARONTIS AC MENIPPI DIALOGVS, DES.
ERASMO ROTERODAMO INTERPRETE.

CHARON.



Edde naulum sceleste. MENIP. Vodferare, siquidem isthuc tibi uoluptati est Charon. CHAR. Redde, inquam, quod p traiectione debes. MENIP. Haudquaquam auferre queas ab eo qui non habeat. CHAR. An est quisquam qui ne obolum quidem habeat? MENIP. Sit ne alius quispiam praeterea, equidem ignoro, ipse certe non habeo. CHAR. Atqui praefocabo te per Ditem impurissime, ni reddas. MENI. At ego illiso baculo tibi cominuam caput. CHAR. Num ergo te tam longo traiectu gratis transuexero? MENIP. Mercurius meo nomine tibi reddat, ut qui me tibi tradiderit. MER. Belle mecum agat per Iouem, siquidem futurum est, ut etiam defunctorum nomine persoluam. CHAR. Haud omit tam te. MEN. Quin igitur uel huius gratia perge ut facis, nauim trahere: quantum quod non habeo, quinam auferas? CHAR. At tu nesciebas, quid tibi fuerit adportandum? MEN. Sciebam quidem, uerum non erat. Quid igitur? num ea gratia erat mihi semper in uita manendum? CHAR. Solus ergo gloriaberis te gratis fuisse transuectum? MEN. Haud gratis o praedare, siquidem & sentinam exhausti, & remum arripui, & uectorum omnium unus non eiulaui. CHAR. Ista nihil ad naulum, obolum reddas oportet, neque enim fas est secus fieri. MEN. Proinde tu me rursus in uitam reuehe. CHAR. Belle dicis, nimirum ut uerbera etiam ab Aeaco mihi lucrifaciam. MEN. Ergo molestus ne sis. CHAR. Ostende quid habeas in pera. MEN. Lupinum si uelis, & Hecatae coenam. CHAR. Vnde nobis hunc canem adduxisti Mercuri? tum qualia garriebat inter nauigandum? uectores omnes irridens, ac dictis incessens, unusque cantillans, illis plorantibus. MER. An ignoras Charon quem uirum transuexeris? plane liberum, cuius nihil omnino curae sit. Hic est Menippus. CHAR. Atqui si unquam posthac te recepero. MEN. Si receperis o praedare: ne possis quidem iterum recipere.

CRATETIS AC DIOGENIS DIALOGVS, DES.
ERASMO ROTERODAMO INTERPRETE.

CRATES.



Oerichum diuitem, noueras ne Diogenes? illum, inquam, supra modum diuitem, illum Corintho profectum, cui tot erant naues onustae mercibus, cuius consobrinitus Aristetas: quum ipse quoque diues esset, Homerum cum illud in ore solebat habere,

Aut me confice tu, aut ego tete.

DIOG. Cuius rei gratia sese caprabant inuicem Crates? CRAT. Hare ditatis

ditatis causa, quū essent æquales, uterq; alterum captabant. Iamq; testamenta publicauerant ambo, in quibus Mœrichus (si prior moreretur) Aristean omniū rerum suarum dominū relinquebat, Mœrichum uicissim Aristean, si quidem ipse prior è uita decederet. Hæc igitur quū essent in tabulis scripta illi inter sese captabant, & alter alterū adulationibus obsequijsq; superare contendebat. Porro diuini, haud scio utrū ex astris id quod futurum sit coniectantes, an somnijs quemadmodū Chaldaei faciūt: quin & Pythius ipse, nūc Aristea uictorē fore pronuntiabat, nūc Mœrichum, ac trutina quidem interim ad hunc, interim ad illum propēdebat. DIOG. Quid igitur tandem euenit: nam audire est operæ precium Crates. CRAT. Eodem die mortui sunt ambo: ceterū hæreditates ad Eunomiū ac Thrasycdem deuenerunt, quorum uterq; cognatus illis erat: atqui de his nihil prædixerant diuini futurū, ut tale quippiam accideret. Etenim quū Sicyone Cirrham uersus nauigarēt, medio in cursu, obliquo orto Iapyge, eò sunt depulsi. DIOG. Recte factum: at nos quū nos essemus in uita, nihil eiusmodi alter de altero cogitabamus. Neq; enim ego unq̃ optabam ut moreretur Antisthenes, quo nimirū baculus illius ad me rediret hæredem (habebat autē egregie ualidum) quē ipse sibi parauerat oleaginū, neq; tu Crates, opinor, desiderabas, ut me mortuo, in possessionū mearum successionem uenires, puta doliꝝ ac peræ, in qua quidem lupini Chœnices inerant duæ. CRAT. Neq; enim mihi quicq̃ istis rebus erat opus, imò ne tibi quidem Diogenes: liquidē quæ ad rem pertinebant, quæq; tu Antistheni succedens accepisti, deinde ego succedens tibi, ea nimirū multo sunt potiora, multoq; splendidiora, q̃ uel Persarū imperium. DIOG. Quæ nā sunt ista quæ dicis? CRAT. Sapientiā, inquam, frugalitatem, ueritatem dicendi, uiuēdiq; libertatē. DIOG. Per Iouē memini me in istiusmodi opum hæreditatē Antistheni successisse, tibiq; eas longe etiā maiores reliquisse. CRAT. Verū reliqui mortales hoc possessionū genus aspersionabantur, neq; quisq; nos ob spem potiundæ hæreditatis obsequijs captabat, sed ad aurum omnes intendebant oculos. DIOG. Nec iniuria: neq; enim habebant quo facultates eiusmodi à nobis traditas acciperent: quippe rimosi iam, uitiatq; delicijs, non aliter quàm uasa carie putria. Quo fit, ut si quando quis in illos infundat uel sapientiam, uel libertatem, uel ueritatē, effluat illico, perstilletq; fundo quod immissum est continere nō ualente. Cuiusmodi quiddam & Danaï filiabus aiunt accidere, dum in doliū pertusum haustam aquā important: at iꝯdē aurum dentibus & unguibus, omniq; ui seruabant. CRAT. Proinde nos hic quoq; nostras possidebimus opes: illi simulatq; huc uenerint, obolum duntaxat secum ferent, ac ne hūc quidem ulterius q̃ ad portitorē.

Nirei

NIREI AC THERSITAE DIALOGVS. DES.

ERASMO ROTERODAMO INTERPRETE.

NIREVS.



Cce deniq; uel Menippus hic iudex erit, uter nostrum sit formosior. Dic Menippe, an non tibi uideor forma præstantior? MEN. Imò quinā sitis, prius arbitror indicandum, nam hoc opinor scito est opus. NIR. Nireus ac Therstites. MEN. Vter Nireus, uter Therstites? nondum enim uel hoc satis liquet. THER. Iam unum hoc uinco, quod tibi sum similis, neq; tantopere me præcellis, quantopere te cæcus ille Homerus extulit, unum omniū formosissimum appellans: quin ego fastigiato uertice, rarisq; & impexis capillis ille, nihilo te inferior uisus sum arbitror. Iam uero tempus est uti pronūcies Menippe, utrū altero formosiorē existimes. NIR. Mirum ni me Aglaia Charopēq; prognatū,

Qui uir pulcherrimus unus,

Omnibus ē Graijs Priameia ad Pergama ueni.

MEN. Atqui non item sub terram opinor pulcherrimus uenisti, quippe qui reliquis quidem ossibus alijs appareas assimilis: portò caluaria hoc uno insigni à Therstæ caluaria dignosci possit, quod tua delicata est ac mollicula: quandoquidem isthuc habes effeminatum ac neutquam uiro decorum. NIR. Attamen Homerum percontare, qua specie tum fuerim, quum inter Græcorum copias militarem. MEN. Tu quidem somnia mihi narras: at ego ea specto quæ uideo, quæq; tibi adsunt in præsentia: cæterum ista norunt, qui id temporis uiuebāt. NIR. Quid igitur tandem? an non ego formosior Menippe? MEN. Neque tu, neq; quisq; alius formosus hoc loco: siquidem apud inferos æqualitas est, paresq; sunt omnes. THER. Mihi quidē uel hoc sat est.

DIOGENIS AC MAVSOLI. DES. ERASMO
ROTERODAMO INTERPRETE.

DIOGENES.



He tu Car, quare tandem insolens es tibiq; places, ædignum te credis, qui unus nobis omnibus anteponere? MAV. Primū regni nomine ó tu Siopensis, quippe qui Caria imperauerim uniuerſæ, præterea Lydia quôq; gentibus aliquot: tum autem & insulas nonnullas subegerim. Miletum usq; peruenerim, plenisq; Ioniz partibus uastatis. Ad hæc formosus eram ac procerus, ac bellicis in rebus præualidus. Postremo, quod est omniū maximū, in Halicarnasso monumentum

tum erectum habeo, singulari magnitudine, quantum uidelicet defunctorum alius nemo possidet, neq; pari etiam pulchritudine conditum, uiris scilicet atq; equis, pulcherrimo è saxo ad uiuam formā absolutissimo artificio expressis, adeo ut uel phanum aliquod simile haud facile quis inueniat. Num iniuria tibi uideor has ob res mihi placere atque efferri? DIOG. Num ob imperium ais, ob formam, atq; ob sepulchri molem? MAV. Per Iouem ob hæc inquam. DIOG. Atqui ó formose Mausole, neq; uires iam illæ, neq; forma tibi iam adest. Adeo ut si quæ arbitrum de formæ præcellentia delegerimus, haudquaquæ dicere potis sit, quamobrem tua caluaria meæ sit anteferenda: siquidem utraq; pariter tum calua, tum nuda: utriq; dentes pariter ostēdimus, pariter oculis orbatī sumus, pariter naribus simis, ac sursum hiantibus deformati. Cæterum sepulchrum ac saxa illa preciosa, Halicarnasseis forsitan iactare licebit, & hospitibus gloriæ causa ostentare, tanquæ qui magnificā quandam apud se structuram habeant: uerum quid hinc cōmoditatis ad te redeat uir egregie, nequaquæ uideo, nisi forsan illud cōmodum uocas, quod plus oneris atq; nos sustines, sub tam ingentibus saxis pressus ac laborans. MAV. Itā ne nihil illa mihi cōducunt omnia? planēq; pares erunt Mausolus ac Diogenes? DIOG. Imò haud pares, inquā, uir clarissime: nam Mausolus discrucietur, quoties earum rerum in mentem ueniet, quibus in uita florere consueuit: at Diogenes interim eum ridebit. Atq; ille quidem de suo illo monumento, quod est in Halicarnasso memorabit, ab uxore Artemisia atq; sorore parato: contra Diogenes ne id quidem suo de corpore nouit, nunquid habeat sepulchrum. Neq; enim illi res ea curæ est, uerū apud uiros excellentissimos sui memoriā famamq; reliquit, ut qui uitam peregerit uiro dignā, tuo monumēto Carū abiectissime celsiorē, ac tutiore in loco substructam.

SIMYLI AC POLYSTRATI DIALOGVS, DES.
ERASMO RÔTERODAMO INTERPRETE.

SIMYLVS.



Enisti tandē & tu Polystrate ad nos, quū annos uixeris haud multo pauciores centum, opinor. POLYST. Nonaginta octo Simyle. SIMYL. Sed quinam triginta istos annos egisti, quibus mihi fueras superstes. Nā ipse perij te fennē septuagenario. POLYST. Quàm suauissime profecto, etiam si hoc mirum tibi uidebitur. SIMYLVS. Mirum uerò, siquidem tibi primum seni, deinde inualido, postremo etiā orbo quæquam poterat esse in uita suaue? POLYST. Principio nihil erat quod nō possem, præterea pueri formosi cōplures aderant,

tum

tam mulieres nitidissimæ, unguenta, uinum mire fragrans, postremo mensæ uel Siculis illis lautiores. SIMYLVs. Noua narras, nam ego te planè sordidum ac parcissimum esse sciebam. POLYST. Atqui uir præclare, ex alienis arcis opes mihi subscatebant. Tum diluculo protinus quàm plurimi mortales ad fores meas uenditabant, simulq; ex omni rerum genere quæ terrarum ubiuis pulcherrimæ reperiuntur, munera deportabantur. SIMYLVs. Num me defuncto regnum gessisti? POLYST. Minime, uerū amantes habebam innumeros. SIMYLVs. Non possum nō ridere: tū ne amātes tantus natus quū esses, uixq; tibi dentes supeffent quatuor? POL. Habebam per Iouē equidē optimates ciuitatis: quorūq; essem tum senex, tū caluus, sicuti uides, præterea lippiens etiam, ac senio cæcutiens: postremo naribus muccolis, tamen cupidissime mihi inseruiebant, adeo ut is felix uideretur, quēcunq; uel aspexissem modo. SIMYLVs. Num tu quoq; quemadmodū Phaon ille, Venerē aliquam è Chio transuexisti, ut ob id optanti tibi illa dederit rursus ad iuuentam redire, ac denuo formosum atq; amabilem fieri? POLYST. Haudquaquā, quin magis quū talis essem, qualem dixi, tamen supra modū adamabar. SIMYLVs. Aenigmata narras. POLY. Atqui notissimus est hic amor, quū uulgo sit frequens, nempe erga senes orbos ac diuites. SIMYLVs. Nunc tua forma unde tibi profecta fuerit intelligo uir egregie, nimirū ab aurea illa Venere. POLYST. Verum tamen non parum multas comoditates ab amantibus tuli Simyle, propemodum etiam adoratus ab illis. Porro sæpius etiā quasi prociis illis illudebam, excludēs interdum nōnullos eorum: interim illi inter sese decertabāt, & in ambiendis primis apud me partibus, aliū alius anteire nitebatur. SIMYLVs. Sed age, de facultatibus tuis quid tandem statueras? POLYST. Palām quidem affirmabam, me unūquenq; illorum relicturum hæredem: idq; illi quū crederent futurum, certatim se quisq; obsequentiorem atq; adulantiozem præbebat. Cæterum alteras illas ueras tabulas, quas apud me seruaueram, reliqui, in quibus omnes illos plorare iussi. SIMYLVs. At postremæ illæ tabulæ quem pronuntiabant hæredem? num è cognatis quempiam? POLYST. Nō per Iouem, imò nouitium quendam ex formosis illis adolescentulis, natione Phrygē. SIMYLVs. Quot annos natum Polystrate? POLY. Viginti fere. SIMYLVs. Iam intelligo quibus obsequiis ille te demeruerit. POLYST. Attamen multo illis dignior qui scriberetur hæres, etiam si barbarus erat ac perditus, quem iam ipsi etiam optimates colunt captantq;. Is igitur mihi extitit hæres, iamq; inter patricios numeratur, subrafo mento, barbaroq; cultu ac lingua: quin eum Codro generosiores, Nigeo formosiores, Vlyssē prudentiores esse prædicāt.

SIMYLV S. Non laboro, uel totius Græciæ sit imperator, si libet, modo ne illi potiantur hæreditate.

VENERIS ET CVPIDINIS DIALOGVS, DES.
ERASMO ROTERODAMO INTERPRETE.

VENVS.



Vid tandē in causa est Cupido, ut quū reliquos deos omneis adortus expugnaris, Iouem ipsum, Neptunū, Apollinem, Iunonem, me deniq; matrem, ab una Minerua temperes, utq; aduersus hanc nec ullum habeat incendium tua fax, & iaculis uacua sit pharetra, tum & ipse arcu careas, neq; iaculari noris? CVPIDO. Equidem hanc metuo mater: est enim formidabilis truculentóq; aspectu, ac ferocitate quadā supra modum uirili: proinde si quando tenso arcu petam illam, galeæ cristam quatiens, expauescit me, moxq; formidine tremere occipio, sic ut arma mihi è manibus excidant. VENVS. Atqui Mars an nō erat hac formidabilior? & hunc tamen superatū exarmaisti. CVPIDO. Imò ille cupide me recipit, atq; ultro etiam inuitat: uerum Minerua semper adductis supercilijs obseruat: quin aliquando temere ad illā aduolauī, facē propius admouēs: at illa, si quidē ad me accesseris inquit, p parentē Iouē, quouis modo te cōfecero, aut lancea te trāsfigam, aut pedibus arreptum in tartara dabo præcipitē, aut ipsa te discerpā. Plurima item id genus cōminabatur: ad hæc acribus obtuetur oculis, postemo & in pectore faciem quandam gestat horrendam, uiperis capillorum uice comatam, hanc nimirum maximopere formido: territat enim me, fugióq; quoties eam aspicio. VENVS. Esto sanè, Mineruam metuis ut ais, atq; huius gestamen gorgona reformidas, idq; quum Iouis ipsius fulmen non formidaueris: ceterum Musæ quam ob causam abs te nō feruntur, atq; à tuis iaculis tutæ agunt? num & hæ cristas quatiunt, aut gorgonas prætendunt? CVPIDO. Has quidem reuereror mater, sunt enim uultu pudico ac reuerendo, præterea semper aliquo tenentur studio, semper cantionibus animum intentum gerūt: quin ipse etiam nō raro illis assisto, carminis suauitate delinitus. VENVS. Esto, nec has adoriris propterea quod sint reuerendæ: at Dianam qua tandem gratia non uulneras? CVPIDO. Vt breuiter dicam, hanc ne deprehendere quidem usquam sum potis, quippe perpetuo per montes fugitantē ad hæc alterius cuiusdam sui cupidinis illa tenetur cupidine. VENVS. Cuius ô gnate? CVPIDO. Nempe uenatu ceruorum & hinnulorum, quos insectatur ut capiat, ac iaculo figat. Ac prorsum tota rerū huiusmodi studio tenetur: tametsi fratrem eius, qui nimirū arcu ualet & ipse, feritq; eminus. VEN. Teneo gnate, eū sæpenumero sagitta uulnerasti, Martis

MARTIS AC MERCVRII DIALOGVS, DES.
ERASMO ROTERODAMO INTERPRETE.

MARS.



Vdistin' Mercuri cuiusmodi nobis minatus sit Iupiter: quàm superba, quâc̃ dictu absurda. Ego, inquit, si uoluerò, catenam ex æthere demittam, unde si uos suspensi me ui detrahere conemini, luseritis operam: nunc̃ enim me deorsum trahetis. Contra ego uos uelim in altum attrahere, nō uos modo, uerum etiam tum terram ipsam, tum mare pariter subuectū in sublime sustulero. Ad hæc alia permulta, quæ tu quoq̃ audisti. At ego, si quidem cū unoquoque singulatim conferatur, ita præstantiorē eum esse, uiribusq̃ superiorē, haud quâc̃ negauerim, uerum unum tam multis pariter in tantum antecellere, ut eum ne pondere quidem uincere queamus, etiam si terram ac mare nobis adiunxerimus, id neutiq̃ crediderim. MERC. Bona uerba Mars. Neq̃ enim sat tutum est ista loqui, ne quid forte mali nobis hæc petulantia conciliet. MARS. An uero credis apud quemlibet hæc dicturum me: imò apud te solum id audeo, quem linguæ continentis esse sciebam. Sed quod mihi maxime ridiculum uidebatur, tum quū hæc minitantem audirē, haud queam apud te reticere. Etenim memineram, quum non ita multo ante Neptunus, Iuno, ac Pallas, mota aduersus eum seditione, machinarētur cōprehensum illum in uincula conijcere, quantopere formidaret, utq̃ in omnem speciem sese uerterit, idq̃ cum tres duntaxat essent dī. Quod ni Thetis misericordia commota, Briareum Centimanum illi auxiliatum accersiuisset, ipso pariter cū fulmine ac tonitru uinctus erat. Hæc reputanti mihi ridere libebat eius magniloquentiam iactantiamq̃. MERCVR. Tace, bona uerba: neq̃ enim tutum est ista uel tibi dicere, uel audire mihi.

MERCVRII ET MAIAE DIALOGVS, DES.
ERASMO ROTERODAMO INTERPRETE.

MERCVRIVS.



St uero mater deus quisquam in cœlo me miserior? MAIA. Caue ne quid istiusmodi dixeris Mercuri. MERCVR. Quid non dicam? qui quidem tantum negotiorum solus sustineam quibus delassor, in tam multa ministeria distractus. Nam mane protinus surgendum est mihi, statimq̃ uerrendum cenaculum, ubi dī compotant. Tum ubi curiam in qua cōsulant undiq̃ strauero, ac singula ita ut oportet composuero, Ioui necessum est assistere, ac perferēdis

ac perferendis illius mandatis toto die sursum ac deorsum curitare, in super quū redeo, puluerulentus adhuc, Ambrosiam apponere cogor. Porro priusq̃ nouitius iste pocillator aduenisset, ego nectar etiam ministrabam. Quodq̃ est omnium indignissimum, soli omnium ne noctu quidem agere quietem licet, uerum id quoq̃ temporis necesse habeo defunctorū animas ad Plutonem deducere, maniumq̃ gregi me ducem præbere, tum autem & tribunalibus assistere. Neq̃ enim mihi sufficiebāt scilicet diurna negocia dum uersor in palæstris, dum in concionibus præconis uices ago, dum oratores instruo, ni hæc quoq̃ provincia accedat, ut simul etiam umbrarum res disponam. Atqui Leda filij alternis inter ipsos uicibus apud superos atq̃ inferos agitant. Mihi necesse est quotidie tum hoc, tum illud pariter agere: deinde duo illi Alcmena ac Semele miseris prognati mulieribus, ociosi in cōuiuijs ac cūbūt, at ego Maia Atlantide progenitus illis ministro scilicet. Quia nunc quū recens à Sidone Cadmi filia reuersus essem: nam ad hanc me legarat, uisum quid ageret puella: priusq̃ respirassem, & adhuc anhelum de uia, rursus ad Argos emandauit uisurum, qui cum Danaë ageretur. Rursus inde in Bœotiam præfectus inquit, obiter Antiopā uisito: adeo ut planè iam pariturū me negarim. Quod si mihi licuisset, lubens profecto fecissem, id quod solent ij qui in terris duram seruiunt seruitutem. MAIA. Missa fac ista gnate: decet enim per omnia morem gerere patri, quū sis iuuenis: ac nunc quò iussus es, Argos contende, deinde in Bœotiā, ne si cessaris, fuerisq̃ lentior, plagas etiā auferas: nam itacundi sunt qui amant.

VENERIS ET CVPIDINIS DIALOGVS, DES.
ERASMO ROTERODAMO INTERPRETE.

VENVS.



Vpido gnate, uide quæ facis flagitia. Non iam de his loquor, quæ te impulsore mortales in terra uel in se quisq̃, uel inuicem alij in alios faciunt, uerum de his ago, quæ apud superos quoq̃ designas, qui quidē Iouē ipsum cogis uarias assumere formas, in quodcumq̃ tibi pro tempore uisum fuerit, eum uertens: tum lunam è cœlo deuocas. Quia & solem aliquoties compellis lentū apud Clymenem cessare aurigandi muneris oblitum: nam quicquid iniuriæ in me matrem etiam committis, audacter ac tanquam tuto facis. Verum tu quidem ô deorum omnium cōfidentissime, Rheam insuper ipsam iam anum, præterea deorū tam multorum parentem, eò perpulisti, ut pusionem adamet, atq̃ in Phrygium illum adolescentulum depereat, ac tua iam opera insanit, iunctisq̃ leonibus, adhibitis item Corybātibus, quippe qui

qui & ipsi furore quodam sunt afflati, per Idam montem sursum ac deorsum oberrat, ipsa quidē Attis amore eiulans. Cæterum Corybantum alius suum ipse penē ense defecat, alius demissa coma per montes fertur insanus, alius cornu canit, alius tympano tonat, alius cymbalo perstrepit: breuiter, omnis undiquaq; Ida tumultus atq; insanix plena est. Proinde cuncta timeo: metuo ne tale quid accidat, quādoquidem te produxi, malum ingens, ut si quando resipiscat Rhea, uel potius si pergat insanire, Corybantibus imperet, ut te correptum discerpāt, aut leonibus obijciāt. Hic me sollicitat metus, quod uideam tibi periculum imminere. CVPIDO. Ocioso animo esto mater, siquidem leonibus etiam ipsis iam familiaris sum factus, ita ut sæpenumero conscensis eorum tergis, prehensaq; iuba, equitis ritu insidens illos agitem. At uero illi interim mihi caudis adblandiuntur, ac manum ori insertam recipient lambuntq; deinde mihi reddunt innocuam. Porrò Rheæ ipsi quando tandem uacauerit, ut me ulciscatur quū in Atte sit tota? Postremo quid ego pecco, quū res pulchras ut sunt, offero ac demonstro? uos ne appetite res pulchras: quare his de rebus ne in me crimen conferre. Num uis ipsa tu mater, uti neq; tu posthac Martē ames, neq; ille te? VENVS. Vt es peruicax, & nulla in re nō superas: attamen horum quæ dixi, aliquando memineris.

DORIDIS ET GALATEÆ DIALOGVS, DES.
ERASMO ROTERODAMO INTERPRETE.

DORIS.



Ormosum amantem Galatea, nempe Siculum istū pastorem aiunt amore tui deperire. GAL. Ne ride Doris: etenim qualis qualis est, Neptuno patre progenatus est. DOR. Quid tum postea, si uel Ioue ipso sit progenitus, quū usq; adeo agrestis atq; hispidus appareat, quodq; est omniū deformissimū, unoculus? An uero credis genus illi quicq; profuturū ad formam? GAL. Ne isthuc quidem ipsum, quod hispidus est atq; agrestis, ut tu uocas, illū deformat, quin uirile magis est. Porrò oculus media in fronte decet etiam, quo quidem nihilo segnius cernit, quā si duo forēt. DOR. Videris Galatea non amantē habere Polyphemū, sed illum potius adamare, sic eum prædicas. GAL. Equidē haud adamo, sed tamen insignē istam uestram insultandi opprobrandiq; petulantiam ferre nō queo. Ac mihi nimirum inuidencia quadā isthuc facere uidemini, propterea quod ille quū forte aliquādo gregem pasceret suū, nosq; ē littorali specula in littore ludentes cerneret in prominentibus Aetnæ pedibus, quā uidelicet inter montem & mare litus sese in longum porrigit, uos ne aspexerit

aspexerit quidem: at ego omnium una uisa sum formosissima, eoque in unam me cōiecerit oculum. Ea res uos male habet: nam argumentum est, me forma præstantiorem esse ac digniorem, quæ amari uos contra fastiditas esse. DOR. An istud tibi putas inuidendum uideri, si primū pastori, deinde lusco formosa uisa sis? quanquid aliud ille potuit in te probare, præter candorem? Is illi placet opinor, quod caseo & lacti assueuerit: proinde quicquid his sit simile, id protinus pulchrum iudicat. Alioqui ubi libebit scire, qua sis facie, de scopulo quopiam in aquā, si quando tranquilla steterit despectans, temetipsam contemplare, uidebis aliud nihil, nisi perpetuū candorem: uerum is quidem non probatur, nisi rubor admixtus illi, decus illi iunxerit. GAL. Atqui ego illa immodice candida, tamen eiusmodi habeo amantem, quū interim è uobis nulla sit, quam uel pastor, uel nauta, uel portitor aliquis miretur: ceterū Polyphemus (ut alia ne dicam) etiā canendi peritus est. DOR. Tace ô Galatea, audiuius illum canentem, quū nuper pruriret in te: sed ô sancta Venus, asinum rudere dixisses: nam lyrae corpus simillimum erat ceruino capiti ossibus renudato: tum cornua perinde quasi cubiti prominebant, ijs iunctis, inductisque fidibus, quas ne collope quidem circūtorquebat, agreste quiddam & absonū cantilabat, quū aliud interim ipse uoce caneret, aliud lyra succineret, ita ut temperare nobis nequierimus, quin rideremus amatoriam illam cantionē. Nam Echo ne respondere quidem illi uoluit balanti, quū sit adeo garrulus: imò pudisset, si uisa fuisset stridulum illius, & ridiculum cantum imitari. Ad hæc gestabat in ulnis amasius iste delicias suas, urli catulum pilis hirtum, ipsi nō dissimilem. Quis autem non inuideat tibi amicum istum Galatea? GAL. Quin tu igitur Dori, tuum ipsius amicum nobis commōstra, qui meo sit formosior, quicquid doctius ac melius uel uoce canat, uel cithara? DOR. Mihi quidem nullus est amator, neque me hoc nomine iacto, quasi sum uehementer amabilis, uerum tamen istiusmodi amicum, qualis est Polyphemus nempe totus hircum olens, tum crudis uicitans carnibus, & hospites, si qui appulerint deuorans, tibi habeas: eumque tu mutuum ames.

DIOGENIS ET ALEXANDRI DIALOGVS, DES.
ERASMO ROTERODAMO INTERPRETE.

DIOGENES.



Vid hoc rei Alexāder? itā ne defunctus es tu quoque perinde atque nos omnes? ALEX. Vides nimirū Diogenes: tametsi mirandum non est, si, homo cum fuerim, defunctus sim. DIOG. Num ergo Iupiter ille Hammon mentiebatur, quū te suum filium esse diceret, an

ret, an uerò tu Philippo patre prognatus eras? ALEX. Haud dubie Philippo: neq; em̃ obijsssem, si Hammone parète fuisssem progenitus. DIOG. Atqui de Olympiade etiam consimilia quædam ferebatur, puta draconem quendam cum ea fuisse cōgressum, uisumq; in cubiculo, ex eo grauidam peperisse te: porrò Philippum errare falliq;, qui se tuū patrem esse crederet. ALEX. Inaudieram quidem & ipse ista quemadmodum tu, at nunc uideo neq; matrem, neq; Hammonios illos uates sani quicq; aut ueri dixisse. DIOG. Attamen istud illorum mēdaciū Alexāder ad res gerendas haudquaq; tibi fuit inutile, propterea quod uulgus te uerebatur metuebatq;, quū deum esse crederet. Sed dic mihi, cui nam tam ingens illud imperium moriens reliquisti? ALEX. Id equidem ignoro Diogenes: celerius enim ē uita submouebat, quā ut esset ocium de illo quicq; statuendi, præter id unū, quod moriens Perdicæ anulum tradidi. Sed age, quid rides Diogenes? DIOG. Quid ni rideam? an non meministi quid Græci fecerint, quū nuper tibi arrepto imperio adularentur, principemq; ac ducē aduersus Barbaros deligerent: nonnulli uero in duodecim deorum numerū referrent, ac phana constituerent: deniq; sacra facerent tanq; Draconis filio? Sed illud mihi dicito, ubi te sepelierūt Macedones? ALEX. Etiamdū in Babylo- ne iaceo tertiū iam diem: porrò Ptolemæus ille satelles meus, si quādo detur ocū ab his rerū tumultibus qui nunc instant, pollicetur in Aegyptum deportaturū me, atq; inibi sepulturum, quo uidelicet unus fiam ex dijs Agyptijs. DIOG. Non possum nō ridere Alexander, qui quidē te uideā etiā apud inferos desipientē, sperantēq; fore, ut aliquādo uel Anubis fias, uel Osiris. Quin tu spes istas omittis ó diuinissime, neq; em̃ fas est reuerti quenq;, q; semel paludē trāsmiserit, atq; intra specus hiatus descenderit, propterea quod neq; indiligens est Aeacus, neq; contemnendus Cerberus. Verum illud abs te discere peruelim, quo feras animo, quoties in mentem redit, quanta felicitate apud superos relicta huc sis profectus, puta corporis custodibus, satellitibus, ducibus tum auri tanta ui, ad hoc populis qui te adorabant: præterea Baby-lone, Bactris, immanibus illis beluis, dignitate, gloria: deinde quod eminebas conspicuus, dum uectareris, dum amiculo candido caput haberes reuinctum, dum purpura circūamictus esses? nunquid hæc te discruciant, quoties recursant animo? Quid lachrymas stulte? an non id te sapiens ille docuit Aristoteles, ne res eas quæ à fortuna profiscantur, stabiles ac firmas existimares? ALEX. Sapiens ille, quum sit assentatorum omniū perditissimus? Sine me solum Aristotelis facta scire, quā multa à me petierit, quæ mihi scripserit: deinde quēadmodū abusus sit mea illa ambitione, qua cupiebā eruditione cæteris præ- stare:

stare, quū mihi palparetur interim, ac prædicaret me, nunc ob formam
 tantū & ipsa summi boni pars quædam esset, nunc ob res gestas atq;
 opes: nam has quoq; in bonorum numero collocandas esse censebat,
 ne sibi uitio uerteretur quod eas acciperet. Planè præstigiōsus uir ille
 quidem erat, ac fraudulentus ô Diogenes: quanq; illud fructus scilicet
 ex illius sapiētia fero, quod nunc perinde quasi summis de bonis exru
 tiōr, ob ista quæ tu paulo ante cōmemorasti. DIOG. At scīn' quid fa
 cies? ostendam tibi molestiæ istius remedium. Quandoquidem his in
 locis ueratrum non prouenit, fac ut Lethei fluminis aquam audis fau
 cibus attrahens bibas, iterumq; ac sapius bibas: atq; eo pacto desines
 de bonis illis Aristotelicis discrucari. Verū enim Cletum etiā illum &
 Calisthenē uideo, cumq; his alios complureis raptim huc sese ferētes,
 quo te discerpant, poenāsq; sumant ob ea quæ quondam in illos cōmi
 sisti. Quare fac in alterā hanc ripā te cōferas, & crebrius (ut dixi) bibas.

MENIPPI ET CHIRONIS DIALOGVS, DES.
 ERASMO ROTERODAMO INTERPRETE.

MENIPPVS.



Quidem inaudiui Chiron, te, deus quum esses, tamen
 optasse mortem. CHIR. Vera nimirum sunt ista quæ
 audisti Menippe, planēq; mortuus sum sicuti uides,
 quū mihi licuerit immortalē esse. MENIP. At quānā
 te mortis cupido tenebat, rei uidelicet, quā uulgus ho
 minum horreat? CHIR. Dicam apud te, uirum neutiq; stultum atque
 imperitum: Iam mihi desierat esse iucundum, immortalitate frui. ME
 NIP. Quid? an iniucundum erat te uiuere, lucernq; tueri? CHIR. Erat
 inquam Menippe: nam quod iucundum uocant, id ego neutiq; sim
 plex, sed uarium quiddam esse arbitror. Verum quū ego semper uiue
 rem, atq; iisdem perpetuo rebus uterer, sole, luce, cibo, tum horæ eadē
 recurrerent, reliqua item omnia quæcunq; contingunt in uita, recipi
 co quodam orbe redirent, atq; alijs alia per uices succederent, satietas uī
 delicet eorum me cepit. Neque enim in eo uoluptas est sita, si perpe
 tuo fruaris iisdem, sed omnino in permutādo posita est. MENIPPVS.
 Probe loqueris Chiron: cæterum hæc quæ apud inferos agitur uita,
 quinam tibi procedit, posteaquā ad hanc tanquam ad potiorem te
 contulisti? CHIRON. Haud insuauiter Menippe: siquidem æquali
 tas ipsa quiddam habet admodum populate. Nihil autem interest,
 utrum in luce quis agat, an in tenebris: præterea neque sitiendum est
 nobis quemadmodum apud superos, neque esuriendum, sed eiu
 smodi rerum omnium egentia uacamus. MENIPPVS. Vide

Chiron

Chiron ne temet ipse innoluas, nec eodem tibi reddat oratio. CHIR. Quamobrem isthuc ais? MENIP. Nempe si illud tibi fastidio fuit, quod in uita semper isdem similibusq; rebus utendum erat, quū his itidem similia sint omnia, eundem ad modum parient fastidium. Ac de integro tibi quaerenda erit uitae cōmutatio, atq; hinc quōpiā aliam in uitam demigrandum, id quod arbitror fieri nō posse. CHIR. Quid igitur faciundum Menippe. MENIP. Illud nimirum, uti sapiens quum sis, quemadmodum opinor, & uulgo praedicant, praesentibus rebus sis contentus, boniq; consulas quod adest, neque quicquam in his esse putes, quod ferri non queat.

MENIPPI ET CERBERI DIALOGVS, DES.
ERASMO ROTERODAMO INTERPRETE.

MENIPPVS.



Eus Cerbere, quandoquidem mihi tecum cognatio quaedam intercedit, quum & ipse sim canis: dic mihi per Stygiam paludem, quomodo sese habebat Socrates, quum huc accederet? Verisimile est autem te, deus quū sis, non latrare modo, uerū etiam humano more loqui, si quando uelis. CERB. Quū procul adhuc abesset Menippe, uisus est cōstanti atq; interrito adire uultu, perinde quasi mortem nihil omnino formidaret, ac tanq; hoc ipsum uellet, qui procul à specus ingressu stabant, ostendere: uerū simul atq; despexit in hiatum, uiditq; profundum atq; atrū antri recessum, simulq; ego cunctantem etiam illum aconito mordens pede correptum detraherem, infantium ritu eiulabat, suosq; deplorabat liberos, nihilq; non faciebat, in omnem speciem sese cōuertens. MENIP. Num igitur fucate sapiens erat ille, neq; uere mortem contemnebat? CERB. Haud uere: ceterum ubi uidit id esse necesse, audaciam quandam prae se ferebat, quasi uero uolens id esset passurus, quod alioqui uolenti, nolenti tamē omnino fuerat ferendum, uidelicet quo spectatoribus esset miraculo. Equidem illud in totum de uiris istiusmodi uere possum dicere, ad fauces usq; specus intrepidi sunt ac fortes: porro intus quū sunt, nihil mollius neq; fractius. MENIP. Ceterū ego quonam animo tibi uisus sum subisse specum? CERB. Vnus mortalium Menippe sic mihi uisus es, subire, ut tuo dignū erat genere, & prior te Diogenes, propterea quod neutiq; adacti subieritis, aut intrusi: uerum tum ultronei, tum ridentes, atq; omnibus plorare renunciantes.

LUCIANI DIALOGORVM, DES. ERASMO ROTERODAMO INTERPRETE, FINIS.

Praefatus

PRAEFATIO SEV HER

CVLES. GALLICVS LVCIANI, DES. ERASMO
ROTERODAMO INTERPRETE.

Herculem Galli lingua gentis uernacula Ogmium
uocant. Porro deū ipsum noua quadam atq; inusi-
tata figura depingunt: decrepitu est apud illos, re-
caluaſter, reliquis capillis, ſi qui reliqui ſunt, planè
canis, cute rugoſa, & in aterrimu exuſta colorem,
cuiuſmodi ſunt nauar iſti ſenes. Charontē potius
aut lapetum quempiam ex hiſ qui apud inferoſ uerſantur, diceret. In
ſumma, quiduiſ potius quàm Herculem eſſe conijceret ex imagine.
Atq; tali ſpecie quū ſit, tamen Herculiſ ornatū gerit, ut qui tum leoniſ
exutūiu indutuſ ſit, tum clauam dextra teneat, tum pharetram hume-
riſ aptatam portet, tum arcum tenſum læua prætendat: deniq; modis
omnibuſ Hercules eſt. Hæc equidem arbitrabar in Græcanicorū deo-
rū contumeliā perperam facere Galloſ, quū eum eiſmodi ſinge-
rent effigie, quo nimirū illuſ talibuſ picturiſ uldiſcerentur, quod olim
in regionem iſporū incurſaſſet, prædaſ agens id temporis, quum Ge-
ryoniſ armenta ueſtigans, Occidentaliuſ gentiuſ pleraſq; regioneſ
peruaſtaret. At nondum etiam dixi, id quod erat in imagine maxime
nouū atq; mirandum: ſiquidem Hercules ille ſenex, ingentem admo-
dum hominū multitudinem trahit, omnibuſ ab aure reuinctiſ: porro
uincula catenulæ tenueſ auro electroue cōfectæ, pulcherrimiſ iſtiſ mo-
niliſ adſimileſ. Atqui quū uinculiſ uſq; adeo fragilibuſ ducantur, ta-
men neq; de fugiendo cogitant, quum alioqui commodè poſſint, neq;
proſuſ obnituntur, aut pedibuſ aduerſuſ trahentem obtendunt, ſeſe
reſupinant, uerum alacreſ ac læti ſequūtur, ducentem admiranteſ, ul-
tro feſtinanteſ omneſ, & laxatiſ funiculis etiam anteuertere ſtudenteſ,
perinde quaſi grauiter laturi, ſi ſoluerentur uinculiſ. Ne illud quidem
pigebit referre, quod mihi uidebatur omniū abſurdiſſimū: etenim quū
non inueniret pictor unde catenularū ſummaſ aſaſ neſteret, uideli-
cet dextera iam clauam, læua arcum tenente, ſummā dei linguam per-
terebrauit, atq; ex hac religatiſ catenuliſ eoſ trahi fecit. Ipſe nimirum
ad eoſ qui ducebantur, uultum & oculoſ conuertebat, arriſdens. Hæc
ego quū diutiuſ aſſiſtens eſſem cōtemplatuſ, admiranſ, haſitanſ, indi-
gnanſ: Galluſ quiſpiam, qui propiuſ aſtabat, noſtratiū literarū notuſ
indoctuſ, id quod declarauit, quū Græcanicā linguā abſolute ſo-
naret, philoſophuſ opinor ex eo genere philoſophorū, quod apud il-
loſ eſſe ſer̄. Ego tibi hoſpeſ, inquit, picturæ iſtiuſ enigma explicabo.
nam

nam uidere uehementer ad eam attonitus ac stupefactus. Orationem nos Galli nequaquā arbitramur esse Mercurium, quemadmodum uos Græci, uerum Herculi illam tribuimus, propterea quod hic Mercurio longe robustior extiterit: nam quod senex fingitur, nihil est quod mirere. Siquidem una facundia consuevit in senecta demum absolutum uigorem ostendere, si modo uerum uestri dicunt poëtae.

Obduci iuuenum densa caligine pectus:

Contra senectam posse quiddam dicere,

Rudi iuuenta melius ac prædarius.

Hinc uidelicet apud uos & Nestoris lingua melle profluit, & Troianorum concionatores lirioëssan ædunt, uidelicet floridam quandam uocem: nam liria si satis cōmemini, flores appellantur. Proinde quod ab auribus uinctos ad linguam trahit senex hic Hercules, qui non aliud quā ipse est sermo, ne id quidem debes admirari, qui quidem non ignores linguæ cum auribus esse cognationē. Neq; uero ad contumeliam illius illud pertinet, quod ea pertusa est: nā memini, inquit, & Iambicos quosdam uersiculos è comœdijs apud uos discere,

Siquidem uiris loquacibus

Extrema lingua perforata est omnibus.

Quin de eodē hanc in summa habemus opinionem, ut quicquid egit, id oratione facundiæq; confecisse putemus, utpote uirum sapientem, ac persuadendo pleraq; sibi subegisse. Iam tela illius nimirum rationes sunt acutæ, missiles, citæ, atq; animum sauciantes: unde pennigera dicta uos quoq; nominatis. Hactenus Gallus. Ac mihi quidē quū huc me conferens mecum inter eundum perpenderem, num decorum iam esset, ut tam grandis natu, quicq; iam pridem ab his doctrinæ certaminibus memet abdicassem, rursus me tam multorum iudicum calculis exponerem iudicandum, in tempore subijt animum meum eius picturæ recordatio: nam antehac uerebar, ne cui uestrum uideret hæc admodum pueriliter agere, quasiq; præter ætatē iuuenari. Proinde ne quis Homericus adolescentulus illud mihi impingeret dicens,

Aetas iam perijt tua: Tum illud,

Ac te corripuit cariota senecta, minister

Inualidusq; tibi, & segnes tardicq; caballi:

Videlicet eo scōmate pedes meos notās. Verū quoties senex ille Hercules recurrit animo, ad quiduis adducor ut faciā, neq; me pudet hæc audere, quum sim ipsi æqualis imagini. Itaque robur, celeritas, forma, & si qua sunt alia corporis bona, ualeant, cumque his tuus ô Teie uates, cupido, ubi me mento subcano uiderit auro rutilantibus alis, si ui debitor, uel aquilas præteruolet: neque laborabit Hippodides, imò

nunc uel maxime tempestiū fuerit, facundia repubescere, florere, nūgere, & quā licet plurimos ab auribus ducere, ac sēpius arcu ferire: quandoquidem periculum non est, ne quando quis prater spem phatram inanem reperiāt. Vides quibus modis aetatem meam, meamq; senectutem ipse consolatur animemq; adeo ut non sim ueritus nauim iam olim in terram subductam denuo reuellere, suisq; instructam armis, medium in pelagus demittere. Cōtingant autē à uobis ó dii, afflatus secundi, quando nunc uel maxime, præsente bono atq; amico uento nobis est opus: quo si digni modo uidebimur, in nos quoque dicat aliquis Homericū illud:

Quos profert senior pannis ē uilibus armos.

LVCIANI HERCVLIS GALLICI, DES. ERASMO
ROTERODAMO INTERPRETE, FINIS.

EVNVCHVS SIVE

PAMPHILVS LVCIANI, DES. ERASMO
ROTERODAMO INTERPRETE.



Nde nobis aduenis Luciane, seu quidnam rei ridet? Semper tu quidem & aliās consueuisti nobis hilaris ac festiuis occurrere, uerum isthuc magis aliquid solito uidetur esse, de quo risum nec compescere queas. LVCIAN. E foro tibi adsum ó Pāphile: porro mox efficiam, ut tu quoq; mecum rideas, simulatq; audieris cuiusmodi litis adfuerim actioni, duobus philosophis inter sese cōtendentibus. PAMPH. Iam isthuc ipsum pfecto ridiculum est quod ais, philosophos inuicem lites agitare. Nam etiam si quid magni fuisset negocij, inter ipsos modeste citracq; pugnam controuersiam cōpositam oportuit. LVCIAN. Quid ais? tranquille componant illi, qui quidem solida plaustra conuicijs onusta, alter in alterū effuderint, uociferantes miracq; peruicacia contendentes? PAMPH. Videlicet de disciplinis atq; opinionibus Luciane, ita ut assolent, dissentiebant, quod erant diuersæ factionis. LVCIAN. Nequaquā, imò aliud quiddam erat hoc de quo dissidebāt: nam eiusdem sectæ erant ambo, eiusdemq; scholæ, & tamen orta inter eos lis erat. Porro iudices qui cognoscebant, primates erant huius Reip. natuq; maximi ac sapientissimi. Breuiter, apud quos pudeat aliquis etiam parum apte quippiam eloquutus, nedum ad tantā prouectus inuerecundiā. PAMPH. Quin tu igitur litis argumentum exponis, quo uidelicet ipse etiam cognoscā, quæ res tibi tantum risum concitarit? LVCIAN. Scis Pamphile salarium,

rium, idēq; neutiq; exiguum ab imperatore fuisse constitutū: singulis philosophorū generibus: puta Stoicis, Platonis, Epicureis: cūq; his etiam Peripateticis: ita ut unicuiq; sectæ præmiū esset æquale. Caterū demortuo ex his quopiam, alius aliquis in eius locum subrogandus est, qui sit optimatū calculis probatus. Porro præmiū illud, neq; bubula pellis erat quæpiam, quemadmodū ait poëta, nec porcellus: uerum singulos in annos decies mille nummū, quos accipiunt, uti doceant iuuentutem. PAMPHI. Memini quidem ista. Quin aiūt nuper ex illis diem obiisse quempiam: alterum (ni fallor) Peripateticis. LVCI. Hæc ipsa Pamphile Helena: propter quā illi inter sese singulari certamine conflabant. Et hætenus quidem nihil etiam ridendum erat in illis præter hoc, quod quum philosophos esse se profiterent, ac pecunias pro nihilo ducere: tamen earum gratia perinde atq; pro patria in discrimen adducta, pro religione maiorū, pro monumētis progenitorū decertaret. PAMPHI. Atqui Peripateticorū istud est decretū: nō admodū esse negligendas pecunias: uerum eas in tertio quodā bonorū ordine esse ponendas. LVCI. Recte dicis. Nam ita quidem aiunt. Proinde bellū hoc ex maiorū iudicio, sententiāq; illis extitit: uerum quæ postea cōsequuta sint, iam ausculta. Primū complures quidem alij in defuncti illius funebribus ludis decertabāt: sed inter hos præcipue duo uiribus pares: puta Diodes ille senex: nosti quem dicam, cōtentiosum illum inquā: præterea Bagoas, qui quidē ea specie est, ut eunuchus esse uideatur. Inter hos initio de doctrina, deq; philosophiæ decretis atq; opinionibus est decertatū: & uterq; sui specimen ac documentū dedit, quod esset Aristotelicæ factionis, quodq; eius placita sequeretur ostendit. At per Iouem in hoc certamine, neuter altero superior erat. Lis igitur huc deflexit deniq; Diodes desinens iam eruditionis suæ periculū ac specimen ostendere, ad Bagoam descendit, ac uitam illius in primis carpere est aggressus. Bagoas itidem huius uitā uicissim taxabat. PAMPHI. Idēq; merito Luciane. Siquidem eius rei magis erat habenda ratio. Proinde si ego forte iudex causæ sedissem, magis in hoc ut mihi uideretur, futurus eram occupatus, potiusq; spectassem, uter moribus esset præstantior, quàm uter ad disputandū ac dicendū promptior: atq; illi potius quàm huic uictoriā adiudicassem. LVCI. Recte dicis. Equidem istius sententiæ meum & ipse calculum addo. Verum ubi iam conuicijs, ubi maledictis essent satiati, tandem Diodes illud aiebat nefas esse, uel conari aut proponere Bagoam, uti cum philosophiæ studio, cūq; pulcherrimis illius præmijs cōmercium haberet, qui quidem eunuchus esset. Imò hoc hominū genus, non solū ab eiusmodi cōtubernio secludi oportere, uerū ab ipsis etiam sacris, ac uasis puris, breuiter ab omnibus

bus publicis coetibus eijci. Ostēdēs inauspicatū quoddā & occurſu in-
 faustū spectaculū fore, si quis mane domo egressus, uel uideat istius-
 modi quippiam. Atq; hac de re multis uerbis differebat, affirmans eu-
 nuchū neq; uirū esse, neq; mulierē, sed quiddā utrinq; compositū & cō-
 flatum, planēq; monstrum ab hominū natura speciēq; alienū. P A M-
 PHIL. Nouā accusandi rationē nobis narras Luciane. Iamq; & ipse
 ridere compellor, crimē audiēs tam inauditū. Sed alter ille quid? Num
 obticebat? An uicissim & ipse quiddā ausus est ad ista respōdere? L V-
 CIA. Initio quidē pudore ac metu (nā id est istis familiare) diutius ob-
 ticebat, erubescēs interim, palamq; prae se ferens id quod erat. Tandē
 autē tenuem quandā ac muliebrē ædens uocē, negabat æquum facere
 Diodē, qui se quod Eunuchus esset, ob id à philosophia secluderet, cū
 qua foeminis etiam esset cōmercium. Allegabantur Aspasia, Diotima,
 Thargelia, quæ causam illius adinuabāt. Præterea Academicus quiddā
 Eunuchus natione Gallus, qui paulo ante nostrā ætatē maximi nomi-
 nis apud Græcos floruiſſet. Porro Diocles etiā illū ipsum siquidē exta-
 ret, ac simili negotio sese misceret, phibiturū sese respondit, nihil expa-
 nefactum opinione, quam apud uulgus obtinebat. Ad hæc quū ipse
 quædam dictēria in illum iaciebat, tum referebat in eum, quæ à Stoi-
 cis maximeq; Cynicis dicta ad risum concitandū erant idonea, de cor-
 pore mutilo atq; imperfecto. Hac in re iudicium cognitio uersabatur.
 Deniq; totius causæ iam illud caput esse cœpit, Nū eunuchus idoneus
 esset cēsendus, qui ad philosophiā admitteretur, quicq; iuuenibus præſa-
 ci postularet, quū alter interim formā etiā ac corporis integritatem, in
 philosopho requirendā esse diceret. Maxime uero uti barbā altam ac
 promissā gerat, quo uidelicet r̄s, q̄ discēdi cupidi aduenirēt, uir grauis
 appareat, & is cui fides haberi debeat, neq; indignus uideatur decē illis
 drachmarū milibus, quæ forēt ab Imperatore capiēda. Cæterū Eunu-
 chorū condicionē etiā q̄ Spadonū esse uiliōrē. Nā illos aliquādo uiri-
 le quiddā expertos fuisse, at hunc ab ipso statim ortu fuisse exēctū, pla-
 nēq; animal esse quoddā, uariū atq; anceps, non alter q̄ cornices, quæ
 neq; inter colūbas, neq; inter coruos numerari queāt. Alter cōtra respō-
 deret eo iudicio nō de corporis agi figura, uerū de animi uirtute, proin-
 de mētis qualitātē expēdi oportere, dēq; dogmatū cognitione quærē-
 dum esse. Eius rei testis citatus Aristoteles, qui quidē Ermeā eunuchū
 Atarne oriundū tyrannū supra modū sit admiratus, adeo, ut illi perin-
 de atq; Dijs sacra fecerit. Ausus est & illud addere Bagoas, multo ma-
 gis idoneū esse eunuchū, cui adoleſcētes erudiēdi credantur, quod ab
 hoc nulla in illos calumnia possit hære, neq; Socraticum illud crimē
 in hunc competat, quod adoleſcentulos corrumpat. Deinde quæ ille
 potissimum

potissimū in mentū imberbe fuerat cauillatus, ea hic facete, ut ipsi quidem uidebat, reiecit. Etenim si ē barbæ plixitate, inquit, philosophos æstimare cōuenit, nimirū hircus ante omineis primas tenebit. Hic tertius quidā assistens (nomē hominis silebitur) atqui iudices, inquit, hic malis læuibus, ac foeminea uoce, reliquóque corporis habitu eunuchoadsimilis, si quis uestes detrahat, egregie uir esse uidebit. Alioqui mentiuntur qui ferunt eū aliquādo in adulterio deprehensum, mēbra in mēbris, ut legum tabulæ loquūtur, habentē, atq; id quidē temporis ad eunuchum cōfugisse, eaq; reperta latebra absolutū fuisse, quū iudicibus crimē psuaderi nō posset, ut qui ē specie hominē iudicaret eunuchū. At nunc mihi palinodiā canturus uidetur, idq; ppter ostentatū præmiū. Hæc quū dicerent, omnibus, ut par erat, risus est obortus. Porro Bagoas magis etiam pturbabatur, omnē in speciem sese uarians, atq; in innūerabiles uersus colores, tū frigido sudore fluēs, ac neq; decorū sibi existimabat adulterij crimen agnoscere, neq; rursus eam accusationē inutīlē ad præsens certamē arbitrabatur. PAMPHI. Profecto deridicula sunt ista Luciane, neq; uulgare uobis, uti coniectandū est, uoluptatē præbuerūt. Verū quo tandē res euasit? Et qd super his pronunciarūt iudices? LV CIA. Non erat eadē omniū sentētia. Verū alijs quidē uisum est, uti nudato illo, quēadmodū in emptitijs seruis fieri consueuit, inspicerēt, num in ijs quæ ad penē pertinent, philosophari posset. Alij uero sentētiā dixerē multo magis etiā hac ridiculā, nempe ut accersitis ē lūstro mulieribus aliquot iuberēt illū cum illis cōgredi, ac uiri officio fungi, astante interim ē iudicibus quopiā, qui quidē esset natus maximus, fideq; spectatissima, qui inspiceret, num philosophum præstaret. Hæc ubi omniū risu fuissent excepta, neq; quisq; omnino adesset, cui non doleret alius risu cōcussus, uisum est ut integra causa in Italiā reijceretur. At nūc alter, ut aiunt, ad eloquētiæ ostētationē semet exercet, atq; instruit, & accusationem cōelaboratissimā meditatur, adulterij crimen aggrediēs, id qd ipsi maxime aduersatur. Quod quidē & hic facit, iuxta malorū rhetorū morem, quū ex ipso crimine aduersariū inter uiros recenset. Cōtra Bagoas diuersa cura, quēadmodū audio, & assidue uirū agit, negociūq; præ manibus habet. Postremo uicturū sese sperat, si modo docere possit, se nihilo deteriore esse equas ineuntibus asinis. Id enim amice uisum est optimū philosophiæ documentū, atq; una demonstratio, quæ refelli non queat. Proinde optarim, ut filius qui mihi est adhuc admodū adolescēs, non animum & linguā, sed penem haberet ad philosophiam idoneū.

LVCIANVS DE SA

CRIFICIIS. DES. ERAS. ROTEROD. INTERP.



NIMVERO si quis recensere uelit, quæ stultissimi mortales facit in sacris, in festis diebus, in adeundis salutandisque dijs, tum quas res ab illis petant, quæ uota faciant, cuiusmodi sint, quæ de illis sentiunt, statuuntque, equidem haud scio, sit ne quisquam animo curis ita confecto, usque adeo mœsto quin risurus sit, ubi perpenderit negotij, tum absurditatem, tum amentiam. At multo ante quam ridere incipiat, opinor secum illud expendet, utrum pios istos appellari conueniat, an contra dijs inimicos, atque infelices, ac genios malos, qui quidem nume ipsum rem usque adeo humile atque abiectam existimant esse, ut humanis eget obsequijs, utque adulatione capiatur ac gaudeat, rursus ut stomachetur, atque iracunde ferat, si negligatur. Nam Aetolica illa mala, simulque Calydoniorum calamitates, totque hominum caedes, ad hæc & Meleagri interitum, hæc omnia à Diana autore perfecta esse prædicant, quæ uidelicet grauiter ferret, quod ab Oeneo non esset ad sacrificium adhibita. Usque adeo nimirum alte dolor hic animo illius infederat, quod sacris epulis esset frustrata. Quin illam iam mihi uidere uideor, ut erat id temporis, in cœlo solitaria, reliquis dijs ad Oenei conuiuium profectis foras, miseris modis gerentem sese, ac miserabiliter eiulantem, quod ab eiusmodi festo esset abfutura. Contra Aethiopes illos fortunatos, ac multis modis felices quis dixerit, si modo Iupiter illis gratiam referret pro humanitate, quam in initio poematis Homericæ in ipsum exhibuerat, duodecim perpetuos dies epulis acceptum, idque quum reliquis etiam dijs comitatus ad conuiuium ueniret. Usque adeo nihil ut apparet, quicquid faciunt illi, gratis faciunt, uerum sua bona uendunt mortalibus, atque emere quidem ab illis licet omnia, puta bonam ualeitudinem bucula, diuitias bobus quatuor, tum regnum bobus centum. Præterea sospitem ab Troia in Pylum reditum tauris nouem. Iam ex Aulide ad Ilium transmittendi facultatem regia puella. Nam alius quidam, ne id temporis urbs caperetur, à Minerva mercatus est bobus duodecim, ac peplo. Verisimile est autem, esse præterea quædam, quæ uel gallo, uel corolla, uel solo thure ab illis redimi queant. Hæc igitur quum non ignoraret, opinor, Chryses ille, utpote, tum sacerdos, tum senex, diuinarumque rerum egregie peritus, posteaquam re infecta redisset ab Agamemnone, tanquam qui pridem Apollini mutuū dedisset beneficium, ita nunc imputat ac reposcit uicem, quin conuiciatur etiam

tur etiam propemodū, nempe quum sic ait: Equidem Apollo egregie, templū tuum, quum id temporis adhuc esset incoronatū, sæpenumero coronis ornaui, deinde tam multas tibi in aris adoleui coxas taurorū, pariter atq; caprarum. At tu contra, me negligis, quum huiusmodi patiar iniurias, proq; nihilo ducis hominē bene de te meritum. Qua quidem oratione intantū ille pudefactus est, ut protinus arrepto arcu, ac supra nauium stationē sese collocans, pestem in Græcorū copias iacularetur, ne mulis quidem & canibus intactis. Sed quoniā de Apollīne incidit mentio, referam de eodem & alia, quæ de illo sapientes isti tradunt, non illa quidem, quoties quā infelicitē amarit; nō Hyacinthi cædem, neq; Daphnes superbiam, uerum quemadmodū damnatus etiam fuerit, & ob Cyclopes interfectos in exilium exactus. Vnde factum, ut è cœlo in terram demitteretur, humana iam sorte usurus, nostrisq; malis factus obnoxius. Præterea autē quemadmodū in Thesalia mercenariam operam suam locarit apud Admetum, tum item in Phrygia apud Laomedontem, atq; apud hunc quidem haud solus, uerum cum Neptuno, quum ambo ppter egestatem lateres componerent, incq; cōstruendis mœnibus operam præstarent. Ac ne mercedem quidem solidam à Phryge illo tulerunt, uerum debebat illis adhuc de summa, ut ferunt, plus triginta drachmas Troiani nomismatis. Quid enim? An non hæc in deorū honorē fabulantur poëtæ? atq; his etiā multo diuiniora de Neptuno, de Prometheo, de Saturno, de Rhea, deniq; de uniuersa fermē Iouis familia, idq; inuocatis, ut adsint canentibus in exordio poëmatū, Musis, à quibus tandē uelut afflati numine, id quod apparet, huiusmodi quædam cantant. Quemadmodū Saturnus ut primū Cœlum patrē suum execuisset, ipse in eo regnauerit, deinde liberos suos deuorarit, sicuti ferunt fecisse & Argiuū illū Thyestem. Deinde quemadmodū Iupiter furtim occultatus à Rhea, saxum pueri loco subijciente, in Cretam sit ablegatus, atq; inibi à capella nutrice sit alitus, itidem uidelicet, ut Telephus à cerua, Cyrus Persa, is qui prior regnauit à cane narratur enutritus. Postea quemadmodū expulso patre, atq; in uincula coniecto, ipse potitus sit imperio. Duxerat autem uxores cōplureis quidē alias: sed postremo loco Iunonē germanā, idq; iuxta Persarū & Assyriorū institutū. Tū autē quod esset in amoribus propensus, atq; in Venerē effusus, facile cælum liberis expleuerit. Quorū alios ex suæ sortis deabus creauit: alios contra nothos, ex mortali, terrestriq; genere sustulerit. Quum interim generosus ille, nunc in aurum, nunc in taurum, nunc in cygnum aut aquilam uerteretur: ac in summa plures sibi formas assumeret, quā uel Protheus ipse. Porro Mineruam è suo ipsius capite progeniuit, hanc planē sub ipso cerebro cōplexus.

cóplexus. Nam Bacchū imperfectū adhuc (ut aiunt) è matre etiāmnū conflagrante surreptū, in suum femur illatū defodit. Deinde urgente partu, execut. Nec his dissimilia de Iunone etiā canunt. Nempe hanc citra uirilem cōgressum, subuentaneo conceptu grauidā puerum ædidiſſe Vulcanū: atq; eum quidē non admodū fortunatū, uerum excusorem ac fabrum ærariū: quicq; perpetuo tum in igni, tum in fumo uerſetur, ac ſcintillis oppletum: quippe cuius ars in fornacibus exerceatur. Tum autē ne pedibus quidē integris: claudicare enim è ruina, quum à Ioue præceps datus eſſet è cœlo. Qd' ni Lemnī pro ſua bonitate eum, dum adhuc ferretur in aëre, ſuſcepiſſent, perierat nobis Vulcanus: nō aliter q̃ Aſtyanax è turri deiectus. Quanq; quæ de Vulcano narrant, toleranda uideantur. Cæterū de Prometheo, cui non cognitum eſt, q̃ atrocita ſit paſſus, propterea quod ſupra modū humanæ gentis amans fuerit: Siquidē hunc Iupiter in Scythiam deportatum, ſuper Caucaſum montem cruci ſuffixit: adhibita illi aquila, quæ iecur illius aſſidue circūroderet. Hic itaq; pœnas penbit. Porro Rheæ (nam ſūt hæc quæ que ſimul referenda) an nō indecore, atq; indigne facit: Iam anus quū ſit, & ætate exacta, iſſq; rebus intēpeſtiua: deinde tam multorū mater deorū, dum pueros adhuc adamat, eoſq; zelotypia pſequitur: dumq; Atten ipſum leonibus ſecū circūuectat, præſertim quū iā utilis eſſe nō queat: Itaq; quinā poſt hac uitio uertat aliquis, uel Veneri quod adulteret, uel Dianæ qd' ad Endymionē frequēter mediū è curſu diuertēs deſcendat: Sed age miſſas faciamus has fabulas: atq; ipſum cœlū conſcendamus, poëtico illo more ſubuolātes: ea nimirū uia, quā unam pariter cum Homero Heſiodus cōmonſtrat, cōtemplaturi, quē in modū ſingula apud illos ſint ordinata. Ac primū quidem quod forinſecus ſit ferreū: uel ab Homero, qui id ante noſtram ætatem dixit, audiuiſus. Quod ſi ſuperas, ac ſublato paulū capite ſuſſum aſpexeris, ac planē in ipſum quaſi dorſum perueneris: ibi ſimul & lumē apparet candidius, & ſerenior ſol, & aſtra fulgētiora, nihilq; uſq; oculis occurrit niſi clarus dies, ac ſolum undiq; aureum. Cæterū introgredienti, primo loco manſitāt Horæ: quippe quæ portas ſeruant. Poſt eas Iris ac Mercurius: ut pote miniſtri Iouis & internuncij. Deinde Vulcani fabrilis officina, omnigena reſerta artificio. Poſtea deorū ædes, ac Iouis ipſius regia: quæ quidem omnia Vulcanus pulcherrime fabricatus ſit. At uero dī iuxta Iouem aſſidentes (conuenit enim opinor, ut in ſupernis illis ſedibus magno ſtrepitu, ſaſtuq; uiuatur) in terram deſpiciunt: & quoquo uerſum intento capite, circūſpectant, ſicunde ſubuolantē ignem uideant, aut nidorem in aëra ſurgentem, circaq; fumum rotantem ſeſe. Quod ſi quis forte ſacrū faciat, epulātur omneis fumo inhiantes, ac mulcari in morem

ia morem sanguinē exugentes circū aras effusum. Alioqui si domi cibum capiant, nectare atq; ambrosia uictitāt. Nam olim homines etiā ab illis in cōuiuiū sunt adhibiti, unāq; cum eis potarunt: nempe Ixion ac Tantalus: uerum illi quoniā uim & raptum pararent, essentq; futiles & garruli: ob id in hunc quoq; diem pœnas luunt. Porro reliquo mortalium generi cœlum iam inaccessum est, atq; occultū. Et in hunc quidem modū uiuitur à dijs. Proinde uidelicet & iam mortales ipsi in colendis illis consimilia quādā atq; istis cōsentanea moliuntur. Nam primū lucos illis attribuerunt, tum & montes dicarunt, præterea aues consecrarūt: deinde suam cuiq; arborem assignarunt. His factis per regiones illos distributos colunt, eosq; uelut in ciuitatē suam receptant. Nempe Apollinem Delphi Delijq; Mineruā Athenienses: quæ quidem Græcis Athena dicta, uel ipso uocabulo se ei reip, familiarem esse testatur. Argiui Iunonē Mygdonij Rheam: Venerem Paphij. Rursum autē Cretenses Iouem affirmant, non modo uixisse apud sese, nutritūq; fuisse: uerum etiam sepulchrum illius ostendunt. At nos scilicet interim tam multis iam seculis fallimur: qui quidem opinemur Iouem tonare, pluere, reliquāq; omnia peragere. Et illud nos latuit, eum iam olim fuisse defunctum, & apud Cretenses sepultum. Deinde uero phanis in honorem illorū erectis, ne tectis uidelicet aut penatibus careant, formas illorū exprimunt, adhibito ad id uel Praxitele, uel Polydeto, uel Phidia. At hi quidē artifices, haud scio ubinam uisam, eorū effigiem repræsentāt. Ac Iouem quidē barbatū fingunt. Apollinē uero semper puerum. Mercuriū iam pubescentē, primamq; ducentem lanuginem. Neptunum nigro capillitio: cæsis oculis Mineruam. Attramen qui templa ingrediuntur, nō iam arbitrantur sese uidere, uel ebur ab Indis aduectum, uel è Thraciā uenis effossum aurum: uerū ipsum Saturni Rheaq; filium à Phidia in terram hospitem adductum, iussūq; Pisanorū in solitudine custodem ac speculatore assistere: idq; hoc contentum præmio, bonicq; cōsulentem, si intra quinque perpetuos annos dum olimpia celebrantur, interim obiter illi sacrificet aliquis. Tum autem constitutis aris, designatis sacrorum septis, puris uasis collocatis, uictimas offerunt: bouem aratorem agricola, agnum opilio, capram caprarius. Est qui thus, est qui placentulā offerat. At si quis pauper: is ita Deo litat, ut dexterā duntaxat suam ipsius exosculetur. Iam uero quum immolant (nam ad illos redeo) primum fertis coronant pecudem, multoque ante explorant, num legitima sit & sacris idonea: ne quid forte mactent ex his, quæ religio repudiat: deinde ad aram applicant, ac sub oculis dei iugulant, flebile quiddam emugientem, benèque sicuti licet conijcere, ominatum: denique uoce iam leuiore ad sacri

tibias respondentem. Quis uero non facile coniectet gaudere deos, quū ista spectant? Quin & in frontispicio posita scriptura denunciat, ne quis intra pura uasa cōsistat, qui manibus sit impuris. Atqui sacrificus ipse sanguine foedatus, neq; aliter q̄ Cydops ille pecudē incidit, intestina educit, cor reuellit, cruorē aræ circūfundit. Et quid tandē nō obiens, peragensq; quod ad pietatem, sacrorumq; ritum pertineat? Post omnia demū incenso igni, capram ipsa pariter cum pelle deportatā imponit: ipsam item cum lanis ouem. Nidor interim ille sacer atq; diuinus sursum fertur, atq; in ipsum usq; cōlū subuectus paulatim diffunditur. Iam uero Scythæ reliquis omnibus hostijs ommissis: ut quas uiles atq; humiles existimēt, ipsos homines mactant Artemidi, atq; eo ritu deam placant. Verū hæc fortassis modesta uideantur: cūq; his ea quæ factitant Assyrij, quæ Phryges, quæ Lydi. Verū, si in Aegyptū proficiscaris: ibi demū, ibi uidebis permulta religiosa, planēq; cōelo digna. Puita Iouem arietino uultu: Mercurium illum optimū facie canina: Panē uero totū hircum. Ad hæc alium Ibim, alium Crocodilum, aliū etiam Simiam. Quod si his quoq; de rebus

Quo planē pernosse queas didicisse libebit

Complureis sophistas audies: tum scribas, ac prophetas, mento raso, qui tibi narrent (Sed prius, ut dici solet, Fores occlude prophane.) Quēadmodū uidelicet quondā ea seditione territi, quā mouerāt hostes atq; gigantes, in Aegyptū deuenerint: ut illic in posterū tuti ab hostibus latitarent. Et ob eam causam alius hircū induerit, alius arietem, nimīū præ formidine, alius feram, alius auem. Atq; hinc esse, ut dī nūc etiam eas obtineāt formas, quas id tēporis assumpserāt. Nam hæc diligenter mandata literis, idq; ante annos plus decies mille in adytis illorū reposita seruantur. Porro sacrorū peragendorū idem fermē apud illos ritus, nisi quod hostiam luctu prosequūtur: iamq; mactatæ circū fusi mēbra laniant. Sunt qui sepeliant duntaxat, postea q̄ occiderint. Nā Apis ille qui quidē deus apud illos est maximus, si quādo moriatur, quis usq; adeo magni faciat cesariem suam: qui non eam detondeat, ac nudo capite luctum præ se ferat: etiā si uel purpureā, nisi comam habuerit? Est autē hic Apis deus ex armento iam antea suffragijs designatus: utpote multo formosior ac uenerabilior reliquis illis priuatis, & gregarijs bubus. Hæc igitur quum sic habeant, & tamen à uulgo uera, seriāq; credantur: mihi quidem postulare uidentur: non qui reprehendat, sed uel Heraclitum potius aliquem, uel Democritum: quorum hic amentiam eorum rideat, ille deploret inscitiam.

ERASMVSVS ROTERO

DAMVS IOANNI EUTYCHIO SVO S. D.



VANQVAM hic Luciani Dialogus Eutychi doctissime, plurimū habeat artis, ob decorū mire seruātū in personis tam multis, tamq̃ diuersis: tamē aliquot repperi, qui dicerent esse premendū, quod liberius, ac uelut ἡ ἀμείνων philosophorum omne genus laceret. At mihi uidetur iustius esse stomachandū in huius seculi mores, quo uidemus philosophorū ac theologorū scholas multo puerilius etiam inter se dissidere: nec minus atrociter digladiari, tum inter religionis professores nihilominus cruentā esse pugnā, quā in eo conuiuiō fuisse Lucianus, uel finxit, uel retulit. Hunc igitur libellū, quoniā forte ἀνίσχυρον repperi, & tamen patrono uidebatur egere, Eutychio dicaui. Bene uale, καὶ εὐτύχῃ, ut planē sis quod diceris. Antuuerpiæ. AN. M. D. XVII.

LVCIANI CONVIVI

VM SEV LAPITHAE DES. ERASMO ROT.

INTERP. PHILON. LVCIANVS:

PHILON.



NOVAM quandā & uariā disputationē Luciane uobis fuisse narrant, super cenā apud Aristanetū: tum philosophicos quosdā sermones dictos, ac super his summā contentionē exortā fuisse. Quod ni mentitus est Charinus, etiam ad uulnera usq̃ rem processisse: deniq̃ sanguine conflictū fuisse diremptū. LVCIA. Atqui undenam Philon ista rescīuit Charinus? neque enim is nobiscum aderat in conuiuiō. PHILON. E Dionico medico aiebat audisse sese. Porro Dionicus etiam ipse ē conuiuarū numero fuit opinor. LVCIA. Fuit maxime. Verū ne is quidē ab initio rebus omnibus fuit præsens: sed serius aduenerat, media fermē pugna, pauloq̃ ante uulnera. Proinde demiror, si qd cōperti, certius referre potuit, qui nō ordine spectarit illa: unde inter illos nata lis, postea ad sanguinem usq̃ deducta est. PHIL. Proinde Luciane Charinus, etiā ipse si rem cōpertius uellē cognoscere, & quo singula modo sint gesta doceri, te adirem iussit. Nam

Nam Dionicū etiam ipsum factum fuisse : ne se quidem toti negotio præsentē adfuisse. Te uero quicquid esset actum, id omne cōperto, certō que scire: tum etiā quæ dicta inter illos fuerint, meminisse : quippe qui eiusmodi nō obiter neq; neglectim audire, sed per ociū atq; attēte auscultari sis solitus. Proinde nunq̃ effugies, quin nos hoc suauissimo accipias epulo: quo mihi quidē haud scio, an ullum possit accidere iucundius: præsertim qđ sobrijs per ociū tuto ac citra sanguinē, extraq; teli, quod aiunt, iactum constituti sumus epulaturi.

Siue senes aliquid. Super cœnam sunt debacchari,

Siue etiam iuuenes

â mero cōpulli sunt: quæ neutiq; fas erat, tum dicere, tū facere. LVCIA: Iuuenilius tu quidē Philon, atq; inconsultius hæc nos iubes in uulgus efferre, eaq; referre, quæ inter pocula ab ebris sunt acta: quū hæc magis oporteat obliuioni tradere, eaq; omnia Baccho deo uelut auctori imputare: qui quidem haud scio, an quenq; suis non afflatum Orgijs, & Bacchanaliū expertem præterierit. Proinde uide ne hominis sit parū bene morati, eiusmodi adamussim exquirere: quæ rectius erat in conuiuiō reliquisse, atq; ita discedere. Siquidē odi (sicut inquit uersus poetici) memorem cōpotorem. Ne â Dionico quidem recte factum: qui hæc apud Carinū effutiuerit, immodicāq; & pridianā dissiparit temulentia hoīm philosophorū. Caterū ego, absit ut istiusmodi quippiam sim dicturus. PHIL. Nugas agis Luciane, quū ista dicis. Quin haudquaq; oportebat ad istum modum apud me præsertim agere: ut qui certō sciam, te multo cupidiorē esse narrandi, quā ego sim audiendi. Adeo ut mihi uidearis, si desint qui te audiant, uel ad colūnam aliquā, aut statuā libenter accessurus, quo cuncta pariter euomas. Quod si nunc coner discedere, nō sines, nī te prius audiero, abiēre. Verū ultro aderis, confectabere, rogabis. At tum ego te uicissim lusero. Iamque adeo, si ita uis, abimus: ex alio quoque iam hæc eadem audituri. Tu uero ne dicito. LVCIANVS. Age ne quid succenseas: equidem dicam, quandoquidē usq; adeo cupidus es audiendi: uerum heus ea lege, ne passim in uulgus efferas. PHILON. Nī prorsus ignoro Lucianū, tute istuc potius feceris. Nam prior ipse denarrabis omnibus, ut me quidē ad id nihil futurū sit opus. Sed illud mihi primo respōde loco: Aristænetus, num filio Zenoni dabat uxorem, atq; ita in nuptijs eius uos accepit? LVCIANVS. Non: imò filiam suam elocauit Cleantidem, Idq; Eucriti nūmularij filio, qui philosophæ dat operam. PHILON. Formoso admodum per Iouem adulescentulo: tametsi tenero adhuc & uxoriæ rei non admodū maturo. LVCIA. Verū: at nō inueniebat, opinor, alterum generū magis idoneum. Hunc igitur qui tum mode-

rus

stus uideretur, tum ad philosophiæ studiū propensus: præterea autē unus Eucriti diuitis, ex omnibus delegit filiæ suæ maritū. PHIL. Causam neutiq; leuem dixisti, nempe quia diues sit Eucritus. Verum heus Luciane, quinam erant conuiuæ? LV CIA. Reliquos illos quorsum attinuerit tibi recensere? Verum è philosophorū numero, ac literatorū, quos potissimū opinor, audire cupis. Zenothemis erat, senex ille Stoicus: unaq; cū hoc Diphilus, cui cognomen Labyrinthus: & hic quidē quod esset Zenoni Aristaneti filio præceptor. Deinde peripateticæ factionis Cleodemus: nosti hominē, nempe dicacem illū & argutū, atq; ad refellendū instructū. Discipuli gladiū ac bipēnem nomināt. Quin & Hermon aderat Epicureus. Verū hunc quū ingrederetur, Stoici toruis obtruebantur oculis, & auersabantur, palamq; perinde quasi parricidam quempiā atq; impium ac funestū detestabantur. Et hi quidem tanq; Aristaneti ipsius amici, familiaresq; fuerant ad cœnam uocati, quos comitabat & Istius grammaticus, & Dionysodorus rhetor. Iam uero propter sponsum Cheream unā cum illo ad conuiuiū accesserāt, Ion ille Platonius: quod is iuueni præceptor esset, uir uenerādis aspectu, ac maiestatis quiddā præ se ferens, multūq; dignitatis ipso ostendens ore: Vnde nonnulli, ppter animi constantiā ac rectitudinē regulā illum appellant. Huic simul ut ingrediebatur assurgebāt omnes, ac ueluti præcipuum quendam ac primarium hominē comiter atq; officiose exceperunt: adeo ut planē numen aliquod aduenire uideretur, quū adisset Ion admirādis ille. Tandem uero, quum iam omnes fermē coniuiuæ præsentessent, tempus erat ut discūberetur. Itaq; ad dextrā ingressus totam illam spondam mulieres (erant autem complures) occupabāt. Inter quas erat & sponsa summo studio culta: hinc atq; hinc stipata foeminis, Porro ex aduerso ostij, altera turba, pro cuiusq; dignitate locis distributis. Porro è regione mulierū primo loco accubebat Eucritus, secūdo Aristanetus: sub hæc ambigi cœptū, utrū altero priorem oporteret accūbere, Zenothemim ne Stoicū: quippe senem, an Hermonē Epicureū. Nam hic erat Castoris ac Pollucis sacerdos: tum autē nobilissimæ inter ciues familiæ. Verū eā hæsitatiōē sustulit Zenothemis: si me inquit Aristanete, minoris ducis Hermone, uiro uidelicet isto, ut ne quid aliud malī dicam Epicureo, discedo, totūmq; cōuiuium uobis relinquo. Et puerū protinus aduocat, discedere parans. Tum Hermon. Imò habeto, inquit, tibi priores partes Zenothemi. Quantq; etiam si nihil aliud, uel hoc nomine par erat concedi, quod sacerdos sim, ut planē cōtemnas Epicurū. Rideo, inquit Zenothemis, sacerdotē Epicureū. Simulq; cū dicto accūbebat, Post hūc tñ Hermon. Deinde Cleodemus Peripateticus: pone hunc Ion, p̄xime hunc sponsus

sus, post eū ego, iuxta me Dephilus: huic assidebat Zenon discipulus. Postremo rhetor Dionysodorus cum Istiazo grāmatico. PHIL. Papæ Luciane Musarū conuentū quendā mihi narras fuisse istud cōuiuiū: quippe plurimis sapiētibus ac doctis uiris referum. Ego uero laudo Aristanetū, qui quum optatissimā illam, ac splendidissimā solēnitatē celebraret, prae ceteris sapiētissimos uiros adhibere uoluerit: idq; adeo delectis ex unaquāq; philosophiæ secta præcipuis, non hos aduocās, illos prateriens: uerum promiscue uocans omneis. LV CIA. Is uero ne quāq; est è uulgarium istorum diuitum numero, uerum & literarū est studiosus, ac maximā uitæ partem in his rebus uersatur. Cœnabamus igitur initio quidē taciti & quieti, uariuscq; erat apparatus & omnījugus. Neq; enim arbitror operæ precium, ut numero recēseam etiā illa cōdimenta, cupedias, aromata, atq; id genus illectamenta. Cuncta siquidē affatim suppetebāt. Inter hæc Cleodemus admoto ad Ionis aurē ore: nō uides, inquit, senē illū Zenothemim dicebat (subauscultabā enim) ut sese obsonijs ingurgitat, utq; iure uestem oppleuit: tū q̄ multa puero à tergo stanti porrigit, putans interim se aliorū oculos fallere: neq; meminit post sese accūbentiū? Hæc igitur fac & Luciano cōmonstres, quo testis esse possit. Mihi uero nihil lōne mōstratore op⁹ erat: qppe qui hæc multo ante limis iam oculis præuiderā. Hæc simulatq; dixisset Cleodemus: irruit in conuiuiū & Alcidas Cynicus: atq; is quidem inuocatus, uulgarū illud festiuitatis gratia præfatus de Menelao, qui ultro ad fratris conuiuium accessisset. Itaq; plerisq; turpiter atq; impudenter uisus est fecisse: & quod cuiq; tum forte in mentem ueniebat, in eum torquebant, aliis illud: Infanis Menelaë. Alius rursus.

Verum Agamēnoniæ menti non ista placebant.

Ad hæc alia quæ pro tempore false, lepideq; dici poterant, in eum obmurmurabāt. Nam palām nullus audebat quicq; dicere, ppter ea qd̄ metuerēt Alcidas mantē, utpote conuiciatorē egregiū, unumq; è Cynicis omnibus damosissimū. Qua quidē re adeo uisus est reliquis antecellere, ut nulli non esset formidandus. At Aristanetus collaudatum illum quod inuocatus aduenisset, iussit accepta sella, iuxta Istiazum ac Dionysodorū accūberet. At ille: Apage, inquit, muliebre quiddā ac molle dicis uti in scamno aut sella sedeam quemadmodum facitis uos, mollibus in stratis penē supini reumbētes, purpura suffulti. Quin ego tibi uel stans cœnauero in ipso interim conuiuiū etiam obambulās. Quod si defatigatus fuero: tum humi substrato pallio, cubito innixus cubuero: qualem uidelicet Herculem pingunt. Ita fiat, inquit Aristanetus, si quidem isthuc mauis. Sub hæc Alcidas in orbem conuiuiū iustrās, cœnabat, Scytharum ritu: ad uberiores pascua subinde sese transferens, unāq; cum

namq; cū hīs qui inferebāt edulia, circūiens atq; obambulans. Atq; interim tamen dum cibum caperet, haudquaq; negotio uacabat, de uirtute obiter, de uitio differens, tū in aurum atq; argentū dicteria iaculans: iamq; Aristanetum percontabatur, quidnam sibi uellent tā multa, tam magna pocula, quā non minus usui possent esse fictilia? Verū Aristanetus iam obturbantem, molestūq; esse pergentem, in præsens quidē compescuit: ministro innuens, ut ingentem calicē, infuso meracissimo uino, illi porrigeret. Atq; id quidē uisus est optime excogitasse: nondū etiam intelligens, quantorum malorum is calix esset autor futurus. Hunc igitur ut accepisset Alcidas, aliquantisper silentiū agebat. Ac solo sternens sese cubabat seminudus, quēadmodum facturum sese fuerat pollicitus, cubito huī fixo innitēs, simulq; dextra scyphū sustinens: qualem Hercule apud Pholum pictores effingunt. Iam uero & inter alios calix assidue circūagebatur, tum inuitatiunculæ ad bibendum, & confabulationes ortæ, demū & lucernæ illatæ. Interim ego quū puerum, qui iuxta Cleodemum adstabat (erat aut is pocillator egregie formosus) subridentem uidissem (nā arbitror, quicquid obiter inter cōnandū obtigit, cōmemorari oportere: maxime, si quid sit elegantius ac scite factum) iam admodū attentus obseruare cœpi, quidnam rei rideret. Ac paulo post, accedebat puer tanq; calicē à Cleodemo recepturus. At ille simul & digitū illius substringebat, & drachmas puto duas unā cum calice tradebat. Porro puer, ad substrictū digitum rursus arridebat. Cæterum, de pecunia, quum nō sensisset opinor, eōq; non retiperet, in terram delapsis drachmis strepitus est concitatus, moxq; ambo pariter rubore suffundebantur, idq; ita palām, ut nemo non animaduerteret. Ambigebat igitur inter eos, qui proxime sedebant, cuiusnam essent illi nūmi, quū & puer negaret à se proiectos, & Cleodemus itē iuxta quem strepitus acciderat, libi excidisse dissimularet. Verū ea res tū neglecta est: ac cōniunter omīssa, propterea quod id quod acciderat, non ita multi uidissent, præter unū (ut mihi quidem uisum est) Aristanetū. Nam is paulo post puerū loco mouit, danculum ablegans, & alij cuidam innuit, uti Cleodemo pocillator assisteret, uidelicet ex exoletis illis, ac robustis, mulioni, aut equisoni cuipiā. Ad hunc modū ea res utcūq; abiit, summū alioqui allatura pudorē Cleodemo, siquidem, ad omnes permanasset, ac nō protinus occupans Aristanetus eam sopisset, ciuilitate dextrēq; admodū inducta temulentia. Cæterū Alcidas (iam em̄ potus erat) percontatus, quid nam esset nomen puellæ nubenti: tum clara uoce indicto silentio simul, & ad fœminas conuerso uul-
tu: præbibo, inquit, tibi Cleanthi, Herculis Archegetæ omine. Sub hæc quū risissent omnes: Ridetis, inquit, sacrilegi, quod spōsæ, Herculi Dæi

mei nomine propinauerim? Imò illud scito, opus est, ni scyphum à me traditum accipiat, nuncq̃ futurū, ut illi filius obtingat talis, qualis ego sum, uirtute interritus, animo liber, tum corpore adeo robusto, simulq̃ cum dicto, sese magis etiam renudabat: etiā usq̃ ad illa quæ sunt maxime pudenda. Ad ea quū iterum arrisissent conuiuæ, indignatus ille surrexit, toruis iam atq̃ efferatis obtuens oculis, uultuq̃ ipso testans iā neq̃ pacem, neq̃ quietem acturū amplius. Forsitan & baculum illisisset alicui, ni commodū id temporis placenta prægrandis fuisset illata. Nā hanc simulatq̃ conspexit, lenior ac mitior esse cœpit, ac stomacha, rī desijt: obambulans interim ac placentā auide uorans. Iā uero pleriq̃ temulenti esse cœperant, & clamoribus undiq̃ perstrepebat conuiuū. Nam & Dionysodorus rhetorem illic agens, orationes quasdam pronuntiabat, laudabaturq̃ à ministris, qui à tergo assistebant. Et Istizus Grammaticus uicissim, qui post illum accumbebat, uersuum centones quosdam recitabat, Pindari, Hesiodi, & Anacreontis carmina simul cōtexens atq̃ consarcinans: ita ut ex omnibus unicam redderet cantilenā: oppido q̃ ridiculam. In primis aut̃ illa, perinde quasi uaticinans, de his quæ postea acciderunt.

Commisere simul dypeos.

Tum illud quoq̃.

Tum uero clamorq̃ uirū luctusq̃ coortus.

At uero Zenothemis, libellulū quempiam minutis conscriptum literulis, à puero acceptum legebat. Verū quum ij quorum partes erāt edulia inferre, aliquantisper, ita ut solent, cessarent morarenturq̃: Aristænetus sedulo curās, ne uel id interea temporis, aut ociosum esset, aut uoluptatis expers, accersitū intro Morionem: iussit ridiculū aliquid uel dicere, uel facere, quo magis etiam exhilararentur cōuinæ. Moxq̃ ingressus deformis quidā, deraiso capite, pauculos capillos in uertice gestans, eosq̃ cristæ in morē erectos, hic saltabat, atq̃ inter saltandū, quo maiorem cōcitaret risum, rotatu sese circūagebat, distorquebatq̃. Tū cymbalo cōcussio, sonabat interim quiddā, linguam imitans Aegyptiorū. Postremo dicteria quædā iaculabatur in eos qui aderāt. Ac reliqui scommate tacti ridebāt. Verū ubi & in Alcidentē simile quiddā torsisset: catulum illū Melitæum appellans, indignatus ille (lādudum aut̃ præ se ferebat, quod inuideret illi: dū pbaretur, ac conuiuiarum oculos retineret) abiecto pallio, ut secum luctaretur prouocauit. Quod ni faceret, hunc, inquit, baculum tibi impingā. Atq̃ ita miser ille Satyrion (nam id erat Morioni nomen) congressus cum eo, Pancratio decertabat. Erat id spectaculi multo iucundissimum, quippe quum uiderent hominem philosophū cū Morione compositū, quū ferire, tū uicissim feriri. Proinde

inde qui aderant partim pudore tangebantur, partim ridebant: donec iam ictus Alcidas, pugnam detrectaret, ab homuncione omnium plausu comprobato certamine superatus. Hæc igitur, quum essent non mediocri risu excepta: ibi tandem ingressus & Dionicus medicus haud multo post peractam concertationē. Aiebat autem in morā fuisse Polypreponentem tibicinē, dum hunc phrenesi correptum curandi gratia uiseret. Ac planē quiddam risu dignum, cōmemorabat. Dicebat enim in ædes illius uenisse sese ignarum etiam hominem iam eo morbo teneri. At illum protinus surrexisse, foribusq; occlusis, ac nudato gladio, tibias ipsas sibi tradidisse ijsq; uti caneret iussisse. Deinde ubi id non posset, illum percussisse: scutū sublata manu gestantē. Sese porro in tanto periculo tale quiddam fuisse commentum. Nempe ad canendi certamen prouocasse hominē: idq; ea lege ut uictus præscriptū certumq; plagarum numerū acciperet. Ac sese priorē cecinisse, prauē atq; imperite: deinde traditis illi tibijs scutum ab illo recepisse: gladium autem ex templo per fenestras in aream abiecisse. Dein quum minore iā discrimine cū illo luctaret, auxilio aduocasse uicinos. Eos reuulsisse belluam, atq; ita illorū opera seruatum sese. Ostendebat aut & plagarum uestigia quædam: nonnullaq; in facie tubera liuētia. Ergo cum Dionicus ob huiusmodi fabulam nō minus placuisset, q̃ Morio ipse: proxime Istiaum reclinans sese, de reliquijs cœnabat. Atq; hic quidem haud absque numine quodā nobis aduenerat: imō prorsum ului futurus ad ea quæ postea contigerunt. Nā prodiens in mediū conuiuium puer quidam, qui se ab Etoemode Stoico uenire diceret, epistoliū quoddam adferēs, aiebat ab hero sibi mandatum, ut eo palam omnibus audientibus perlecto, rursus domū sese reciperet. Hic igitur permittente Aristæneto, ad motus ad lucernā legebat. PHILON. Nū orationē Luciane in sponsæ laudem cōpositam, aut carmē nuptiale: quod genus permulta faciūt? LVCIA. Videlicet nos quoq; tale quippiam existimabamus. Verū ne accedebat quidē ad id, ut aiunt. Caterum in literis ita scriptum erat. Etoemodes philosophus Aristinæto. Quā nō mouear conuiuijs omīs ante acta uita mea fuerit, testis. Qui quidem quum quotidie mihi cōplures ea causa molesti sint, te multo ditiores, tamē haud unq̃ illis morē gessi: perpendens nimirum, quātum sit in eiusmodi cōpotationibus tumultus, quātū licentiæ petulantiaq;: uetum aduersus unū te mihi uideor meo iure stomachatus, q̃ quum tantum temporis à me officiosissime cultus & obseruatus, tamen indignum habueris, quem uel inter reliquos amicos tuos numerares, sed solū ex omnibus præterieris, idq; quum uicinus essem. Proinde tua causa magis discrucior, qui quidem te tam ingratum præbueris. Nā ipse felicitatem nequa q̃ in hoc statuo,

si quis mihi impartiat, uel suam syluestrem, uel leporem uel placentā : quæ mihi affatim cōtingunt apud alios, qui officia norunt. Quādoquidem etiam hodie quum apud discipulum Pāmenem cœnare mihi licuerit, opiparam (ut uocant) cœnam, nō annui tamen uehementer obsecrāti, tibi scilicet demens ego, memetipsum referuās. At tu nobis præteritis, alios accipis conuiuio. Idc̃q; merito facis, neq; em̃ ullo modo potes quid sit rectius dignoscere, nec apprēhēsuam illam phātasiam habes. Cæterum haud sum nescius, unde mihi ista sint pfecta : nempe ab egregijs istis philosophis tuis Zenothemide ac Labyrintho. Quibus equidem (absit inuidia dicto) uel unico syllogismo mihi uideor os protinus obturare posse. Alioqui respōdeat istorū aliquis quid sit philosophia, aut hæc quæ inter elementa tradunt : quid habitio differat ab habitu, ut ne quid interim de perplexis illis rogationibus proponā, quid sit syllogismus cornutus : quid acrualis, quid metens. Verum tu quidem istis fruaris licet. Nam ego, qui solum in bonis ducam quid sit honestum, facile tulero cōtumeliā. Atqui ne possis posthac ad istam excusationem confugere, ut dicas te mei oblitum fuisse : nimirum in tāto rerum strepitu, tātisq; occupationibus : bis te hodie sum alloquutus, primum mane domi tuæ : deinde rursus in Castoris ac Pollucis templo rem diuinam facientem. Ac his quidem de rebus hæc respōderim. Qd̃ si tibi uideor cœnæ gratia succensere : quid Oeneo acciderit cogitato. Videbis nimirum ipsam etiā Dianam indignātem, quod ille se solā nō adhibuerit ad sacrificium, quū reliquos deos omnes acciperet conuiuio. Nam hac de re sic alicubi meminit Homerus :

Seu quia non norat : seu non succurrerat illi :

Acriter est offensa tamen.

Item Euripides.

Chalydon quidem hæc Pelopoñ regio soli :

Qua parte sæuum spectat aduersa fretum

Agros habens, tum diuites, tum fertiles.

Rursus Sophodes.

Immanis apri triste monstrum, in Oenei.

Immisit agros gnata Latonæ dea

Docta eminus missis ferire spiculis.

Hæc tibi è plurimis pauca citauī : ut intelligeres, cuiusmodi præterito uero Diphilum ad cœnā adhibeas, cui & ipsi filium cōmiseris tuū. Idc̃q; recte. Est em̃ iucūdus adolescenti, & ita cum eo uiuit, ut placeat, atq; obsequatur : atq; adeo nī mihi turpe dictu fuerat, addidissem & aliud quiddam. Quod quidem tu si libebit, è Zopyro eius pædagogo uerū esse cognosces. Verum non cōuenit obturpare in nuptijs : neq; accusare quentq; :

quenq̃, præsertim criminibus usq̃ adeo scedis ac pudendis. Tametsi Diphilus dignus in quem facerẽ, quippe qui duos iam discipulos à me retraxerit: ego tamen ipsius philosophiæ causa reticebo. Porro famulo huic madaui, uti si quã ipsi partem dare uelles, uel apri, uel cerui, uel placentæ, mihi deportadam, ut isthoc pacto te mihi de cœna purgares: ne reciperet, ne ad hoc ipsum à nobis missus fuisse uideat. Hæc amice quum legerentur, sudor interim utiq̃ mihi manabat præ pudore: simulq̃ iam illud qd' uulgo dici solitum est, optabã, ut terra mihi dehisceret: quum uiderẽ eos qui præsentēs aderāt ad singulas epistolæ partes inter se ridentes, potissimum autem hos, qui nouerant Ercemodem uirum canum, tantumq̃ seueritatis præ se ferentem. Admirabantur igit̃, quod eiusmodi uir esset: hætenus fugisse sese, barba uidelicet ac uultus austeritate deceptos. Cæterum Aristænetum mihi quidem haud uidebatur hominem cõtemptu negligentiaue præterisse, uerum quod desperasset, si fuisset inuitatus, unq̃ adduci posse, ut annueret: utq̃ ad eiusmodi res se morigerum præberet. Eoq̃ ne tentandum quidem esse putasse. Ergo posteaq̃ puer iam legere desisset, uniuersum conuiuium in Diphilum ac Zenonem torquebant oculos, quod hi iam metu trepidi sederent, ac pallidi, ipsaq̃ uultus inconstantia ac perplexitate crimen agnoscens, ab Ercemode intentum. Porro Aristænetus quanq̃ esset sanè perturbatus, uehementerq̃ cõternatus animo, tamen nos iubebat bibere, conans nimirum id quod euenerat, cõmode uertere, subridens interim. Ac puerum redire iussit, respondens, ea sibi curæ fore. Paulo autẽ post surgēs & Zeno claculum sese abduxit è conuiuium, sub monitus à pædagogo, ut discederet innuente, idq̃ tanq̃ patris iussu. Ibi uero Cleodemus, qui iam dudum occasionem quærabat. (Nam gestiebat omnino cum Stoicis cõflictari, uerum dirumpebat, quod nõ reperiret causam ad id satis idoneam) tum igitur, ansam præbente epistola huiusmodi, inquit, facit egregius ille Chrysippus & Zenon ille mirabilis, neq̃ non Cleanthes, uerbula misera, neq̃ quicq̃ præter rogatiunculas, & umbras duntaxat philosophorum. Cæterum Ercemodes sunt pleriq̃ omnes. Videtis q̃ & ipsæ epistolæ graues sint ac seniles. Postremo Aristænetus hic Oeneus est: Ercemodes Diana, Dñi boni, q̃ bene auspicata omnia, q̃q̃ cõgrua celebradæ festiuitati. Ita per Iouem inquit Hermon, supra hunc accumbens, inaudierat aut̃, ut opinor, apri quendam Aristæneto paratum, ut in cõuiuium proponeretur, eoq̃ putabat non intempestiue factam mentionem apri illius Calydonij, per lares Aristænete fac q̃ primum sacri partem mittas, ne senex interim ille fame pereat, tanq̃ Meleager tabefactus. Tametsi nihil queat acerbum accidere, quandoquidem Chrysippus hæc indifferentia censet esse,

Itane uos Chrysippū nominatis inquit Zenothemis? erigēs sese, maximāq; uoce intonās, an ex uno homine, qui nō legitime philosophiā exerceat, nēpe praeſtigiatore isto Etoemode, Cleantem ac Zenonē metimini, uiros sapiētes? Atqui tādē estis ipsi uos: qui hāc dicitis, an non tu Hermon Caſtoris & Pollucis caſariem, quā habebāt aureā circumtondiſti? Cuius quidem facti poenā dabis carnifici traditus. Tu porrō Cleodeme, nōne Soſtrati discipuli tui uxorem ſtupraſti? Nōne in adulterio eo deprehenſus nefandiſſima paſſus es? An nō igitur ſilebitis, quū huiuſmodi dedecorum uobis ſitis cōſcī? Atqui non ſum meae ipſius uxoris leno, Cleodemus inquit, quemadmodū tu, neq; discipuli diuerſantis apud me uaticū ſuſtuli, qđ is depoſuerat, eōq; facto rapuiſſe me p Palladem deierās abnegauī, neq; quaternis drachmis ſcēnero, neq; discipulos obtorto collo in uincula dūco, niſi in tēpore mercedem pſoluerint. Verum illud inquit Zenothemis, haud quāq; poſſis inficiās ire, te Critoni uenenū quo patrem necaret miniſtraſſe. Atq; interea forte bibebat, quicquid aut erat in calice reliquum (erat aut ferme ſemiple-nus) in duos illos pſundebat. Porrō conſperſus eſt pariter & Ion, idēq; prae-mij tulit, quod illis uicinus accumberet, alioqui eo malo nō indi-gnus. Hermon igitur demiſſo uertice merum ē capite abſtergebat, eos interim qui praeſentes erāt atteſtans, quod id genus contumelijs eſſet affectus. Cleodemus aut quum non haberet calicem, inuadens primū cōſpuebat Zenothemidi, deinde laeua cōprehenſum ā barba, plagam in tēpus erat illiſurus, ac ſenē fortaiſſe necaſſet, ni Ariſtanetus dextrā ſublata retinuiſſet. Is mox trāſcenſo Zenothemide inter utrūq; medi-us aſſedit, ut eo ueluti muro dirēpti, pacem inter ipſos agerēt. Hāc igitē dū gerebant Philon, equidem uaria meo cū animo uoluebam. Pri-mū illud ſtatim occurrebat, nullū eſſe operæ precīū, ſi qs diſciplinā per-diſcat, ni ſimul & uitae rationes, ad id qđ eſt optimū, accōmodet atq; cōponat: quū uidere illos qui uerbis alios antecellerent, q̄p factis ipſis ſeſe ridiculos exhiberēt. Deinde & illud ueniebat in mentem, ne forte uerū eſſet, qđ uulgo pleriq; dictitarent, uidelicet eruditionē ā recta ra-tione boniſq; iſtitutis abducere iſtos, qui ſolos libros ſpectarēt, quicq; ſollicitudine curāq; quā illi adferrent, perpetuō tenerent. Quandoqui-dem quū ibi tā multi praeſentes eſſent philoſophi, ne caſu quidem ullū erat cernere ā peccādo immunem. Verū aliq; faciebāt turpia, aliq; dicebāt turpiora. Neq; em̄ iam poterā eorum quae fiebāt culpā, uino autori imputare: mecum reputās, cuiuſmodi eſſent, quae Etoemodes, neq; ci-bo, neq; potu etiam dum guſtato, ſcripſerat. Ita q; rerum uices prae-poſterae atq; inuerſae uidebantur, ſiquidem uidiſſes idiotas illos ſumma cum modeſtia conuiuiū agitātes, neq; uino petulantes, neq; indecore ſeſe

sefe gerentes. At ridebant dūtaxat: & iā damnabant eos opinor, quos dudum suspexerāt, ex habitu iudicantes eos alicuius esse precij. Contra sapientes illi, & in libidinē ferebant, & cōuicijs certabant, & supra modum sefe potu cibisq; explebant: postremo uociferabantur & ad manus usq; conferendas rapiēbantur. Cæterū admirandus ille Alcidas, etiam meiebat sub oculis omnium, nihil reueritus fœminas. Ac mihi quidē, si quis hæc quæ in eo cōuiuio gerebantur rectissime uoluisset conferre, simillima uidebātur ijs: quæ de Eride dea poëtæ fabulantur: nempe hanc, quod non esset ad Pelei nuptias aduocata, malum in medium conuiuīū abiecisse, ex quo tam ingens apud Troiam bellum fuerit ortum. Iridem Ercemodes mihi uisus est epistola illa, quasi malo quopiā in mediū proiecta, nō minus malorū, q̃ Ilias habebat, excitate. Neq; enim finem cōtentionis faciebāt Zenothemis ac Cleodemus: q̃q̃ mediū inter utrūq; intercesserat Aristænetus. Age inquit Cleodemus, in præsentiarū quidem sat est: si literas nescire cōuincamini: sed crastino die uos ulciscar, quibus cōueniet modis. Responde mihi Zenothemi, uel tu, uel elegantissimus iste Diphilus: qua rādē gratia pecuniæ possessionem inter indifferentia ponendam esse cēseritis: cū ex omnibus nil aliud spectetis, q̃ ut ipsi q̃ plurimū pecuniæ possideatis? Atq; ob id causā, semper apud diuites hæretis: fœneratis atq; usuris incumbitis, neq; non mercede docetis? Rursum quum uoluptatem detestemini, atq; hac de causa Epicureos in ius uocetis: quum ipsi uoluptatis gratia, turpissima tum facitis, tum patimini: indigne ferentes si quis uos non uocarit ad cœnam, rursum si uocemini, non sat est tantum uorare ut cibo turgeatis, nisi & famulis tantum donetis. Atq; hæc quum diceret: pariter & linteum reuellere conatus est, quod Zenothemidis puer tenebat: omni carniū genere refertum, planēq; futurum erat, ut apertum illud ac solutum medium in solum abijceret, nisi quia puer non omittebat ē manibus gnauius aduersus trahentē retinens. Hic Hermon: Euge Cleodeme, respōdeāt qua gratia damnēt uoluptatem: quum ipsi supra cæteros omneis studeant uoluptati? Quin magis, inquit Zenothemis, tu Cleodeme respondeto, quāobrem diuitias inter indifferentia numeres. Imò tu potius. Atq; hunc ad modum diutius est altercatum: donec Ion capite tandem in apertum prolato, desistite inquit: Ego si libet sermonum argumenta proponam in medium, conuiuio nuptijsq; digna. Vos porro citra contentionem uicissim, & dicite & auscultate: quēadmodum & apud Platonem nostrū, alternis dicendi uicibus res, ut plurimum agitur. Id dictum probabant, quum omnes qui aderant, tum in primis Aristænetus atq; Eucritus, nimirum in spem erecti, fore ut eo pacto ab odiosis illis contentionibus

tionibus discedi posset. Et Aristanetus priorem in locum sese recepit, iam partam esse pacem ratus. Iamq; nobis inferebatur ea cōuiuij pars, absolutam cœnam uocant, singulæ singulis aues, carnes aprugnæ, pulpa leporina, piscis Tagenicus, placentæ, beuiter illa, quæcunq; liberum est, seu uelis in aluū condere: seu domum asportare malis. Apponebatur igitur, non sua cuiq; quadrula, uerum Aristaneto atq; Eucrito, eadē in parte mensæ, una ambobus cōmunis, ita ut de sua utriq; parte quæ se spectaret, esset edendū, aut tollendum. Deinde altera Zenothemidi Stoico, & Hermoni Epicureo, & his item inter ipsos communis. Deinceps Cleodemo atq; Ioni. Post hos spōso ac mihi. Porro Diphilo duorum pars apposita, propterea quod Zeno iam discesserat. Hæc facito Philon, uti memoria teneas. Nam paulo post, ad intellectum narrationis erunt usui. PHI. Meminero sanè. LVCIA. Tum Ion, primus igit' exordiar inquit, si quidem uidetur. Deinde ubi paulisper intersiluisse, Conueniebat, inquit, fortassis, ut apud eiusmodi uiros de ideis, atq; incorporeis substantijs, deq; animi immortalitate sermo haberetur, uerū ne mihi contradicant, ij, qui diuersam philosophiæ sectam sequuntur, de nuptijs dicam, ea quæ cōgruunt. Atq; illud quidem optimum fuerat futurū, si nuptijs opus non haberemus, sed Platonis ac Socratis dogma sequuti à foeminarum commercio nos penitus abdicaremus. Etenim qui ita fecissent: ij demum ad absolutam illā uirtutem pertingere potuissent. Quod si uiris omnino ducendæ sint uxores, ut eas iuxta Platoniam sententiam inter se communes habent, uidelicet quo Zelotypia uacemus. Hæc quum essent risu excepta, ut quæ nimis intempestiue dicerentur, tum Dionysodorus, non tu desines, inquit, barbarica ista nobis occinere? Nam ubi zelotypiam istam reperiās, aut apud quem? At tu etiam hircere audes, inquit, sterquiliniū? Ad Hæc Dionysodorus, opinor, iam erat conuicia quæ conueniebat regesturus, uerum grāmaticus Istiaeus uir optimus ille, Desinite inquit, Ego uobis epithalamion recitabo, simulq; cœpit legere. Erant autem Eleagiaci uersus hi, si satis memini.

Nuper Aristaineti in ædibus unica summo

Nutrita est studio diua Cleanthis hera.

Virginibus cunctis reliquis præstantior una

Vel potior Phœbe, uel potior Venere.

Salue & tu iuuenum ualidissime sponse ualentum:

Nereo prior, ac fortior Aeacida.

At rursum uobis hoc carmen sæpius olim,

Commune ambobus coniugiale canam.

Hæc ita ut est cōsentaneū, risus est cōsecutus. Reliquū erat, ut cibi tollerentur

Iamq; tollebat Aristænetus, atq; Eucritus ex his quæ sibi fuerât ppoſita ſuam uterq; partem. Tum ego quæ mihi, & Chereas item quæ ſibi erât propoſita. Eûdem ad modû Ion & Cleodemus. Porro Diphilus etiam Zenonis digreſſi partem tollere parabat: affirmans uni ſibi ea fuiſſe propoſita: atq; hac de cauſa cum miniſtris dimicabat, ac uiciſſim inter ſeſe trahebant manibus utrinq; in auem iniectis: nō aliter q̃ Patrodi cadauer hinc atq; hinc attrahere conātes. Poſtremo uicit ille, atq; abſtulit: plurimum interim riſum præbēs cōuiuiſ: maxime quum eam ob rem poſtea grauiter ſtomacharet: perinde quaſi atroci affectus in iuria. Iam uero Zenothemis atq; Hermon, qui pariter ut dictum eſt, accumbebāt: alter ſuperius, puta Zenothemis: alter infra hunc, reliqua quidem, quoniā æqualia fuerāt appoſita, citra pugnam ſuſtulerāt. Cæterum auis: quæ iacebat ad Hermonis partem: erat altera paulo pinguior: idq; ita caſu euenerat, opinor. Iamq; ſuā uterq; ſublaturus erat, ibi Zenothemis (ſed tu mihi nūc q̃ maxime fac animum aduertat, iā em̃ ad ipſum negōcij caput puenimus) Zenothemis inquā: omiſſa ea quæ ſeſe ſpectabat, eā quæ ante Hermonem iacebat tollere eſt aggreſſus: quæ quidem (uti iam diximus) erat pinguiuſcula. At ille cōtra nitēs retinebat, haud ſinens, ut ea in re potiores ferret. Inter hæc clamore coorto utriq; in alterū irruentes ipſis auibus facies mutuò cædebant: ac barbīs inuicē prehenſis auxilio aduocabant: hic quidem Cleodemum: puta Hermon, ille uero, nēpe Zenothemis, Alcīdamātem ac Diphilū. At cæteri quidem ad partes acceſſerūt, partim huius, partim illius: præter unum Ionē, qui ſeſe neutrum atq; ancipitem ſeruabat. Cæterum illi inuicem cōſerti pugnabāt. Ac Zenothemis quidē ſcyphū ē mēſa ſublātum, eum qui corām Ariſtæneto ſtabat, abiecit in Hermonem.

Atq; hunc haud tetigit, alio ſed flexus aberrat.

Verū ſpōſi caput diſſecuit: alto grauiffimōq; uulnere. Ita q; mulierum coorta uociferatio, quæ mediū in prælium inſiliebāt: cum primis autē aduleſcentuli mater: quū iam ſanguinē eius aſpexiſſet, præterea & ſpōſa metu territa, pſiliit. Inter hæc Alcīdamas, ſtrennuū uirum præſtitit, quum Zenothemidi ferret opē, & illiſo ſuo baculo, Cleodemi quidē caluariā, Hermonis uero maxillam cōminuit: ad hæc ē famulis aliquot opitulari parantes uulnerauit. Quanq; illi nihil his rebus territi ceſſerunt. Verum Cleodemus intentato digito Zenothemidi oculum eſſodit: tum admotus naſem mordicus auulſit. Porro Hermon Diphilum Zenothemidi ſuppetias ferre conatum: ē ſponda in terram præcipitem dedit. Sauciatus eſt & Iſtæus grammaticus, dum interuentu ſuo eos ſtudet dirimere: calce uidelicet in dentes illius illiſo: idq; à Cleodemo, quum hunc Diphilum eſſe credidiſſet: non Iſtæum. Iacebat

cebat igitur miser ille: iuxta suum ipsius Homerū : Sanguinem ab ore uomens. Præterea tumultus atq; lachrymarum plena undiq; erant omnia : dum & mulieres eiularent Chereæ sponso circumfusæ, dumq; alij has student compescere. Porro maxima malorum omnium pars erat Alcidas, postea q̃ semel ad suū redisset ingeniū feriēs; quicūq; forte in ipsum incidisset. Neq; uero pauci in eo prælio cecidissent, scito, ni baculum is fregisset. Ego porro iuxta parietem erectus assistens, spectabā omnia, neq; me ei negotio admiscebā, nimirum Istiæ iam doctus exēplo: q̃ esset periculosum eiusmodi cōflictus uelle dirimere. La pithas itaq; Centaurosq; uidisses, eueri mensas, effundi sanguinē, p̃ijci scyphos. Demū Alcidas subuersa lucerna magnas induxit tenebras. Iamq; res ut est cōiectu facile, atrocior etiā multo esse cœpit, præsertim quum haud esset prodiue, luminis copiam alicūde recuperare, sed multa interim ac sæua patrata sunt in tenebris. Post ubi accederet, nescio qs lucernā tandem adportās, Alcidas quidē repertus est tibiq; uestē sustollēs, uicq; cū illa cōgredi pugnās. Dionysodorus aut in alio quodā ridiculo facinore deprehēsus, est. Nā ut surrexerat, scyphus ē sinu illius elapsus in solū decidit, postea excusans aiebat, Ionem in tumultu calicem sublatū sibi tradidisse, ne periret. Id ita factū, Ion admodū sollicitè quasi patronum agēs asseuerabat. His rebus dimissum est cōuiuium, à lachrymis denuo in ridiculū exitum cōuersum, idq; Alcidas mātis, Dionysodori, atq; Ionis gratia. Porro q̃ erāt sauci, sublati sarcinæ ritu, foras deportabantur miseris affecti modis, maxime senex ille Zenothemis, pariter tū oculo tum nate mutilatus, enecari se præ cruciatu damitās : adeo ut Hermon, quanq; ne ipse quidē expers malorum, nā huic duo dentes fuerāt excussi, palām attestaret. Memineris inquit Zenothemis, ne posthac dolorem in medijs habendū ducas. At spon sus iā uulnere à Dionico curato, domū reuectus est fascijs reuincto capite, eidē impositus uehiculo quo spōsam fuerat abducturus. Atq; ita miser ille nuptias acerbis celebrarat. Deinde & alijs item Dionicus p̃ sua uirili remediū adhibuerat. Postremo postq̃ iā dormierant, asportati sunt, pleriq; medijs in uirjs uomētes. Cæterum Alcidas inibi remanebat. Neq; em̃ ualebāt hominē extrudere, posteaq; semel sese in spondā abiecerat, atq; ibi transuersus accubisset. Hic erat ò bone Philon eius exitus conuiuij, de quo rectissime illud dici possit, quod in fine Tragediarum nōnunq; accingitur.

Sunt fortunæ uarij casus.

Plurima quæ haud speraueris unq;

Ea conficiunt numina diuinum.

Rursum quæ certò speraris,

Ea frustratò non contingunt.

Siquidem & hæc planè præter expectationem atq; inopinatò exierūt.

Præterea

Præterea & illud iam didici non esse tutum, cui non sit opus, cum eius modi philosophis agitare conuiuium.

LVCIANICI CONVIVII SIVE LAPITHAE. DES.

ERAS. ROTEROD. INTERP. FINIS.

LVCIANVS DE A

STROLOGIA, DES. ERAS. ROT. INTERP.



DE cœlo, deq; astris est nobis institutus sermo. Non de ipsis quidē astris, neq; ipso de cœlo, uerū de diuinatione ac ueritate, quæ ab illis in hominum uitā proficiscitur. Neq; rursus mihi libellus hic se traditurū aut docturum profitetur, quo pacto diuinātionem hāc assequi liceat. Sed illud queror, doctos omnes cū in cæteris omnibus exerceāt sese, suisq; omnibus tradant, solam Astrologiam nec habere in precio, nec exercere. Atqui hoc doctrinæ genus uetustum est, neq; nuper ad nos peruenit, sed inuentum est priscorum regum, quos Dī amabant. At huius ætatis mortales nō solum inscitia locordiaq; uerū etiam odio laboris, diuersa ab illis sentiūt. Cumq; forte inciderint in eos, qui falsa prædicunt, tū & astra culpant, & ipsam Astrologiā habent exosam, neq; salutarē eam, neq; ueridicā arbitrātes. Sed artē magis falsam atq; inanē, haud recte, sicuti mihi quidē uidet, sentiētes. Neq; enim ob imperitiā fabri, ars ipsa culpatur, neq; ob cantoris inscitā, ipsa musica parū est erudita: quin illi potius artium sunt ignari. Cæterū ars unaquæq; suapte natura scita est. Primū igitur Aethiopes hāc rationē mortalibus tradiderūt. In causā fuit partim gētis eius sapiētia. Nā cæteris quoq; in rebus Aethiopes reliqs hoīes antecellūt sapiētia. Partim regionis quā incolūt opportunitas, propterea qd' apud eos perpetua sit cœli serenitas, trāquillitasq; neq; patiuntur anni mutationes, sed eadē tēperie uiuunt. Itaq; cum primū uiderēt lunam nō semper eodē uultu apparentem, sed uaria subinde specie, & in aliā atq; aliam uerti formā, uisa est illis ea res admiratione atq; disquisitione digna. Deinde cū inquisissent, reppererunt hanc esse earū rerum causam, q; lunæ nō esset lumen propriū, sed à sole mutuātū. Inuenerūt aut & reliquarū stellarū motus, harū quas nos erroneas appellamus, nā stellarum hæ solæ mouent, naturamq; earum ac potestātē, & effectus, quos unaquæq; præstet nominibus quoq; inditis, nō illis quidē utcūq; uisum est, confictis: sed quæ notæ rerū essent. Hæc igitur in cœlo per spexerunt Aethiopes, mox Aegyptijs finitimis artem imperfectā tradiderūt. Porro Aegyptij diuinādi rationem, quā ab illis dimidiatā acceperāt, in maius puexerunt, quippe q mensurā etiā, ad quā unaquæq; stella

stella moueretur,indicarint. Ad hæc annorum, mensium, horarumq;
 numerū instituerunt. Ac menses quidem illi luna metiuntur, atq; eius
 recurſu finiunt. Annum uero ſole, & huius circuitu metiuntur. Quin his
 etiam maiora oſtenderunt. Nam ex uniuerſo cælo reliquiq; ſtellis, &
 errantibus & fixis, neq; ſimul cum cæteris ſeſe mouentibus, duodecim
 partes effecerunt in his quæ mouentur, & unamquāq; ſuis animanti-
 bus repræſentarunt, partim marinis, partim homine, partim ſeris, par-
 tim uolatilibus, partim pecudibus. Vnde & ſacra Aegyptiorum ua-
 rie fiunt. Neq; enim omnes Aegyptij, ex omnibus duodecim partibus
 diuinabant. Sed alij alijs utebantur partibus. Itaq; arietem colunt, qui
 ad arietem ſpectabant: piſcibus non ueſcuntur, qui piſces annotarant.
 Nec hircum maſtant, qui Capricornum uiderant, atq; alij item alia
 uenerabantur, quæ quiſq; inuenerat. Quin taurum etiam ob honorē
 cœleſtis tauri colunt. Nam Apis apud illos, res in primis ſacra. regio-
 nem ſortitus eſt, & qui eā incolunt partem, oraculum quoq; dicarunt,
 ſignum uidelicet diuinationis, quā à cœleſte tauro petunt. Ac nō mul-
 to poſt Libyes quoq; artem hanc ſunt aggreſſi. Siquidem & oraculum
 quod eſt apud illos Ammonis, ad cœlum, & huius ſcientiam refertur,
 iuxta Ammonem, quem illi arietis ſpecie fingunt. Calluerunt autem
 hæc omnia & Babylonij, atq; hi quidem affirmant ſe primos omniū
 fuiſſe. Verum ut ego exiſtimo, multo poſterius ad hos ſcientia perue-
 nit. At uero Græci nec ab Aethiopibus, nec Aegyptijs de Astrologia
 quicq; audierunt. Verum illis Orpheus Oeagro Callipēq; progna-
 tus, primus iſta monſtrauit, non ille quidem admodum dilucide, neq;
 rem clare docuit, ſed præſtigijs ac myſticis inuolucris obtexit. Sic enim
 illi uiſum eſt. Nam concinnata lyra, Orgia inſtituit, ſacraſq; cantiones
 decantabat. Porrò lyra cum ſeptem haberet chordas concentum mo-
 bilium ſtellarum repræſentabat. Hæc conquirens atq; hæc agitās Or-
 pheus, omnia delinebat, omniaq; uincebat. Neq; enim illam homi-
 nis lyram ſpectabant, neq; illi alterius muſices ſtudioſum erat, uerū hæc
 magna illa Orphei lyra. Hiſce rebus cum Græci honorem habere uel-
 lent, locum illi in ipſo cœlo designarunt, & compluſculæ ſtellæ uocan-
 tur Orphei lyra. Quod ſi quando Orpheum uideris uel ſaxo expreſ-
 ſum, uel coloribus effictum, ſedet in medio, canenti ſimilis, manibus te-
 nens lyram. Circum hunc animātium innumera multitudo, inter quæ
 & homo & taurus & leo. Cūq; horum ſingula uideris, ſac horum mihi
 memineris, cuiuſmodi ſit illius cantus, cuiuſmodi lyra. Cuiuſmodi tau-
 rus & cuiuſmodi leo Orpheū audiant. Quod ſi eorū quæ dico, cauſas
 intelligas, cum & in cœlo harū unumquodq; contēplator. Fertur autē
 & Tireſia genere Bœotius, diuinādī gloria multum celebris fuiſſe. Hūc
 Tireſiam

Firefiã ex Græcis aiunt dixisse, stellarum erraticarũ alias esse foeminas, alias mares, non tamen eadem efficere. Vnde eundem ancipiti quoq; sexu fuisse fabulantur, aliquando foeminam, aliquando marem. Porro Atreo & Thyeste de regno paterno decertantibus, iam tum maximam Astrologiæ, cœlestisq; doctrinæ curã fuisse Græcis, palàm est. Ac publico consensu statuerũt Argiui, ut uter scientia præcelleret, is imperio potiretur. Ibi Thyestes arietem illis in cœlo demonstrauit, atque hinc aureum arietem Thyestæ fuisse proditum est fabulis. At Atreus de sole, deq; uario illius exortu locutus est, ostendens non eodem modo ferri solem & mundum, sed contrario inter se cursu rapi. Et qui nunc uidetur occasus, cum sit occasus mundi, solis exortum esse. Hæc locutũ, Argiui regem creauerunt, magnamq; doctrinæ laudẽ est affecutus. Equidem & de Bellerophonte similia sentio. Nam alatum equum illi fuisse, non admodum credo. Verum arbitror illum hanc disciplinam sectantem, sublimiãq; cogitantem, & inter astra uersantem, in cœlũ non equo ascendisse, sed animo. Eadem de Phryxo Athamãtis filio dixerim, quẽ aureo ariete per aërem uectum fabulantur. Quin & ipsum sane Dædalum Atheniensem, etiam si res est noua auditu, tamen haud existimo eum ab Astrologia fuisse alienum. Sed cum ipse ea maxime est usus, tum filium suum eandem perdocuit. Ast Icarus cum iuuentutis calore & inscitia, non ea disquireret, quæ cõueniebant, sed ad ipsum usq; polũ animo tolleretur, delapsus est à uero, totaq; aberrauit arte, & in mare præceps decidit rerum immensæ profunditatis. De quo Græci secus fabulantur, qui ex huius nomine sinum eius maris Icarium frustra uocant. Fieri potest, ut Pasiphaë quoque cum ex Dædalo de Tauro audisset inter stellas apparente, deq; ipsa Astrologia, in artis amorem inciderit, ob id existimant factum, ut Dædalus illam tauro copularit. Sũt autem qui sciẽtiam in portiones partiti in singulis partibus singuli elaborarint, alij in ijs quæ ad lunam, alij quæ ad Iouem, alij quæ ad solem pertinent cõgerentes, neque non cursum, ac motum & uim illorũ. Atq; Endymion lunæ rationem tradidit. Phaëton solis cursum deprehẽdit, non ille quidem uere, sed moriẽs imperfectam artem reliquit. Hæc qui ignorant, Phaëtonem solis filium credũt, fabulamq; de illo haudquam ueram narrant, adijisse Solem patrem, ac postulasse ab eo, ut sibi liceret lucis currum moderari, illum id concessisse, monuisseq; qua ratione foret aurigandum, Phaëtonem uero consenso curru, partim ob ætatem, partim ob imperitiã ita egisse, ut aliquando esset uicinus terræ, aliquando longo semotus spacio à terra, interim mortales frigus atque æstus intolerabilis conficiebat. Ob hæc indignatum Iouem ingen-

ti fulminis telo percussisse Phaëtonem. Eum deiectum sorores circumstantes magno luctu prosequantur, donec immutarent formas, quæ nunc sunt Populi, ac lachrymarum uice, quibus fratrem deplorant, electrum destillant. Haudquaquæ hæc ita gesta sunt, neque pium est his habere fidem, neque Soli fuit filius, neque illi filius interijt. Sed narrat Græci & alia permulta fabulosa, quibus ego non admodum credo. Nam qui consentaneum est credere Aeneam Veneris fuisse filium, aut Minoa Iouis, aut Alcalaphum Martis, aut Autolycum Mercurij: Verum hi homines pij Dñsque grati fuerunt, eosque nascentes, hunc Venus, illum Iupiter, alium respiciebat Mars. Etenim qui patrefamilias sunt mortalibus, in hoc progignendi genere, non ueluti parentes sibi similia producant omnia, & colorem, & formam, & facta, & animum. At rex quidem Minos Iouis auspicijs, Aeneas formosus Veneris fauore natus est. Fur Autolycus. At ea furacitas illi ex Mercurio contigit. Iam uero nec Saturnum Iupiter coniecit in uincula, nec in tartara præcipitem dedit, neque cætera machinatus est, quæ putant homines. Verum Saturnus extremus mouetur, proculque à nobis semotus est. Segnis illi motus, neque facilis animaduersu mortalibus, atque hanc ob causam illum stare dicunt, ceu uinculis alligatum. Cæterum ingens aeris altitudo tartarus appellatur. Sed potissimum ex Homeri poetæ Hesiodique carminibus liceat intelligere prisca fabulas cum Astrologia consentire. Siquidem ubi Iouis catenam narrat, ac Solis iacula, quæ quidem ego radiorum ictus esse conijcio, tum urbes quas in clypeo finxerat Vulcanus, præterea choream, & uineam, ad hæc quæcunque de Veneris ac Martis adulterio dixit, deque detectione, haud aliunde, quam ex hac scientia sunt conficta. Quandoquidem Veneris & Martis concursus, Homerica cantilenæ præbet argumentum, in alijs autem uersibus utriusque diuersum effectum descripsit, Veneris, cum ait illi.

Tute Venus iucunda magis connubia cura.

Porro de belli negocijs.

Cuncta cito hæc curæ fuerint Marti atque Mineræ.

Hæc cum intelligerent ueteres illi, maxime diuinationibus utebantur, nec eam ociosam esse putabant, adeo ut nec urbes conderent, neque moenia circumducerent, neque quenquam occiderent, neque ducerent uxores, priusque de singulis à uate responsum acceperant. Denique nec ipsa deorum oracula, ab arte astrologica erant aliena. Verum apud Delphos uirgo prædicendi munus administrat, quæ coelestem illam uirginem repræsentat, ac Draco sub tripode uocem ædit, quoniam & inter stellas Draco conspicitur, in Didymis uero templum est Apollinis, & hoc, sicuti mihi uidetur

uidetur, ex his Didymis, id est, geminis, qui coelo sunt, appellatum. Vnde quoad eo uero diuination uisa est illis res sacra, ut Vlysses etiam cum errando fessus uellet certo de rebus suis cognoscere, ad inferos penetrarit, non quo uideret umbras & locum inamoenū, sed quod cuperet cū Tiresia colloqui. Qui simul atq; in locum peruenerat, quem Circe monstrarat, foueam fodit, oues mactauit, cumque complures essent umbræ, atque inter has, matris quoque sanguinem bibere cupientes, non prius ille permisit ulli, ne matri quidem, quam Tiresia gustasset, coactusque esset sibi uaticinium ædere, potuitq; interim matris umbram uidere sitiētem. ad hæc Lycurgus Lacedæmonijs omnem reip. administrationem è coelo temperabat, ac legem illis dedit, ne quando in bellum prodirent, ante plenilunium. Non enim existimabant eandem esse ciuitatis administrationem, crescente luna & euanescēte, propterea quod omnia ab illa regerentur. Porro Arcades soli hæc non receperūt, nec in precio habuerunt Astrologiam, sed ijdem ob imperitiam & stultitiam aiunt se luna antiquiores esse. Proinde cum nostri maiores usq; adeo fuerint Astrologiæ studiosi, huius ætatis homines partim aiunt fieri non posse, ut homines finem inueniant diuinandi scientiæ, propterea quod neque certa sit, neque uera, neque Martem aut Iouem nostra causa moueri in coelo, uerum illis humanarum rerum nullam esse curam, neque quicquam esse eis cum his negocijs commercij, uerum secundum hos necessitate circumaguntur, partim dicunt Astrologiam non esse quidem mendacem, at inutilem. Non enim mutari uaticinio quæcunque fati decreta instant. At ego sanè utrisq; respondere possum, stellas in coelo suo quidem motu uolui, cæterum obiter eius motus effectum ad nos peruenire. An uis equo currente, & gallinis aut hominibus tumultuantibus, lapides subfilire, stipulasque moueri uentis cursu concitatis, syderū uero uertigine nihil præterea effici, tum ab igni exiguo calor ad nos permanat, neque nostra tamen causa quicquam erit ignis, neque illi curæ est æstus noster, ab astris autem nihil ad nos defluit. At sanè fieri non potest, ut per Astrologiam ex malis bona faciamus, neque mutare quicq; earum rerum, quæ ab illis ad nos demanant. Sed hanc utilitatē ars adfert utentibus. Bona multo ante delectāt eos, qui uentura præscierint, mala uero facile cum imprudentibus uenerint, accipiuntur. Neq; enim in illos irruunt, sed quia meditata expectatāq; sunt, leuia mitiaq; uidetur. Hæc mea est de Astrologia sententia.

LVCIANI DE ASTROLOGIA, DES. ERAS.

ROTERODAMO INTERPRETE FINIS.

ORNATISSIMO DO

CTISSIMOQVE VIRO THOMAE RVTHALO RE

GIO APVD ANGLOS SECRETARIO,

THOMAS MORVS S. P. D.



SI QVISQVAM fuit unq̃ uir doctissime, q̃ Horatianum præceptum impleuerit, uoluptatemque cum utilitate cōiunxerit, hoc ego certe Lucianū in primis puto præstitisse. Qui & superciliosis abstinens Philosophorū præceptis, & solutioribus Poëtarum lusibus, honestissimis simul & facetissimis salibus, uitia ubiq̃ notat atq̃ insectatur mortalium. Idq̃ facit tanq̃ scite, tantaq̃ cū fruge, ut quum nemo altius pungat, nemo tamen sit, qui non æquo animo illius aculeos admittat. Quod quum nunq̃ non egregie faciat, fecisse tamen mihi singulari quodam modo uidetur in tribus his Dialogis, quos ob idipsum è tanto festiuissimorū numero potissimum delegi, quos uerterem, alijs tamen alios fortasse longe prælaturis. Nam ut è uirginibus non eandem omnes, sed alius aliam, pro suo cuiusq̃ animo præfert, deamatq̃, non quam præcipuā tuto possit asserere, sed quæ sibi uideatur, ita è lepidissimis Luciani dialogis, alius alium præoptat, mihi certe isti præcipue placuerunt, neque temere tamen (uti spero) neq̃ soli. Nam ut à breuissimo incipiā, qui Cynicus inscribitur, quiq̃ posse uideatur ipsa breuitate contemni, nisi nos Horatius admoneret, sæpe etiam in exiguo corpore uires esse præstantiores, ipsiq̃ minimas etiam gemmas esse uideremus in precio. In eius ergo delectu honorifico calculo mecum suffragatus est diuus Ioannes Chrysostomus, uir acerrimi iudicij, doctorum fermè omnium Christianissimus, & Christianorum (ut ego certe puto) doctissimus, quem usq̃ adeo Dialogus hic delectabat, ut bonā eius partē in Homiliā quādam quā in Ioannis euangelium cōmentatus est, inseruit. Neq̃ id immerito. Quid enim placere uiro graui, uerēq̃ Christiano debuit, q̃ is dialogus, in quo dum aspera, paruq̃ cōtenta Cynicorum uita defenditur, mollis, atque eneruata delicatorū hominū luxuria reprehenditur: Nec non eadē opera, Christianæ uitæ simplicitas, temperātia, frugalitas, deniq̃ arcta illa atq̃ angusta uita, quæ ducit ad uitam, laudatur. Iam Necromantia (nam hic secūdo dialogo titulus est) nō satis auspicate uocabulo, sed materia tamen felicissima, q̃ salte taxat, uel Magorum præstigas, uel inania Poëtarū figmēta, uel incertas quauis de re philosophorū inter

rum inter se digladiationes. Superest Philopseudes, qui nō sine Socra-
tica ironia, totus uersatur (id quod titulus ipse dedarat) in ridenda, coar-
guendaq; mentiendi libidine, dialogus nescio certe lepidior ne, an uti-
lior. In quo non ualde me mouet, quod eius animi fuisse uidetur, ut nō
fatis immortalitati suæ confideret, atq; in eo fuisse errore, quo Demo-
critus, Lucretius, Plinius, plurimiq; itidem alij. Quid enim mea refert
quid sentiat his de rebus ethnicus, quæ in præcipuis habent fidei Chri-
stianæ mysterijs. Hunc certe fructū nobis afferet iste dialogus, ut neq;
magis habeamus præstigijs fidem, & superstitiōe careamus, quæ pas-
sim sub specie religionis obrepit, tum uitam ut agamus minus anxiam,
minus uidelicet expauescentes tristitia quæpiam ac superstitiosa menda-
cia, quæ plerunq; tanta cum fide atq; autoritate narrantur, ut beatissi-
mo etiam patri Augustino, uiro grauissimo, hostiq; mendaciorū acer-
rimo, nescio quānam ueterator persuaferit, ut fabulam illā de duobus
Spurinis, altero in uitam redeūte, altero decedēte, tanq; rem suo ipsius
tēpore gestam pro uera narraret, quam Lucianus in hoc dialogo, mu-
tatis tantum nominibus, tot annis anteq; Augustinus nasceretur, irri-
sit. Quo minus mireris, si pinguioris uulgi mentes suis figmentis affici-
ant ij, qui se tum demum rem magnam confecisse putant, Christumq;
sibi deuinxisse perpetuo, si cōmentū fuerint, aut de sancto aliquo uiro fa-
bulam, aut de inferis tragicædiā, ad quam uetula quæpiam aut delira
lachrymetur, aut pauida inhorrescat. Ita q; nullā ferē martyris, nullam
uirginis uitam prætermiserunt, in quam non aliquid huiusmodi men-
daciorum inseruerint, pie scilicet, alioqui enim periculum erat, ne ueritas
non posset sibi ipsa sufficere, nisi fulciretur mendacijs. Nec ueriti sunt
eam religionem contaminare figmentis, quam ipsa ueritas instituit, &
in nuda uoluit ueritate consistere, nec uiderunt usq; adeo nihil istius-
modi fabulas conducere, ut nihil perniciosius officiat. Nempe (ut me-
moratus pater Augustinus testatur) ubi admixtū subolet mendaciū,
ueritatis ilico minuitur ac labefactatur autoritas. Vnde sæpe mihi su-
spicio suboritur, magnam huiusmodi fabularum partem, à uafis ac pes-
simis quibusdam nebulonibus, hæreticisq; cōfictam, quibus studium
fuit, partim ex incauta, simplicium potius, quàm prudentium credulita-
te, uoluptatem capere, partim fabularum fictarum cōmercio, fidem ue-
ris Christianorum historijs adimere, quippe qui frequenter quædam,
his quæ in sacra scriptura continentur, tam uicina confingunt, ut facile
se dedarent, adludendo lusisse. Quamobrem quas scriptura nobis hi-
storias diuinitus inspirata cōmendat, eis indubitata fides habenda est.
Cæteras uero ad Christi doctrinam, tanq; ad Critolai regulam, appli-
cantes caute & cum iudicio, aut recipiamus, aut respuamus, si carere po-

lunus, & inani fiducia, & supersticiosa formidine. Sed quò progredior? epistola ferè iam librum superat: nec interim tamen uerbum de tuis laudibus ullum, in quas alius fortasse totus incubuisset: quàrumq; citra ullam adulandi suspensionem uberrimam mihi materiam præbuisent (ut cæteras uirtutes tuas omittā) uel egregia doctrina tua, summāq; in rebus agendis prudentia: quam tot in diuersis nationibus, in tam arduis negocijs, tam feliciter actæ legationes declarant: uel singularis fides, grauitasq; quam nisi satis perspectam, exploratamq; habuisset, nunq; te prudentissimus princeps sibi à secretis esse uoluisset. Sed cæterarū uirtutum tuarum prædicationi unica modestia tua reluctatur: quæ facit, ut quum laudāda tam libenter facias: fecisse te tamen non libenter audias. Parco igitur pudori tuo: hoc unum duntaxat abs te precatus: ut has in græcis literis studiij mei primitias æquo animo suscipias, sinasq; ut qualescūq; apud te sint amoris, officiūq; in te mei monumentū, quas tibi sim ausus eo maiori fiducia cōmittere, quod & si tam acre tibi iudicium sit, ut quicquid erratum fuerit, nemo penetrantius uideat: is tamē est ingenij tui candor, ut nemo libentius conuiueat. Vale.

LVCIANI CYNICVS

CVS, THOMA MORO. INTERPRETE.

Personæ, LVCIANVS ET CYNICVS.

LVCIANVS.



VID TV tandem: barbā quidem habes, & comā. tunicā non habes, nudusq; conspiceris, ac sine calceis, delecta nimirum uaga, inhumanāq; ac ferali uita, tum proprio corpore contra quā faciunt cæteri, semper usus incōmode, nunc huc, nunc illuc circuis, in arido præterea solo cubans, adeo ut plurimū etiam sordium, tritum isthoc pallium referat, alioqui nec ipsum, uel tenui filo, uel molle uel florulentum. CYNICVS. Neque enim indigeo, siquid est huiusmodi, ut comparetur facillime, dominōque minimum exhibeat negocij, id inquam mihi sufficit. At tu per Deos dic mihi, putas ne esse in luxu uitium? LVCIA. Immò admodum. CYNICVS. Contra in frugalitate uirtutem? LVCIANVS. Admodum. CYNICVS. Cur igitur tandem quū me uideas uiuentem frugalius quā uulgo faciunt homines, eos uero sumptuosius, me, non illos arguis? CYNICVS. Quia non frugalius per Iouem uideris mihi, sed egentius uiuere, immò uitā omnino egenam atque inopem. Nam tu nihil à mendicis differs, qui cibum mendicant in diem

in diem: CYNICVS. Vis ergo uideamus (quādoquidem huc processit oratio) quidnam inopia sit, quidq; rursus copia? LV CIA. Si tibi quidē ita uidetur. CYNICVS. Nunquid ergo satis id cuiq; est, quicquid ipsius explet necessitatem? an aliud quippiam dicis? LV CIANVS. Esto istud. CYNICVS. Indigentia uero quicquid cuiusquā usui deest, nec eò quò sit necesse peruenit? LV CIANVS. Scilicet. CYNI. Nihil igitur meis in rebus deest. Nihil enim in his est, quod necessitatem non expleat meam. LV CIA. Quo pacto istud ais? CYNICVS. Scies si consideres in quem usum eorum quodq; paratum est, quorum egemus, ut domus, an non tegumēti gratia? LV CIANVS. Maxime. CYNI. Quid uestis, cuius gratia? nōne tegumento etiam ipsa? LV CIANVS. Sanē. CYNI. At ipso per Deos tegumento, cuius rei gratia indiguerimus, nōne ut melius se habeat id quod tegitur? LV CIA. Mihi quidem sic uidetur. CYNI. Vtrum igitur tibi peius se habere hi uidentur pedes? LV CIA. Nescio. CYNI. Atqui hoc pacto didiceris, quodnam pedum officium est? LV CIA. Ingredi. CYNI. An deterius ergo ingredi pedes tibi uidentur mei, quā aliorum? LV CIA. Istud uero fortasse non. CYNI. At nō possent, seu sese melius seu deterius haberent, officiū suū præstare? LV CIA. fortasse. CYNICVS. Pedibus ergo nihilo peius affectis uideor, quā alij? LV CIANVS. Non uideris. CYNICVS. Quid corpus uero meum? Num deterius quā reliquorū? Nempe si deterius se haberet, esset idem imbecillius, corporis quippe uirtus robur est. An meū ergo debilius? LV CIANVS. Non uidetur. CYNI. Neque pedes ergo tegumento uidentur egere, neq; reliquū corpus. Quippe si egerent, male haberent. Egestas etenim omnino mala, ac peius habere se facit, ea quibuscunque adfuerit. At ne ali quidem deterius corpus uidetur meum, quod quibuscunque cibis alitur. LV CIA. Manifestum est id quidem. CYNI. Nam nec uegetum esset, robustumque si aleretur male: Mala siquidem alimenta corpus tabefaciunt. LV CIA. Ista quidem ita se habent. CYNI. Quo pacto igitur, dic mihi, his ita se habentibus, me arguis, uitamque improbas meam, ac miseram prædicas? LV CIANVS. Ideo per Iouem, quod quum natura (quam tu colis) ac superi terram in cōmuni statuerint, ex ea multa nimirū ac bona adiderint, ut nobis omnia superessent abunde, non in necessitatem modo: uerū in uoluptatem quoque, tu tamen horum omnium aut maximæ saltem partis expers es, nec eorum quōquā frueris nihilo certe magis, quā fera. Nempe aquam bibis, quam etiam bibunt fera: Comedis uero quicquid offenderis, quemadmodum canes, tum cubile nihilo melius tui habes: quādoquidem gramen tibi sufficit, quemadmodū & illis, pallium præterea circūfers nihilo mēdico decētius. Quāq; si tu

his contētus recte sapiat, tū Deus profecto neutiq̃ recte fecit, primum quod oues effecit pingues, deinde uites dulcis uini feraces, ac reliquū de inde apparatū uarietate mirabilem, & oleū & mel & reliqua, omnia ut nos haberemus, edulia quidem omnigena haberemus, potū dulcē haberemus, pecunias haberemus, mollē lectū haberemus. Præterea pulchras domos, ac reliqua demum omnia mirum in modum præparata. Nam & ipsa quoq̃ artium effecta deorum dona sunt. At uiuere omnibus huiusce bonis priuatū, id fuerit profecto miserū, etiam si ab aliquo quopiam priueris. Quemadmodū hi qui seruantur in uinculis. Longe uero miserius, si quis ipse sese omnibus bonis priuet. Nam ea demum manifesta infania est. CYN. Et recte quidem fortasse dicis. Verū istuc dic mihi: Siquis diuite quopiā alacriter atq̃ hūane, quin prolixè quoq̃ exhibente conuiuiū, tum hospites excipiente, & multos simul, & omnigenos, alios quidem imbecillos, alios autem robustos, deinde apponente multa, atq̃ omnigena, si quis, inquam, omnia corripit, omniaq̃ deglutiāt, nō ea tantum quæ uicina sunt, sed ea quoq̃ quæ procul absunt, præparata uidelicet inualidis, ipse tamen ualens, quum unū duntaxat uentrem habeat, nec multis ut nutriatur indigeat, diutius tamen quā alij multi immoretur, hic uir cuiusmodi tibi uidetur esse? probus nec LV CIA. Non mihi quidem. CYN. Quid uero, num temperans? LV CIA. Ne id quidē. CYN. Quid uero si quis eiusdē mensæ particeps, multa illa ac uaria negligat, uno quopiam ex his quæ proxime apponuntur, electo, quum satis in suam habeat necessitatem, id decenter edat, eoque solo utatur: cætera illa ne respiciat quidem, an non hunc temperatiorem & meliorem uirum illo putabis? LV CIA. Ego certe. CYN. Vtrum ergo iam intelligis, an me oportet dicere? LV CIA. Quid nam? CYN. Quod Deus illi quidem pulchre conuiuium instruēti similis est, ut qui apposuerit multa ac uaria, atq̃ omnigena, uti essent quæ cuiq̃ conueniant, alia quippe ualentibus, alia rursus ægrotantibus, atq̃ alia quidem robustis, alia uero inualidis, non ut omnibus utamur omnes, sed ut his utantur singuli, quæ suæ cuiusq̃ naturæ cōueniunt, & ex his ipsis, quacunque re maxime quemq̃ indigere contigerit. At uos illum qui per insatiabilitatem atque incontinentiam omnia corripit refertis, ut qui rebus uti uelit omnis, & undecunque partis, non solis cōtenti præsentibus, existimantes propriam quidem neque terram, ne mare sufficere, sed importātes ab ipsis usq̃ terræ finib⁹ uoluptates, patrijsq̃ rebus peregrina præferētes, sumptuosāq̃ frugalib⁹, atq̃ ea quæ difficile cōparantur his quæ sunt cōparatu facilia. In sūma deniq̃ molestias, malaq̃ potius eligētes, quā absq̃ molestijs uiuere. At isti quidē plu-

rima

rimi ac preciosi, beatique apparatus, quibus exultatis, per magnam ad uos miseriam, erumnamque perueniunt. Aurum ipsum tam optabile, si libet, argentumque considera: domus considera sumptuosas, uestes operosas considera: atque eius generis omnia, quanto negotio emuntur, quot laboribus, periculis: imò sanguine, ac cæde quantumque hominum interitus: non ideo solum quod dum nauigant, propter ista pereunt complures: addum quærunt, parantque, grauiam perferunt: sed ob id quoque quod digladiationes multas pariunt, quodque ob ea insidiantur inuicem & amicis amici, & parentibus liberi, & maritis coniuges. Sic opinor Eriphylen quoque auri gratia prodidisse maritum. Atque hæc quidem omnia fiunt, quum tamen uestes illæ uariæ nihilo magis quicquam queant calefacere, auratæque illa ædificia nihilo prorsus magis tegant, nec pocula illa argentea potui quicquam magis conducant. Sed nec aurei illi, nec eburnei ite lectuli, somnum suauiore præbeant, imò uidebis frequenter in eburneo lecto, sumptuosisque stromatibus, beatis illis somnum contingere non posse. Præterea omnigenæ illæ circa edulia curæ, nihilo magis alunt, quin tabefaciunt potius corpora, ipsædemque morbos ingenerant. Quid autem dicere attinet, libidinis gratia quantas molestias mortales & faciunt, & patiuntur: quantumque facile est isti cupiditati mederi, nisi quis uelit indulgere delictis. At ne hæc quidem insaniam, corruptelamque sufficere uidetur mortalibus, sed iam rerum etiam usum peruertunt, singulis rebus ad id utentes, ad quod minime paratæ sunt, quemadmodum lecto si quis uti carpenti loco uelit, ac tantumque curru. LV CIA. Quisnam is est? CYN. Vos, inquam, qui hominibus tantumque iumentis utimini. Nam eos iubetis, ut lecticas tantumque currus in ceruicibus ferant. Ipsi uero in sublimi residetis delicati, atque illinc homines perinde tantumque asinos aurigamini, imperantes ut hac, non illac eant, & qui hæc facitis maxime, ipsædem maxime beati uidemini. Tū hi qui piscium carnibus non tantum ut alimentis utuntur, uerum tincturas etiam quasdam ex his machinantur, eos dico, qui purpuram tingunt, nonne & hi præter naturam his utuntur, quæ à deo præparata sunt? LV CIA. Non per Iouem, siquidem tingere etiam potest non comedi tantum purpuræ caro. CYN. At non in id tamē nata est. Nam & cratere quispiam, si præter naturam detorqueat, olla loco posset uti, nec in id tamen paratus erat. Sed quo pacto posset quispiam uniuersam illorum infelicitatem percurrere, quæ tanta est? At tu me quoque quod nolo eius esse particeps, inculcas. Viuo ego tamē quemadmodum modestus ille, his uidelicet dūtaxat, quæ mihi apponunt uescens, ac frugalissimis utens. Varijs uero illis atque omnigenis minime inhians. Ac deinde quum paucis egeam, ac minime multis utar, ferinam tibi uideor nitam uideri.

re. At

re. Atqui hac ratione tua Dii, pfecto in periculū ueniūt, ne & ipsi sint fetis etiam deteriores, quippe qui rei nullius indigēt. Verum ut exactius intelligas, cuiusmodi horum utrunq; sit, uel paucis uidelicet egere, uel multis, considera quod pluribus egent, primum pueri quā adulti, deinde mulieres quā uiri, tum agroti quā ualentes, atque omnino in summa, inferiora quālibet pręstantioribus plurium indigent, proinde Dii omnino nullius egent rei, qui uero ad Deos accedunt proxime quā minimis egent. An Herculem putas omnium hominum pręstantissimum, quippe diuinum uirum, deūque recte creditum miserum tunc fuisse, quum circuiret nudus, pelle duntaxat indutus, harum rerum nostrarum nihil desiderans? At ille miser pfecto non erat, quippe qui miseriam ab alijs propulsabat, neque rursus pauper, qui terra, mariq; dominabatur. Nempe quocūque intendisset impetum, omnes quaqua uersum superabat, nec in quenquā sui temporis incidit, qui se uel æquarit unquā, uel uicerit, quoad ex humanis excessit. At tu illi stromata putas, calceosque defuisse? atque ob id mundum obambulasse tantum uirum? Dicendum pfecto non est. Sed continens erat ac fortis, & moderate uiuere uolebat, non indulgere delitijs. Quid Theseus eius discipulus? An non rex erat Atheniensium omnium, ac filius etiam, ut ferunt, Neptuni, sua certe tempestate fortissimus? Attamen ille quoque uoluit sine calceis esse, ac nudus ingredi, barbāque & comam nutrire placuit ei, nec ei tamen solum, sed omnibus etiam ueteribus placuit, nempe meliores erant quā uos, atque adeo ne sustinisset quidem eorum quisquā aliquid huiusmodi, nihilo pfecto magis quā leo quispiam sese tonderi. Siquidem carnis molliciem ac læuorem decere mulieres existimabant, ipsi uero sicuti erant, ita uideri quoque uiri uolebant, ac barbā quidem cultum uiri ducebant, quem admodum in equis iubam, in leonibus barbā, quibus deus splendoris quandam atque ornamenti uenustatem dedit, sic & uiris barbā adiunxit. Illos igitur ego æmulor, ueteres, inquam, illos imitari uolo, huius uero tempestatis homines non æmulor mirabilis huius felicitatis nomine, quam in epulis & uestibus habent, dum poliunt ac læuigant singulas corporis partes, ac ne secretiorum quidem ullam, ita ut instituit natura, dimittentes. At mihi certe pedes opto, ut nihil equinis differāt, quales Chironis fuisse ferunt. Tū ut ipse stromatis nō egeā more leonū, nec cibo egeam magis exq̃sito, q̃ canes. Cōtingat præterea mihi, ut terra quauis mihi p se p cubili sufficiat. Domū uero ut mundū hūc existimē. Alimēta demū ut ea deligam, quæ facillime cōparari possint. Aurum uero, argentumq; ne desiderem unq̃, neq; ego,

neq;

neque meorum amicorum quiscquàm. Omnia nanq; mala inter homines ex horum cupiditate nascuntur, & seditiones, & bella, & insidiæ, & cædes. Hæc omnia fontem habent plus habendi cupidinem. At hæc à nobis abscedat procul, ne unquàm plus satis appetā, minus uero quā habeam, ferre æquo animo ualeam. Nostra quidem ita se habent. Plurimum profecto à uulgi sententijs ista dissentiunt. Neque quicquàm ergo mirandum est, si ab his differimus habitu, à quibus tantum differimus instituto. Sed te demiror, quonam pacto quum suam quandam citharcedo uestem tribuas, cultumq; atq; adeo tibicini suum, & tragædo suum, bono uiro cultum, uestemque propriam nullā existimas, sed eandem ei cum uulgo habēdam censes, idq; quum uulgus malum sit. Quod si bonorum cultus proprius debet esse ullus, quinam deceat magis quàm hic meus, qui maxime luxuriosis pudendus sit: quēq; illi maxime auersentur? Cultus ergo meus huiusmodi est, squalidum esse, hirsutum esse, tritum pallium indui, comam producere, ac sine calceis ingredi. Vester uero Cinædorum ornatui similissimus est, nec dignoscere uos quiscquàm ab illis possit, neque colore uestium, neque mollicie, neque camisiarum numero, neque lacernis, neque calceis, neq; capillorum cura, neq; odore. Nam & redoletis ut illi, iam præsertim uos qui estis felicissimi. Et quidem quid facias, quum uir eundem cū Cinædis odorē oleat? Etenim in ferendis laboribus nihil illis præstatis. Voluptatib; uero nihilominus quàm illi superamini, eadem comeditis, eodem modo dormitis, atque inceditis, imò uero incedere non uultis, sed gestari potius, tanq; sarcinæ, alijs ab hominibus, alijs uero à iumentis. At me pedes ipsi gestant quocunque sit opus. Egōq; & frigus tolerare sufficio, & calorē pati, eaq; quæ dijs obtulerint, minime moleste ferre, ideo uidelicet, quia miser sum. Vos uero propter hanc felicitatem nulla estis fortuna contenti, sed omnium pcenitet, ac præsentia ferre non potestis, absentia desideratis, hyeme quidem optantes æstatem, æstate rursus hyemem, atque in calore frigus, in frigore uicissim calorem, quemadmodum ægrotantes, morosi semper & queruli, quod in illis quidem facit morbus, in uobis uero mores. Atque hæc ita quum sint, iam nos in uitā uestram traducere æquum censeris, nostramq; corrumpere, quum sæpe male consulta sint, quæ facitis, ipsiq; sitis in uestris ipsorum negocijs minime circumspecti, nihilq; eorum iudicio ac ratione, sed consuetudine cupiditatis faciatis. Quamobrem nihil profecto differtis uos, ab his qui torrente feruntur. Illi quippe quocunque fluxus intenderit, eò rapiuntur, & uos itidem quocunque libidines. At similiter quidem uobiscum agitur, ut cum quodam qui equum insanum ascenderat.

Equus

Equus igitur uirum corripuens abstulit. Hic uero amplius iam desilire equo currente non poterat. Quidam uero quum occurrisset ei, rogauit quonam tenderet. Hic respondit, quocunque huic uidetur, equum demonstrans. Quod si uos quisquam roget, quò feramini, si uerum uultis dicere, dicetis in uniuersum quidem quocunque uideatur affectibus, si gillatim uero, interdum quocunque uoluptati, interdum quocunque ambitioni, interdum rursus quò lucri studio. Quin interdum ira, interdum metus interdum aliud quippiam huiusmodi uos auferre uidet. Neque enim unum duntaxat equum uos, sed multos insilientes, nunc hunc, nunc illum, furiosos quidem omnes auerimini. Auferunt ergo uos in barathrum, ac praeputa. Vos tamen priusquam cadatis casuros uos esse nescitis, at hoc detritum pallium quod uos ridetis comaeque habituque meus tantam habet uim, ut uitam mihi quietam praebeat, utque agam quicquid uolo, uerserem cum quibus uolo. Nempe ex indoctis, atque ineruditis hominibus nemo me adire uoluerit, ob hunc habitum. At molles etiam qui sunt adhuc admodum procul declinant. Congrediuntur uero scitissimi atque modestissimi, & qui uirtutem cupiunt, hi potissimum congregantur mecum, horum ego consuetudine delector. Eorum uero fores qui homines uocantur, non obseruo, tum coronas aureas ac purpuram profastu habeo, atque homines ipsos derideo. At ut cultum hunc intelligas, non bonos modo uiros, sed ipsos etiam deos decere, atque eum

deinde, si libet, irrideas, deorum statuas considera, utri uideantur uobis ne, an mihi similiores, neque Graecorum solum, sed barbarorum etiam templa circumspicias, utrum ipsi dii, ut ego, comati, barbatique sunt, an quemadmodum uos, rasi finguntur atque pinguntur.

Quin plurimos etiam sine tunicis conspicias, ut me nunc esse uides.

Quo pacto igitur audeas
posthac hunc habitum

uitio dare, quum

deos etiam de

cere uide-

atur.

LVCIANI CYNICI, THOMA MO

RO INTERPRETE,

FINIS.

MENIPPVS SIVE NE

CROMANTIA LVCIANI THOMA MORO
INTERPRETE. MENIPPVS, PHILONIDES.

MENIPPVS.



ALVEatrium, domusq; uestibulum meae:

Vt te lubens aspicio luci redditus.

PHILO. Num nā hic Menipp⁹ est canis ille?

Non hercle alius, nisi ego forte ad Menippos

omneis hallucinor. At quid sibi uult habitus

huius insolētia? claua, lyra, leonis exuuia? Ad

eundus tamen est. Salue Menippe. Vnde no

bis aduenisti? diu est quod in urbe non

uidimus.

MENIP.

Adsum reuersus mortuorum ē latibulis.

Foribusq; tristium tenebrarum nigris:

Manes ubi inferi manent superis procul.

PHILO. O Hercules clam nobis Menippus uita functus est, reui-

xitq; denuo?

MENIP.

Non, sed me adhuc uiuum recepit tartarus.

PHILO. Quānā causa tibi fuit nouae hui⁹ atq; incredibilis uia? MENI.

Iuuenta me incitauit, atq; audacia:

Quām pro iuuenta haud paululum impoterior.

PHILO. Siste ó beate Tragica, & ab iambis descēdens sic potius simpli

citer eloquere, quānā hāc uestis, quā causa tibi itineris inferni fuit, quū

alioqui neq; iucunda neq; delectabilis sit uia?

MENIP.

Res dilecte grauis me infernas egit ad umbras,

Consulerem manes ut uatis Tiresiāi.

PHILO. Atqui deliras, alioqui non hoc pacto caneres apud amicos cō

sarcinatis uersibus. MENIP. Ne mireris amice, nuper enim cum Euripi

de atq; Homero uersatus, nescio quo pacto uersibus sic impletus sum,

ut numeri mihi in os sua sponte confluant. Verum dic mihi quo pa

cto res humanae hic se habent in terris? & quid nam in urbe agitur?

PHILO. Nihil noui. Sed quēadmodum prius actitabant, rapiūt, peie

rant, scenerantur, usuras colligunt. MENIP. O miseri atque infelices.

Nesciunt enim, qualia de nostris rebus nuper apud inferos decreta

sunt, qualesque sorte iacti sunt in diuites istos calculi, quos per Cer

y berum

berum nullo pacto poterunt effugere. **PHILO**. Quid ais? Noti ne aliquid apud inferos nostris de rebus decretum est? **MENIP**. Per Iouē, & quidem multa, uerum prodere non licet, neque arcana quæ sunt reuelare, ne quis forte nos apud Rhadamanthum impietatis accuset. **PHILO**. Nequaquàm Menippe per Iouem, ne amico sermonem hunc inuideas. Nam apud hominem tacendi gnarum, & initiatum præterea sacris edisseres. **MENIPPVS**. Dura profecto iubes, & neutiquàm tuta, uerum tui gratia tamen audendum est. Decretum est ergo, diuites istos ac pecuniosos aurum tanquàm Danaën seruantes abstrusum. **PHILO**. Ne prius ó beate quæ sunt decreta dixeris, quàm ea percurras omnia quæ abs te audire libētissime uelim: Quæ uidelicet de scēsus causa fuerit, q̄s itineris dux, deinde ex ordine, & quæ illic uideris, & quæ audieris omnia. Verisimile est enim te, quum res pulchras uidendi curiosus sis, eorum quæ uisu aut auditu digna uidebātur nihil omnino prætermisisse. **MENIP**. Parēdum etiam in his tibi est. Nam quid facias, urgente amico? Ac primum sanè tibi expediam, quæ res animum meum ad hunc descensum impulerint. Ego igitur quum adhuc puer essem, audireñque Homerum atque Hesiodum, seditiones ac bella canentes, non semideorum modo, sed ipsorum etiam deorum, adulteria quoque, uiolentias, rapinas, supplicia, patrum expulsiones, & fratrum & sororum nuptias. Hæc me herde omnia bona pulchrâque putabam, & studiose erga ea afficiebar. Postquàm uero in uirilem iam ætatem peruenirem, hic leges rursus iubentes audio poētis apprime contraria, neque uidelicet adulteria committere, neque seditiones mouere, neque rapinas exercere. Hic igitur hæsitabundus constitui, incertus omnino quo me pacto gererem. Neque enim deos unquàm putant mœchaturus, aut seditiones inuicem fuisse moturos, nisi de his rebus perinde ac bonis iudicassent. Neque rursus legumlatores his aduersa iussuros, nisi id cōducere existimarent. Quoniam igitur in dubio eram, uisum est mihi philosophos istos adire, atque his me in manus dedere, rogarēque uti me utcunque liberet uterentur, uitæ quæ uiam aliquam simplicem ac certam ostenderent. Hæc igitur mecum reputans ad eos uenio, imprudens profecto, quod me ex fumo (ut aiunt) in flammam conijcerem. Apud enim hos maxime diligenter obseruans summam repperi ignorantiam, omniâque magis incerta, adeo, ut præ his ilico mihi uel idiotarum uita iam aurea uideretur. Alius etenim soli me iussit uoluptati studere, atque ad eum scopum uniuersum uitæ cursum dirigere. In eo ipsam sitam esse felicitatem. Alius rursus omni-

no labo-

no laborare, corpusque siti, uigilijs, ac squalore subigere, misere semper adfectum, contumelijsque obnoxium assidue, Hesiodi sedulo inculcās celebra illa de uirtute carmina, & sudorum uidelicet, & accliuem in uerticem montis ascensum. Alius contemnere iubet pecunias, earumque possessionem indifferentem putare. Alius contra bonas ipsas etiam diuitias esse pronunciat. De mundo uero quid dicam? de quo ideas incorporeas, substantias, atomos, & inane, ac talem quandam pugnantium inuicem nominum turbam in diem audiebam. & quod absurdorum omnium maxime fuit absurdum, de contrarijs unusquisque quū diceret, inuincibiles admodum rationes ac persuasibiles adferebat, ut nec ei qui calidum, nec ei qui frigidum idem prorsus esse contenderent, contra quicquā hiscere potuerim, atque id, quum tamen manifeste cognoscerem fieri nūquā posse, ut eadem res calida simul frigidaque sit. Prorsum igitur tale quiddam mihi accidebat, quale solet dormitantibus, ut interdum capite annuerem, interdum contra abnuerem. Præterea quod multo erat istis absurdus, uiram eorum diligenter obseruans, comperi eam cum ipsorum uerbis præceptisque summopere pugnare. Eos enim qui spernendam censebant pecuniam, audivissime conspexi colligendis diuitijs inhiare, de fœnore litigantes, pro mercede docentes. Omnia denique nummorum gratia tolerantes. Ii uero qui gloriam uerbis aspernabantur, omnem uitæ suæ rationem in gloriam referebant. Voluptatem rursus omnes fœmè palam incessabant. Clanculum uero ad eam solam libenter confluebant. Ergo hac quoque spe frustratus magis adhuc ægre molestæque tuli. Aliquantulum tamen inde memet consolabar, quod unā cum multis & sapientibus & celeberrimis uiris ipse insipiensque essem, atque uere adhuc ignarus oberrarem. Per uigilanti mihi tandem, atque hisce de rebus mecum cogitanti, uenit in mentem, ut Babylonem profectus magorum aliquem ex Zoroastri discipulis ac successoribus conuenirem. Audieram siquidem eos inferni portas carminibus quibusdam ac mysterijs aperire, & quem libuerit illuc tuto deducere, ac rursus inde reducere. Optime ergo me facturum putauī, si cum horum quopiam de descensu paciscens Tiresiam Bœotium consulerem, ab eoque perdiscerem (quippe qui uates fuerit & sapiens) quæ uita sit optima, quāque sapientissimus quisque potissimum elegerit. Ac statim quidem exiliens quā poteram celerrime Babylonem uersus recta cōtendi. Quō quum uenio, diuersor apud Chaldaeorum quendam hominem certe sapientem, atque arte mirabilem, coma quidem canum, admodumque promissa barba uenerabilem.

Nomen autem illi fuit Mithrobarzanes. Orans igitur obsecransque uix exorauit, ut quauis mercede uellet, in illam me uiam deduceret. At tandem homo me suscipiens primum quidem dies nouem ac uiginti cum luna simul incipiens abluir ad Euphratem, mane solem orientem uersus perducens, ac sermonem quempiam longum mussitans, quem non admodum exaudiebam. Nam (quod in certamine præcones inepti solent) uolubile quiddam atque incertum proferebat, nisi quod quosdam uisus est inuocare daemones. Post illam igitur incantationem ter mihi in uultum spuens deducit rursus, oculos nusquam in obuium quenquam deflectens. Et cibus quidem nobis glandes erant, potus autem lac atque mulsum & Choaspi lympa, lectus uero in herba sub dio fuit. At postquam iam præparati satis hac diæta sumus, medio noctis silentio ad Tigridem me fluuium ducens, purgauit simul atque absterxit, faciemque lustrauit ac squilla, tum pluribus itidem alijs, & magicum simul illud carmen sub murmurans, deinde totum me iam incantans, ac ne à spectris læderer circumiens, reducit domum, ita ut eram reciprocantem, ac reliqua noctis parte nauigationi nos præparauimus. Ipse igitur magicam quandam uestem induit, Medorum uesti ut plurimum similem, ac me quidem his, quæ uides ornauit, claua uidelicet, ac leonis exuijs, atque insuper lyra. Inssit præterea ut nomen si quis me roget, Menippum quidem ne dicerem, sed Herculem, Vlysssem, aut Orpheum. PHILO. Quid ita ó Menippe? neque enim causam aut habitus, aut nominis intelligo. MENIPPVS. Atqui perspicuum id quidem est, ac neutiquam arcanum. Nam hi qui ante nos ad inferos olim uiui descenderant, putauit si me his assimilaret, fore ut facilius Aeaci custodias fallerem, atque nullo prohibente transire, utpote notior tragico admodum illo cultu emissus. Iam igitur dies apparuit, quum nos ad flumen priusgressi in recessum incumbimus. Parata siquidem ab illo fuerant, cymba, sacrificia, mulsa, & in id mysterium denique quibuscunque opus erat. Hæc postquam ergo quæ prompta erant imposuimus, tum nos quoque

Ingredimur tristes lachrymisque implemur obortis.

Atque aliquantisper quidem in fluuio ferimur, deinde in syluam delati sumus, ac lacum quendam in quem Euphrates conditur. Tum hoc quoque transmissio, in regionem quandam peruenimus solam, syluosam atque opacam, in quam descendentes (præibat enim Mithrobarzanes) & puteum effodimus, & oues iugulamus, & foueam sanguine conspergimus. At magus interim accensam facem tenens, haud amplius iam summisso murmure, sed uoce quam poterat maxima clamitans, daemones si-

nes simul omnes cōuocat, Poenas, Erinnes, Hecaten nocturnam, excel-
samq; Proserpinam, simulq; polysyllaba quædam nomina barbara,
atq; ignota commiscet. Statim ergo tremere omnia, & rimas ex carmi-
ne solum ducere, ac porro Cerberi latratus audiri, & iam res planè tri-
stis ac mœsta fuit,

Vmbrarum at timuit rex imis sedibus Orcus.

Ac protinus quidē inferorum patebant pleraq; lacus pyriphlegethon,
ac Plutonis regia. Tum per illum descendentes hiatum, Rhadaman-
thum propemodum metu reperimus extinctum. Ac Cerberus primū
quidem latrabat cōmouitq; sese. At quum ego lyram celeberrime cor-
reptam pullasssem, cantu statim sopitus obdormit, deinde posteaq; ad
lacum uenimus, tranare ferè non licuit. Iam enim onustum erat nauig-
gium, & eiulatu certe plenū. Vulnerati quippe in ea nauigabāt omnes,
hic femur, ille caput, alius alio quopiam membro luxatus, usqueadeo,
ut mihi certe ex bello quopiam adesse uiderentur. At optimus Cha-
ron quum leonis uideret exuias, esse me ratus Herculem recepit, trans
que uexit libens, tum exeuntibus quoque nobis monstrauit femitam.
Sed quoniam iam eramus in tenebris, præcedit quidem Mithrobarza-
nes, ego autem à tergo continuus illi comes adhæreo, quoad in pratū
quoddam uenimus maximum, asphodelo consitum, ubi circumfusæ
undiq; mortuorum stridulæ nos sequuntur umbræ. Tum paulo proce-
dentes longius ad ipsum Minois tribunal accessimus. Erat ipse quidem
in folio forte quodam sublimi sedens. Astabant autem illi Poenæ, Tor-
tores, mali Geni, Furia. Ex altera parte plurimi quidam adducti sunt
ex ordine longa fune uincti. Dicebantur autem adulteri, lenones, mœ-
chi, homicidæ, adulescentes, sycophantæ, ac talis hominum turba quid-
tis in uita patrantium. Seorsum autem diuites ac sceleratores prodi-
bant pallidi, uentricosi, ac podagrici, quorum quisq; trabe uinctus erat,
ferri pondere duorū talentorum imposito. Nos igitur astantes, & quæ
fiūt omnia cōspicimus, & quæ dicuntur auscultam⁹. Accusant aut noui
quidam atq; admirabiles rhetores. PHILO. Quinā ergo hi per Iouem
sunt, ac ne isthuc quidem te pigeat dicere. MENIPPVS. Vmbras ne un-
q; istas nosti, quas opposita soli reddunt corpora? PHILO. Quid nī?
MENIPPVS. Hæ nos igitur quum primū functi uita sumus accusant,
testantur, atq; redarguunt, quicquid in uita peccauimus, & sanè quædā
ex his dignæ admodum fide uidentur, utpote nobiscum uersatæ sem-
per, nostrisq; nusquam digressæ corporibus. Minos igitur curiosè quē-
libet examinans, impiorum relegabat in cœtum, poenas ibi sceleribus
suis dignas luiturum. In hos præcipue tamen incenditur, quos opes dū

y 3 uiuēt,

uiuerent, ac dignitates inflauerant, quicq̃ adorari se ferè expectabāt, nī mirū breuī perituram eorū superbiā fastūq̃ detestatus, quippe qui nō meminissent mortales ipsi quum sint, sese bona quoq̃ mortalia conseruatos. At nunc splendida illa exuti omnia diuitias, inquā, genus, munia, nudi, ac uultu demisso steterunt tanq̃ somniū quoddā hūanā hāc felicitatē recogitantes, adeo ut hāc dū conspicerer nimis q̃ delectatus fuerim. Et si quē eorū forte agnoueram accessi, atq̃ in aurē silenter admonui, qualis in uita fuerat, quantoperēq̃ fuerat inflatus, tum quum plurimi mane fores eius obsidentes pulsi interim exclusiq̃ à famulis illius expectabāt egressum. At ipse uix tandē illis exoriēs puniceus, aureus, aut uersicolor, felices ac beatos se facturū salutātes putabat, si pectus dextramue porrigens, permetteret osculandam. Illi uero audientes ista moleste ferebant. At Minos quiddā etiā iudicauit in gratiam. Quippe Dionysiū Siciliae tyrannum multis & atrocibus criminibus & à Dione accusatum, & graui Stoicorum testimonio conuictum, Cyrenæus Aristippus interueniens: Nam illum ualde suspiciunt inferi, eiusq̃ plurimum ibi ualet autoritas, fermē iam Chimærae alligatum absoluit à poena, asserens illum eruditorum nōnullos olim iuuisse pecunia. Tum nos à tribunali discedentes, ad supplicij locum peruenimus. Vbi o amice & multa, & miserāda audire simul, ac spectare licuit. Nam simul & flagrorū sonus auditur, & eiulatus hominū in igne flagrantū, tū rotæ & tormenta, catenæ, Cerberus lacerat, Chimæra dilaniat, cruciaturq̃ pariter omnes, captiui, reges, præfecti, pauperes, mendici, diuitēs, & iam scelerū omnes poenitebat. Et quosdā quidem eorū, dū intuemur, agnouimus, uidelicet qui nuper è uita discesserant. At hi se pudentes tum occulebāt, nostrōq̃ subtrahebant aspectui, aut si nos aliquādo respiciebāt, id seruiliter admodum abiectēq̃ faciebant, atq̃ hi quidē quān olim putas onerosi fastosiq̃ in uita? At pauperibus malorum dimidium remittebatur, & quum interquieuissent, denuo repetebantur ad poenam. Sed illa quoq̃ quæ fabulis feruntur aspexi, Ixionem, Sisyphum, Phrygiūq̃ grauius affectum Tantalū, genitūq̃ terra Tityū, Dī boni, quantū: Integrū stratus agrū occupabat. Hos tandē prætereūtes, in cāpum uenimus Acherusiū, ubi semideos, heroidasq̃ reperimus, atque aliā simul mortuorū turbā in gentes, tribusq̃ dispositā, alios quidē uetulos, quosdā ac marcidos, atq̃ (ut Homerus ait) euanidos, alios uero iuueniles & integros, & hos potissimū ob illam condiendi efficaciam Aegyptios. Verū dignoscere quēlibet haud p̃diue fuit, adeo nudatis ossibus oēs erant inuicē simillimi, nisi quod uix tandē eos diu intendētes agnouimus. Quippe cōferti cōsidebāt obscuri atq̃ ignobiles, nullūq̃ seruantes amplius pristinae formæ uestigium. Cū igit multi simul ossi cōsisterent, inuicē

inuicem omnino similes, qui terrificum quiddam per cauos oculorum orbes transpicerent, dentesq; nudos ostenderent, hæsitabā certe meū, quonam signo Therſitem à Nireo illo formoso discernere, aut mendicum Irum à Phæacū rege, aut Pyrrhiam coquū ab Agamemnone. Quippe quibus iam nihil ueteris permansit indicij, sed ossa fuerūt inter se similia, incognibilia, nullis inscripta titulis, nulliq; unq; dinoscenda. Hæc igitur spectanti mihi, persimilis hominū uita pompæ cupiā longæ uidebat, cui præsit ac disponat quæq; fortuna, ex his qui pompam agunt, diuersos uariosq; cuiq; habitus accōmodans. Alium siquidem fortuna diligens, regijs ornat insignibus, & tiaram imponens, & satellites addens, & caput diademate coronans. Alium serui rursus ornatum induit, hunc formosum effigiat, hunc deformem atq; deridiculum fingitnam omnigenum, ut opinor, debet esse spectaculum. Quin habitus quorundam plerunq; in media quoq; pompa demutat, neq; perpetuo eodem sinit ordine, cultuq; progredi quò prodierant. Sed ornato cōmutato Cræsum quidem coëgit, serui, captiuiq; uestes induere. Mæandrium autē olim inter seruos incedentem, Polycratis uicissim ornat tyrānide. Et aliquantisper quidem eo cultu permittit uti, uerum ubi iam pompæ tempus præterijt, apparatus quiscq; restituēs, & cum corpore simul exutus amictu, qualis ante fuit efficitur, nihilo à uicino differens. Quidam tamen ob inscitiam quū suos fortuna cultus exigit, agreferunt atq; indignantur, tanquam proprijs quibusdam bonis priuati, ac non potius alienis, quibus paulisper utebantur, exuti. Quin in scena quoque uidisse te plerunq; puto histriones istos tragicos, qui (ut fabulæ ratio poscit) modo Creontes, modo Priami fiunt, aut Agamemnones. Idemq; (si fors tulerit) paulo ante tam grauitur Cecropis aut Erechthei formam imitatus, paulo post seruus, poeta iubente, progreditur. At quum fabulæ iam finis affuerit, quisque auratas illas uestes exutus, personam deponens, & ab altis illis crepidis descendens, pauper atq; humilis obambulat, haud amplius Agamemnon ille, Atreo prognatus, aut Creon Mencecei filius, sed Polus filius Charidei Sunitensis, aut Satyrus filius Theogitonis Marathonius. Sic se mortaliū res habent, quemadmodum mihi tum spectanti uidebatur. PHILO.

Dic mihi Menippe, isti qui magnificos altosque tumulos habent super terram, & columnas, imagines, titulos, nihiló ne sunt apud inferos plebeis quibullibet umbris honoratiores? MENIPPVS. Nugaris tu quidem, nam si uidisses Mausolum, Carem illum dico Pyramide celebrem, sat scio, nunquam ridere desisses, ita in antrum quoddam abstrusum despectim abiectus est, in reliqua mortuorum turba delitescens. Hoc tantum cōmodi mihi uidetur ex monumento re-

ferre, quod imposito tanto pondere, laborat magis & premitur. Nam quum Aeacus ô amice, locum cuiq; metitur, dat autem cui plurimum haud amplius pedem necesse est eo iacere cōtentum, seseq; ad loci modum contrahere. At uehementius multo risisses, opinor, si reges hosce nostros satrapasq; uidisses apud eos mendicantes, & aut salsamenta uendētes, aut primas ipsas literas urgente inopia profitentes, & quem admodum contumelijs à quouis afficiantur, atq; in faciem cādantur perinde atq; uilissima mancipia. Itaq; Philippum Macedonem conspicatus, continere me certe nō potui: ostensus est mihi in angulo quodam detritos calceos mercede resarciens. Quin alios præterea multos erat uidere mendicantes in triuijs, Xerxes uidelicet, Darios, ac Polyocrates. PHIL. Admiranda narras ista de regibus, penēq; incredibilia. Socrates autem quid facit, ac Diogenes? & si quis est sapientum alius? MENIP. Socrates profecto etiam ibi obuersatur, omnesq; redarguit: uersantur autem cū illo Palamedes, Vlysses, & Nestor, & quisquis est alius inter defunctos garrulus. Inflantur autem illi etiamnum, atq; intumescunt, exhausto ueneno crura. At optimus Diogenes Sardanapalo uicinus Assyrio Midæq; Phrygio, atq; alijs item pluribus ex istorū sumptuosorum numero manet, quos quū eiulantes audit, ueteris fortunæ magnitudinem recogitantes, & ridet & delectatur, ac supinus obambans, ut plurimum cantat, aspera nimis atque iniucunda uoce illorum eiulatus obscurans, adeo ut id ægreferentes, nec Diogenem ferre ualentes, de mutanda sede deliberent. PHIL. De his iam satis quidem: cæterum quodnam illud decretum est, quod initio dixeras aduersus diuites esse sancitum? MENIPPVS. Bene admones: nescio enim quo pacto quum hac de re dicere proposuissem, ab instituto sermone procul aberrauī. Dum igitur ibi uerlabar, magistratus concionem aduocauerunt, his uidelicet de rebus, quæ in commune conducerent. Conspiciens ergo multos concurrere, me quoque cum illis simul immiscens, unus de numero eorum qui in concione aderant, efficior. Agitata sunt igitur & alia multa: postremo uero de diuitibus negotium, in quos posteaquā plurima fuissent obiecta, uolentia, superbia, fastus, iniuria, assurgens tandem ex populo primas quidam, huiusmodi decretum legit: Quoniam, inquit, multa diuites perpetrant in uita rapientes, ac uim inferentes, inopesque omni modo despectui habentes. Curia Populōque uisum est, ut quum functi uita fuerint, corpora quidem eorum poenas cum alijs sceleratorum corporibus luant: animæ uero sursum remissæ in uitam, in asinos demigrent, donec in tali rerum statu quinquies ac uicies decem annorum milia transegerint, asini semper ex asinis renati, onera ferentes, atque à pauperibus agitati.

agitati. Dein ut liceat illis è uita excedere. Hanc sententiam dixit Caluarius, patre Aridello, patria Manicensis, tribu Stygiana. Hac igitur lege recitata, approbauerunt principes, sciuit plebs, adfremuit Proserpina, allatrauit Cerberus: sic enim rata quæ inferi statuunt, autenticæque fiunt. Quæ igitur in concione agebantur, erant huiusmodi. Tum ego statim, cuius gratia ueneram, Tiresiam adeo, atque illi re, uti erat, ordine narrata supplicauit, ut mihi diceret, quodnam optimum uitæ genus putaret. Hic uero subridens (est autem seniculus quispiam cæcus, pallidus, uoce gracili) ó fili, inquit, causam tuæ perplexitatis scio à sapientibus istis profectam, haudquaquam idem inuicem ñsdem de rebus sentientibus, uerum haud fas est id tibi proloqui: liquidem quod Rhadamanthus interdixit. Nequaquam, inquit, ó patercule, sed dic amabo, neque me contemnas, qui in uita te etiam ipso cæcior oberro. Abducens ergo me, procul ab alijs auferens, ad aures mihi inclinans: Optima est, inquit, idiotarum priuatorumq; uita, ac prudentissima. Quam obrem ab hac uanissima sublimium consideratione desistens, mitte principia semper ac fines inquirere, & uafros hosce syllogismos depuens, atque id genus omnia nugas æstimans, hoc solum in tota uita persequere, ut præsentibus bene compositis. minime curiosus, nulla re sollicitus, quàm plurimum potes hilaris uitam ridensque traducas. Hac quum dixisset, rursus Asphodelorum in pratum sese corripuit. Ego igitur (nam & nunc uesper erat) age, inquam, ó Mithrobarzane, quid cunctamur? ac non hinc rursus abimus in uitam? Ad hæc ille: confide, inquit, ó Menippe, breuem quippe facilemque tibi monstrabo semitam, & me protinus abducens in regionem quandam magis priore tenebricosam, manu procul ostendens subobscurum tenuëque, ac uelut per rimam influens lumen: Illud, inquit, Trophonij templum est, atque illac ad inferos è Bœotia descenditur, hac ascendas, atq; illico fueris in Græcia. Ego igitur hoc sermone gauisus, salutato Mago difficile admodum per angustas antri fauces subrepens, nescio quo pacto, in Lebadiam perueni.

NECROMANTIAE SEV MENIPPI LVCIANI,

THOMA MORO INTERPRETE,

F I N I S.

Luciani

LVCIANI PHILOPSEV

DES SIVE INCREDVLVS, THOMA
MORO INTERPRETE.

Personæ, TYCHIADES & PHILOCLES.

TYCHIADES.



Otes mihi Philodes dicere, quidnam id tandem sit, quod multos in mentiendi cupiditatem adducit, ut pariter gaudeant, quū & ipsi nihil sani loquuntur, & his qui talia narrant, maxime animū intendant? PHILOC. Multa Tychiade sunt, quæ nonnullos mortales mentiri compellunt, quia in rem uident conducere. TYCH. Nihil ad rem hæc (ut aiunt) neq; enim de his rogabam, qui quum usus postulat mentiuntur, uenia nimirum hi, imò laude pleriq; eorum digni sunt, quicunq; uel hostes fefellerunt, uel ad salutē tali quopiam pharmaco usi sunt in necessitatibus. Cuiusmodi multa Vlysses etiam fecit, ut & uitam suam, & sociorum reditum redimeret: sed de illis uir optime dico, qui nulla necessitate mendacium ipsum ueritati longe anteponunt, ipsa re uidelicet delectati, atque in ea sine ulla idonea occasione uersati. Isti ergo scire cupio, cuius commodi gratia istud agunt. PHILOC. An alicubi tales aliquos iā deprehēdisti, quibus hæc insita sit mentiendi libido? TYCH. Et quidem admodum multi sunt huiusmodi. PHILOC. Quid aliud ergo in causa sit, quod mentiuntur nisi dementia? siquidem rem pessimam, optimi loco præoptant. TYCH. Hoc nihil est, nam ego tibi multos ostenderim ad cætera prudentes, ac sapientia mirabili: nescio tamen quo pacto captos hoc malo, mendacijs studiosos, adeo ut ego certe moleste feram, quod uiri tales, omnibus cæteris in rebus optimi, gaudent tamen & se, & eos in quos inciderint, fallere. Nam ueteres illi, id quod tibi notius est quàm mihi, Herodotus, Ctesiasque Cnidius, atque his superiores, denique Homerus ipse, uiri celebres, mendacijs etiam scriptis utebantur, ut non solum eos fallerent, à quibus tunc audiebantur, uerum usque ad nos etiam mendacium per manus traditum perueniret, in pulcherrimis uersibus metrisque seruatum. Me ergo sæpe illorum uersuū nomine subijt pudor, si quando cæli sectionem, ac Promethei uincula recensent, gigantumq; rebellionem, atque omnem

omnem illam de inferis tragediam. Et quo pacto ob amorem Iupiter in taurum & cygnum uersus sit, & quemadmodum ex muliere quispian in auiculā uersamue mutatus sit. Pegafos præterea, Chimærasq; & Gorgonas, ac Cyclopas, atq; id genus omnia, admodum absurdas monstrosasq; fabulas, & quæ mentes afficere puerorum queant, qui laruam adhuc lamiamq; metuunt: quanquam poetica sint fortasse tolerabilia. At urbes iam gentesq; totas una uoce ac publicitus mentiri, an nō hoc ridiculum? Veluti quum Cretenses sepulchrum Iouis ostendere non pudet: Athenienses Ericthonium æditum è terra ferunt, primosq; illos homines in Attica olerum more ex terra emerfisse. Hi tamen multo uerecundiores quàm Thebani, qui ex serpentis dentibus satiuos quosdam progerminasse narrant: quod si quis hæc, quum sint ridicula, uera esse non credat, sed ea prudenter examinans, Chorebi cuiuspiam, aut Margitæ existimet esse: si quis aut Triptoleum credat in alatis draconibus per aërem uectum esse, aut Pana quendā ex Arcadia in Marathonem uenisse auxilio, uel Orithyiam à Borea raptam esse, impius nimirum hic atq; insanus uideatur eis: quippe qui tam manifesta ueracq; non credat, usq; adeo obtinet mendacium. PHILOPS. At poetis Tychiade, urbibusq; fuerit fortassis ignoscendū: nam illi delectationē illam quæ ex fabula profisciscit, ut quæ maxima sit illecebra, poematibus suis immiscet, qua potissimum erga auditores opus habent. Athenienses uero Thebanicq;, & si qui sunt alij, patriæ suæ plus maiestatis ex huiusmodi figmentis conciliant: quod si quis fabulas auferat è Græcia, nihil obstitit quo minus earū narratores fame intereant, quando iam nemo futurus sit hospitum, qui uerum uel gratis audire uelit. At si qui nulla tali causa, gaudent tamen mendacio, hi omnino ridiculi merito uideantur. TYCHIADES: Recte dicis, nam ego protinus ab Eucrate illo celebri uenio, ubi multa incredibilia ac fabulosa quum audissem, imò uero medio in sermone discessi, non ferens narrationem tam supra fidem, sed me uelut furia quendā abegerunt, dum monstrosa multa atq; absurda referrent. PHILOPS. Atqui Tychiade, uir grauis Eucrates est, & nemo certe crediderit illum tam promissa barba uirum sexagenarium: & qui præterea sit plurimum in philosophia uersatus, sustinuisse ut alium quenquam audiret se præsentem mentientem, nedum ut ipse tale quicquam audeat. TYCH. At nescis amice qualia referebat: tum ea quàm cōstanter assererat: præterea quàm sancte in plerisque iurabat, admotis etiam filiis, adeo ut ego quum etiam respicerem, uaria mecum cogitarem, interdum quidem illum insanire, neque animo constare: interdum uero ita cogitabam, fugisse me, quod impostor esset, ac tantū temporis sub leonis pelle ridiculam quandam simiam

simiam circūtulisset, adeo absurda narrabat. **PHIL.** Quænam illa (per lares) sunt Tychiade? nam cupio cognoscere quamnam præstigiaturā sub tam longa barba oculuerit. **TYCH.** Solebam quidem etiam aliās Philodes aliquoties eum interuifere, si quando uidelicet multo ocio abundarē. Hodie uero quū opus esset mihi cōuento Leōthico (est aut, ut scis, amicus mihi) edoctus à pæro, eū se ad Eucratē mane cōtulisse, ut eum morbi inspiciendi causa uiseret, amborū nomine, nempe ut & Leonthicum conuenirem, & Eucratem uiderem, ignoraueram autem quod ægrotaret, ad eum peruenio. At Leonthicum ibi iam non inuenio: nam paulo ante ut dicebant exiuerat, alios uero confertos reperio, in qbus erat & Cleodemus Peripateticus, & Dinomachus Stoicus, & Ion, nosti uirū? illum dico, qui ex Platonica doctrina magnam sui admirationem expectat, ut qui solus mentem uiriprehenderit, quicq eius oracula alijs quoq possit enarrare: uides quos tibi uiros nomino, nimirum omni sapientia atq omni uirtute præditos, utpote ipsum ex quaq secta caput, reuerendos herde omnes, atq aspectu propemodū terribiles. Aderat præterea medicus Antigonus, ut usui in morbo esset aduocatus opinor: & melius iam habere se uidebatur Eucrates: ac morbus quidā ex familiaribus erat: humor enim rursus in pedes ei descenderat. Sedere me ergo Eucrates in lecto iuxta se iussit uoce languidule remissa paululum, quum me conspiceret: quanq interim dum ingrederer, uociferantem eum ac uocem intendentem audieram: tamē ego admodum curiose cauens ne pedes eius tangerē, ubi me uulgaribus istis uerbis purgaueram, quod eum ægrotare nesciuerim: quod ubi rescissem, curriculo uenerim, ad sedi prope, & illis quidē sermo iam de morbo erat, & quædam iam ante dixerant, quædam uero etiam tunc narrabant: præterea medicamenta quædam quisq proferebat. Cleodemus igit: Si quis ergo (inquit) sinistra manu tollēs humo mustelæ dentē, sic interfectæ, ut ante dixi, in leonis pellem illigauerit, nuper excoriati, ac deinde circum crura posuerit, illico sedatur dolor. Non in leonis pellem (inquit Dinomachus) ut ego audiui, sed in ceruæ potius foemellæ uirginis adhuc, & nōdū initæ, & res quidem magis est hoc pacto credibilis: uelox enim cerua est, maximēq ualet pedibus: & leo quidem fortis est, pinguedoq eius ac manus dextra, pilicq qui recti è barba prominent, magnam uim obtinent, si quis uti nouerit, cum proprio cuiq carne, at pedum curam minime pollicentur. Et ipse quoq, inquit, Cleodemus, olim sic putabam ceruina pelle utendum, propterea quod cerua uelox esset. At nuper uir quidā Libycus, peritus profecto in rebus huiusmodi contra me docuit, ceruis ostendens uelociorese leones: quippe qui eas, inquit, etiā persequendo capiunt. Laudabant qui aderant,

rant, tanq̃ recte dixisset Libycus ille: Tum ego: Putatis, inquā, incantamentis quibusdam sedari talia: aut foris admotis appendiculis, quū intus malū grassetur? Riserūt hunc sermonē meū: & palām in me magnam damnabant amentiam, qui apertissimas res ignorarem, & quibus nemo qui sapiat, contradicat: quin sic se habeant. At medicus certe Antigonus delectari mihi uisus est hac rogatione mea. Iam dudū autem neglectui habitus fuerat, opinor, quum opem Eucrati ferre ex arte uellet, denunciāns uidelicet uino ut abstineret: atq; oleribus uesceretur, & uigorē animo omnino minueret. Cleodemus ergo subridēs inierim, Quid ais, inq̃r, Tychiade? incredibile tibi uidet̃ esse, ut ex rebus huiuscemodi parent̃ quaedā aduersus morbos remedia? Mihi certe uidetur inquā, ego: nisi naribus adeo mucosis sim, ut credā ea quæ foris applicātur, nihilq; cum his quæ morbos excitāt, intus cōmunicant: per uerbula tamen, ut dicitis, ac prastigiaturā operari: & quum appenduntur, sanitates immittere, id profecto nunq̃ fieri possit: nec si quis uel in Nemei leonis pellem sedecim mustelas integras insuerit. Ego p̃fecto leonē ipsum ē dolorib⁹ saepe claudicantē uidi in uniuersa suū p̃suis pelle. Nimium idiota es, inquit Dinomachus, neq; unq̃ tibi curæ fuit, ut disceres quonam modo res istiusmodi aduersus morbos, quum adhibentur cōferunt, ac mihi uideris ne notissima quidem ista recepturus: febrium uidelicet istarum profligationes, quæ certo quodā ambitu recurrunt, cum serpentū demulsiōnes, ac bubonū sanationes, & cæteras quæcunq; anus etiam iam faciunt: quod si illa fiunt omnia, quorū tandem non putabis hæc etiam similibus rebus fieri? Infinita congeris, inquam, Dinomache, dauumq; ut aiunt, dauo extrudis. Neq; enim constat ea quæ cōmemoras, eiusmodi ui fieri. Quamobrem nisi reddita ratione persuaseris primum natura fieri posse, ut febris tumorq; uereatur, aut nomen aliquod diuinum, aut dictionem aliquam barbaricam: ob idq; ex inguine fugiat: aniles adhuc fabulæ sunt quæcunq; retulisti. Tu mihi uideris, inquit Dinomachus, quum ista dicas, ne deos quidem esse credere. Siquidem putes fieri non posse, ut per sacra nomina remedia morbis adferantur. Hoc, inquam ego, uir optime ne dixeris, nihil enim prohibet quo minus, etiam si maxime dñj sint, ista tamen sint uana. Ego uero & deos colo, & medelas eorum uideo, & leuamenta quæ laborantibus conferunt, pharmacis uidelicet, atq; arte medica restituētes. Itaq; Aesculapius ipse eiusq; posterī salutaria pharmaca admoventes medebantur ægrotis: non leones, aut mustelas circūligantes. Mitte hunc, inquit, Ion. At ego uobis mirabile quiddā narabo. Eram adhuc adolescētulus: annos natus fermē quatuordecim: quum quidam ad patrem meum uenit nunciāns ei, Midam uitis cul-

torem feruum, etiam alijs in rebus robustum atq; industrium, circa plenum iam forum à uipera morsum iacere iam putrefacto crure. Etenim dum ligaret palmites, ac uallis circūplicaret, adrepētem bestiolarum maximum ei pedis momordisse digitum. Tum illam quidem ilico aufugisse, & sese rursus in latebram condidisse. Illum uero eiulare perditū ē doloribus. Hæc ergo quum nunciarentur, iam Midam ipsum uidebamus in lectica domum à conseruis adportari: inflatum totum, liuidū, ac superficie tabefactum, uix iam spirantē. Pater ergo quum id moleste ferret, amicorū quispiam, qui tum forte aderat, Bono animo es, inquit. Ego enim uirum quendam Babyloniu ex Chaldaïs, quos uocāt, protinus huc adducam, qui sanabit hominē: & ne diem narrando conteram, uenit Babylonius, ac Midam restituit: effugato ex corpore ueneno, quadā incantatione, & ad pedem eius appenso uirginis defunctæ lapillo, quem ē columna exciderat. Atq; istud quidē hactenus forsā mediocre fuerit. Tum Midas iam ipse sublato, in quo allatus erat scabello, discessit in agrum: tantū potuit incantatio, & colūnaris ille lapis. At idem iste Babylonius alia præterea diuina plane fecit. Nempe in agrum profectus mane, quū pronunciaffet sacra quædam ex uetusto codice, septem nomina, sulphure ac face lustrato loco in orbem ter obambulans, serpentes omneis inuitos exciuit: quicunq; intra eam regionem erant. Veniebant ergo tanq; ad incantationē tracti, serpentes multi, atq; aspides, & uiperæ, & cerastæ, & iaculi, phryniq; , ac physalis: relinquebatur autem unus draco, annosus, prorepere (ut opinor) ob senectam non ualens, qui non fuerat audiens dicto. At magus, Non adsunt omnes inquit. Tum unum quendā ex serpentibus eum uidelicet qui natus minimus erat, selectum legatum mittebat ad draconem: ac paulo post uenit etiam ille. At postq; iam collecti constitissent, Babylonius in eas insibulauit. Atq; illi repente admodū omnes ab eius flatu incensi sunt, nobis interim admirantibus. Tum ego, dic mihi inquam Ion. Serpens ille legatus, iuuenem illum dico, utrum manu perduxit draconē, qui iam (ut ais) senuerat, an ille baculum gestans innitebatur? Ludis tu quidem, inquit Cleodemus. At ego, qui & ipse quodque olim minus talia credebā, quā nunc tu, putabam enim nulla ratione fieri posse, ut ea crederem: tamen quum uolantem primum conspicerem, peregrinū illum barbarum (erat autem ut ferebāt ex Hyperboreis) credidi, ac uictus sum: quū tamen multū diuq; repugnassem, nam quid facerem quum eum cernerem in aëre uolantem, atq; id interdiu, ac super aquam ingredientem, atq; per mediū ignem incedentem, idq; lente ac sensim? Tu ne, inquam ego, ista uidebas, uirum Hyperboreum uolantem, aut super aquas ambulantē: & maxime, inquit ille

ille, carbatinis indutum, quo calceamēti genere illi potissimū utuntur. Nā minutula ista, quid attinet referre, quæcunq; fecit, quo pacto amores immiserit, ac dæmones exegerit, mortuosq; marcidos in uitam reuocauerit, atq; Hecaten ipsam palam conspectibus exhibuerit, lunāq; è cælo detraxerit: Quin ego uobis referam, quæ ab eo fieri conspexi in Glaucia Alexidis filio. Glaucias hic quū patris nuper defuncti substantiā suscepisset, Chrysidem amabat Demæneti filiam, ac me quidē præceptore in disciplina utebatur: ac nisi amor ille à studio deduxisset eum, uniuersam Peripateticorū doctrinā perdidicisset: ut qui octo & decem quū esset annorū, iam absoluerat analytica: tum physicam auscultationē in finem usq; percurrerat. Amore tamen uictus, mihi rem omnē significat. Ego uero quemadmodū par erat, quippe qui præceptor eram, Hyperboreū illum magum ad eum duco: conductū quatuor ilico minis in manum datis: oportebat enim præparari quiddā ad sacrificia, tum sedecim præterea, si Chryside potiretur. Ille uero crescentem obseruans lunam (Nam tunc ut plurimū huiusmodi sacra peraguntur) fossam quum effodisset in aperto quodam loco domus, sub dio circa mediam noctem, euocauit nobis primū quidem Anaxidem Glauciae patrem, ante septem menses uita defunctū. Succensebat autē ob amorem senex, atq; indignabatur. Tandem tamen ei permisit: ut amaret. Postea uero Hecaten quoq; eduxit: adferētem unā Cerberū, tum lunam detraxit multiforme quoddam spectaculū, & quod aliās aliud apparebat. Primū quidem muliebrem formam referebat: deinde in uaccam formosam uertebatur: Postremo uero catula uidebatur. Hyperboræus ille tandem, quum finxisset quendam è luto Cupidinē. Abi, inquit, atq; huc perducas Chrysidem: ac lutum quidem protinus euolabat: paulo post autē affuit illa pulsans ostiū. Tum ingressa Glauciam cōplectitur, eum quā insaniissime deperiens, & cum eo uersata est, quoad gallos canentes audiuius. Tum uero luna subuolabat in cælum, atq; Hecate subiit terrā, cæteraq; spectra disparuerūt: & Chrysidem tandem emisimus circa ipsum fermē diluculū. Hæc Tychiades si cōspexisses, haud quāq; amplius dubitasses, esse multa in carminibus istis cōmoda. Bene dicis, inquam, ego credidissem equidē, si uidissem ea: nunc uero ignoscendū mihi puto, si qualia uos uidetis, acute perspicere non possum: uerūtamen Chrysidem illam quam dicis, noui, mulierem planē meretricem ac facilem: nec uideo sanē cuius gratia ad illam egueritis luteo illo legato magoq; ex Hyperboreis usque, atq; ipsa insuper luna. Quippe quā uiginti drachmis ducere in Hyperboreos usq; potuisses. Mirifice enim sese offert ad hanc incantationē mulier. Et cōtrariū quiddā spectris istis habet. Nam ea quidem æris ferriue sonū

si audierint fugiunt (nam id uos prædicatis) illa uero si argentum uspiam sonuerit, accurrit ad tinnitū. Præterea ipsum etiā magum admiror: quod cum ditissimas mulieres in amorem sui possit elicere, atq; ab eis solida talenta suscipere, is tamē ob quatuor minas admodū tantillū lucelli audius Glauciā amoris compotem fecerit. Rīdīcūle facis, inquit Ion, qui nihil credis. Ego te libenter ergo rogauerim quid de his respōdeas, qui dæmoniacos liberant erroribus, adeo manifeste spectra illa carminibus eīcīentes? Atq; hæc me dicere nō opus est, uerum omnes nouerunt: Syrus ille ex Palestina, qui harum rerum artifex est, quā multos mortales suscipiat, qui ad lunam cōcidant, oculosq; distorqueant, spumāq; os oppleant: quos tamen erigit ac sanos remittit, magna accepta mercede, diris eos malis liberans. Etenim quum iacentibus inſtet, rogaueritq; unde sint in corpus ingressi: ægrotus quidē ipse tacet, at dæmon uero respondet (aut lingua Græca loquens, aut barbarica, aut undecunq; fuerit ipse) & quomodo & unde intrauit in hominē. Ille uero adiurans eum, ac ni paruerit minitans etiā, expellit abigitq; dæmonē. Quin ego quoq; dæmonē quendā exeuntem uidi nigrū cerre & colore fumidū. Non magnū erat, inquam ego, talia te Ion cernere: cui ipsæ etiā apparent Idææ, quas uestræ familiæ parens ostendit Plato: rem uidelicet spectatu tenuem, atq; euanidam: quantū ad nos homines lusciosos. Ita ne solus Ion, inquit Eucrates: istiusmodi uidis ac non alij etiā multi inciderūt in dæmones: alij noctu, alij etiā inter diu? Ego profecto non semel, sed millies iam talia conspexi, ac primū quidem turbabar ad ea: iam uero ob consuetudinē nihil nouum, aut prodigiosum mihi uidere uideor, maximeq; nunc ex quo annulū mihi Arabs dedit ex ferro de cruce quapiā sumpto, factum carmenq; docuit nominibus multis plenum, nisi forte ne mihi quidem fidem sis habiturus Tychiade. At qui fieri possit inquā, ut Eucrati non credam Diuonis filio: uiro in primis sapienti ac libere, quæ sibi uidentur domi in priuato suo cum autoritate narrāti? Illud ergo de statua, inquit Eucrates, quæ omnibus qui in domo sunt singulis noctibus apparet: tum pueris, tum adoleſcētibus, tum senibus: hoc inquā, non à me dūtaxat audieris, uerū etiā à nostris omnibus? De qua statua, inquam ego? Non uidisti (inquit) quum ingredereris statuā quandā in atrio collocatam, sanè quā pulchram, opus Demetrii: qui statuas humana specie fingere consueuit? Nonne illam dicis, inquā, quæ discum iacit: quæ inclinata est ad emissuri gestū reflexa in eam quæ discū fert, altero pede modice inflexo, quæq; se erectura uidetur unā cum iactu? Non inquit: nam unum est ex Myronis operibus ille disci iactator, quem dicis. Sed nec eam quæ est ei proxima: eum loquor cui tenijs caput uinctum

Etum est, formosam illam. Nam id Polycleti opus est: uerum eas quæ à dextra sunt egredientibus omitte, inter quas & tyrannicidæ illi stant: Critiæ Nesiote plasmata: tu uero an non ad aquâ illam quæ influit, quampiâ uidisti uentre prominulo, caluam, seminudatâ, uulsis quibusdam barbæ pilis, insignibus uenis, uero homini simillimam? Pelichus dux Corinthius esse uidetur. Per Iouem, inquâ uidi quandâ à dextra Saturni, quæ tenias coronasq; aridas habebat, pectoreq; folia quædâ inaurata. Ego, inquit Eucrates, ea inauravi, quum me sanasset triduo, febre pereuntem. Erat ne igitur etiam medicus, inquâ ego, optimus iste Pelichus? Est, neq; ride, inquit Eucrates: alioqui homo te haud multo post inuadet. Noui ego certe quâtû ualeat hæc, quam tu rides statua. An non eiusdem putas esse immittere febres, in quos uoluerit quandoquidem potis est eijcere? Propitia, inquam, placatâq; sit hæc statua mihi, quæ tantû ualeat. Quidnam ergo aliud facientem eam uiderunt omnes qui in domo sunt? Quû primû nox est, inquit, hæc è base descendens in qua steterat, in orbem totam domû circuit: omnes occurrunt ei interdû etiam canenti: nec quisq; est quē unq; læserit, diuertere tantum oportet. Illa uero præterit, nihil intuêtes infestans, quû & lauat sæpe, & tota nocte ludit, ut ex ipso aquæ strepitu licet audire. Vide ergo inquâ ego, ne forte nō Pelich⁹ hæc statua sit, sed Talus potius Cretēsis, qui apud Minoem fuisse dicitur. Nam & ille æreus quidam Cretæ custos erat: quod si non ex ære, non autem ex ligno facta esset, nihil eam prohiberet, quin non opus Demetrii, sed una potius ex Dædali machinis esse uideat. E base nanq; (ut ais) etiam ista fugit. Vide, inquit, ò Tychiade, ne te posthac scōmatis huius pœniteat. Noui quidē ego, quid illi euenerit, qui obolos surripuit, quos ei quoq; nouilunio suspēdimus. Prorsus atrociam, inquit Ion, oportebat accidere: quippe qui sacrilegus erat: quomodo ergo illum ultus est ò Eucrates? Nam audire cupio, etiam si q̄ maxime Tychiades iste diffisurus est. Multi, inquit ille, ad pedes eius oboli iacebant, aliâq; item numismata, quædam argentea ad crus eius affixa cæra, ac laminæ quoq; argenteæ: uota cuiusque, aut merces ob sanationē eius, qui ab eo liberatus esset, quû febre detineretur. At erat nobis seruus quidam Libycus sceleratus, equorū curator. Hic noctu aggressus est ea auferre omnia, abstulitq; digressâ iam quum obseruasset statuam. At quum primû reuersus intellexit sacrilegio se compilatû Pelichus, uide quo pacto sese ultus est, atq; furti prodidit Libycum. Tota nocte atrium obambulabat in orbem miser, exire non ualens, tanq; in Labyrinthū incidisset, quoad orta die iam deprehensus est, ea tenens quæ furto abstulerat: ac tum quidem comprehensus, plagas non paucas recepit, nec temporis multum superstes

malus male perijt: uapulās, ut dicebat, singulis noctib⁹: adeo ut uibices postridie apparerēt in corpore. I nūc & post ista quoq; Tychiades Pelichum ride, ac me tanq; coætaneū Minoi iam delirare puta. At ò Eucrates, inquā ego, quā diu æs erit æs, operisq; plastes Demetrius Alopecensis fuerit: qui nō deos, sed homines fingere consuevit: Pelichi nūquā statuam uerebor: quippe qui nec ipsum etiam uiuentē, si mihi minaretur, admodum timuissē. Ad hæc medicus Antiochus. Et mihi ò Eucrates, inquit, Hippocrates æreus est magnitudine fermē cubitalis: qui tunc dumtaxat quum lucerna extincta sit, totam in orbem domū ambit: perstrepens ac pyxides euertens, pharmacāq; commiscēs, atq; ostia circumuertens: maximēq; si quādo sacrificia prætermittimus: quibus in singulos annos ei sacrificamus. Postulat ergo, inquam ego, etiā Hippocrates medicus iam ut sibi sacrificetur: indignaturq; nisi in tempore iustorum sacrificiorum epulis accipiatur: quem nimirum decebat boni consulere, si quis ei libauerit, aut mulsum insperferit, aut caput coronauerit. Audi ergo, inquit Eucrates: istud certe etiam testibus probauero, quod ante annos quintq; uidi. Erat fermē uindemiæ tēpus. Ego uero in agrum circa meridiem uindemiatum dimissis operarijs, in syluam solus abibam: cogitans interim quiddā atq; cōsiderans. At postquam in saltum perueni: canū primo latratus insonuit. Ego uero Mna sona filium meum, cum æqualibus uenientem, ludere uenariq; (quē admodum solebat) conijciebam. At res haudquaq; sic se habebat: uerum paulopost facto terræmotu, sonoq; uelut è tonitru, mulierem aduenientē uideo terribilem: proceritate fermē semistadiali: habebat autem in sinistra facem: in dextra uero gladiū uiginti circiter cubitorū. Et inferne quidē pedibus erat serpentinis, superne uero Gorgonē referēs uultu uidelicet, atq; aspectus horrore: pro coma quidem draconibus, tanq; cæsarie circūcincta: alijs collum amplectētibus, alijs etiam per humeros sparsis. Videte, inquit, amici quo pacto etiam inter narrandum exhorruī: & simul hæc dicens Eucrates, ostēdit omnibus brachijs sui setas erectas metu. Ion ergo ac Dinomachus, & Cleodemus uehementē inhiantes auscultabāt eum uiri senes, tanq; naribus traherentur, adorantes apud sese tam incredibile Colossū: mulierem semistadiale, gigantēum quoddā Mormolycium. Ego uero considerabam interim, cuiusmodi erant hi qui cum iuuenibus sapiētiae nomine uersentur, uulgoq; in admiratione habeantur: quū sola nimirū canicie barbāq; ab ipsis differant infantibus: Cæterū etiam illis ipsis facilius ductiles ad credenda mendacia. Dinomachus ergo, dic mihi, inquit Eucrates: illi canes deæ, quanta magnitudine erant? Elephantis, inquit, ille proceriores

ores Indicis, nigri & ipsi hirsutiq; sordido squalidoq; uillo. Ego igitur quum uiderē, restiti, inuerso protinus in interiorem digiti partē (qđ Arabs mihi dederat) sigillo. Hecate ergo percusso draconicis illis pedibus solo, hiatum effecit maximum: & qui immani magnitudine penitus æquaret tartarum. Deinde paulo post abiit in eum desiliens. Ego uero præsente animo porrecta ceruice inclinatus, inspexi appensa arbore quapiam, quæ uicina stabat, ne obortis mihi tenebris ac uertigine, in caput præceps inciderem, deinde cōspexi ea quæ in inferno sunt omnia: pyriphlegetontem, lacum, Cerberum, manes: adeo ut quosdā etiam eorum agnoscerem. Patrem ergo meum manifeste cernebā adhuc his ipsis amictum, quibus eum sepeliuimus. Quid agebant (inquit Ion) ò Eucrates animæ? Quid aliud, inquit ille, quā per tribus familiasc; cū amicis cognatisq; uersantur: in Asphodelo collocati? Cōtradican ergo etiam nunc (inquit Ion) Epicurei sacro Platoni, eiusque de anima rationibus. At tu nonne Socratem etiam ipsum Platonemq; uidebas inter manes? Socratem (inquit) uidi: neq; illum tamen euidenter, nisi quod inde conieci, quoniam caluus, ac uentricosus erat. Platonem uero non cognoui: nam apud amicos nimirum uera fateri oportet. Simul ergo atq; ego omnia conspexi, & hiatu coijt, & ex famulis meis quidam quærentes me, atq; in his Pyrrhias hic, superuenere hiatu nondum plenē obducto: dic Pyrrhia, an non uera narro? Per Iouem (inquit Pyrrhias) & latratum audiui per hiatum: & ignis quidem à face mihi suffulgere uidebatur. Tum risi ego profecto, teste latratum ignemq; in cumulum addente. Tum Cleodemus: haudquaquam noua ista, inquit, neq; alijs inuisa uidisti. Nam & ipse haud ita pridem quum ægotarem tale quiddam conspexi. Prospiciebat mihi curabātq; Antigonus hic, ac septima dies erat: febrisq; ò qualis? incendio certe uehementior. Omnes ergo me relinquentes solum, clausis foribus foris manebant. Sic enim iusseras Antigone: si quo pacto possem obdormiscere. Tunc igitur astitit mihi iuuenis quidam uigilanti: pulcher admodum, ueste circumamictus candida. Ac me quum excitasset, per hiatum quendam ducit ad inferos: sicuti ilico cognoui: Tātalum quum uiderem ac Tityū Sisyphūq;. At cætera uobis quid cōmemorē? Postq; uero ad tribunal perueni (aderat autē & Aeacus, & Charon, Parcæq; atq; Erinnes) quidam uelut rex (Pluto certe mihi uidebatur) assedit singulorū nomina percensens, qui morituri erāt: quos diem iam uitæ præscriptū præterisse cōtigerat. Iuuenis ergo me adducēs illi exhibuit. At Pluto tunc incādui, & ad eū qui me ducebat, nondū illi cōpletū est stamen, inquit. Abeat ergo. Tu uero fabrū De-

mylum adduc: iam siquidem ultra colum uiuit. Tum ego latus recurrens, ipse quidem iam febre liber eram: denunciabam uero omnibus, quod Demylus esset moriturus. Manebat autē nobis in uicinia agrotans, etiam ipse non nihil ut renunciatum est. Ac paulo post audimus eiulatum eorum qui lugebant eum. Quid miri est, inquit Antigonus? Ego etenim quendā noui post uigefimum diem quā sepultus est, resurrexisse. Nam hominē & anteq̃ moreretur, & postq̃ resurrexit, ipse curauī. Et quo pacto (inquam ego) in diebus uiginti, neq̃ tabuit corpus, neq̃ præterea fame corruptū est, nisi fortassis Epimenidē quempiam tu curasti? Hæc quum diceremus, protinus ingrediebantur Eucratis filiū ē palæstra redeuntes. Alter quidem iam ex ephebis excesserat, alter uero annos natus erat circiter quindecim. Tum salutatīs nobis iuxta patrem adsidebant in lecto, ac mihi quidem sella illata est. Tum Eucrates tanq̃ ē conspectu filiorum admonitus: sic his frui mihi contingat, inquit, simulq̃ manum eis iniecit, ut apud te Tychiades uera narrabo. Felicis memoriæ uxorem meam horum matrem nouerunt omnes, quo pacto dilexerim: Nam declarauī his rebus quas in eam feci, non modo dum uiueret: uerum etiam postq̃ uita functa est. Quippe qui mundū eius uniuersum uestēq̃ qua dū uiueret, oblectabatur, in rogiū illius iniecerim. Septima uero post mortē die, ego quidem hic in eundem lectum incumbēbā: quemadmodū nunc, luctum eum mihi cōmitigans, quem de illa conceperam. Legebam enim tacitus Platonis illum de anima libellum. Ingreditur interim Demenetea ipsa, atq̃ adsidet iuxta: quemadmodū nunc Eucratis hic, minore designans filium. Hic uero ilico tremuit admodū pueriliter, ac dudū ad narrationem pallebat. Ego uero (inquit Eucrates) ut conspexi, amplexus eam singultim lachrymabam. Illa uero me uociferari non patiebatur, uerum incusabat me, quod quum ei fuisset in reliquis gratificatus omnibus, ē sandalijs aureis alterum non cremaueram, superesse autem id dicebat, quod sub arca ceciderat: atq̃ ob id nos quum non inueniremus, alterum tantum cremaueramus. Nobis autem adhuc differentibus scelestissimus quidem caniculus, qui mihi in delictis erat, in lecto cubans allatrabat, ea uero ad latratū euanuit. At sandalium sub arca repertum est: posteaq̃ à nobis incensum. An hæc etiam Tychiades recusabis credere, quum tam sint euidētia, quotidieq̃ obseruentur? Per Iouē, inquā ego, digni fuerint, q̃bus aureo sandalio nates puerorū more feriantur: si qui ista non credant, atq̃ usq̃ adeo impudenter uero resistent. Interea Pythagoricus intrabat Arignotus comatus ille, ab aspectu uenerabilis. Nosti illum doctrinæ nomine celebrem: qui cognominatur sacer. Atq̃ ego quidem, ut eum conspexi, respiraui: hoc ipsum

ipsum, quod prouerbio dici solet, aduenisse mihi ratus: nempe securim quampiam aduersus mendacia: Occludet, inquā, eis ora uir sapiens: adeo monstrosa narratibus: atq; prorsus, iuxta uulgarū illud adagium, repente deum immisum esse mihi hunc à fortuna putabam. Hic uero postq; adsedit: assurgente ei ac cedente Cleodemo, primū de morbo percontatus est, scq; audisse dicebat, Eucratē iam se melius habere. At quidnā inquit, inter uos philosophamini? Nā interim dū ingrediebar subauscultauī, ac mihi certe uidemini in re quapiam pulchra conuersari. Quid aliud, inquit Eucrates, quā ut huic adamātino persuadeamus (me demonstrans) ut dæmones credat aliquos esse, phantasmataq; ac mortuorū animas super terrā obambulare, & sese quibus libitum fuerit ostendere? Ego igitur erubui, uultumq; deieci reueritus Arignotum. At ille, uide (inquit) Eucrates num hoc dicat Tychiades. Eorum tantū qui uiolenter interierint, animas errare, ueluti si quis suffocatus, aut capite truncatus, cruciue suffixus fuerit, aut alio quopiam istiusmodi modo è uita discesserit, eas uero quæ fatali morte naturaliq; discesserint, haud quāq; amplius oberrare. Nam si hoc dicat, non usq; adeo absurda dixerit. Per Iouem inquit Dinomachus, ne esse quidem istiusmodi, nec præsentia cerni putat. Quid ais, inqt Arignotus? in me torue aspiciens, nihil horum tibi uidetur fieri? præsertim quum omnes (ut ita dicam) uideant? Ignosces, inquā ego, mihi, si nō credo, nam solus omniū non uideo. Quod si uidissem, profecto & credidissem quemadmodū & uos. Atqui, inquit ille, si quando Corinthū ueneris, roga ubi sit Eubatidæ domus, Atq; ubi tibi fuerit indicata, nempe circa Craneū, in eam ingressus, dic ianitori Tibio, uelle te uidere, unde dæmonem Pythagoricus Arignotus quum adduxisset, abegerit, ac deinceps habitabilem domū reddiderit, Quidnam hoc erat Arignote? rogabat Eucrates. Inhabitabilis erat, inquit ille, diu propter terricula, quod si quis inhabitasset, expauescens ilico fugiebat exactus à quodam horrendo ac terribili spectro. Deciderat ergo iam, tectumq; rumpebatur, neq; quisq; erat omnino qui in eam ingredi fuerit ausus. Ego uero ubi hæc audiui, libellos sumens (Sunt autem Aegyptij mihi de talibus rebus admodū multi) ueni in domū circa primā uigiliā, dehortante hospite, ac fermè detinente, postq; didicerat quo iturus essem, incertū, ut putabat exitiū. At ego sumpta lucerna solus ingredior, atq; in uastissimo atrio collocato lumine, humi sedens tacite legebā. Adest uero dæmon ille, cum quopiā è uulgo se congressurū ratus, ac me quoq; quemadmodū alios perterriturum squallidus, hirsutus, ac tenebris nigrior. Atq; hic quum adstaret, undiq; me adsultim petens tentauit, si qua posset expugnare, ac modo in canem, modo in taurum, modo in leonē

leonē uertebatur. At ego correpto in manū quàm maxime horrendo carmine, simulq; uocem imitatus Aegyptiam, & incātans eum in domiciij tenebroſi angulum quendā compuli. At quum animaduertiſſem, ubi ſe in terram cōdidit, tum deſtiti. Mane autē deſperātibus uniuerſis, ac me quemadmodū alios mortuū ſeſe reperturos putantibus, prāter omniū ſpem progrediens, Eubatidem adeo, feliciter illi adnūncians, quod puram ſibi ac ſpectris liberam domū iam liceret incolere. Atq; illum aſſumens alioſq; multos (ſequebantur autē huius inopinatæ rei gratia) quum ad locum duxiſſem, ubi condentē ſe damonā cōſpexerā, iuſſi ut ſumptis ligonibus matuliſq; ſuffoderent. Atq; ubi id fecerant, inuentum eſt ferē ad paſſum deſoſum cadauer quoddam marcidum, oſſibus tantum humana ſpecie coherentibus: Illud igitur effoſſum ſepeliuimus, domus uero poſtea turbari p̄digijs deſijt. Hæc ubi narrauit Arignotus, uir prodigioſa ſapientia, ac reuerendus omnibus, nemo erat ex his qui aderant, qui non multā mihi imputaret inſaniam, qui talia non credam, narrante præſertim Arignoto. Ego tamen nihil ueritus neq; comam, neq; illam quam de eo habebant opinionē. Quid hoc inquam Arignote? Etiam tu talis eras, in quo mihi ſola ſpes fuit, fumo plenus ac ſimulacris? Illud ergo nobis in te quod dici ſolet, euēnit: ut theſaurum quum ſperauerimus, carbonem offendimus. At tu, inquit Arignotus, ſi neq; mihi credis narranti, neq; Dinomacho, aut huic Cleodemo, neq; ipſi Eucrati, dic age quæ r̄nam digniorem, cui his de rebus fides habeatur, exiſtimas: qui nobis dicat cōtraria? Per Iouem, inquā ego uirum apprime mirabilem Abdera oriundum illum Democritum, cui tam firmiter erat perſuaſum eiufmodi nihil eſſe in rerū natura poſſe, ut quū ſe in monimēto extra portas dauiſſet, ibiq; degeret dies nocteſq; ſcribens atq; cōponens, iuuenēſque eum quidā illudere cupientes ac perterrefacere, nigra ueste in modum cadaueris ornati, ac perſonis in capita adſictis circūſiſtentes, illum circūſilirent, crebro ſubſilientes: hic neq; eorum cōmenta pertimuerit, neq; eos omnino reſpexerit, ſed inter ſcribendum: deſiſtite, inquit ineptire. Adeo firmiter credidit animas nihil eſſe poſtq; è corporibus exierint. Hocine ais, inquit Eucrates, dementē quempiā uirū eſſe Democritū? ſiquidē ſic exiſtimauit. Ego uero uobis etiā aliud referā, quod mihi ipſi contigit, non quod ab alio acceperim, fortaiſſis etiam tu Tychiades quum audieris, compelleris accedere, ipſa narrationis ueritate coactus. Quum in Aegypto uerſarer adhuc adoleſcens, à patre uidelicet doctrinæ gratia tranſmiſſus, cupiebam nauigio proſectus in Corinthum illinc adiens Memnonem, miraculum illud audire, eum uidelicet ſonum reddentem ad oriētē ſolem. Illum igitur audiui non hoc uulga

uulgari modo, quo audiunt alij sonum quempiam inanem, sed mihi oracula etiam ædidi Memnon ipse aperto ore septem uersibus, quod nisi esset superuacaneum, ipsos uobis uersus recēserem. Inter nauigandum uero incidit in nos unā nauigās uir Memphiticus quidam, ex sacris illis scribis, mirabili sapiētia, & qui uniuersam Aegyptiorū doctrinam callebat. Dicebatur autem tres ac uiginti annos in adytis subterraneis mansisse, Magiam interea doctus ab Iside. Pancratem dicis (inquit Arignotus) præceptorem meum, uirum sacrum, rasum, lincis indutum, doctum, purēq; lingua Græcā loquētem, procerum, simum, labijs promissis, cruribusq; gracilibus. Illum ipsum inquit ille, Pancratē, ac primum quidem quis esset ignorabam. At postcū uidi eum, si quando in portum appulissemus, cum alia multa miracula facientem, tum crocodilis insidentem agitaſſe, & cum feris uersantem, illas uero reuerentes eum, caudisq; adulantes, agnouī sacrum quempia uirum esse, paulatimq; comitate mea me in eius amicitiam ac familiaritatem insinuauī, adeo ut omnia arcana cōmunicaret. Ac tādē mihi persuadet, ut famulis omnibus in Memphide relictis, se solus consequeretur, neque enim defuturos nobis ministros. Atq; ex eo tempore sic uitam duximus. Quum in diuersoriū quodpiam ueniremus, homo accepto pistillo, scobināue, aut pessulo, uestibus implicans, quum in id carmē quoddam dixisset, effecit ut ambularet, utq; alijs oibus homo uideretur. Illud ergo abiens, & aquā hauriebat, & cœnam parabat, instruebatq; atq; in omnibus cōmode subseruiebat ministrabatq; nobis. Deinde postcū iā satis huius ministerij fuit, scobinā rursus scobinā, ac pessulū, pessulū aliud recitans carmē reddebat. Hoc ego uehemēter conat⁹ nō reperiēbā, quo pacto ab illo expiscarer. Nā id mihi inuidebat, quanq; in alijs esset facillimus. At quadā die in angulo quodā tenebricoso dā illo delitescens subauscultauī propius incantationē illam. Erat autē trisyllaba. Tum ille quū pistillo mādasset quæ curanda erant, abiit in forum. At ego postridie illo apud forū occupato, acceptū pistillū quū ornassem, syllabas illas simili modo pronuncians, aquā iussi ut hauriret. Tum impletā amphorā quū tulisset, desiste inquā, neq; aquā amplius haurito, sed rursus esto pistillum. At illud mihi haud amplius iam obteperare uolebat, sed aquā hauriebat cōtinue, quoad hauriēdo totam domū nobis impleret. At ego quū resistere huic rei non ualerem, timebam autē ne Pancrates reuersus (id quod etiā euenit) irasceretur, correpta secure pistillū in duas partes diffeco. At utraq; pars amphoram sumēs hauriebat aquā, iamq; unius loco duo mihi ministri esse cœperunt. Interea Pancrates superuenit, ac re intellecta illas quidē in ligna rursus, quemadmodū ante carmē erant, mutauit. At ipse me danculū relicto

relicto, nescio quo clanculū se subducens abiit. At possis istud etiā nūc inquit Dinomachus, hominē ex pistillo facere? Per Iouem inquit ille, dimidia ex parte scio, nam in priorem formam nuncq̃ à me restitui potest, postq̃ semel aquarius esse cœperit. Sed deferenda nobis domus esset aquæ iam impleta. Non desistitis inquam ego, huiusmodi monstrofa narrare uiri senes? Alioqui horum saltem adolescentium gratia incredibiles istas ac terribiles fabulas aliud in tempus omittite, ne danculum terroribus ac prodigiosis fabulamentis impleantur. Parceret ergo eis oportet, ne talia consuecant audire, quæ eos per totam uitā commitata perturbabunt, atq̃ ad omnem strepitum meticulosos reddent, posteaq̃ eos omnigena superstitione impleuerint. Recte admonuisti me, inquit Eucrates, quum superstitionem dixisti. Nam quid tibi Tychiade de rebus huiusmodi uidetur: de oraculis loquor ac uaticinijs, & quæcūq̃ quidā numine afflati prodamāt, quæue ex adytis audiūtur? aut quæ uirgo numeris eloquens futura prædicit? an uidelicet nectaria credis? At ego quod anulum quendam sacrum habeo, Pythij Apollinis imaginem exprimente sigillo, quodq̃ hic Apollo meū loquitur, nō dico, ne tibi uidear ad gloriam meā res incredibiles narrare. Ceterum quæ apud Amphilochem audiui in Mallo heroē, mecum diu differente, deumq̃ meis de rebus consulente, tum quæ ipse uidi, uolo uobis narrare. Deinde ex ordine & quæ uidi in Pergamo, & quæ audiui in Pataris. Itaq̃ quū ex Aegypto redirem domū, audiremq̃ illud in Mallo uaticinium apertissimum, simul ac uerissimū esse, tamen sic oracula dare, ut ad rem respondeat his, quæcūq̃ propheta quispiam in schedulā inscripta tradiderit, recte me facturū putauī, si dum præternauigarem, experirer oraculum, deumq̃ de futuris quippiam consulerem. Hæc adhuc Eucrate dicente, quum uiderem quā longe res esset processura, quodq̃ non breuem incepisset de oraculo Tragediā, ratus non expedire, uti solus contradicerem omnibus, relinquens eum ex Aegypto adhuc in Mallum nauigantem. Nam & intelligebā molestam illis esse præsentiam meam, utpote qui dissentirem refelleremq̃ eorū mendacia. Atqui ego abeo, inquam, quæsiturus Leonticū, nam opus habeo cum eo congrēdi. At uos quandoquidē parum sufficere uobis res humanas putatis, ipsos etiā deos deniq̃ in fabularum uobis partē uocate. Atq̃ hæc simul ac dixi, discessi. Illi uero alacres iam libertatē nacti, ut est uerisimile, mutuò sese epulis accipiebāt, ac mendacijs ingurgitabant. Talibus ò Philodes apud Eucratem auditis, uenio per Iouem inflato uentre, nō aliter quā hi qui musto poti sunt, opus habens uomitu. Tum libenter alicūde magno emerim pharmacū aliquod, quod mihi obliuionem induceret eorū, quæ audiui, ne me non-

nihil

nihil earum rerum lædat inhærens memoria: nempe monstra, dæmones, atq; Hecates mihi uidere uideor. PHILO. Quin mihi quoq; ô Tychiade, tale quiddam hic sermo tuus attulit: aiunt etenim non solum in rabiem uerti, atq; aquam formidare, quoscunq; rabidi canes mordeant, uerū etiam si quem mordicus homo morsus momorderit, illum morsum quoq; non minus canino ualiturū, atq; eum etiam eodē modo formidaturum. Quin tu ergo uideris, quū sis ipse apud Eucratem à multis mendacijs morsus, mihi quoq; morsum illum communicasse, adeo mihi mentem dæmonibus impleuisti. TYCH. At bono animo sumus amice, quum magnum aduersus huiusmodi res remedium habeamus, ueritatem rectamq; omnibus in rebus rationem, quo si utamur, nullis huiusmodi uanis stultisq; mendacijs turbabimur.

LVCIANI PHILOPSEVDVS SEV INCREDVLI,
THOMA MORO INTERPRETE, FINIS.

LVCIANI DECLAMA

TIO PRO TYRANNICIDA, THOMA MORO INTERPRETE.

ARGVMENTVM DECLAMATIONIS.

Ascendit quidam in arcem, ut tyrānum occideret: at ipsum quidem non inuenit, filium autem eius quū peremisset, gladium reliquit in corpore. Tyrannus ingressus, ac filium iam conspiciatus mortuum, eodem gladio se transfixit: is qui ascenderat, ac tyrāni filium interemerat, tantumquam tyrannicida præmium petit.

DECLAMATIO.



Vum duos tyrannos iudices uno die peremerim, alterū quidem iam ætate defectum, alterum uero florentem, eōq; ad scelerum successione idoneum, adsum tamē unicum ob utrunq; præmium petiturus: idē quū solus omnium qui unquam fuere tyrannicidæ, sceleratos duos uno ictu sustulerim atq; mactauerim: filium quidem gladio, patrem uero nūmio illo quo in filium ferebatur, affectu. Tyrannus igitur ob ea quæ gessit, satis nobis supplicij dedit, quippe qui & uiuens filium spectauit occisum, & tandem (quod maxime præter omnem spem fuit) ipse sui

A coactus

coactus est tyrannicida fieri. Filius igitur à me peremptus est, inseruit autem mihi, etiam mortuus, ad aliam mortem: nam qui uiuens iniurias unā cum patre fecit, mortuus patrem ut potuit interfecit. Qui tyrannidem ergo sustuli, ego sum: ensisq; qui peregit omnia, meus est, ordinem tantum immutauī cædium, ac perimendi sceleratos nouaui modum: illum qui fortior erat, & qui ulcisci poterat, amolitus ipse: senem uero soli relinquens gladio. Ego igitur ob ista etiam amplius aliquid à uobis expectabam, sperabamq; me præmia pro peremptorum numero suscepturum, ut qui uos non præsentibus tantum malis eriperim, sed futurorum quoq; metu liberauerim, ac certam uobis libertatem præstiterim, nullo hærede scelerum relicto. At interim tot rebus à me præclare æditis, in periculum uenio, ne à uobis nullo præmio donatus abeam, solusq; mercede frauder, quam leges à me seruata statuerunt. Hic itaq; meus aduersarius, nullo Reip. studio, sicut ait, istud agere uidetur, sed eorum cæde commotus, ut in eum qui mortis eis causa fuit ulciscatur. Sed uos iudices auscultate paulisper, dum tyrannidis mala (quanquam ipsi probe sciatis) expono: nam & hoc pacto melius beneficij mei magnitudinē cognoueritis, & magis item gaudebitis, reputantes quibus estis malis liberati. Neq; enim quemadmodum alijs plerisq; iam sæpe accidit, ita nos quoq; simplicē tyrannidem & unicā seruitutem sustinimus: neq; unius domini libidinem pertulimus, sed soli omnium quos unquam similis pressit infelicitas, duos unius loco tyrānos habuimus, & in duplices miseri iniurias distracti sumus. At moderatior admodū senex erat, & in ira mitior, & ad supplicia segnior, & ad libidines tardior: utpote ætate iam impetus eius uehementiam cohibente, & uoluptatum appetitiones refrenante. Et ad causas quidem facinorum inuitus à filio dicebatur impelli, quum ipse non admodum tyrannicus esset, nisi quod illi parebat: nam in filium (ut iam ostendit) propensus supra modū fuit. Omnia illi filius erat, illi obtemperabat: & iniuste fecit quicqd ille iubebat, & puniebat quos ille uolebat: in omnibus illi morem gerebat, ac denique sub illius tyrannide uiuebat, & ultroneus filij cupiditatum satelles erat. At iuuenis uero honore ætatis gratia patri cessit, & solo imperij nomine abstinuit: cæterum re ipsa tyrannidis caput ipse fuit. Firmitas quoque ac tutamentum principatus ab illo pendebat, quoniam & quod ex iniurijs prouenit, solus ipse fruebatur. Ille erat qui satellites ducebat, qui custodias regebat, qui subditos feriebat, qui insidiatores terrebat. Ille erat qui ephebos rapuit, qui nuptias temerauit, cui uirgines adductæ sunt: & si quæ cædes erant, si quæ exilia, pecuniarum expilationes, tormenta, cōtumeliæ, hæc omnia iuuenis

iuuenis fiebant audacia: nā senex ipse obsequebatur, & comes in malis erat, & tantum filij scelera comprobabat. Et res quidem nobis intolerabilis facta est: nam quū animi libidines ab imperio sumunt licentiam, nullum iniuriarum finem faciunt. At illud tamen nos urebat maxime, diuturnam, imò æternam potius futuram hanc seruitutem sciebamus, & tradendam per successionem Rempub. populūq; alij post alium domino ac scelerato hæreditatem cessuram. Alijs profecto non parum spem hæc res facit, quod perpendere possunt, ac secum dicere: at iam cohibebitur, at iam morietur, ac paulo post erimus liberi. De illis uero nihil tale sperabatur, sed iam nunc paratum imperij cernebamus hæredem, quamobrem nec suscipere negotium audebat fortium quicumquam, qui tamen eadem mecum cupiebant: sed desperabatur omnino libertas, & inexpugnabilis uidebatur tyrannis, cum necesse esset tam multos aggredi. At me nihil ista deterruerunt, neq; perpensa negotij difficultate detractui, neq; periculum expaui. Solus quidem, solus aduersus tam fortem ac multiplicem tyrannidem, imò uero non solus, sed cum gladio auxiliari conscendi, consorte etiam tyrānicidij, mortem præ oculis habens, sed propriam tamen cædem cōmuni libertate compensans. Cum in primam ergo custodiam incidissem, ac satellites haud facile amouissem, obuium quēq; perimens, & quicquid obisteret conficiens, in ipsum negotij caput ferebar, in ipsum unicum tyrannidis robur, in ipsam nostrarum calamitatum materiam, & in summam arcis custodiā sistens, quū illum conspexissem sese generose defendentem atq; resistentem, uulneribus multis tamen interfeci, ac iam quidem sublata tyrannis erat, facinus confectum erat, atq; exinde protinus omnes liberi. Senex relictus est ille solus, inermis, custodibus exutus, magno illo satellite suo adempto destitutus, nec amplius ulla generosa manu dignus. Ibi ego mecum iudices talia cogitabam: totum negotium meum bene se habere: omnia peracta sunt, omnia strennue perfecta sunt. Quoniam ergo iste qui superest plectetur modo? Me siquidem ac dextera mea indignus est: præcipue uero facinorē tam splendido ac iuuenili & generoso confecto, cuius gloriam addita hæc tam inerte cæde minuerem. Dignum autē quærare carnificem quempiam oportet, uerum post erumnam tum, ne & hanc lucrifaciat uideat, puniatur, appositum tantū ensem habeat: huic ergo reliqua cōmitto. Hæc ubi statuissem, illinc amolior. Ille uero sicut ego ante diuinauerā fecit, ac tyrannū interfecit, fabulæq; meæ supremū actum addidit. Adsum ergo popularem uobis gubernationem adferēs, & omnibus securitatem denunciāns, ac libertatem feliciter annūncians. Nunc igitur fa-

A : Etis meis

Atis meis frui mini. Sceleratis enim (uti uidetis) arx uacat, imperat autem nemo, sed & honores tribuere licet, & iudicare, & ex legibus contradicere: atque hæc uobis ex me, atque hoc facinore meo profecta sunt: atque ex illa una cæde, post quam pater haud amplius uiuere potuit. Dignum igitur ob ista censeo, debitum à uobis mihi præmium dari, non quod studiosus lucri sim, aut qui parua magnipendam: neque quod ob mercedē de patria benemereri in animū induxerim, sed quod mea officia cupiam uestro præmio esse comprobata, ne despectus sit, neue inglorius fiat meus conatus, tanquam à uobis mancus, & præmio iudicetur indignus. At iste contradicit, & me præter æquum ait facere, qui honorari uelim, ac præmium referre: non enim esse me tyrannicidam, neque factum à me quicquam secundum legem esse, sed facto meo quiddam ad præmium petendum deesse. Rogo igitur eum, quid reliquum à me desideras: non uolui: non ascendi: non peremi: non liberaui: num imperat quisquā: num iubet quisquam: num dominus minatur quisquam: num me maleficorum effugit quisquam: nō dixeris. Sed omnia pacis plena, & leges omnes redditæ, & manifesta libertas, & popularis gubernatio firma, & coniugia inuiolata, & pueri extrapericulum, & uirgines tutæ, & festas agens ferias ob communem felicitatem ciuitas. Quis est igitur horum omnium causa: quis illa sustulit, ista præbuit: Etenim si me quisquam est hoc honore dignior, illi hac mercede cedo, ac præmio istoc abstineo. Sin uero solus ego cuncta peregi, audens, periclitans, adoriens, interimens, puniens, alterum in altero ulciscens: quid mea calumniaris officia: quid ingratum erga me populum facis: At ipsum non occidisti tyrannum: lex autem tyrannicidæ præmium statuit. Interest ergo quicquam, dic mihi, an ipsum perimas, an mortis ei causam præbeas: Ego certe nihil puto, nepe hoc solum legislator spectauit, libertatem & popularem statum, ac sceleratorū amolitionem, istud honorauit, istud gratia dignum censuit, quod factum à me non esse non queas dicere. Si enim illum occidi, quo occiso iste non potuit uiuere, ipse nimirū mactaui. Cædes mea manus illius erat. Ne nimium ergo curiose de mortis modo disputes, neque examines quomodo interiit: sed an amplius non sit, an per me est, quod amplius ille non est. Quandoquidem hoc quoque mihi uideris excussurus, & scypho phantam in benemerentes acturus, si quis non ense, sed lapide lignoue, aut alio quopiam modo peremisset. Quid uero si tyrannum fame obsessum, ad mortis necessitatē adegissem: etiam ne tum requires meamet manu peractam cædem: alioqui deesse adhuc aliquid mihi ad legem implendam diceres: atque id grauiore supplicio interfecto malefico:

maleficio? Vnum solum examina, istud interroga, in hoc curiosus inquire, quis facinorosorum superest? quis iniuriæ metus imminet? quæ uestigia calamitatum? Sin uero purgata sunt ac pacata omnia: sycophantæ est, modum rerum calumniantem, uelle præmio ipsis factis debito fraudare. Ego siquidem hoc quoque in legibus declaratum memini (nisi forsan ob longam seruitutem sim, quæ in illis dicuntur oblitus) causas mortis duas esse, siue quis ipse occiderit, seu si quis ipse quidem non occiderit, neque manu rem gesserit, coëgit tamen, atque occasionem necis dedit: æqualiter hunc etiam lex plectendum censet, atque admodum quidem iuste: nam præbitam interitus causam nihilo iudicauit ipso facto minorem, ac reliqua iam de modo necis quæstio superuacua est. Illum ergo qui sic occiderit, puniendum tantquam homicidam æquum censeas, absoluique nullo pacto uelis: qui uero eodem quo ille modo ciuitati benefecerit, indignum benemeritis præmio ducet. Neque enim istud possis dicere, me uidelicet id fecisse tantum: bonum autem exitum quendam temere non me id destinante, consequutum. Quid ergo pertinuisses amplius, eo qui fortior erat interempto? Quid in uulnere gladium reliquisses, nisi id ipsum omnino quod erat futurum prædiuinasses? Nisi hoc fortasse dixeris, quod qui peremptus est, tyrannus non erat, neque hoc nomen obtinebat, neque multa uos ob id libenter si necaretur, præmia dedissetis: sed hoc nunquam dices. Ergo interempto tyranno, illi qui causam præbuit non reddes præmium? O curiositatem, quomodo necatus est curas, quum libertate fruaris, aut ab eo qui democratiam restituit, amplius aliquid postulas. Atqui lex (ut dicis) ipsum rerum caput examinat, media autem omnia ualere sinat, neque ultra curiosius inquirat. Quid enim, qui in exilium tyrannum compulisset, non honorem iam tyrannicidæ tulisset? Imò ac ualde quidem iuste, nam & ille libertatem pro seruitute præstitit. At quod à me factum est, non exilium, nec redintegranda rebellionis metus, sed omnino perfecta sublatio est, & generis illius uniuersi internitio, ac totius mali radicitus excisio. Ac nunc per deos omnia mihi ab initio in finem usque (si uidetur) excutite, an prætermisum quicquam ad implendam legem fuerit, & an quicquam mihi defuit, quod adesse tyrannicidæ debuit. Ante omnia igitur animum adesse generosum decet, atque Reip. studiosum, paratumque pericula pro comuni commodo subire, ac propria morte multorum salutem redimere: ergo ad id mihi quicquam defuit? An animo fractus sum? an periculo prospiciens, per quæ mihi uadendum erat detractum? non id dixeris. Mane ergo in hoc solo, ac me finge ex eo solo quod uoluisti, atque isto consilio furi,

A 3 etiam

etiam si nihil inde boni prouenisset, tamen ob mentem ipsam assurgentem præmium tanquam benemerentem petere, quum tamen ego non potuerim, sed alius me sequutus tyrannum occiderit, absorbum (dic mihi) aut absurdum esset tribuere, maximeque si dicerem, ô uiri, uolui, cupiui, aggressus sum, atque animi mei signa dedi: solus honore dignus sum. Quid tum responsurus esses? Nunc uero non id dico, sed & ascendi & periclitatus sum, atque innumerabilia priusquam adolescentem peremeram feci. Neque enim rem usque adeo facilem esse suspicemini, custodiam superare, ac satellites opprimere, unumque tot uiros auertere. Sed ferme maximum in tyrannicidio, atque ipsum rei caput istud est. Nam ipse quidem tyrannus, non magnum opus est, neque magno negotio conficiendum, neque expugnatu difficile, sed ea potius quæ muniunt ac tuentur tyrannidem, quæ qui uicerit, is omnia peregerit: nam reliquum quidem parum est. Siquidem istud ad tyrannum usque penetrare, nequaquam licuisset mihi, nisi custodum qui eos cingunt, ac satellitum omnium uictori, ac nisi eos omnes prius deuicissem: Nihil amplius adijcio, sed res rursus immoror. Custodias superauimus, satellites inquam, tyrannum incustoditum, inermem, nudum reddidi. Ob hæc ne honore tibi dignus uideor? an adhuc à me cædem postulas? Atqui si cædem etiam quæris, nec istud quidem deest. Neque enim incruentus sum, sed perpetraui magnam ac nobilem necem iuuenis florentis atque omnibus metuendi, per quem etiam ille tutus ab insidijs erat, quo solo confidebat, qui multorum loco satellitum suffecit. Quid tum ergo, num præmio dignus sum? num tantarum rerum honore fraudabor? Quid enim si satellitem unum, si ministrum quempiam tyranni peremissem? quid si seruum honoratiorem? an non magnam etiam hoc tibi uideretur ascendere, atque in media arce, in medijs armis aliquem ex amicis tyranni conficere? Nunc autem etiam illum qui peremptus est considera, filius erat tyranni, imò tyrannus grauior, ac dominus indementior, ac tortor crudelior, extortor uiolentior. Tum, quod maximum fuit, hæres omnium atque successor: postremo, qui in longum poterat nostras calamitates extendere. Vis ne hoc me solum fecisse, tyrannum autem ipsum adhuc ereptum fuga uiuere? Munus ob ista peto, quid dicitis? non dabitis? Non illum quoque suspexistis? non dominus? non grauis? non intolerandus erat? Nunc uero etiam caput ipsum intelligite. Quod enim iste à me flagitat, id quam optime fieri potuit, peregi, ac tyrannum alterius nece necaui, non uulgariter, neque uno ictu, quod illi post tot scelera maxime fuit optandum. Sed dolore multo prius exagitans, & in oculis ostendens misere prostrata, quæ illi fuerant

illi fuerant charissima, filium quanquam malum, tamen ætate florentem, ac patri simile, sanguine ac tabo plenum. Hæc sunt patrum uulnera, hi legitimorum tyrannicidarum gladij. Hæc tyrannis crudelibus digna mors, hoc supplicium sceleribus tantis debitum. Nam illico mori, illico nescire, nullum tale spectaculum cernere, nihil habet tyrannica poena dignum. Non enim ignorabam (te appello) non inquam ignorabam, imò nec alius quisquam quantum ille erga filium gerebat affectum, & quod post illum uiuere ne paululum quidem dignaretur. Atque omnes fortasse patres sunt in filios eiusmodi. At hic certe aliquid supra ceteros habebat, idc̃q; merito, quippe qui illum solum uidebat ducem seruatoremq; tyrannidis, solumque pericula patris præoccupantem, ac firmitatem imperio præstantem. Vnde etiam quanquā nō ob amorem, at ob desperationem saltem statim illum sciebam moriturum, quum cogitaret inutilem sibi uitam futuram, securitate quam illi filius præbebat ablata. Omnibus igitur illum simul circumsepsi, natura, dolore, desperatione, terrore, ac temporum etiam futurorum metu. His in illum cōmilitonibus usus sum, & ad ultimum illud consilium coēgi. Interijt nobis orbis, afflictus, dolens, lachrymans, luctum lugens, breuem quidem, sed qui patri sufficiat, & quod grauissimum est, ipse à seipso, quod mortis genus omnium est miserrimum, multoq; acerbius quā si inferatur ab alio. Vbi mihi gladius est? num quis illum agnoscat alius? num cuiusquam alterius telum est? Quis illum in arcem duxit? ante tyrannum quis usus est? quis illum tyranno misit? O ensis mecum communicans, rerum à me bene gestarum successor, post tot discrimina, post tot mortes despiciamur, & indigni præmio uidemur. Si enim ob istud solum hunc à uobis honorem peterem, si dicerem, ô uiri tyranno mortem cupienti, ac tum inermi forte deprehenso, meus iste, subseruiuit gladius, atq; operam suam ad consequendam libertatem cōmodauit omnibus, honore ac præmio indignum putassetis? dominū tam popularis rei non retaliassetis? nō inter benefactores inscripissetis? non inter sacra gladiū ipsum reposuissetis? non secundū deum illum coluissetis? Nunc mecum cogitate, qualia tyrannū ipsum ante mortem & fetisse, & dixisse sit uerissimile, quū filium perimerem, ac uulneribus multis in parte corporis conspicua perfoderem, quo uidelicet genit̃r ureretur, atq; aspectu primo stupefceret, miserabiliter exclamauit atq; inelamauit patrem, non ut auxiliator esset aut commilito, quippe qui iam senex erat atque inualidus, sed domesticorum malorum spectator. Ego illinc digredior, totius quidem tragediæ au-

tor. Reliqui uero histrionica dauer, & scenam, & ensen, ac cætera quæ fabulæ supererant. At ille quum adesset, ac uideret filium quem habebat unicum, uix respirantem, lacerum ac morte plenum, uulnera quoque illa densa ac multa & letalia gerentem, sic exclamauit: O nate, sublati sumus, interempti sumus, tyranni cæli sumus: ubi iste interfector est? ad quid mihi parcat? cui me reseruat malo per te iam fili præmortuus? nisi me forte nepote senem contemnit, & lente me perimere decreuit: ac mortem mihi producat, ut necem mihi faciat longiorem. Et simul ista dicens, ensen quærebat: ipse autem erat inermis, ut qui omnem in filio spem reposuerat. At ne is quidem defuit, iamdudum enim à me ante præparatus erat, atque ad facinus futurum relictus. Ergo ex corpore euellens, & ex uulnere gladium eximens, iamdudum me occidisti, peremisti, nunc uero mihi finem facito: O ensis, inquit, patri lugenti consolator ueni, atque infelicem senis manum adiuua, iugula tyrannum, perime, ac luctu solue. Utinam in te prior incidissem, utinam ordinem cædis incepissem, occidissem quidem, at ut tyrannus tantum, ac ultorem sperans, nunc uero ut orbus, nunc uero ut etiã carnificis egens. Et hæc simul dicens, uulnus intulit tremulus, impotens, cupiens quidẽ inualidus tamen ad facinoris ministerium. Quot sunt ista supplicia? quot uulnera? quot mortes? quot tyrannicidia? quot præmia? Et tandem uidistis omnes iacentem iuuenem, opus neque paruum, neque facile, senem uero illi circumfusum, cruorem utriusque inhaerentem, atque illam libertatis & uictoriæ parentẽ Libitinam, & nostri ensis operam: ensen uero ipsum inter utrumque monstratum, declarantem quàm non indignus domino sit, testantemque quod mihi sit fideliter obsequutus. Hoc si ergo fecissem, obscurius fuisset, nunc uero redditur ipsa nouitate splendidius. Qui tyrannidem ergo omnem sustuli, ego sum opus autem in multos distributum est, quemadmodum in fabula. Atque egi primas quidem partes ego, secundas uero filius, tertias tyrannus ipse, ensis autem subseruiuit omnibus.

LVCIANI TYRANNICIDAE, THOMA MO/
RO INTERPRETE, FINIS.

Dedamatio

DECLAMATIO THO

MAE MORI LVCIANICAE RESPONDENS.



Non putauerā iudices, ei, qui (id quod ego nunc facio) publicam causam suscepisset agendam, opus fore, ut quur id facere instituerit, rationem reddat. Neque enim ullum fore periculum, ne id malicia potius aggressus, quā pietate uideatur, quum hoc certissimum præbeat magnæ integritatis argumentum, quod aliorum omnium commodis elegerit suo priuato labore consulere. Quod quanquam omnes istiusmodi causarum patronos merito posse existimem ab omni calumniæ suspicionem defendere, me tamen omnium meritissime, qui ut omnibus prosum, non solum hunc mihi laborem desumpsi, sed inimicitias etiam cum eo uiro contraxi, qui se tyrannos quoque iactat occidisse. Sed quoniam nihil tam recte ceptum esse uideo, quod non improborum uellicet ac deprauet iniquitas, & quosdam iam nunc mussitantes audio, qui istius oratione persuasi, hoc meū officium in peiorem partem rapiunt, statui iudices uobis huius actionis meæ causas exponere, ne quis industriæ meæ malignus interpretes eā dolori, odio, uel inuidiæ conetur ascribere. Ac primum, quid est quur tyranni mortem dolere puter? nam id iste mihi nuper obiecit, probationē uero nullam attulit, dixisse tantū contentus, & credi sibi sine argumēto, sine teste postulat: imò, inquit, nisi doleres, nisi tyranni mortē ulcisci cuperes, mecum non contenderes. Ergo eo solo lugere me tyranni mortem probas, quod tibi ob eius necem, præmiū iniuste petenti, ego me iuste opposui? Vis uidere quā nihil dicis? Si te tyrannū occidisse probes, ego tecum litigare, nec si uelim possem, nec si possem uelim. Nunc uero quid aliud contra te dicturus sum, quā quod illū non occidisti? Si tu interfecisses, nihil quererem, imò laudare, admirarer, ac præmiū primus decernerem, nunc uero ideo tibi contradico, ideo tibi honorē denego, ideo aduersor, ideo queror, quia tyrannū nō occidisti. Num igitur occisum peritus dolere uideor? Ostendisse potius iudices debuit, me tyrannū fuisse uel sanguine cōiunctū, uel affinitate propinquū, uel beneficijs deuinctū, uel scelerum cōmunionem foederatū. At istorū quicūque ne fingere quidē potuit: ergo si neque cognatus illi, neque affinis fui, si mea opera nunquam in cuiusque iniuriam usus est, si ab illo beneficij nihil in me collatum est, si me acerba seruitute cum ceteris simul oppressit, si me illius interitus libertati uobiscum unā restituit, quid causæ est ut illius mortem

lius mortem meae salutis ac libertatis auspiciū doleam? At odij certe tantūdem causae est. Nam quid egit quod odium in illum prouocaret meum? Primo tyranni filium interfecit: postea uero tyranno sibi manus inferente, iste praeuium tanquam tyrannicida petijt: quorum alterum, puta quod iuuenem peremit, quāquam id ipsum parum consulte, parumq; ex communi commodo fecerat, nisi dii nobis fuissent propitij, fecit ille tamen animo (quantum ego certe suspicor) non malo. Alterum uero, nempe quod praeuium postulat quum non meruerit, ut nunc sunt hominum ingenia, non miror, & ignosco certe, modo possit auferre. Neutrum istorum odium in illum meum cōcitāt. Extra haec nihil unquam fecit, quod ad me ullo modo pertineat: ergo tam iniquus sim, ut hominē uix tandem satis aut de facie, aut fama notum, qui me nec re offenderat, nec uerbo laeserat, gratis odio persequeretur? Restat inuidiae diluenda suspicio, quae talis est, ut nullo malo carere uelim libentius. Nam quum omnia uitia sint suapte natura perniciofa, nullum tamen est liuore pestilentius: quodq; pectus, cui semel insederit grauioribus tormentis exagitet. Nempe alterius fortunam, suum infortunium ducere, secundis aliorum rebus aestuare, alienis laudibus uiri, aliena felicitate torqueri, an non summa miseria, non extrema demencia est? Itaque si à quoquam alio uitio iudices absum, ab hoc certe longissime absum. Cuius unquā fortunas impetij? Cuius res bene gestas eleuaui? Cuius laudibus unquam detraxi? Cuius famam labe respersi? Certe ab huius uitij suspitione si me mediocri ista fortuna mea non asserit, quae non tam inops est, ut aliorum opibus ac praemijs inuideam, si me anteacta uita non uindicta: quae non usque adeo est rerum bene gestarum indiga, ut aliena debeam laude tabescere. At ipsa me herde causa prorsus absoluit, quae talis est, ut potius omnium ueniam, quā cuiusquam mereatur inuidiam. Quaeso iudices, quod tandem odij signum, quod inuidiae documentum praeme fero? Non prouoco, non irascor, non accuso, urbem tantū in ius uocatam ab illo defendo. Sed quur sedentibus ergo ceteris, ac tacentibus uniuersis, atque in his multis & clarissimis uiris, & autoritate praestantibus, & multo ad dicendum instructionibus, ego potissimum surgo, & petenti praemia contradico? Illi ipsi profecto qui mecum sentiant non dubito: & quin ex his plerique sint, qui hoc ipsum officium, nisi ego iam suscepissem, libenter fuerint obituri: neque tamen ideo culpandus sum, quod me pro patria primus obtulerim. Quicquid est, alieni silentij causas non debeo: me certe ad dicendum cum Reipublicae causa, tum deorum immortalium respectus inditabat: nempe quum uiderem satis tenues

etiam

ararij nostri prouentus, & praesentem pecuniam nimis exigua, tum instare multas necessarij sumptus occasiones, non ferebam uti ciuitas hoc insuper non necessario sumptu mulctaretur. Tyrannicidij praeuium quantum sit non ignoratis, ac merito quidem: quod enim premium satis grande sit, quo agri, foci, fortunae, liberi, coniuges, salus, ac libertas omnium, postremo ipsae deorum arae atque templa redimuntur? Quod quo maius atque urbi onerosius est, eo magis à nobis prospiciendum est ne temere collocetur. Satis iudices, satis impensae ac sumptus imminet, satis effundendum est, ut ararium nostrum tam profunde, non iste etiam cui nihil debemus, exhaustiat. Praeterea quum hoc tyrannicidium sola deorum dementia prouenerit, qui toties indamati calamitatum tandem nostrarum miseri, crudelissimi nos iugo tyranni soluere, ac libertati reddere uoluerunt, non ferendum putauit ut ciuitas honorem gratiamque dijs merentibus ablatam, homini non merenti tribueret. Totum autem hoc negocij fortunae deorumque benignitati deberi, huic nihil gratiae, apertissimis argumentis docebo: quod dum facio, quaeso iudices diligenter attendite. Tria sunt quorum iste quodlibet sufficere sibi ad hunc honorem consequendum putat, uel quod tyranni peremit filium, uel quod tyrannum tentauit occidere, uel quod pater filij nece commotus, ense quem iste reliquerat mortem sibi consciiuit. Ergo illius adolescentis caedes tyrannicidium uidetur? Quid nisi nempe & ille (inquit) tyrannus erat. Quis id credat iudices, urbem unam duobus suffecisse tyrannis? duos tyrannos inuicem concordes eadem incoluisse moenia? unius urbis ambitu potuisse contineri, quorum alterutri uix uel orbis uniuersus suffecerit? Quisquis id credendum duxerit, is mihi parum uidetur tyrannicam considerare naturam: nam legitimae quoque potestates, ac non solum legibus gubernantes, sed etiam legibus obtemperantes, & tyrannide tanto interuallo mitiores, ambitione tamen ita vincuntur, ut nec uel intimorum amicorum uitae parcant, potiusquam eos habeant imperij sui consortes. Quis tyrannum credat natura ferum ac uiolentum imperij sui, cuius ardore hominum leges protruerit, deorum contempserit, uitam neglexerit, socium quenquam admittere? Quin brutorum quoque pleraque ferme quae (quod tyrannorum proprium est) rapto uiuunt, quibus solius pabuli cura impressit aliqua tyrannicae naturae uestigia, in proprios foetus sauiunt, potiusquam socios illos uenationis accipiant. Et hominem tyrannum putamus, quem fastus inflat, ambitio stimulat, cupiditas urget, gloria sollicitat, suam cum quoque posse communicare tyrannidem? At iste non solum duos tyrannos facit, uerum etiam adolescentem plusquam tyrannum uult uideri: nam ciuibus

uibus atroces (inquit) iniurias fecit, caede, rapina, stupro, omnibus denique scelerum formis insignis. Nomine quidem abstinuit, ceterum re ipsa tyrannidis caput erat, ac parente plus potuit, eū ut uolebat rexit. At longe contrā se res habet iudices: nimirum impotens semper ac formidolosa res tyrannis est. Neque filius profecto patrem tulisset si posset, neq; filio tantum permisisset pater ut posset. Nemo tyrannis est haec suspectior, qui eo maiorem parenti metum incutit, quo magis ferocem eius indolem ac tyrannicos mores expresserit. Continebat ergo filij sui cupiditates, atq; adolescenti stringebat potius quā laxabat habenas, ne uiribus nimium inualescens iuuenis, imperij audax, atque opibus insolens, nec sibi iam imperans, tandem ne parenti quidem parceret, quin iam Saturno superi Iouem praeferrent. Nam si iniurias interdum fecit, quid aliud quā se parenti satellitem praebuit? ex quibus quotus quisq; est, qui non grassetur, nuptias uiolet, domos compilet, phana dispoliet, obuios caedat, atque optimum quemq; trucidet? Sed quoniam unus est, cuius potentia atque umbra freti, tam scelerata grassantur audacia, poenas alioqui facinorum suorum uel illi, uel publicis legibus daturi, ipsi quidem latrones, homicidae, fures, adulteri. Solus autem unus ille scelerum princeps, sub cuius nomine omnes impune delitescunt, tyrannus est. At ille adolescens si quando patrabat aliquid atrocius, patrem semper sic imperasse dicebat, neque ego quia imperarit dubito. Nam filius quanquam ea indole fuit, ut parentem aliquando uideretur (si ad tantam peruenisset aetatem) flagitijs ac sceleribus aequaturus, tamen in hac adolescentia prae illius crudelitate ac saeuitia quibus iam a puero semper assuetus insenuerat, rudis adhuc miles, ac uix tyro fuit, neq; ferē magnum quicquam, nisi a patre iussus atq; edoctus agebat. Sed sine non nisi iussus illa faciebat, siue ipse etiam iniussus audebat, tamen quum tanquam iussus egerit, quum neq; tyranni nomen usurparit, neq; se pro tyranno gesserit, sed patri se parere significarit, & auctorum suorum causas in illum retulerit, quum alium se potentiores esse confessus sit, cuius uiribus fideret, a quo omnis eius penderet impunitas: furem si uelis, aut sacrilegum, uel si quod aliud nomen mauis, appelles: at is profecto non est, in quo fieri tyrānicidium potest. Quod si illum omnia solum potuisse, ac re ipsa tyrannum fuisse contendas, & (quod paulo ante iactabas) illico eius morte liberam fuisse rempublicam, fingamus obsecro adhuc parentē uiuere, sed non fugatum tamen, quod nescio quur ipse finxisti, quippe quem nec ipse fugaueras, neq; quur ei fugiendum esset effeceras. Filio enim tantum per insidias adempto, reliquis uiribus integris, nō uideo quur

quar patri magis desperandum, aut fugiendum fuerit, quàm si aut filius ei natus non fuisset, aut peste correptus obiisset. Patrem ergo fingamus (ut dixi) uiuentem, ac filio quidem unico orbatum, sed satellitum tamen caterua cinctum, eadem filij lachrymantem: sed interfecto, ri minantem, atq; omnia suppliciorum genera destinantem, in forum uultu tristi quidem, sed tamē truci procurrare, & prolato quem tu reliquisti gladio, ingentia polliceri præmia, si quis eius ensis dominum prodiderit: hic tu foro iam ab illo, atq; eius satellitibus occupato, & in caput tuum quæstione iam haberi cœpta, in publicum fortis Tyrannicida procure, & in medios globos irruēs Tyrannum te occidisse prodamita, libertatem omnibus denūcia, ac Tyrannicidij præmium postula. Quid fugis? Quid latebras quæris? Quid Tyrannicida metuis? An non libera est respublica? An non Tyrannus occisus est? Neque ergo is quem peremisti Tyrannus erat. Sed quidam potius Tyranni satelles, neq; eius morte ciuitas libertati restituta est, quod solum paulo ante dicebas huius legis spectasse latorem. At hæredem (inquit) occidi. Quid mihi hæredes nominat? Quid in Tyrannide leges memorat? Legū ista nomina sunt. Iuris est ista successio. An Pyratæ filium si de mortui patris locū impleuerit, hæredem quisq; dixerit? Intestatus semper Tyrannus moritur, quippe legibus ab illo captiuis, quæ solæ ratū facere testamentum possunt. Proinde qui defuncti locum Tyranni subit, hæres non est, sed nouus Tyrannus. Non enim succedit, sed inuadit. At illi nunc paruissimus. Istud qui constat? Ego contra Tyrannum mortuo populum ilico liberum esse dico. Alioqui frustra lex Tyrannicidæ præmium statuit, si alterius morte in alterius potestatem recidimus. Sed longe secus iudices, defuncto enim quolibet casu Tyranno, populus iam tum liber dum amici luctu occupantur, dum stupent eius morte satellites, ilico sese in libertatem asseruisset, neque plus filius aduersus populi uires tum ualuisset, q̃ nunc potest quisq;, uel ex amicis Tyranni potētissimus, aut genere quisquis ei fuit post filiū proximus, ad quem, si successionis nomen, atq; hæreditatis audiendum est, tam nunc Tyrannis pertinet, q̃ ad filium pertinuisset. Qui satellitem igitur, qui amicum, qui cognatum, qui filium Tyrāni peremerit: frustra tyrannicidium iactauerit. Tyrannus ipse solus est, cuius necem tanto præmio respublica mercatur. Sed uolui, (inquit) pertentaui, periclitatus sum, quod negari ne possit, filio tyranni perempto, spe futuræ tyrannidis extincta, prædarum animi mei documentum reliqui, uel hoc solum sufficere mihi ad hunc honorem puto. Hic uide obsecro q̃

B nihil

nihil malivolae, quàm simpliciter agam tecum omnia, quæ ex re tua totum hoc negocium minime suspiciosus interpreter. Nam si alius hanc ageret causam, nec tamē ex inimicis tuis, sed ex actoribus istis actoribus quispiam qui locos omnes excutiunt, & suspicionibus urget, ac moleste nimium premunt, sic Hercules hūc tractaret locum, ut te nec id tentasse unquam nec destinasse contenderet. Quod si tu uociferareris mirari te quem tam insigni esse impudentia, ut talia dicere occiso in ipso conatu tyranni filio audeat, hic ille protinus quasi fieri non potuerit (inquit) ut non patriam liberaturus, quod non præstitisti, non Tyrannum occisurus, quem non attigisti: sed ipsum potius iuuenem quem trucidasti perempturus, ascenderis: illa tam tibi priuatim, aliquam ulturus ac retaliaturus iniuriam. Hic si instaret, urgeret, premeret, ac certas aliquas probationes illius animi tui ac propositi flagitaret, uides (ut opinor) in quantas traheris angustias. Sed ego tecum hoc pacto non agam, quippe qui in rebus (cuiusmodi ista est) uehementer obscuris, afluuii semper in meliorem partem esse procliuior. Permitto itaque tibi, ut ista fecisse animo in Remp. propenso uidearis. Voluisti ergo, ac tentasti prorsus auferre Tyrannidem. Hoccine tibi uidetur isto præmio compensandum? Primum quod uoluisti, quis non uidet quàm sit exiguum? Nam hac ratione omnes tyrannidij præmium peteremus. Quis enim tam frigido in Remp. animo fuerit, ut Tyrannum crudelissimum non libenter auferre uoluerit? Tentando uero quid aliud declarasti, quàm quod esse Tyrannicida uoluisti? Quod te præterea periculis exposuisti, an id præmium meruerit ullum, postea uidebimus: quod autem istud non meruit, spero uobis iudices esse uel sola legis recitatione perspicuum. Quæ quum præmium nisi Tyrannicidæ non statuat, qui uero Tyrannum non ceciderit, esse Tyrannicida non possit: quantumlibet quispiam tentauerit, quantiscumque sese periculis exposuerit, frustra Tyrannidij præmium: nisi cæso Tyranno, petierit. Nam ei qui dum conatur occidere, in exilium compulerit, præmium quidem: sed neque tantum, neque tantum Tyrannicidæ decernam. Etenim si morbo quopiam laborans denunciem: quicumque me sanauerit, ei recuperata ualitudine, tria me talenta daturum, ueniat aliquis spe mercedis inductus, qui mei curam suscipiat: deinde medicamentis quibusdam adhibitis, ubi frustra se conari senserit: artem suam morbo uictam confessus, me iam deploratum relinquat: aliqua tamen molestiæ parte leuatum, sanitatis illi mercedem, quia non sanauit, non debeo: rursus quia profuit, inanem prorsus à me dimittere haud æquum est. At si post

post mille pharmaca, nihilo tamen melius habentem destituat: præmij nihil meretur, qui nihil iuuat: gratiæ uero tantundem feret: qui quod mederi tentauit, sui gratia, non mei fecit. Quod si insigniter Medicæ artis ignarus, rem tamen aggredi fuerit ausus, atque aliquantisper misere uenenis adfectum postea dimittat: quum iam non modo nihil opis tulit, sed plurimum doloris addidit: etiam si sese gratis obtulerit: utrū amore dignus est, quod me suo labore tam diu nulla præmij spe tam officiose uexauit? an summo potius odio, quod temere sese meo periculo ei negotio, cuius erat imperitus, immiscuit? Huic rei Iudices haud multum mihi uidetur præsens causa dissimilis. Lex enim Tyrannicidam conducere uehementer alicunde studet: ei quæ præmium certum, Tyranno cæso, pollicetur. Sed Tyrannicidam quum dicit Iudices, hominem quærit artificem: non manu tantum fortem, sed pectore quoque multo magis ualentem, consilio potius quæ uiribus præstantem: qui insidias tendere, laqueos abscondere, occasiones captare nouerit. Ergo hanc prouinciam si quis huiusmodi susceperit: qui Tyrannum ipsum arte ex insidijs adoriatur, adorsum opprimat, oppressum interimat: nec re cœpta semel, nisi perfecta desistat: hic Tyrannicidæ præmium audacter postulet. Sin id quidem non potuerit, quod autem proximum est & confine, fecerit: Tyrannum uidelicet uel in exilium abegerit, uel ad deditionem condonata uita coegerit, uel ad deponendam Tyrannidem certa conditione compulerit: hunc ego præmio dignum, neque nullo quidem, neque tamen Tyrannicidæ iudico. At si quis manu potens, mentis inops, illarum penitus ignarus artium, quibus instructum esse Tyrannicidam oportet: qui rem uiribus egere tantum, ac non consilio putet, qui denique Aiæi multo sit, quæ Vlyssii similior. Sed Aiæi tamen iam abiudicatis armis insanienti, armenta hominum loco trucidanti. Si huiusmodi, inquam, quispiam rem tantam confidendam sibi desumpserit: tum nec insidias collocans, nec tempus eligens, nec occasionem expectans: impetu quodam proruat, nec ab ipso tamen Tyranno incipiat, sed in satellites eius insiliat, dato interim illi sibi cauendi loco. Tum subducto Tyranno: re temere cœpta, stulte gesta, per ignauiam relictæ, ac penitus infectæ: sola sibi fuga, abiecto etiâ gladio, consulat. Postea uero uel defuncto, uel interfecto Tyranno, in publicum prodeat: præmium tanquæ Tyrannicida postulet, atque huiusmodi utatur oratione. Volui Iudices, ausus sum, tentauimus, periditatus sum. Vtrum Iudices illi Tyrannicidæ præmium decerneretis, quia Tyrannum tetrauit occidere: an malâ potius gratiam haberetis, ac dignum

etiam supplicio duceretis, quod sua temeritate non se solum frustra periculis obiecerat, sed urbem etiam uniuersam in summum discrimen unâ præcipitauerat: utpote qui Tyrannum stulte irritando fecerit, & ciuibus inuestiorem, & aduersus insidias cautiorem? Videtis ergo Iudices quemadmodum id quod iste uel solum satis esse cõfidebat, usq; adeo nihil adiuuat, ut etiam nonnihil officiat. Quamobrem si neque is, quem peremit, Tyrannus fuit: nec satis Tyranni filium occidisse fuit: intentasse uero temere, plus q̃ frustra fuit, reliquum est, ut ultimum illud, Tyranni uidelicet ipsius mortem, excutiamus: quam iste sibi nos debere disputat. Hoc totius negocij caput est, hoc si uobis iste persuaserit, causæ nihil est quin uicerit. Contrâque si ego hanc partem euicero, atq; sacram hanc, quod aiunt, anchoram illi præcidero, nonne ilico necesse est fluctuet, ac naufragio pereat? Idcirco Iudices hic etiam atq; etiam obsecro: ut quàm maxime sitis attentis, dum Tyranni cædem doceo, ex qua tota ista pendet controuersia, nihil ad istum quicquam pertinere. Totum ergo hunc locum Iudices sic ab isto tractatū esse meministis, ut qui uobis persuadere cuperet, uti crederetis eum iam tum quum filium perimeret, parentem quod postea fecit, præscisse facturum. Sciebam, inquit, satis esse filium occidere, sciebam patrem ilico sese post mortem filij perempturum. Imò sciebas certe, quum sic hanc causam ageres, opus esse tibi ut illa præscisse uidereris. Alioqui frustra te præmium Tyrannicidij petiturum: si neq; ipse Tyrannum peremisses, neq; id saltem fecisses, unde illi scires exitium imminere. Eam ob rem Iudices exitum eius facti tam certum uideri uoluit, ut uobis etiam audientibus dixerit, ob id ipsum sese à Tyranno manum abstinuisse, eumque sibi ipsi pariter & istius gladio reliquisse: quem alioqui, ut ait, facile potuisset occidere, fecissetq; , nisi de exitu securus scilicet, tunc de industria pepercisset, ut paulo post miserius interiret. Hic igitur quid faciam? quò me potissimum uertam? unde argumenta conquiram, quibus hunc probem non esse rerum futurarum præscium? Quin illum percontemur potius, ac rationes aliquas exigamus, quibus ille nobis fidem rei tam longe supra fidem faciat, unde hanc tam mirabilem diuinandi peritiam nactus sit, utrum ne homine quopiam docente didicerit, an numine potius inspirante conceperit. Dicigitur nobis Tiresia, quonam probamento facies, uti constet comprehensam esse tibi rerum futurarum scientiam? defossum alicubi thesaurum effode, cogitationes nostras euolue, abstrusum aliquid atque occultatum erue, quod miremur omnes: nepe eiusdem artis esse puto, & quæ

& quæ præsentia latent edicere, & quæ sunt futura prædicere. Aut si tu futuris dūtaxat uales, aliqua nunc ediffere aliquot post hoc annis: aut si libet, sæculis potius euentura: quæ quum ex tuo præscripto ceciderint omnia, tum demum redito, & futura te præscisse dicito. Interim profecto ægre, quantum suspicor, obtinebis: ut quod te nesciente fiebat, id præscisse credaris anteq̃ fieret. Quod si tum, quum filium interimeres, ignorabas patrem sese, quod postea fecit, occisurum: quur tu nunc eius cædis præmium postulas, quam nisi uelis impudenter esse mendax, fateare necesse est, te ignorante, atq̃ adeo ne cogitante quidem, perpetrata esse? Sed ideo se fortasse putat huius etiam necis autorem: quoniam illa cædes quā fecit, istius quoq̃, tametsi præter spem, causa tamē aliquo modo fuit. Qua in re uos longe alia Iudices opinor esse sententia. Neq̃ enim si Tyrannum casu quisq̃ aut mente captus occidisset, ei Tyrannicidij præmium decerneretis. Quid ita? Nempe quod inscius uterq̃ atq̃ imprudens occidisset, quanq̃ istius causa est aliquanto, ut mihi uidetur, inferior. Nam si alteruter illorum præmiū peteret, tametsi peteret qui peremisset ignarus: atq̃ ideo frustra peteret, peteret tamen qui peremisset: nunc uero & isto nesciente, & non ab ipso peremptus est. At nihil ego, inquit, neq̃ casu, neq̃ imprudens feci: sed filium consultò trucidauī, atq̃ ita patri uolens ac prudens mortis causam præbui: qui, ni ego filium occidissem, adhuc Tyrannus uiueret. Age accedam etiā propius. Si tu Tyrannum aggressus ut perimeres: deinde uictus ab eo, proiecto etiam gladio, fugeres, atque is equo te persequutus, equo collapsō, præeps in gladium tuum tam opportune caderet, ut eodem transfigeretur, an nō hic posses eadem omnia dicere, uoluisse te uidelicet, ac uolentem aggressum esse: uolentem igitur prudenterq̃ causas ei mortis attulisse? nā nisi tu illum fuisses adortus, ille non fuisset occisus. Sed nōne uides: ut eadem opera, uel magis fuga tua gloriari liceat, & ignauitæ tuæ præmium petere? Nam nisi tu fugisses, ille non cecidisset: nisi tu gladium turpiter abiecisses, nec transfixus ille fuisset. Postremo hac ratione ignauos etiam Tyrannicidas esse liceat. Quemadmodum licet uolens adortus esses ut interimeres: tamen postq̃ re infecta fugisses, quod postea factum esset, tuum non iudicaretur: licet id factum non fuisset, nisi tu aliquid ante fecisses, ita etiam si Tyrannum perempturus ascendisti, filiumq̃, dum patrem quæris, occidisti: tamen cum pergere ac perficere quod incoeperas, uel timore non ausus sis, uel negligentia nolueris, uel casu non potueris: sed re prorsus infecta redieris, quicquid inde postea te inscio atque in-

sperante prouenerit, id à te profectum esse ne dixeris. Siquidem quicquid tuum dici potest, ibi desit, ubi tu destitisti. At nec istud fortassis ei quod ipse fecit simile esse concedet. Sed mihi hoc pacto rursus opponet. Is quem tu proponis, non ea mente Tyrannum aggressus est: ut se postea uicto ac fugiente, ille uictor dum persequeretur, occumberet. Ideoque quod non proposuit, merito suum uocare non potest. At ego eo proposito peremi filium: ut pater sese dolore commotus occideret: atque id facturum animo meo percepi. Videtis Iudices, ut nobis illa diuinatione sua rursus occurrit? Quæremus igitur ab eo, quonam pacto præsenferit? præsciuerit ne? an coniecirit? Si se præsciuisse respondeat, neminem credo ei crediturum: sin coniecisse, interim nefcisse se fatetur: sed opinatum esse tantum, hoc est, dubitasse, incertum fuisse: postremo quid aliud quàm ignorasse? Sed uideamus tamen quibus signis, quàm perspicuis argumentis, rem tam inopinabilem ita collegerit euenturam, ut quod aliis nemo sperare potuisset, id ille sibi tanquam certum atque inopinabile proposuerit. Noueram inquit, quàm misere deperibat filium. Ita ne id tandem adeo te certum ac securum reddidit: ut necem eius non tanquàm forte secuturam, sed necessario futuram destinares? Scio iudices, haud mediocres illos affectus esse, quos erga liberos parentum pectoribus insequit natura, neque tamen aut tantos, aut cuiquàm tam exploratos crediderim: ut promittere sibi ac spondere audeat, id quod iste se fecisse narrat, interempto filio patrem ultroneum ei comitem futurum. Nam quotusquisque ex his, quorum filij & unici, & charissimi quotidie uel morbo cadunt, uel dolo pereunt, uel bello occumbunt, uel casu intereunt, usque adeo moerore consternatur, ut sibi mortem sua sponte consciscat? Sed amor, inquit, etiam desperatio non minor occasio desiderandæ mortis accessit. Quamobrem obsecro, an tu quum filium perimeres, reliquos unà satellites omnes occidisti? non dices, opinor, stragem te tantam fecisse. Cæteros igitur adhuc retinebat: opum satis, uirium satis habebat. Quapropter uno adempto, quum tot adhuc essent incolumes: quorum omnium intererat maxime hunc incolumem esse, quum ei usque adeo desperandum fuit, ut non ab urbe, sed ex orbe festinandum fuit. An usque gentium uiuere quenquàm hodie suspicemur, qui id fecisset, quod Tyrannus iste fecit. Quid de alijs quærimus? quin te potius interrogemus, quæ uerisimile est de te coniecturam hanc fecisse, & Tyrannum ex animo tuo spectasse. Si tibi ergo filius perimeretur, atque insuper imminere uideretur nonnullum & fortunæ simul & uitæ periculum: num potius eligeres te comitem filio dare.

dare, quàm mortem illius ulcisci. An temet ipse ne ab alijs occidereris, occideres? Certe, ut pro te quoque respondeamus, non faceres. Quomodo ergo in mentem tibi uenire potuit: ut quod nec alijs fecerunt, nec quisquam fecisset, nec tute facturus esses, id Tyrannum cogitares facturum? At planè, inquit, cogitabam: alioqui cur ibi gladium meum reliquissem. Recte nimirum ignauia tua nos admones. Nam cum hoc dicit Iudices: nonne id uobis uidetur dicere, praesens certe: alioqui cur inde fugissem? quid enim aliud est: alioqui cur gladium ibi reliquissem, quàm alioqui cur inde abiecto gladio turpiter me in pedes dedissem. Nam quid opus fuit gladium Tyranno relinquere: Ne deesset ei scilicet, quo periret? Itane qui omnium gladios timet, ipse gladio caret. Qui quicquid habet, gladio peperit, gladio possidet, gladio tuetur, ei gladius unquam abfuerit. O nouum prodigium Iudices, Tyrannus sine gladio. Neque illi gladius defuit, nec iste gladium ei reliquit, sed abiicit: nec futurum quod euenit, uel leuissima coniectura prauidit. Sed posteaquam in arcem temere (nescio quomodo) perrepisset, atque ibi adolescentem (ut est iuuenta semper incautior) solum, securum, ac nihil minus expectantem, de improviso adortus oppresisset: ac potuisset fortasse progressus, ulterius eadem opera Tyrannum sustulisse: ilico hominem timor inuasit, metuentem ne uoce uel gemitu morientis audito, iam tum proditus concurrentibus Tyranni satellitibus, caperetur. Iam ante oculos eius obuersabantur uincula, carcer, tormenta, ac mortes mille, mille supplicia: quorum imaginatione uana perterritus, iam strepitum omnem, omnem sonitum, ac postremo suam ipsius umbram expauescens: tam nunc repente timidus, quam ante temerarius, ex arce se proripuit: nec secum gladium saltem tollere ausus est: seu ne esset fuga tardior, seu ne cum ense deprehensus, insidiatus fuisse Tyranno diceretur: quo nunc perempto recurrit insolens, & tanquam ipse occiderit, Tyrannicidij praemium postulat. Age ergo Tyrannum ipsum non quaro an peremeris: hoc tantum quaro, an peremisse potueris. Si non potueris: ergo occasionem non expectasti, locum idoneum non elegisti, tempus opportunum non captasti: sed temere, sine consilio, sine ratione, praecipis incepisti, quod perficere non ualuisti. Nec illum ergo te iactes occidisse, quem te fateris nec potuisse. Sin potueris: magnæ profecto uel inertiae, uel ignauiae fuit, quod non feceris. Imò, inquit, potui: sed de industria supersedi. Satis iam feceram, filium occideram: patrem dolori suo, & gladio meo reliqui, quo eum

sese perempturum praeuidi. O inuerecūdum, si ista mentiris. O infan-
 num, si non mentiris, si tam incredibilia finxisti, miramur impuden-
 tiam, si tam absurda cogitasti, miramur amentiam. Tu ne adeo-
 eras insanus, ut quum uno ictu potueris, & uitam tuam, & Reipub.
 salutem in tuto collocare, malueris omnia dubijs fortunæ casibus ex-
 ponere, & tibi futurum promittere, quod sanus auderet nemo spera-
 re? Quod si Tyrannus id uoluisset, quod tute haud dubie fecisses, &
 quod illum quoque facturum longe uerisimilius quàm quod fecit fu-
 it: condamnasset satellites, coëgisset sicarios, armasset carnifices, ac pro-
 lato filij cadauere, & natura crudelis, & tam atroci spectaculo irrita-
 tus, iram ac furorem illum effudisset, primum in te, p. r. quem filius oc-
 cisis, deinde in urbem uniuersam, propter quam occisus est, quæ si
 contigissent (ut tua dementia propemodum contigerant) neque tu mi-
 ser hodie uiueres, qui hoc præmium peteres, neque nos Rempub. ullā
 à qua peri posset haberemus. Sed dñi immortales, Iudices, uota pre-
 cesque nostras recordati sunt: Dñi seruitutis nostræ mala miserati sunt:
 Dñi nobis in summis atque extremis periculis auxiliati sunt. Qui quū
 semper huic urbi succurrere statuisset, id potissimum tempus elege-
 runt, quo maxime nobis beneficium suum commendare possent.
 Nam Tyrannus quanquàm semper erat molestus uiuente filio, tamen
 eo nomine minus grauis incumbebat ciuibus, ne miseram penitus at-
 que exhaustam urbē filio relinqueret. At eo trucidato propter quod
 ante pepercerat, cui dubium esse potest, quin funditus omnia dire-
 pturus fuerit? Postquam ergo Respub. istius primum temeritate, de-
 inde ignauia in extremum illud periculum corruisset, superi tempus iā
 uenisse rati, quo perpetuam nobis insculperēt fauoris sui memoriam,
 omnia mala quæ tam prope ceruicibus nostris imminebant, subito in
 ipsum Tyranni caput auerterūt, idēq. tam celeriter, ut citius nos peri-
 culo liberatos esse, quàm in periculo fuisse cognouerimus, ne nos in-
 terim saltem potuisset discriminis tanti metus urgere. Quis Tyran-
 num putasset, Iudices, reperto filij sui cadauere, in sese potius quàm in
 hanc urbem gladium fuisse uersurum, nisi nostri studio superi in pro-
 priam illum perniciem immissis ei Furijs, agitaissent? Itaque iam nūc
 uidere mihi uideor micantes latronis oculos, obducta supercilia, con-
 tractam frontem, genas pallentes, dentes stridentes, labra tumen-
 tia. Denique qualem Pentheum describunt Poëtæ, toto ore, toto
 uultu, suæ prodentem mentis insaniam. Quum primum ingressus fi-
 lium reperiret occisum, quid illum fecisse, quid damasse suspicemur?

quid

quid aliud quàm ut impium atque dementem spurcissimo rictu insana in superos euomuisse conuicia? O Deorum iram, ò numinum inuidiam: Video cælites odij uestri signa: video liuoris atrii uestigia. Nihil uobis uiuit iniquius, nihil ambitiosius, nihil inuidentius. Soli imperare, soli regnare uultis, nec satis propria felicitate contenti, semper aliena tabescitis. Quur non mecum in certamen descenditis? Quur ignauum insidiatorem filio summisistis? Ille quisquis erat, cum Tyranno in certamen etiam ingredi non ausus est: hoc certe saltem gaudeo, quod nemo se poterit Tyrannicidam dicere, nemo Tyrannicidij præmium petere. Nemo enim Tyrannum occidit et hodie, nisi Tyrannus. Tyrannus ego hodie uel Dñs inuitis moriar. Huiusmodi ergo deliria quum blaterasset, in gladium tandem amens ac furiosus incubuit. Tyrannus igitur Iudices istius gladio, imò nec istius, quippe quem ante abiecerat, manu quidem suapte, sed sola Deorum opera perfossus iacet. At nunc iste sibi cuius ibi nullæ partes erant, primas uendicat. Itaque qui me sycophantem uocabas: uide obsecro, uter nostrum huic uitio propior est, ego ne, qui tecum hodie pro Rep. superisque dimicans, præmium tamen nec uictor postulo: an tu potius, qui desertor ac fugitiuus, contendis tamen alijs, atque his quidem Dñs uincetibus ipse triumphare? Desine, desine aliena uirtute partem tibi arrogare uictoriam. Desine Deorum in hanc urbem tam clarum obscurare beneficium. Desine Deorum laudibus obsistere, & ab hac temeraria petitione desiste. Quod si iste Iudices molestus esse perrexerit, uos tamen ipsam rem æquis lantibus expendite: Nam iste quid aliud, quàm Tyrannum ut sibi cauere admonuit? Dñs ne cauere sibi posset, ne insidijs amplius opus esset, effecerunt. Iste quid aliud quàm gladio suo Tyrannum in nos omnes armauit? Dñs gladium illum à nobis in Tyranni iugulum retorserunt. Iste quid aliud denique, quàm uniuersam urbem in summum periculum dementia sua coniecit? Dñs corrigentes istius insaniam, discrimen illud subito in prosperrimam securitatem conuerterunt. Vos ergo Iudices per deos immortales obtestor: per deos huius clarissimæ libertatis, huius insperatæ felicitatis autores, ne quod nobis deorum omnium consilio ac uirtute successit, id uos unius hominis amentiae referri sinatis acceptum: ne ue hanc urbem unquam in deos liberatores tam ingratam esse, ne ue patiamini ut salutem suam debere se potius humanæ temeritati quàm deorum benignitati fateatur, quos ita demum sperare licet futuros semper huic urbi propitios, si nos eorum quæ contulere memores, eos (uti æquum est) beneficiorum suorum recognoscamus autores. Alioqui si nos (quod absit) ingrati, quæ ab illis profecta

profecta sunt, in alios referamus, gratiāq; superis debitā impēdamus
 hominibus : uicissim herde metuendū est: ne dñj quoq; suum erga nos
 fauorē imminuant: ac Reip. nostræ curā, ut indignæ quæ ab illis curet,
 abijciant. Quamobrē ut aliquando finē dicendi faciā: quādoquidem
 iste peccauit officio : & bono animo male fecit : dñj uero eius peccatum
 in comoda nostra uerterunt : ac dñj quidem coëgerunt : sed se tamen
 Tyrannus interfecit: tum præmium qui coëgere non petunt, pe-
 tere autem qui peremit non potest: uos sententijs uestris Iu-
 dices & huic ueniam, & superis gratiam decernite : &
 urbem ab huius præmij debito, quo eam liberam
 esse dñj uoluerunt, absoluite.

Dixi.

DECLAMATIONIS THOMAE MORI ADVER-
 SVS TYRANNICIDAM FINIS.

BASILEAE APVD IOANNEM FROBENIVM
 MENSE AVGVSTO AN. M. D. XXI.

